

STATISTICA AGRICOLA

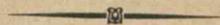
A

ROMÂNIEI

PE

ANII 1904 ȘI 1905

32 ✓

STATISTIQUE AGRICOLE

DE LA

ROUMANIE

POUR LES

ANNÉES 1904 ET 1905

STATISTIQUE AGRICOLE

DE LA

ROUMANIE

ÉTUDE ANALYTIQUE BASÉE SUR LES INVESTIGATIONS FAITES EN 1904 ET 1905

PAR

L. COLESCO

DOCTEUR ÈS-SCIENCES ÉCONOMIQUES ET FINANCIÈRES
CHEF DU SERVICE DE LA STATISTIQUE GÉNÉRALE

PREMIÈRE PARTIE

EXPLOITATIONS AGRICOLES

BUCAREST

ÉTABLISSEMENT GRAPHIQUE ET FABRIQUE DE CARTONNAGES ALBERT BAER

No. 5—9, RUE NUMA-POMPILIU, No. 5—9

1907

STATISTICA AGRICOLA

A

ROMANIEI

STUDIU ANALITIC BAZAT PE CERCETĂRILE FĂCUTE ÎN ANII 1904 ȘI 1905

DE

L. COLESCU

DOCTOR ÎN ȘTIINȚELE ECONOMICE ȘI FINANCIARE
ȘEFUL SERVICIULUI STATISTICEI GENERALE

PARTEA I

EXPLOATARILE AGRICOLE

BUCUREȘTI

STABILIMENTUL GRAFIC ȘI FABRICA DE CARTONAGE ALBERT BAER

No. 5—9, STRADA NUMA-POMPILIU, No. 5—9

1907

V 2244

V

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
Cale 06/21243
Inventar 617092

STATISTICA AGRICOLA

A

ROMANIEI

TABLA DE MATERII

Pag.

TABLE DES MATIÈRES

<i>Introducere</i>	I—IV
Anexe: Referat pentru întocmirea statisticii agricole din 1904.	
Instrucțiuni și formulare privitoare la statistica agricolă din 1904 și 1905	1—18

<i>Introduction.</i>
Annexes: Rapport concernant la manière de dresser la statistique agricole en 1904.
Instructions et formulaires pour 1904 et 1905.

CAPITOLUL I

CHAP. I

<i>Notițe geografice și climatologice de I. St. Murat, directorul Institutului meteorologic</i>	19
Notițe geografice	20
Notițe climatologice	21
Clima anului 1904:	
1) Temperatura	21
2) Precipitațiunile atmosferice	22
3) Elemente diverse	25
Clima anului 1905:	
1) Temperatura	28
2) Precipitațiunile atmosferice	29
3) Elemente diverse	31

<i>Notices géographiques et climatologiques par I. St. Murat, directeur de l'Institut météorologique.</i>
Notices géographiques.
Notices climatologiques.
Climat de l'année 1904:
1) Température.
2) Précipitations atmosphériques
3) Divers éléments.
Climat de l'année 1905:
1) Température.
2) Précipitations atmosphériques.
3) Divers éléments.

PARTEA I

I-e PARTIE

Exploătările agricole

Exploitations agricoles

CAPITOLUL II

CHAP. II

<i>Suprafața teritoriului României și împărțirea lui din punctul de vedere agricol</i>	35
Tabela No. 1: Repartițiunea pământului României din punct de vedere agricol în 1905	36—37
Diagrama colorată:	
Tabela No. 2: Repartizarea pământului din punctul de vedere agricol în Europa și în Statele-Unite	42—43

<i>Surface du territoire de la Roumanie et sa répartition au point de vue agricole.</i>
Tab. No. 1: Répartition du sol de la Roumanie au point de vue agricole en 1905.
Diagramme:
Tab. No. 2: Répartition de la terre au point de vue agricole en Europe et aux États-Unis.

CAPITOLUL III

CHAP. III

<i>Numărul și întinderea exploatărilor agricole</i>	45
Tabela No. 3: Repartizarea culturilor anuale între marii și micii exploataatori în 1904 și 1905	46—47
Tabela No. 4: Repartizarea exploatațiunilor mari după întinderea pământului cultivat în 1904	50—51

<i>Nombre et surfaces des exploitations agricoles.</i>
Tab. No. 3: Répartition des cultures annuelles entre les grands et les petits exploitants en 1904 et 1905.
Tab. No. 4: Répartition des grandes exploitations selon l'étendue des cultures faites en 1904.

CAPITOLUL IV

CHAP. IV

<i>Modul de exploatare al pământurilor cultivate</i>	52
Tabela No. 5: Numărul exploatațiunilor agricole în 1905, clasificate după felul lor	52—53
Tabela No. 6: Intinderea exploatațiunilor agricole clasificate după felul lor în 1905	55
Tabela No. 7: Exploatațiunile mai mari de 100 hectare din anul 1904, repartizate după modul de exploatare	58

<i>Mode d'exploitation des terres cultivées.</i>
Tab. No. 5: Nombre des exploitations agricoles en 1904 et leur répartition d'après le mode d'exploitation.
Tab. No. 6: Surfaces des exploitations agricoles en 1905 et leur répartition d'après le mode d'exploitation.
Tab. No. 7: Nombre et surface des exploitations au dessus de 100 hectares, en 1904, et leur répartition d'après le mode d'exploitation.

Tab. No. 8: Exploatațiunile agricole mari în anul 1904, repartizate după felul exploatării și întinderea pământului cultivat	
Intinderea culturilor anuale precum și a pășunilor vremelnice și statornice:	
A) Exploatațiunile făcute în proprietate	
B) Exploatațiunile făcute pe pământ arendat	
C) Exploatațiunile făcute în proprietate și în pământ luat în arendă	

CAPITOLUL V

<i>Populațiunea agricolă rurală</i>	
Tab. No. 9: Populațiunea agricolă	
Tab. No. 10: Numărul zilelor cu palmele întrebuițate în culturile anuale din 1905	

CAPITOLUL VI

<i>Mașinile și instrumentele agricole</i>	
Tab. No. 11: Numărul și valoarea mașinilor și instrumentelor întrebuițate de marii și micii cultivatori, precum și raportul lor la suprafața de cultură	
Tab. No. 12: Mașinile și instrumentele agricole întrebuițate în 1905	

CAPITOLUL VII

<i>Animalele domestice întrebuițate în agricultură.—Apicultură.—Sericicultură</i>	
Tab. No. 13: Numărul și repartitia animalelor pe specii și diviziuni geografice	
Idem, pe comune rurale și orașe	
Tab. No. 14 ¹⁾ : Animalele întrebuițate la munca câmpului în 1901	
Tab. No. 15 ²⁾ : Efectivul animalelor din România în comparație cu alte țări	
Apicultura	
Tab. No. 16: Cultura albinelor în anii 1900 și 1901	
Tab. No. 17: Stupii de albine în câteva țări europene	
<i>Sericicultură</i> , studiu de d. Al. N. Nițescu, dirigintele stațiunii sericicole	
Tab. No. 18: Rezultatele sericiculturii în România	

CAPITOLUL VIII

<i>Venitul și valoarea venală pe hectar a proprietăților agricole</i>	
Tab. No. 19: Impărțirea proprietății rurale în România. Numărul proprietăților și întinderea pământului cultivabil, după rezultatele recensământului fiscal din 1905	
Tab. No. 20: Intinderea mijlocie și impozitul fonciar pe hectar la proprietățile agricole	
Tab. No. 21: Valoarea brută a produselor agricole din România în anul 1905	
Tab. No. 22: Prețul vânzării moșiilor Statului în corp întreg și loturi pe hectar, dela 1868—1906	
Tab. No. 23: Valoarea venală în lei a unui hectar de pământ, după prețurile obținute la licitațiunile publice, în anii 1902—1904	

1) Din eroare s'a trecut în text No. 15.
2) Din eroare s'a trecut în text No. 16.

Pag.

59	Tab. No. 8: Exploitations agricoles au dessus de 100 hectares, réparties par catégories d'étendues selon le mode d'exploitation. Surfaces des cultures annuelles et des pâturages:
60	A) Exploitations des propriétaires.
61	B) Exploitations des fermiers.
62	C) Exploitations des propriétaires cultivant en même temps des terres affermées.

CHAP. V

64	<i>Population agricole rurale.</i>
65	Tab. No. 9: Population agricole
68	Tab. No. 10: Nombre des jours de main-d'oeuvre employés dans les cultures annuelles de 1905.

CHAP. VI

70	<i>Machines et instruments agricoles.</i>
70—71	Tab. No. 11: Nombre et valeur des machines et instruments utilisés par les grands et les petits cultivateurs. Leur rapport à la surface de culture.
74—76	Tab. No. 12: Machines et instruments agricoles employés en 1905.

CHAP. VII

78	<i>Animaux domestiques employés dans l'agriculture.—Apiculture.—Sériciculture.</i>
78	Tab. No. 13: Nombre et répartition des animaux par espèces et par divisions géographiques.
78	Idem, par communes rurales et par villes.
79	Tab. No. 14 ¹⁾ : Animaux employés aux travaux agricoles en 1901.
80	Tab. No. 15 ²⁾ : Bétail des pays européens et d'autres.
81	Apiculture.
81	Tab. No. 16: Apiculture en 1900 et 1901.
82	Tab. No. 17: Ruches d'abeilles dans quelques pays européens.
83	<i>Sériciculture</i> , étude par Al. N. Nițesco, directeur de la station séricicole.
84	Tab. No. 18: Résultats de la sériciculture en Roumanie.
86	

CHAP. VIII

87	<i>Le revenu des propriétés agricoles et leur valeur vénale.</i>
88	Tab. No. 19: Répartition de la propriété rurale en Roumanie. Nombre des propriétés et surface de la terre cultivée, d'après le recensement fiscal de 1905.
90—91	Tab. No. 20: Surface moyenne des propriétés agricoles ainsi que leur revenu et impôt foncier par hectare.
94	Tab. No. 21: Produits agricoles de la Roumanie et leur valeur brute.
96	Tab. No. 22: Prix de vente, par hectare, des terres de l'Etat, qui ont été aliénées depuis 1868—1906.
98	Tab. No. 23: Valeur vénale par hectare, en francs, d'après les prix obtenus aux ventes publiques.

1) On a imprimé par erreur dans le texte, tab. No. 15.
2) On a imprimé par erreur dans le texte, tab. No. 16.

BIBLIOGRAFIA PUBLICAȚIUNILOR OFICIALE

PRIVITOARE LA

STATISTICA AGRICOLA A ROMÂNIEI

PÂNĂ LA 1905

Analele parlamentare.

Lucrările statistice ale Moldovei pe anii 1847, 1852, 1853, 1855, 1856.

Analele statistice și economice ale României pe anii 1860—1864.

Idem, pe anii 1865—1869.

Statistica agricolă a României dela 1870—1876, în broșuri 4°, publicate de oficiul central de statistică.
Dela 1877—1885 nu s'a publicat statistica agricolă.

Pe anii agricoli :

1886, 1887 și 1888	în	<i>Raporturile economice ale legățiunilor și consulatelor României</i>	(pag. 466—473), public. Minist. de externe.
1889 și 1890	în	Monitorul Oficial No. 72	din 30 Iulie 1891.
1891 și 1892	»	Buletinul statistic general (anul I, 1892, pag. 89).	
1893	»	Monitorul Oficial No. 109	din 15 August și No. 207 din 12 Decembrie 1893.
1893—1894	»	»	» 111 » 20 August și No. 194 din 4 Decembrie 1894.
1894—1895	»	»	» 244 » 30 Ianuarie 1896.
1895—1896	»	»	» 112 » 21 August 1896, No. 222 din 9 Ianuarie 1897 și No. 258 din 21 Februarie 1897.
1896—1897	»	»	» 145 » 30 Septembrie 1897, No. 2 din 2 Aprilie 1898 și No. 32 din 12 Maiu 1898.
1897—1898	»	»	» 107 » 15 Septembrie 1898, No. 233 din 12 Ianuarie 1899 și No. 214 din 3 Martie 1899.
1898—1899	»	»	» 267 » 27 Februarie 1900 și No. 282 din 16 Martie 1900.
1899—1900	»	»	» 123 » 31 August 1900, No. 257 din 17 Februarie 1901 și No. 265 din 27 Februarie 1901.
1900—1901	»	»	» 124 » 5 Septembrie 1901 și No. 257 din 22 Februarie 1902.
1901—1902	»	»	» 252 » 14 Februarie 1903.
1902—1903	»	»	» 226 » 3 Ianuarie 1904.
1903—1904	»	»	» 132 » 11 Septembrie 1904 : întinderea culturilor anuale.
1903—1904	»	»	» 235 » 20 Septembrie 1905 : statistica recoltelor.
1904—1905	»	»	» 135 » 18 Septembrie 1905 : întinderea culturilor anuale.
1904—1905	»	»	» 252 » 15 Februarie 1906 : statistica recoltelor.

A se vedea încă :

Agricultura României, dela 1862—1892, studiu publicat de C. Crupenski și Gr. Turburi în Buletinul statistic general al României, anul III.

Statistica agricolă din anul 1900, studiu publicat de Gr. Turburi în Buletinul statistic al României, anul V, No. 2 și 3.

Statistica agricolă din anul 1902, în Buletinul statistic al României, anul VI, No. 1.

Statistica agricolă a României dela 1862—1903, date retrospective în Buletinul statistic, anul VII, No. 1.

Cultura cerealelor în principalele țări din lume, medie anuală în perioada 1898—1902, tablou comparativ de L. Colescu, ibidem.

Comerțul de cereale al țărilor principale din lume, medie anuală în per. 1897—1901, idem, ibidem.

Statistica agricolă pe 1905, în Buletinul statistic anul VIII, No. 2.

STATISTICA AGRICOLA

A

ROMANIEI

INTRODUCERE

Cunoașterea cât mai exactă a factorilor de producțiune ale țării este o condițiune esențială și un mijloc sigur pentru buna stare și propășirea ei economică. Nu e desul să luăm parte activă ca producător sau să asistăm numai ca consumator la procesul economic, ce se petrece în jurul nostru, pentru ca să credem că progresul vine dela sine, împins de forța naturală a lucrurilor. Vremile se schimbă, aducând cu dănsese transformări de multe ori uriașe și repezi în domeniul larg al activității omenești. Orice nouă invențiune chimică sau fizică, orice descoperire sau punere în valoare de teritorii noi și productive modifică adesea ori esențial și chiar brusc raporturile existente și influențează atât interesele generale cât și cele particulare ale unui stat.

Dintre toate industriile omenești, s'a crezut și se crede mai ales la noi, că în **Agricultură** progresul este mai încet, aproape nesimțit. Ba sunt unii, cari susțin că nu s'a făcut nici o îmbunătățire în această ramură de activitate, fiindcă ei se mulțumesc a privi prin prizma strimță a intereselor individuale, numai la ceea ce se petrece împrejurul lor și nu caută să pună în comparație ce este astăzi cu aceea ce a fost în trecut. Este adevărat însă, că și mijloacele de a studia trecutul nostru sub acest raport sunt restrânse, nesigure și puțin cunoscute. Dar cel puțin pentru timpul de față se cuvine să ne încordăm puterile, spre a dezvoltăm forțele noastre de producțiune și a cunoaște pe cât se poate de exact și amănunțit care sunt izvoarele acestea de producțiune, cum sunt ele exploatare, care sunt mijloacele de activitate și sfortările ce se fac pentru

a păstra și dezvoltă bogățiile ce le posedăm.

Mai cu seamă este utilă o asemenea investigațiune în domeniul Agriculturii, care reprezintă industria cea mai mare și cea mai importantă a României, pârghia cea mai puternică a organizării noastre sociale.

Chemarea statisticii în ajutorul studiului asupra Agriculturii este deci de o însemnătate nediscutată, atât pentru Stat, ca administrator și ca legiuitor, cât și pentru particular, ca producător și ca consumator.

Pusă în serviciul Agriculturii, Statistica are de obiect de a arăta :

1. Ce se produce și unde se produce ?
2. Cât se produce ?
3. Cum și de către cine se produce ?

În România, o parte din aceste ramuri de cercetări au, ca să zicem astfel, un trecut istoric ; o altă parte sunt numai schițate și altele nu sunt încă nici începute.

Interesul de a cunoaște ce producem și cât producem a fost recunoscut și urmărit încă de multă vreme în țările românești. Urme de statistică agricolă găsim chiar din prima jumătate a secolului XIX, în lucrările administrative ale țărilor, în afară, bine înțeles, de datele conținute în scrierile călătorilor și istoricilor străini, care se referă la bogăția principatelor române.

Nevoia de a cerceta producțiunea agricolă a fost mai cu seamă simțită, dela epoca de când țările au început să câștige independența lor economică, adică dela tratatul dela Adrianopole, care desființase privilegiile Porții în ceea ce privește cumpărarea de grâne și de produse animale în Principate. Nevoe eră încă de a se ști recolta anuală a țărilor, pentru a oprî, în cazuri

de trebuință, exportul, așa ca populațiunea să nu sufere lipsă. Cercetând un dosar al Arhivelor Statului din Iași, am dat în anul 1832 peste «o socoteală cu tahmin (cu aproximație), făcută pentru rodire și trebuința de pâine a norodului țării pentru anul curgător până la pâinea nouă.» Această socoteală fusese supusă sfatului administrativ de către ministrul din lăuntru, în vedere de a se hotări asupra exportăției grânelor din Moldova.

Pentru același an 1832 și în acelaș scop găsim alcătuită în Muntenia «o tablă obștească de toată rodirea anului, de trebuințioasele cătățimi pentru consumația din lăuntru și prisosul sau lipsa ce se arată (Analele Parlamentare pe 1832).

Tot Analele Parlamentare mai conțin tabele de statistică agricolă referitoare la producțiunea agricolă a Moldovei pe 1837 și a Munteniei pe 1838.

Acestea sunt, în marginea cunoștințelor noastre, cele mai vechi documente de statistică agricolă cu un caracter oficial. Mai ales în ceea ce privește Muntenia, lipsesc cu desăvârșire științi despre producțiunea țării până la înființarea oficiului central de statistică, în 1858, sub Dionisie Marțian. În Moldova, întinderea culturilor și cătățimea recoltelor au fost cercetate mai de aproape și în mod regulat mai pe fiecare an. În afară de științele publicate în lucrarea Principelui Șuțu, care par a proveni dela biurourile statului, posedăm în Biblioteca Ministerului tablouri, manuscripte despre statistica agricolă a Moldovei pe anul 1847. Dela 1850—1860 producțiunea agricolă a acestei țări este cu deamănuntul arătată în **Lucrările statistice ale Moldovei**.

Dela 1862, de când biurourile de statistică ale ambelor Principate au fost contopite în Oficiul statistic central din București, s'a publicat regulat tabela de întinderea semănăturilor și producțiunea recoltelor până la 1876, când această lucrare a fost întreruptă, nu se știe din ce cauză. Cu toate acestea cercetările asupra situațiunei agricole s'au urmat și după acest an, fiindcă am găsit urme în arhivele mai multor Prefecturi; s'a neglijat însă de a concentra, la biuroul central, datele statisticei agricole, care din această cauză prezintă o lacună regretabilă dela 1877 până la 1886.

Pe anii 1887—1891 statistica agricolă e publicată, sub formă de tabele de multe ori incomplete și cu erori vădite, în rapoartele legațiunilor sau în „Monitorul Oficial“. În 1892, înființându-se Direcțiunea statisticei generale la Ministerul Domeniilor, s'a început și s'a executat o lucrare pe cât se

poate de conștiincioasă asupra producțiunii agricole, lucrare care a apărut în anul 1895 în „Buletinul statistic general al României“, anul III, sub titlul „Statistica agricolă a României,“ precedată de un raport al d-lor C. E. Crupenski, director și Gr. G. Turburi, șef de biurou.

Această operă, care oglindește perfect starea agriculturii noastre din acea epocă, a fost întocmită pe baze mai serioase decât evaluațiunile de dinainte consemnate în tablouri fără nici un spirit de critică, fără nici o explicare și de multe ori fără continuitate. Din nenorocire, lucrarea dela 1892 n'a fost urmată. Diferitele împrejurări au făcut ca statistica agricolă să fie din nou neglijată și redusă la câteva tabele publicate în 2-3 pagini ale „Monitorului Oficial“.

La 1899 cercetările despre întinderea și producțiunea semănăturilor se făceau pe calea următoare: Se trimitea de Minister subprefecților câte un formular, pe care trebuiau să'l completeze cu științi despre suprafața semănăturilor și despre cantitatea recoltelor principale făcute în plasă. Subprefectul, ori că făcea cercetări pe la comune, ori că puneă datele din propria sa știință și imaginație, trimetea tabelele completate prin Prefectură la minister și aci ele se concentrau și se publicau, pe cât se poate de succint, în „Monitorul Oficial“.

Dându-ne perfect seama de importanța Statisticei Agricole pentru țara noastră, am căutat să modificăm și să îmbunătățim gradat tehnica acestei lucrări grele; trebuia în prima linie să schimbăm metoda de culegere a datelor, care nu permitea nici un control serios, și să'i asigurăm, dacă nu deplina exactitate, dar cel puțin o evaluare cât mai apropiată de adevăr; trebuia în al doilea rând să întindem câmpul cercetărilor, pentru a studia toate ramurile de producțiune agricolă a țării.

Ca să atingem scopul dintâi, am părăsit calea de a ne adresă subprefectului, în vedere că acest funcționar, ori cât de conștiincios ar fi lucrat, nu ar fi fost în măsură să știe ce întindere s'a semănat și ce producțiune s'a obținut în 20-30 comune, cari compuneau plasa. În locul subprefectului, ne-am adresat primarului, fiecărei comune, singurul agent statistic de care dispunem până astăzi și pe care îl considerăm mai destoinic și mai propriu în a ne procura informațiunile de acest fel, fiindcă pedeparte domeniul cercetării ce are a face, e mai restrâns, e mai bine cunoscut, și ca agricultor primarul se pricepe mai bine și se interesează mai mult de aceia ce se cultivă în comuna sa.

Dar ca să asigurăm mai eficace veraci-

tatea datelor, s'a impus autorităților comunale să întocmească **liste nominale** despre întinderea ce a cultivat fiecare locuitor, cu specificarea plantelor semănate. Cu modul acesta, investigațiunea fiind redusă la o unitate așa de mică: **exploatațiunea individuală**, erorile nu mai pot fi așa de mari, și chiar acolo unde informațiunile personale sunt false, greșelile cată firește să se compenseze prin aceia că numărul cultivatorilor trece peste un milion. In ce privește producțiunea obținută din recolte, informațiunile statistice se culeg astăzi deoparte cu ajutorul primarilor, de altă parte cu acela al marilor agricultori, cărora serviciul le adresează buletine individuale pentru consemnarea mediei la hectar a recoltelor ce obțin.

Toate aceste lucrări cari se fac în afară, la locurile de cultură, sunt supuse unei duble operațiuni de verificare și concentrare: pe de o parte la prefectură, unde referentul statistic le controlează și le transpune în tablouri; în al doilea rând la Minister, unde se cercetează din nou operațiunea referentului și se verifică cu scrupulozitate cifrele, mai înainte ca să fie date publicității.

* * *

Investigațiunile făcute până acum în domeniul statistice agricole după această metodă, care prezintă destule garanții de exactitate, s'au raportat cu deosebire asupra chestiunilor de a se ști: **ce și unde se produce**, precum și **cât produce țara noastră**. Dar chestiunea: **cum și de către cine se produce** este încă aproape necunoscută, deși importanța ei se egalează cu aceea a celorlalte întrebări. In ultimul timp am încercat să pătrundem cu cercetările statistice și în domeniul exploatațiunilor agricole și ne-am ocupat, în limita mijloacelor de care am dispus, despre numărul cultivatorilor, despre întinderea exploatațiunilor și despre însușirea aceleia care face cultura, adică după cum pământul se lucrează de proprietar, de arendaș sau prin alte învoeli agricole. Nu am intrat însă în studiul celorlalte elemente importante ale vieții agricole, precum ar fi condițiunile de muncă, sistemele de cultură, salariile lucrătorilor, tocmele agricole etc. chestiuni, cari prin însemnătatea lor se impun a fi tratate în deosebi și cu multă atențiune, în cel mai apropiat viitor.

Cu modul acesta, împărțirea materiei ce ne propunem a o dezvoltă în studiul de față, este următoarea:

Se va trată mai întâiu despre **geografia și clima țării** într'un studiu datorit colegului nostru, d-l St. Murat, subdirectorul Institutului Meteorologic.

Noi ne vom ocupa în primul rând despre **exploatarea agricole** și în această parte vom studiă în capitole diferite: împărțirea pământului României din punctul de vedere agricol; cât ocupă marea exploatare cât cea mică. Un capitol asupra modului de exploatare va cuprinde numărul și întinderea exploatațiunilor din punctul de vedere al însușirii sau titlului cultivatorilor. Vom mai cercetă la cât se urcă populațiunea agricolă și cum este ea împărțită.

Tot aci are loc și studiul mașinilor și instrumentelor agricole bazat pe o ultimă investigațiune ce am făcut în această privință.

Vom extrage din lucrarea noastră asupra animalelor domestice, științele referitoare la vitele de muncă, ca și la apicultură și sericicultură.

Ne vom încercă să atingem chestiunea sistemelor de cultură, arătând rezultatul cercetărilor din urmă asupra semănăturilor făcute în miriște, porumbiște, și cele în bătătură, toloacă și ogoare sterpe.

Grădinăriile de zarzavaturi cată de asemenea a formă obiectul unui capitol.

Asupra pășunilor vom da cifrele ce le posedăm din diferite cercetări, cu toate rezervele ce trebuie să facem în privința exactității lor.

In fine, vom publică o listă nominală a proprietarilor și exploataților agricoli, cari au cultivat pământul, în 1905, pe o întindere mai mare de 100 hectare.

A doua parte a studiului nostru o vom consacra ca să examinăm **culturile**. Aci vor intra: suprafața culturilor anuale în total, precum și studii mai amănunțite, asupra felurilor culturilor împărțite în: cereale, textile și oleaginoase, leguminoase și tubercule, plante industriale, grădinării, fânețe, sădiri etc.

Studiul chestiunilor cuprinse în aceste două părți se întemeiază pe elementele statistice culese în 1904 și în 1905, după metoda indicată mai sus. In deosebi, în ceea ce privește exploatațiunile și întinderea lor, investigațiunea din 1904 a fost mai detaliată și mai complectă, de aceea ne vom servi de datele obținute în acel an. In privința culturilor statistica din anul 1905 este mai proprie pentru studiu, întru cât producțiunea acestui an fiind dintre cele normale, icoana cifrelor noastre este mai reală și concluziunile, ce se pot desprinde din examinarea lor, au un caracter mai just și mai pozitiv.

Este bine înțeles că studiul agriculturii nu poate fi mărginit la ceea ce se petrece într'un an sau în doi ani. Cercetările retrospective sunt foarte trebuitoare aci ca și în toate ramurile statistice, căci numai prin

adevărata lor structură și funcțiune, fenomenele sociale se manifestă în dezvoltarea lor naturală. Va trebui deci, să cercetăm cum s'a înfățișat Agricultura României în trecut. Cum însă statistica mai veche dela 1859—1890 prezintă pe lângă nesiguranța veracității datelor și multe erori și lacune, am fost nevoiți să renunțăm la o reproducere amănunțită a tabelelor referitoare la acea epocă; numai pe ici pe colo vom cercă a lumină progresele realizate astăzi, făcând comparațiuni generale cu situațiunea de acum 40 ani și mai bine. O analiză mai dezvoltată a Agriculturii din trecut o vom mărgini la perioada decenală 1896—1905, decând garanția exactității este mai mare și statistica mai desăvârșită.

* * *

De cele spuse mai sus în privința metodei ce am urmat la strângerea materialului statistice agricole, însoțim publicarea, aci în anexă, a formularelor întrebunțate în ultimii 2 ani, adică în anul 1904 când investigațiunile s'au făcut prin **liste nominale** coprinzând repartiția pământului cultivabil al fiecărui agricultor, după felul culturii; și în anul 1905 când statistica a pătruns mai departe, tot cu sistemul listelor nominale, ca să cerceteze însușirea ce aveă fiecare agricultor al pământului, ca proprietar, arendaș, învoit cu dijmă, etc.

Tipărind aceste formulare în capul studiului nostru, urmărim scopul de a câștiga încrederea lectorilor în veracitatea datelor ce se vor dezvoltă aici. Căci dacă în genere statistica în România, a fost multă vreme privită cu scepticism, mai cu seamă statistica agricolă s'a considerat și se consideră și acum, că fiind mai mult rezultatul unor socoteli de fantezie, este departe de a înfățișă icoana realității. Asemenea critici au devenit astăzi mai puțin fondate în urma ameliorărilor ce s'au adus și se aduc în tehnica acestei statistice. Cu toate acestea, fie că se judecă superficial, fie că se pornește cu rea voință, datele statistice agricole nu se acceptă decât sub beneficiu de inventar.

Criticii acestor lucrări se împart în două categorii: sunt unii cari nu cunosc de loc modul cum se întocmește o statistică oficială, nici nu știu s'o talmăcească, ei își inchipuiesc deci că biuroul central se mulțumește a cere de pe la autorități informațiuni vagi, cari apoi se transpun în țifre și se publică în tablouri, în cari imaginațiunea funcționarului joacă, poate, rolul cel mai important. Asemenea critici sperăm că se vor convinge, dacă vor examina cât de puțin formularele statistice agricole, din

care se poate vedea că cercetarea pătrunde astăzi până la cea mai simplă unitate, în agricultură, până la exploatator.

Al doilea rând de critici cunosc întru câtvă mecanismul operațiunilor statistice, însă pornind dela ideia că organele administrative, prin mijlocirea cărora se adună informațiunile, sunt imperfecte, în mare parte înculte și dezinteresate de asemenea lucrări, trag concluziunea că nici o valoare serioasă nu se poate pune pe statistica agricolă, care e un țesut de informațiuni minciunoase sau fanteziste.

— Las'că știm noi, cum face Primarul statistica agricolă, te întâmpină criticii aceștia. Se întreabă Primarul cu notarul, în Primărie, cam cât a semănat grâu, porumb, etc. proprietarul din sat și încep târguiala: dar o fi pus 500 pogoane? ba, mi se pare că 800 pogoane; ba, 6, ba 7 sute până a jung plictisiți: scrie acolo 650 pogoane!

Și tot astfel se îndeplinește de Primar și oficiul de informator al recoltei ce s'a produs în comună, iar ministerul neavând niciun mijloc de control, ia drept bune cifrele comunicate de Primari și întocmește, din asemenea date, statistica agricolă!

Mărturisim că e mult adevăr în obiecțiunile aduse de asemenea critici. Este drept că Primarul și cu Secretarul comunei, singurii noștri agenți statistici au puțină cultură și în tot cazul sunt lipsiți de o pregătire specială pentru operațiunile ce le pretindem. Boala a existat și poate mai există prin multe locuri, dar străduința noastră de a îmbunătăți procedeul de adunare a datelor statistice, cu rizicul chiar de a'l îngreuiă și a'l complică, a făcut, sperăm, să dispară multe din relele semnalate. Am pornit și noi dela ideia, că cu toată buna voință și cunoștința lucrurilor ce îi înconjoară, funcționarii comunali nu vor fi în măsură să comunice științi exacte despre întinderea semănăturilor, până ce nu se va fi făcut o cercetare amănunțită pe la toți cultivatorii. De aceia li s'a impus ca înainte de toate să alcătuiască o listă nominală de toți agricultorii din comună, ceia ce nu e prea greu de întocmit, când au la îndemână rolurile de contribuabili și catagrafia populațiunii. Apoi fie că s'a întrebat cultivatorul, fie că s'au luat informații dela guarzii câmpeni, informațiunile culese pe această cale se apropie mult de adevăr, întru cât chiar dacă se fac erori, acestea nu pot fi prea mari fiind vorba de o exploatațiune restrânsă; nici nu pot asemenea erori să fie făcute toate în acelaș sens, ci lipsurile dela unii se amestică și se compensează cu exagerările dela alții. Remâne deci constatat că procedeul de băjbăială în

culegerea datelor privitoare la întinderea semănăturilor nu se mai practică și că metoda listelor nominale asigură multă veracitate acestor date. Tot asemenea și în privința recoltelor credem a fi îmbunătățit serios tehnica statisticii cu sistemul ce l'am adoptat și care constă în a întrebă: cât au produs în mijlociu la 1 hectar din fiecare cultură, proprietarul mare, și cât sătenii cu exploatațiunile mai mici?

Mai este însă o împrejurare, care vine în ajutorul statisticii agricole și care merită a fi relevată aici, fiind vorba de criticile ce i se aduc. S'a spus și se spune că Primarul cu lipsa lui de învățatură și cu nepăsarea ce o pune în lucrările administrative, este un rău agent statistic. Dacă este adevărat că ignoranța și dezinteresarea organelor administrative îngreue foarte mult operațiunile statistice, câtă însă să recunoaștem că atunci când e vorba despre agricultură, nu găsim, cel puțin în starea actuală a lucrurilor, o persoană mai în măsură să ne dea informațiuni de această natură, decât tocmai pe Primarul comunei care aproape în totdeauna este însuși agricultor. Cultura pământului fiindu-i ocupațiunea și preocupățiunea de căpetenie, este firesc ca el să se intereseze și să cunoască bine ce se petrece în satul lui. Toți oamenii cari au trăit la țară știu că mare parte din vorbirea sătenilor se rotește în jurul cestiunilor de agricultură: cât a semănat proprietarul? cât a făcut acela? cât a tree-rat cel-lalt? Și apoi, la învoelile agricole cu sătenii și la măsurătoarea locurilor fie date în dijmă, fie muncite cu bani, este cea mai bună ocaziune de a se afla întinderea tarlalelor la proprietatea cea mare, iar la cei mici pământurile sunt așa de înguste, că se cunosc toți, unii pe alții, cât posedă și cât cultivă fiecare.

Mesteșugul eră — și în această direcțiune au fost îndreptate silințele noastre — ca pe acest primar, cu puțină cultură însă cu multe noțiuni bune despre agricultura satului său, să-l punem în măsură să ne dea informațiuni pe cât se poate de exacte, din care să se alcătuiască statistica agricolă. Pentru acest scop s'au întocmit formularele în așa mod, încât să corespundă și nevoilor statisticii și aptitudinilor agenților chemați s'o execute. Cestiunile au fost îmbucătățite, prezintate într'o formă simplă și accesibilă inteligențelor dela țară, iar instrucțiunile au lămurit înțelesul tabelelor și au stabilit regulile uniforme în chipul de procedare.

Insistând așa de mult asupra tehnicei celei noi, adoptată în statistica agricolă și luându-i apărarea contra criticelor uneori

exagerate, suntem departe de a avea pretențiunea că această statistică ar însuși o desăvârșită exactitate și că datele conținute în ea ar reprezenta fără greș imaginea perfectă a realității. Ar fi să ne înșelăm pe noi înșine, susținând o asemenea afirmațiune tot așa de exagerată și de vătămătoare ca și defăimarea și neîncrederea absolută ce se aruncă câte odată asupra statisticii agricole.

Nu numai la noi, dar și în alte țări cu o civilizațiune mai ridicată și cu un aparat administrativ mai bun și mai conștiincios ca al nostru, statistica agricolă, din pricina obiectului la care se referă, nu poate fi considerată decât ca o **evaluare aproximativă** a faptelor și a situațiunii ce înregistrează¹⁾. Nici dela datele asupra întinderii culturilor, nici dela acelea privitoare la recolte, nu se poate pretinde o exactitate absolută, cum se cere de ex: într'un bilanț financiar, unde fiecare cifră trebuie să aibă certitudinea și rigoarea matematică. Prin felul ei și prin natura faptelor la care se aplică, statistica agricolă nu le poate înregistra decât în mod aproximativ. Cu atât mai mult nu se poate cere exactitatea absolută în țara noastră, unde nu avem la îndemână nici cadastrul, care să determine cu siguranță suprafața fiecărei proprietăți, nici registrele funciare, nici planurile economice ale moșilor, nici măcar nu cunoaștem întinderea comunelor, pentru ca cel puțin pe această cale să putem controla veracitatea datelor comunicate de Primării.

Cu toate aceste imperfecțiuni, unele inerente statisticii agricole și altele datorite organizațiunii noastre administrative, rezultatele acestei statistici conțin multă valoare în ele și corespund pe deplin scopului

1) «Statistica agricolă, zicea d. Levasseur în cuvântarea ținută la 5 Iulie 1899 la «Société Nationale d'agriculture» din Paris, este una din statisticile cărora se adresează cele mai multe imputări de neexactitate. Mulți cultivatori au văzut pe primarul din comună, uitându-se la cestiionarul ce-i cerea Prefectura să-l umple, — cu încurcături, dacă e vechi — și recurgând ba la învățător, ba la guardul câmpenesc, ca să umple coloanele, și cu toții mărind sau scăzând cifrele anului trecut, după cum recolta i se pare mai mare sau mai mică, dispuși mai curând să o facă mai mică de teama fiscului sau a scăderii prețurilor. Și atunci zice cultivatorul: «iată pe ce se întemeiază statisticianii și agronomii, când vorbesc de agricultură!»

«De aceea, statistica agricolă și mai cu seamă cea a recoltelor, e expusă glumelor scepticilor. Primii critici, declarăm noi înșine, urmează d. Levasseur, că această statistică e în toate țările una din acelea care se pot face numai prin aproximație. Dar facem apel nu la scepticismul care aruncă tot fără cercetare, ci la știința care rânduiește fiecare lucru după valoarea sa proprie. Dacă sunt primarii cărora puțin le pasă de adevăr, sunt mulți alții care caută conștiincios să se apropie de el și fără îndoială, că mulțimea de răspunsuri date la fața locului, de către oamenii cari stau și trăesc acolo, adunate și supuse controlului riguros al administrațiunii centrale, constituie un mănunchiu de informațiuni mai bine întemeiate decât ar putea să fie ipotezele unui agronom care ar lucra singur în cabinetul său cu ajutorul câtorva date împrăstiate, legate și generalizate apoi prin inducțiune.»

pentru care se execută. În o critică justă ce s'ar face lucrărilor de statistică agricolă, ar trebui să se țină seama în afară de împrejurările arătate mai sus, și de modul cum se prelucrează cifrele culese dela organele exterioare, cifre compuse din peste 1 milion de unități, care se amestecă și se combină între ele, astfel că erorile în plus sau minus se compensează, după cum am arătat mai sus, iar operațiunile fiind făcute cu bună credință și sinceritate, statistica se apropie mult de realitatea lucrurilor.

Ca dovadă de veracitatea statistice agricole, se poate citi regularitatea ce apare, când comparăm rezultatele generale dela un an la altul. Să ne uităm, de pildă, la totalul întinderei culturilor din țara întreagă pe cinci ani din urmă:

Intinderea culturilor anuale din cei cinci ani din urmă
Surfaces des cultures annuelles des cinq dernières années

Anii	Hectare
1905	6 129 099
1904	5 907 498
1903	5 909 028
1902	5 979 413
1901	5 937 249

Suntem îndată izbiți de regularitatea cifrelor, care se repetă din an în an cu tendința generală, de a crește, creștere care corespunde faptului ce se petrece în realitate și de care cu toți ne dăm seamă. Dacă însă în 1903 cifra întinderei culturilor scade, cauza trebuie atribuită epizootiei de febră aftoasă, care precum se știe a bătuit cu tărie vitele în toate județele în anul 1902 și în anul următor, împiedicând de a se face la timp arăturile de toamnă și de primăvară (vezi circulara Serviciului Veterinar dela Ministerul de Interne, din 18 Martie 1902, publicată în „Buletinul Direcțiunii Sanitare“ pag. 52, anul 1902). Iată prin urmare un eveniment ocazional, un accident, trecător din fericire, care a înrăurit, după cum știm cu toți, asupra stărei noastre economice, și pe care îl vedem repercutat și înregistrat de îndată și în statistica agricolă.

Dacă deasemenea în 1904 scăderea semănăturilor se menține, deși boala vitelor eră pe sfârșite, cauza este că în toamna anului 1903 și în iarna următoare, a in-

tervenit o altă împrejurare, care a îngreuiat mult facerea arăturilor. Este vorba despre seceta cumplită care a bătuit acel an agricol. În adevăr, după datele Institutului Meteorologic, cantitatea de apă căzută din ploaie și zăpadă în toamna anului 1903 a fost de 57 m.m., pe când mijlocia obicinuită a căderii apei în acest sezon se ridică, în țara noastră, la 102 m.m. Seceta a continuat și persistat în iarna următoare, căci în lunile Decembrie 1903—Februarie 1904 cantitatea apei căzută din ploi și zăpezi a fost numai de 64 m.m. în loc de mijlocia obicinuită de 108 m.m. Astfel fiind, atât arăturile de toamnă cât și cele de primăvară s'au făcut în condițiuni foarte grele, din cauză mai ales că seceta a urmat și în lunile din primăvara anului 1904, când apa obținută din ploaie nu s'a ridicat decât la 97 m.m., în loc de 171 m.m., cât este mijlocia normală a acestui sezon. Așa dar, pământul intrând învârtoșat, încă de cu toamnă, și menținându-se uscat și tare în timpul iernei și chiar la începutul primăverii, nu s'a putut ară decât cu mare dificultate și în tot cazul semănăturile n'au putut lua extensiunea mare, către care tinde Agricultura noastră.

Iată deci încă un fenomen natural, înregistrat de un alt gen de observațiuni și cu alți agenți, care se arată numai decât și în statistica agricolă.

Tot deasemenea, cine va cerceta cu demă-nuntul tabelele producțiunii va constata că variațiunile recoltelor sunt notate cu fidelitate în statistica agricolă, din care se poate vedea de pildă, ce intensitate a avut restriștea dela 1899, care a bătuit aproape 30 județe ale țării, precum și gravitatea calamității din 1904 în ce privește recolta porumbului și a altor plante de toamnă.

Asemenea indicațiuni ne fac să credem că rezultatele statistice agricole nu sunt așa de șubrede și depărtate de adevăr, precum s'a susținut; dimpotrivă, ele confirmă foloasele numeroase ce aduce această lucrare care devine indispensabilă pentru oricine se interesează de starea economică a țării și de mersul principalului său factor de bogăție și de producțiune: **Agricultura.**

A N E X E

STATISTICA AGRICOLA IN 1904

SE APROBĂ
(ss.) C. I. STOICESCU

REFERAT

Domnule Ministru,

Pentru întregirea cunoștințelor noastre asupra situațiunii economice a țării, este de absolută și grabnică nevoie să dăm anul acesta o mai largă dezvoltare statisticeii agricole.

Dela 1889 de când mă aflū în capul acestui serviciu și până astăzi s'a căutat neconținut să se îmbunătățească și să se îmbogățească statistica culturilor, dată fiind importanța mare ce au pentru noi științele privitoare la această capitală ramură de activitate.

S'a înlocuit, în primul rând, sistemul de a se adună datele statisticeii agricole prin mijlocirea subprefecțiilor și pentru a dobândi mai multă exactitate ne-am adresat direct primarilor; s'a dezvoltat formularul acestei statisticeii, adunând științi asupra tuturilor culturilor cari se fac într'o comună; în fine de doi ani încoace s'au obligat autoritățile comunale să întocmească liste nominale de toți agricultorii mari și mici și cu arătarea întinderii culturilor ce face fiecare.

Această listă este de o valoare mare.

Pe de o parte ea oferă un mijloc lesnicios de a afla adevărul asupra întinderii semănăturilor din comună, fiindcă înscriind individual pe fiecare cultivator, garanția exactității este mai mare. Pe de altă parte elementele ce ni-se pun la dispoziție sunt numeroase și unele din ele au o însemnătate particulară.

Cu toate aceste foloase aduse de lista nominală a cultivatorilor, alcătuirea ei a întâmpinat în trecut greutăți din cauză că Ministerul n'a procurat autorităților comunale formularele trebuitoare, ci numai le-a indicat modelul, cum să-l facă.

Anul acesta, dorind a da o extensiune mai mare statisticeii agricole, ne propunem, să trimitem direct tuturilor primăriilor din țară imprimările necesare pentru alcătuirea listei.

Formularul acestei liste vi se supune aci alăturat.

El este întocmit astfel, că pe deoparte vom

fi în măsură a publica la timp datele statisticeii agricole, pe de altă parte vom aduna aci un material prețios pentru cunoștința situațiunii agricole.

Aproximativ cunoaștem astăzi, cât grâu, cât porumb, cât orz, etc., se cultivă în țară, dar nu avem nici o știință exactă despre exploatațiunile agricole. Nu știm cât din acest grâu, porumb, etc. se lucrează de marii agricultori și cât de cei mici; nu știm câți dintre cultivatori muncesc în regie și câți sunt arendași; nu avem în fine nici noțiunea mărimii exploatațiunii agricole.

Toate aceste elemente, cari formează temelia și punctul de plecare al unei anchete agricole, vor eși la lumină prin statistica ce ne propunem a face după modelul aci alăturat.

Supunând aceste considerațiuni la înalta Domnieivoastre apreciere, am onoare a vă ruga, Domnule Ministru, să binevoiți a aproba:

1) Statistica agricolă să se facă în cursul acestui an după liste nominale de cultivatori, întocmite în sensul formularului alăturat, de toate autoritățile comunale din țară.

2) Organele administrative superioare: inspec-tori comunali, șefi de ocoale silvice și șefii pepinierelor și fermelor să dea concursul lor la executarea acestei investigațiuni, călăuzind și controlând lucrările primarilor.

3) Din materialul adunat și controlat la Minister, Serviciul Statisticeii Generale va publica, către sfârșitul lunei Iunie, statistica întinderii semănăturilor și tot așa, ulterior, se va publica la vreme, statistica recoltelor de vară și de toamnă.

4) Prelucrarea materialului privitor la exploatațiunile agricole se va face de un biou ce se va înființa anume pentru acest scop și rezultatele vor fi publicate în cursul acestui an.

5) Pentru întâmpinarea cheltuelilor acestui biou va servi articolul 18 din budgetul exercițiului curent.

Suma la care se vor ridica aceste cheltueli, socotim, că nu va trece peste 2000 lei.

Aprilie 1904.

Șeful Serviciului Statisticeii Generale,
(ss) L. COLESCU.

Circulară No. 33.347 din 31 Maiu 1904 adresată tuturor Prefecturilor.

Domnule Prefect,

Pentru întregirea cunoștințelor noastre asupra situațiunii economice a țării, am hotărât să dăm anul acesta o dezvoltare mai largă *statisticii agricole*.

În acest scop, autoritățile comunale vor alcătui o listă completă de toți cultivatorii mari și mici din comună pe formularele ce se trimit de Minister și vor completa cu *științi exacte și sigure*, adunate dela înșiși cultivatorii, întinderea semănăturilor și culturilor ce a făcut fiecare în toamna anului trecut și în primăvara anului de față.

De altă parte, pentru a asigura îndeplinirea strictă și conștiincioasă a acestei statistici, am însărcinat pe inspectorii comunali și pe șefii de ocoale silvice cu călăuzirea și verificarea acestor lucrări.

Materialul, ce vă trimitem pentru săvârșirea statisticii agricole din anul acesta, se compune din :

- exemplare formular lit. A.
- " " lit. B. (mijloace)
- " " lit. C.

Veți lua dispozițiuni, ca acest material să se distribuie imediat tutulor primăriilor comunelor rurale din județ în modul cum se indică în lista ce se anexează la adresa de față.

Prisusul formularelor se va păstra la prefectură, ca rezervă, pentru a satisface cererile ulterioare. În ceia ce privește comunele urbane din coprinsul județului, formularele se vor trimite polițailor respectivi, cari vor fi însărcinați cu îndeplinirea acestei lucrări.

Odată cu trimiterea materialului, veți da ordine autorităților comunale și polițienești să procedă fără întârziere la întocmirea listei nominale a tutulor cultivatorilor mari și mici, în modul cum se prevede în instrucțiunile ministeriale tipărite pe prima pagină a formularului A, instrucțiuni care vor trebui urmate cu cea mai mare strictețe.

După ce lista va fi încheiată, primarul va convoca la primărie, în mai multe Dumineci și zile de sărbătoare, rânduri—rânduri, pe toți cultivatorii de pământ și îi va întreba despre întinderea și felul plantelor ce au cultivat, înscriind pe listă răspunsurile lor în mod și citeț și acurat.

Ministerul ține, ca această statistică să fie cât se poate de exactă și adevărată, deci toate cifrele trebuie înscrise după declarațiunile sincere ale cultivatorilor, iar nu după închipuiri.

Ca să ajungă la bun rezultat, veți recomanda primarilor să vorbească cu blândețe cultivatorilor, căutând să-i convingă, că statistica nu urmărește nici un scop fiscal, ci că Ministerul de agricultură voește să știe bine și exact cât pământ se cultivă în țară și cu ce plante.

În ceia ce privește pe proprietarii sau arendașii

mari, primarul va lua în persoană informațiuni asupra întinderii semănăturilor lor și numai în cazul când agricultorii mari lipsesc din comună, informațiunile se vor culege dela administratorii sau îngrijitorii moșiilor, căutând ca aceste informațiuni să fie pe deplin adevărate.

Celelalte îndatoriri și lămuriri modului, cum trebuie completate formularele sunt pe larg scrise în instrucțiuni. Primarul și secretarul comunei să citească bine aceste instrucțiuni, înainte de a începe lucrarea și la orice nedumerire și greutate să ceară explicațiuni inspectorului comunal sau prefecturei.

Veți recomanda secretarilor să scrie curat, și citeț fără ștersături și pete și să facă adunările în mod exact, întocmai cum se prevede în instrucțiuni.

Orice abatere, orice neglijență sau înscriere cu rea voință de date închipuite, cari nu se potrivesc cu realitatea, o veți pedepsi aspru și veți face deopotrivă răspunzători de executarea conștiincioasă a acestei lucrări pe primarul și pe secretarul primăriei.

Autoritățile comunale vor isprăvi lista nominală și înscrierea datelor, ce se prevăd într'ansa, până cel mai târziu la *15 Iunie a. c.*

Cu cel puțin cinci zile înainte de această dată veți invita pe inspectorii comunali și pe agenții Ministerului, notați în o listă aci alăturată, să pornească în comunele ce le vor fi desemnate de Domnia-Voastră, pentru a controla și încheia lucrările statisticii agricole. La repartizarea comunelor vă rog să aveți de normă, ca șefilor de ocoale silvice și agenților viticoli să li se dea spre control comuna, unde își are fiecare reședința, precum și una sau două comune învecinate de comuna de reședință, restul comunelor se va desemna inspectorilor comunali, fiecare în circumscripțiunea hotărâtă de noua lege a comunelor rurale. Se va comunica fiecărei comune numele și calitatea agenților de control.

Agentul de control se va transporta fără întârziere în comunele ce-i s'au desemnat și va lua în cercetare lista cultivatorilor mari și mici. În primul rând, se va încredința, că această listă este exactă și completă, adică că nu lipsește niciunul din agricultorii, cari cultivă în coprinsul comunei. La această verificare se va putea călăuzi de toate actele sau catagrafiile însemnate la § 3 din instrucțiuni.

În al doilea rând, agentul de control va cerceta, dacă datele au fost înscrise după declarațiunile cultivatorilor și va căuta să se convingă, dacă ele reprezintă realitatea lucrurilor. Cu deosebire va stăruî, ca cifrele privitoare la marii agricultori să fie cât se poate mai exacte și va interveni la nevoie, personal, pentru ca să obțină dela aceștia datele adevărate.

În al treilea rând, agentul de control va verifica, dacă adunările sunt bine făcute, dacă formularele sunt scrise curat și citeț și dacă nu s'au strecurat erori sau omisiuni.

După ce se va convinge astfel, că lucrarea a fost bine executată, va invita pe secretarul primăriei să transcrie totalurile în tabela recapitulativă de pe form. lit. C. și anume: odată pentru toaia ce rămâne în arhivă, și încă odată pe formularul ce se înaintează prefecturei. În urmă se va iscăli procesul-verbal de pe form. lit. C. și va lua măsuri, ca lucrările să se înainteze de urgență prefecturei județului.

Veți recomanda de aproape inspectorilor comunali să fie atenți și să procedeze cu stricteță în îndeplinirea însărcinărilor ce li se dau prin aceasta, în calitatea lor de *agenți statistici*.

Este o ocaziune prielnică ce li se prezintă de a cunoaște populațiunea și starea economică din fiecare comună.

Controlul urmează să fie făcut în toate comunele până cel mai târziu la *26 Iunie 1904*, așa că puține zile după această dată să sosească

la prefectură lucrările comunelor. Veți binevoi a lua măsuri, ca acest termen să nu fie depășit, de oarece Ministerul are interesul de a publica cât mai curând datele statistice agricole.

Modul cum se va face la prefectură despoierea și concentrarea datelor recapitulative va face obiectul unei circulări ulterioare.

Suntem încredințați, Domnule Prefect, că veți depune cea mai mare stăruință, pentru ca lucrarea întreprinsă de departamentul meu să obțină rezultate satisfăcătoare și că în cursul înpecțiunilor Domniei-Voastră vă veți interesa de aproape de mersul ei, rugând mai cu seamă pe marii proprietari din județul Dumnea-Voastră să vă dea concursul lor desăvârșit.

Despre măsurile ce veți lua în urmarea acestui ordin, vă rog să binevoiți a ne ține în curent.

Primiți, vă rugăm, Domnule Prefect, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

Ministru, (ss) **C. I. STOICESCU.**

Șeful Serviciului,
(ss) **L. COLEȘCU.**

MINISTERUL

AGRICULTUREI, INDUSTRIEI, COMERCIULUI ȘI DOMENILOR

SERVICIUL STATISTICEI GENERALE

Se va înapoiă Prefecturei cel mai târziu până la 26 Iunie 1904

(Vezi § 17)

Formular lit. A

STATISTICA AGRICOLĂ DIN 1904

Întinderea culturilor din toamna anului 1903 și primăvara anului 1904, făcute de marii și micii agricultori

ÎN

Comuna..... Plasa..... Județul.....

INSTRUCȚIUNI

asupra modului cum trebuie să se culegă datele statistice relative la întinderea culturilor se s'au făcut în cuprinsul comunei.

(Să se citească cu luare aminte instrucțiunile de față).

§ 1. Indată după primirea materialului trebuincios *Statisticii agricole* din anul acesta, Secretarul Primăriei va începe a forma lista nominală a tuturor cultivatorilor mari și mici din cuprinsul comunei, și îi va înscrie pe formularul de față și pe foile de mijloc (form. B). Inscierea se va face în ordinea arătată, adică mai întâi va trece pe *agricultorii mari*, înțelegând prin aceasta pe toți cei cari au cultivat anul acesta, în întinderea comunei, fiecare câte 100 hectare sau mai mult de 100 hectare pământ fie de arătură, fie fâneață, vie sau livezi de pruni; apoi va trece pe cultivatorii de câte mai puțin de 100 hectare, începând de pe prima pagină a formularului, dela locul indicat și continuând pe foile mijlocii, păstrând și ordinea numerotației curente. Această ordine de numerotație se va reproduce și în coloana din urmă a foilor mijlocii, așa ca să co-

respundă liniile dela un capăt la celălalt al formularului.

Scrierea numerilor se va face curat și citeț și anume se va trece întâiu prenumele (de botez) și apoi numele (de familie).

§ 2. Lista va trebui să cuprindă pe toți agricultorii, cari cultivă pământ, în cuprinsul comunei, fie că sunt proprietari pe acest pământ, fie că sunt arendași, fie că țin pământul în parte, în dijmă sau prin altfel de învoeli agricole. În listă se vor trece deci și agricultorii veniți din alte părți, cari au luat pământ spre cultură pe teritoriul comunei. Nu se vor înscrie însă la locuitorii din comună, pământuri pe cari le cultivă pe teritoriul altor comune.

§ 3. La întocmirea listei nominale, Secretarul Primăriei se va sluji:

a) de listele făcute pentru acelaș scop în anii trecuți.
b) de registrele matriculare ale fiscului, în care sunt trecuți toți cei cari plătesc darea fonciară pentru pământul ce-l cultivă.

c) de carnetele recensământului de populație din Decembrie 1899, care se găsesc depuse în Arhiva Primăriei și de unde se pot vedea toți capii de familie din Comună, precum și de orice alte acte, catagrafii sau lucrări făcute mai înainte, cari pot înlesni alcătuirea listei cultivatorilor.

Se cere cu stricteță, ca lista nominală, formată de Secretarul Primăriei să fie cât se poate de completă, adică să nu lipsească nici unul din agricultorii cari au cultivat pământul în întinderea comunei.

Primarul va priveghia de aproape la întocmirea acestei liste și va da Secretarului toate lămuririle trebuitoare.

§ 4. După ce lista va fi încheiată, Primarul va strânge la Primărie, în una sau mai multe Dumineci sau zile de sărbătoare, rânduri-rânduri, pe toți cultivatorii de pământ și va întrebă pe fiecare despre întinderea și felul plantelor ce a semănat și culturilor ce a făcut, însemnând pe listă, în dreptul fiecărui agricultor și la rubrica potrivită a plantei, întinderea în hectare și are după declarațiunile cultivatorilor.

În ceia ce privește pe proprietarii sau arendașii mari, Primarul va căuta să ia, în persoană, informațiuni asupra întinderii semănăturilor și numai în cazul când agricultorii mari lipsesc din comună, informațiunile se vor culege în mod exact dela administratorii sau îngrijitorii moșiilor.

În privința cultivatorilor mai mici, cari lipsesc din comună sau cari n'au venit la chemare, Primarul va lua informațiuni precise despre întinderea semănăturilor lor, dela gardienii (păzitorii) câmpurilor, dela vecini, etc.

Primarul și toți membri consiliului comunal vor vesti pe toată lumea, că această lucrare nu se face într'un scop de impozite, ci că guvernul voește să cunoască cu exactitate, cât pământ se cultivă în fiecare comună și cu ce anume plante. Ei vor îndemna pe locuitori să răspundă cu sinceritate și în deplin adevăr la toate întrebările, ce privește acest formular.

§ 5. Următoarele reguli se vor păzi de aproape întru completarea formularului statistice agricole, după informațiunile căpătate dela cultivatori:

În coloanele 1, 2 și 3 se va arăta prin semnul ■ dacă agricultorul este proprietar (coloana 1), sau dacă ține pământul cu chirie ca arendaș (posesor), în dijmă (la parte), sau prin orice alte învoeli agricole (coloana 2). Dacă cultivatorul este proprietar, dar mai ține în arendă și alte pământuri din comună, atunci semnul ■ se va pune în coloana 3.

În urmă, se va trece în dreptul plantelor, întinderea semănăturilor din toamna anului 1903 și primăvara anului curent, ce a făcut fiecare cultivator și a-nume se va da această întindere în hectare pentru agricultorii mari, în hectare și are (la nevoie) pentru agricultorii mici.

Socoteala pogoanelor și prăjinilor și a fălcilor și prăjinilor în hectare și are s'a făcut într'un tablou pe pagina ultimă a acestui formular. Secretarul Primăriei se va ajuta de acest tablou pentru prefacerea măsurilor vechi, cum i s'ar declară de către cultivatori, în măsurile noi ce trebuiesc înscrise în formular.

§ 6. Dacă în comună se cultivă și alte plante decât acelea anume prevăzute în formularul de față, precum bob, linte, mazăre, hrișcă, mac, anison, tutun, floarea soarelui, hamei, mături, muștar, cicoare, chiameon, nohot, bumbac, etc., se vor arăta fiecare în câte una din coloanele lăsate albe, în rubrica diverselor, scriind deasupra numele plantei și în dreptul cultivatorului întinderea ce a semănat.

§ 7. Întinderea grădinărilor se va arăta în deosebi numai pentru varză (curechiu) și ceapă; celelalte legume, precum: castraveți, morcovi, țelină, pătrunjel, mărar, praz, pătlăgele, ardei, sparanghel, salată și altele, se vor trece la un loc la coloana 22 „alte legume”; asemenea se va trece la un loc în coloana 23 pepenii galbeni și pepenii verzi (zemoșii și harbujii).

Toate științele privitoare la grădinării și bostănării se vor culege dela înșiși grădinarii din comună, cari cultivă și vând legumele și zarzavaturile. *Este bine înțeles, că pe lângă întinderile de legume, zarzavat și pepeni, cultivate de acești grădinari, se va adăogi grădinăriile făcute de marii agricultori, pentru trebuințele casei lor precum și micile întinderi ce se cultivă cu asemenea plante de către locuitorii din comună, în pământurile lor de lângă casă sau în farină, fie pentru hrana lor, fie pentru vânzare.*

La fânețe artificiale se va trece hectarele semădate cu lucernă, trifoi, mohor, borceag, dughie, etc.; iar la fânețe naturale, hectarele ocupate cu iarbă care crește dela sine și se cosește pentru fân.

§ 8. Întinderea fiecărei culturi se va arăta întregă așa cum s'a cultivat, și nu se va scădea numărul hectarelor cari se prevăd că n'au să dea nici un rod, fiind stricate de intemperii sau distruse de vermi, etc. Dacă însă o cultură făcută în toamna anului 1903 s'ar fi întors și s'ar fi semănat din nou acel pământ cu altă plantă în primăvara anului prezent, se va trece această întindere la planta semănată din nou și se va scădea, firește, dela planta stricată.

§ 9. Întinderea viilor se va trece astfel: La coloana 26 se va arăta pentru fiecare agricultor mare sau mic, în hectare și are dacă va fi nevoe, întinderea viilor vechi românești, impuse la taxa fonciară după rol. La coloana 27 se va trece întinderea viilor ce s'au reconstituit sau s'au replantat cu viță românească nealtoită și care vii sunt acum supuse la taxa fonciară, fiindcă au intrat în al cincilea an al existenței lor. La coloana 28 se va trece întinderea viilor reconstituite cu viță americană altoită și care sunt deja supuse la taxa fonciară. Iar la coloanele 29 și 30 se va trece viile plantate din nou de 4 ani încoace cel mult și cari, conform legei, nu sunt încă supuse la taxa fonciară. Viile nelucrătoare, precum: obrațe, livezi, fânețe, crâng și altele, pentru care se percepe taxe fonciare de un leu de hectar nu se vor trece la vii, ci la rubricile respective cari figurează în tabela de față.

§ 10. Întinderea livezilor de pruni socotită pe 600 pomi la hectar, se va înscrie în coloanele 31 și 32, după distincțiunea următoare: cele supuse la taxa fiscală pentru fabricarea țuiceii sau rachiului se vor trece la coloana 31, controlând declarațiunile cultivatorilor cu registrele fiscului; livezile scutite de taxă se vor înscrie la coloana 32.

§ 11. În coloana 33, Secretarul Primăriei, va face cu deosebită îngrijire, pentru fiecare agricultor în parte, totalul hectarelor și arelor cultivate cu toate plantele înscrise în formularul de față (dela coloana 4 până la 32 inclusiv). Acest total va reprezenta întinderea semănăturilor făcute în cuprinsul comunei de fiecare cultivator.

Adunarea cifrelor parțiale, pe plante, adică în parte pentru grâu, seară, orz etc., se va face deosebit pentru marii agricultori (cari cultivă câte 100 hectare și mai mult) și deosebit pentru micii agricultori (cari cultivă câte mai puțin de 100 hectare). După ce se va fi înscris cel din urmă agricultor mare, cu toate datele cerute prin formularul de față, se va trage o linie orizontală și se vor aduna cifrele din toate coloanele. Așa se va urmă și cu micii agricultori și anume se vor face totalurile în josul paginilor și se vor reportă pe pagina următoare, până la totalul general, care se va trece sub cel din urmă agricultor mic, ce s'a înscris

în listă. Este bine înțeles, că sumele obținute de la marii agricultori nu se vor adăoga la agricultorii mici.

Controlul operațiilor este lesnicios. Tabelele sunt exacte, când totalurile orizontale făcute sub cel din urmă cultivator mare și mic, corespund cu suma totalurilor înscrise în coloana 33. Secretarul Primăriei se va încredința de exactitatea deplină a adunărilor mai înainte ca să încheie tabelele.

§ 12. Întinderea fasolei și cartofilor ce s'a semănat printre porumburi se va trece în coloanele 34 și 35 și nu va cuprinde, bine înțeles, în totalurile de la coloana 33. Dacă asemenea culturi se obișnuesc a se face de către locuitori, se va arăta numărul hectarelor cuprinse în lanurile sau ogoarele de porumb (păpușoi), în care s'a aruncat fasole sau cartofi. Așa de pildă, dacă o întindere de pământ cultivată cu porumb este de 50 hectare, și s'ar fi pus cuiburi de fasole sau de cartofi peste toată această întindere, se va trece *întreaga* întindere de 50 hectare, iar nu numai o porțiune din acel pământ, care s'ar socoti, prin analogie, că este ocupat de cuiburile de fasole sau de cartofi.

§ 13. La finele formularului, în coloanele 36, 37, 38 se va da întinderea *pășunilor* statornice și vremelnice, ce posedă fiecare agricultor.

D-l Primar va pune toată atențiunea, ca aceste date să fie cât se poate mai exacte și pentru a ajunge la acest rezultat se va sluji de instrucțiunile prescrise de Minister cu ocaziunea statisticeii pășunilor întocmită în Iulie 1901, statistică ce cată să se afe în Arhiva Primăriei.

Locurile destinate pășunatului au fost împărțite, după cum se vede, în două categorii și anume: a) *pășuni statornice* în care se cuprind locurile de iamaș, suhat, islaz, ceair, etc. și cari au fost pururea (de veci) destinate la pășunatul vitelor: b) *pășuni vremelnice*, prin care se înțeleg ogoarele sterpe, locurile de bătătură (toloacă, obligă), adică pământurile arabile, ce se lasă spre odiină.

Când pășunea se stăpânește în devălmășie de mai mulți agricultori, întinderea ei se va trece numai odată, făcându-se o acoladă } în dreptul cultivatorilor, cari stăpânesc pășunea.

Dacă nu există loc de pășune în cuprinsul comunei, se va face mențiune despre aceasta de-a lungul coloanelor, care privesc pășunile.

§ 14. Autoritatea comunală va isprăvi lucrarea de față, până cel mai târziu la **15 Iunie** a. c., procedând întocmai cum s'a prevăzut prin instrucțiunile de mai sus.

Orice abatere, orice neglijență sau înscriere cu rea voință de date închipuite, cari nu se potrivesc cu realitatea, se va pedepsi aspru. De executarea conștiincioasă a acestei lucrări sunt deopotrivă răspunzători Primarul și Secretarul Primăriei.

§ 15. Lista fiind scrisă curat și citibilă, după complectare, se vor numerota paginile, iar foile de mijloc (lit. B) se vor coase înăuntru formularului de față.

Lucrarea se va păstra la Primărie, până la sosirea în comună a agentului de control, desemnat de Prefectură și care va fi Inspectorul comunal sau Șeful de ocol silvic, căruia i se va înfățișa lista. Agentul de control va verifica socotelile făcute și după ce se va încredința, că autoritatea comunală a procedat întocmai după instrucțiunile ministeriale de față, va iscăli procesul verbal tipărit pe ultima pagină a formularului și pe formularul lit. C, ce se va păstra în Arhiva Primăriei.

§ 16. Când lucrarea va fi astfel desăvârșită și verificată de agentul de control, Secretarul Primăriei va proceda la transcrierea, pe pagina din urmă a formularului, a cifrelor recapitulative, complectând toate rubricile prevăzute în tabelă cu totalurile ce se vor lua pentru fiecare cultură, din listele nominale și anume în parte pentru marii agricultori și în parte pentru cei mici. În coloana treia se va face suma întinderilor cultivate de marii și micii agricultori.

O copie exactă de pe tabela recapitulativă se va face pe formularul lit. C și se va păstra în Arhiva Comunei.

§ 17. Formularul complectat astfel peste tot, se va înainta împreună cu foile mijlocii cusute înăuntru, Prefecturii județului, până cel mai târziu la **26 Iunie 1904**. Dacă până la această dată nu va fi sosit în comună agentul de control, spre a verifica lucrarea, Primarul va raporta imediat despre aceasta Prefecturii județului.

Când într'o comună nu s'ar fi făcut nici un soi de cultură din acele prevăzute în tabela de față și nici nu ar exista fânețe, vii sau livezi de pruni, se va încheia un proces verbal despre aceasta, chiar pe tabela de față și se va trimite Prefecturii, spre a fi înaintat Ministerului odată cu tabelele din celelalte comune.

Tabela recapitulativă a comunei

Agricultorii împărțiți în :

1. Proprietari Numărul agricultorilor cari au cultivat:
2. Arendași (posesori) a) 100 hectare și mai mult
3. Proprietari și arendași b) Mai puțin de 100 hectare
- Totalul cultivatorilor Total

Transformarea fălcilor și pogoanelor în hectare și are

Falcea = 80 prăjini sau 1,43 hectare Pogonul = 24 prăjini sau 0,50 hectare

No. de ordine	SPECIFICAREA CULTURILOR	Intinderile cultivate de:		
		Marii Agri-cultori	Micii Agri-cultori	TOTAL
		HECTARE		
4	Grâu			
5	Secară			
6	Orz			
7	Ovăz			
8	Porumb (păpușoiu)			
9	Mei (mălai)			
10	Rapiță			
11	In			
12	Câneapă			
13	Fasole în teren propriu			
14	Cartofi în teren propriu			
15	Sfeclă pentru zahăr			
16			
17			
18			
19			
20	Grădinarii și bostănării { Varză Ceapă Alte legume Pepeni galbeni (zemoși) și pepeni verzi (harbuji) Fânețe artificiale Fânețe naturale			
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29	Vii impuse la taxa foncieră { Vii vechi românești Vii recon- stituite { cu viță românească cu viță americană			
30				
31				
32	Vii scutite de taxă, fiind plantate din nou { cu viță românească cu viță americană			
33				
34	Livezi de pruni (perji) { Supuse la taxă Scutite de taxă			
35				
36	Totalul culturilor: semănături, fânețe, vii și livezi de pruni			
37	Fasole semănată printre porumb			
38	Cartofi semănați printre porumb			
	Pășuni statornice			
	Pășuni vremelnice			
	Pășunile în total			

Fălci și prăjini în hectare și are					Pogoane și prăjini în hectare și are				
Fălci	Prăjini	Hectare	Are	Centiare	Pogoane	Prăjini	Hectare	Are	Centiare
0	1	0	1	79	0	1	0	2	09
0	2	0	3	58	0	2	0	4	18
0	3	0	5	37	0	3	0	6	26
0	4	0	7	16	0	4	0	8	35
0	5	0	8	95	0	5	0	10	44
0	6	0	10	74	0	6	0	12	53
0	7	0	12	53	0	7	0	14	62
0	8	0	14	32	0	8	0	16	71
0	9	0	16	11	0	9	0	18	79
0	10	0	17	90	0	10	0	20	88
0	20	0	35	80	0	20	0	41	76
0	30	0	53	70	1	00	0	50	12
0	40	0	71	60	2	00	1	00	23
0	50	0	89	51	3	00	1	50	35
0	60	1	07	41	4	00	2	00	17
0	70	1	25	31	5	00	2	50	59
1	—	1	43	—	6	—	3	01	—
2	—	2	86	—	7	—	3	51	—
3	—	4	30	—	8	—	4	01	—
4	—	5	73	—	9	—	4	51	—
5	—	7	16	—	10	—	5	01	—
6	—	8	59	—	20	—	10	02	—
7	—	10	02	—	30	—	15	03	—
8	—	11	46	—	40	—	20	05	—
9	—	12	89	—	50	—	25	06	—
10	—	14	32	—	60	—	30	01	—
20	—	28	64	—	70	—	35	01	—
30	—	42	96	—	80	—	40	09	—
40	—	57	29	—	90	—	45	11	—
50	—	71	61	—	100	—	50	12	—
60	—	85	93	—	200	—	100	23	—
70	—	100	25	—	300	—	150	35	—
80	—	114	57	—	400	—	200	47	—
90	—	128	90	—	500	—	250	59	—
100	—	143	22	—	600	—	300	71	—
200	—	286	44	—	700	—	350	82	—
300	—	429	65	—	800	—	400	94	—
400	—	572	88	—	900	—	451	06	—
500	—	716	10	—	1.000	—	501	18	—
600	—	852	32	—	2.000	—	1.002	36	—
700	—	1.002	54	—	3.000	—	1.503	54	—
800	—	1.145	75	—	4.000	—	2.004	71	—
900	—	1.288	97	—	5.030	—	2.505	89	—
1.000	—	1.432	00	—	6.000	—	3.007	67	—
2.000	—	2.864	00	—	7.000	—	3.058	25	—
3.000	—	4.296	00	—	8.000	—	4.009	43	—
4.000	—	5.729	00	—	9.000	—	4.510	61	—
5.000	—	7.161	00	—	10000	—	5.011	79	—

Științele date în această statistică, atât cele din lista nominală, cât și aceste din tabloul recapitulativ, fiind întemeiate pe adevăr, se încredințează exactitatea cifrelor pe răspunderea noastră. Lista nominală este compusă din . . . pagini.

Primar,

Secretar,

Anul 1904, luna Iunie în . . . zile.

PROCES-VERBAL

Noi Inspector comunal (1) Șef de ocol silvic, însărcinat ca agent de control al lucrărilor statistice agricole, transportându-ne astăzi Iunie 1904, în comuna am verificat lista nominală și operațiunile încheiate de Primărie și după ce ne-am încredințat, că datele înscrise sunt exacte, după declarațiunile cultivatorilor mari și mici, am scris prezentul proces-verbal, rămânând ca Primăria să înainteze de urgență lucrările către Prefectura județului.

(1) Se va șterge cuvintele netrebuincioase.

MINISTERUL
AGRICULTUREI, COMERCIULUI, INDUSTRIEI

Se va înapoia Prefecturii cel mai târziu până la 31 Iulie 1904

Formular pentru comune

și
DOMENIILOR

STATISTICA AGRICOLĂ DIN 1904

Serviciul Statisticii Generale

Formular de vară

Intinderea și producțiunea recoltelor de grâu, secară, orz, ovăz, rapiță și sămânță de in
in Comuna plasa județul

PLANTELE	MARI AGRICULTORI						MICI AGRICULTORI						TOTALUL COMUNEI		
	Intinderea cultivată	PRODUCCIUNEA				Intinderea cultivată	PRODUCCIUNEA				Intinderea cultivată	PRODUCCIUNEA			
		Mijlocie la hectar		TOTALA			Mijlocie la hectar		TOTALA			TOTALA			
	Hectare	Hectolitri	Litri	Hectolitri	Litri	Hectare	Hectol.	Litri	Hectolitri	Litri	Hectare	Hectolitri	Litri		
1	2	3	4	5	6	7	8	9							
Grâu															
Secară															
Orz															
Ovăz															
Rapiță															
In (sămânță)															

Pagubele suferite de recolte din cauza accidentelor mai jos specificate, în anul 1904

PLANTELE	INGHEȚURI (degerături)	Inundații puhoai, și- voaie, furtuni	GRINDINA		RUGINA	NEGURI	VIERMI	LACUSTE	
				Asigurat sau nu?					
	Hectare	Hectare	Hectare		Hectare	Hectare	Hectare	Hectare	Hectare
Grâu									
Secară									
Orz									
Ovăz									
Rapiță									
In									

Științele aci însemnate fiind întemeiate pe adevăr și copiate după originalul păstrat în arhiva comunei, se încredințează exactitatea cifrelor pe răspunderea noastră.

PRIMAR,

Secretar,

L. S.

Anul 1904 luna Iulie în zile

Transformarea măsurilor vechi în măsuri noi

Moldova

Muntenia

Producțiunea mijlocie de merțe la falce, transformată în hectolitri și litri la hectar 1 KILĂ = 2 MERȚE									Producțiunea mijlocie de kile și baniți la pogon, transformată în hectolitri și litri la hectar 1 KILĂ = 20 BANȚI											
Merțe la falce	Hect. la hectar	Litri	Merțe la falce	Hectol. la hectar	Litri	Merțe la falce	Hectol. la hectar	Litri	Kile	Baniți	Hectol.	Litri	Kile	Baniți	Hectol.	Litri	Kile	Baniți	Hectol.	Litri
1	1	65	6	9	91	15	24	77	—	1	—	68	—	6	4	07	—	15	10	16
2	3	30	7	11	56	20	33	0.3	—	2	1	38	—	7	4	74	1	—	13	55
3	4	95	8	13	21	25	41	28	—	3	2	0.3	—	8	5	42	2	—	27	11
4	6	60	9	14	86	30	49	54	—	4	2	71	—	9	6	10	3	—	40	66
5	8	26	10	16	51	35	57	80	—	5	3	39	—	10	6	78	4	—	54	21

☛ Să se citească cu luare aminte instrucțiunile de pe contra-pagină.

SERVICIUL STATISTICEI GENERALE

INSTRUCȚIUNI

Indată ce se va strânge recoltele plantelor prevăzute în tabela de față, Primarul va începe să ia informații sigure dela cultivatorii din comună și să socotească exact, cât a dat anul acesta grâul, secara, orzul, ovăzul, rapița și inul (sămânță).

Aceste informații se va culege în parte dela agricultorii mari (cari au cultivat în total câte 100 hectare și mai mult) și în parte dela micii asricultori (cu mai puțin de 100 hectare).

În scopul acesta, Primarul, ajutat de Secretarul Primăriei, va întreba personal pe fiecare din marii gricultori din comună, care este producțiunea mijlocie la hectar a plantelor de mai sus. Dacă agricultorul lipsește din comună, informațiile se vor lua dela administratorii moșiilor, adică dela persoane în măsură să cunoască și să declare adevărul. Primarul le va desluși, că datele statistice nu urmăresc nici un scop fiscal ci că Ministerul voește să știe cantitatea recoltată anul acesta, pentru a publica statistica producțiunii agricole, care interesează comerțul țării.

După informațiile culese dela agricultorii mari și ținând seamă de întinderea semănată de fiecare, se va stabili pentru fiecare categorie de recoltă, *mijlocia producțiunii*, obținută de agricultorii mari și această mijlocie o va înscrie în hectolitri și litri, în dreptul fiecărei plante cultivate, în coloana 3 a tabloului de față.

Intinderea semănată de marii agricultori se cunoaște din formularul lit. C. al statisticeii agricole, care se află în Arhiva Primăriei. Se va copia cu exactitate această întindere în coloana 2; se va înmulți numărul hectarelor cu mijlocia producțiunii (din coloana 3) și produsul, reprezentând cantitatea recoltată de marii agricultori, se va înscrie în coloana 4.

În acelaș mod se va proceda, pentru a stabili recoltele obținute de cultivatorii cei mici. Primarul, ajutat de Secretar, sfātuindu-se cu învățătorul, preotul, consilierii comunali și alți frunțași din comună, va cerceta printre oameni, ce recoltă a dat fiecare plantă, în mijlociu la un hectar și această mijlocie se va înscrie în hectolitri și litri în coloana 6 din tabloul de față.

Intinderea semănată de micii cultivatori se va copia exact la coloana 5, din formularul lit. C. al statisticeii agricole din anul acesta. Se va înmulți numărul hectarelor cu mijlocia la hectar și produsul, care reprezintă cantitatea recoltată ge micii agricultori, se va înscrie în coloana 7.

Coloanele 8 și 9 sunt destinate pentru *totalul* comunei. Se va aduna întinderea dela coloanele 2 și 5 și suma se va trece în coloana 8. Această sumă reprezintă numărul hectarelor semămate în toată comuna. Se va aduna apoi cantitățile recoltate dela coloanele 4 și 7 și suma lor se înscrie în coloana 9. Acest din urmă total reprezintă cantitatea recoltată în cuprinsul comunei, pentru fiecare plantă.

Ministerul cere cu stăruință d-lui primar să pună toată sârguința și cea mai mare băgare de seamă la calcularea producțiunilor mijlocii, cunoscând că dacă se vor găsi greșite, tabelele se vor înapoia comunei, spre a fi recalulate.

La socotirea producțiunii se va ține seamă *de toată întinderea semănată, care s'a arătat în formularul litera C. pentru întinderea culturilor*, și nu va scădea numărul hectarelor cari n'au dat rod, fiind stricate de intemperii sau distruse de viermi, etc.

Pentru transformarea producțiunilor mijlocii din merțe la falce, kile și baniți la pogon, în hectolitri și litri la hectar, s'a alcătuit un tablou special; acesta spre ușurarea socotelilor pentru cei cari sunt mai deprinși cu măsurile vechi (1).

Dacă în Moldova o producțiune mijlocie s'ar fi evaluat la 12 merțe sau 6 kile la falce, producțiunea va fi în măsurile noi de 19 hectolitri și 81 litri la hectar. În adevăr, tabloul arată: 10 merțe sau 5 kile la falce egal 16 hectolitri, 51 litri la hectar și 2 merțe la falce egal 3 hectolitri și 30 litri la hectar; aceste două sume adunate dau producțiunea mijlocie de 19 hectolitri și 81 litri la hectar, după cum s'a zis mai sus.

Asemenea, dacă în Muntenia o producțiune mijlocie s'ar fi evaluat la 1 kilă și 5 baniți de pogon, producțiunea mijlocie în măsurile noi va fi de 16 hectolitri, 94 litri la hectar, căci, după tablou, 1 kilă la pogon egal 13 hectolitri și 55 litri la hectar și 5 baniți la pogon egal 3 hectolitri și 39 litri la hectar, adică în total 16 hectolitri și 94 litri.

În scopul de a se cunoaște precis pagubele pricinuite culturilor din comună de diferite accidente întâmplare în cursul acestui an, s'a alcătuit în partea 2-a a formularului din față un tablou special unde se vor trece asemenea pagube, dacă ele se vor fi întâmplat în comună.

D-l Primar va înscrie în coloanele respective ale acestui tablou numărul hectarelor de grâu, secară, orz, ovăz, rapiță și in, care au fost cu desăvârșire distruse de diferite accidente. Pentru semănăturile distruse, cari vor fi fost întoarse în primăvara anului prezent, d-l primar va arăta la observațiuni și lămuriri, cu ce plante au fost înlocuite. Pentru lanurile bătute de grindină, pe lângă numărul hectarelor distruse, se va mai arăta prin cuvintele *da* sau *nu* dacă acele lanuri au fost sau nu asigurate.

Dacă se va fi întâmplat în comună în cursul acestui an vre-un alt accident, care nu s'a prevăzut în tablou, d-l primar va arăta acel accident în capul coloanei lăsată în alb la finele tabloului, dând și numărul hectarelor distruse în dreptul plantelor care au fost bântuite de acel accident.

Este bine înțeles, că se vor trece ca stricate numai acele hectare care vor fi fost distruse cu totul de accident. Așa, de exemplu, dacă grindina ar fi bătut numai în parte vre un lan de semănături, și ar mai fi rămas din acel lan oarecari cantități de pâne ce s'a putut strânge, se va socoti câte hectare din acel lan s'a distrus cu totul și se va trece numai acest număr iar nu întreaga întindere a lanului.

Recoltele de calitate proastă nu se vor considera ca stricate în parte de accidente.

Această lucrare se va face de d-l Primar în dublu exemplar și se va termina cel mai târziu **între 28 și 31 Iulie 1904**. Indată după terminarea ei, d-l Primar va trimite un exemplar Prefecturii, iar celălalt se va păstra în arhiva comunei.

Dacă în comună nu s'a cultivat nici una din plantele ce figurează în prezentul formular, se va face mențiune despre aceasta chiar pe exemplarul care se va trimite Prefecturii.

Asemenea mențiune se va face pe tabloul pagubelor în cazul când recoltele nu au fost bântuite de nici un accident.

(1) Două merțe egal una kilă de Moldova, a 22 dimirlii înfoete și rase. O dimirle are 21 litri și jumătate.

Kila din Muntenia egal 20 baniți. O baniță are 34 litri.

MINISTERUL
AGRICULTUREI, INDUSTRIEI, COMERCIULUI
ȘI
DOMENIILOR

Se va înapoia Prefecturei cel
mai târziu până la 5 Noembrie 1904
(vezi § 14).

Formular pentru comune.

SERVICIUL STATISTICEI GENERALE

Formular de toamnă

STATISTICA AGRICOLA DIN 1904

INTINDEREA CULTURILOR ȘI PRODUCȚIUNEA RECOLTELOR DE TOAMNA

In comuna....., plasa....., județul.....

PLANTELE	Unitatea de măsură pentru re- colte	MARI AGRICULTORI				MICII AGRICULTORI				TOTALUL COMUNEI				Pagubele suferite din causa accidentelor și felul accidentelor		
		întinderea cultivată		Producțiunea		întinderea cultivată		Producțiunea		întinderea cultivată		Produc- țiunea to- tală		Culturi distruse		Felul accidentelor
		Hect.	Are	mijloci la hectar	Totală	Hect.	Are	Mijlocie la hectar	Totală	Hect.	Are	tală	Hect.	Are		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11				
1. Porumb (păpuși)	Hectol. litri															
2. Mei (mălai)	" "															
3. Hrișcă	" "															
4. In (fuior) Vezi § 4	Kilograme															
5. Căneapă (sămânță)	Hect. și litri															
6. Căneapă (fuior) Vezi § 3	Kilograme															
7. Mac	Hectol. litri															
8. Fasole în ogor propriu	} v. § 5. " "															
9. Fașolea dintre porumb																
10. Mazăre	" "															
11. Bob	" "															
12. Linte	" "															
13. Cartofi în ogor propriu	} v. § 5. Kilograme															
14. Cartofii dintre porumb		" "														
15. Sfeclă pentru zahăr	" "															
16. Tutun	" "															
17. Anison	" "															
18. Hamei	" "															
19. Cicoare	" "															
20. Floarea soarelui	" "															
21. Mături	" "															
22.	} v. § 6. " "															
23.																
24. Varză (curechi)	Căpățâni															
25. Ceapă	} v. § 7. Kilograme															
26. Alte legume		" "														
27. Pepeni galb. și verzi	Bucăți															
28. Dovleci (bostani) din porumb	" "															
29. Fânețe artif. și rădăcini de nutreț Vezi § 8.	} v. § 9. Kilograme															
30. Fânețe naturală		" "														
31. Vii	Decaltri															
32. Livezi de pruni	} v. § 9. Kilograme															
	Vezi § 2	Vezi § 2	V. § 2	Vezi § 2	Vezi § 2	V. § 2	Vezi § 2	Vezi § 2	Vezi § 2	Vezi § 2	Vezi § 2	Vezi § 2	Vezi § 2	Vezi § 3		
33. 11	} v. § 11. Bani	S'a vândut vinul nou (must) cu prețul mijlociu de Lei				Bani pe Decaltru.										
34. 11		S'a vândut prunele (perjile) cu prețul mijlociu de Lei				Bani pe Suta kilograme (cântar metric)										
35. 11		S'a pus kilograme prune în căzi sau buți, pentru a se face borhot (poșircă).														

Științele aci însemnate fiind întemeiate pe adevăr și copiate după originalul păstrat în arhiva Comunei, se încredințează exactitatea cifrelor pe răspunderea noastră.

PRIMAR,

Secretar,

L. S.

Anul 1904, luna Noembrie în zile.

NB. Să se citească cu luare aminte instrucțiunile de pe contra-pagină.

INSTRUCȚIUNI

§ 1. Indată ce se vor strânge în comună recoltele tuturilor culturilor de toamnă, enumerate în acest formular, d-l Primar va proceda, fără întârziere la socotirea producțiilor *mijlocii la hectar* el acestor culturi, luând informațiuni sigure dela cultivatorii din comună, întocmai cum a urmat pentru recoltele de vară din acest an.

Aceste informațiuni se vor culege în parte dela agricultorii mari (cari au cultivat în total câte 100 hectare și mai mult) și în parte dela micii agricultori (cu mai puțin de 100 hectare).

În scopul acesta, Primarul, ajutat de Secretarul Primăriei, va întrebă *personal* pe fiecare din marii agricultori din comună, care este producția mijlocie la hectar a plantelor scrise în formular. Dacă agricultorul lipsește din comună, informațiunile se vor lua dela administratorii moșiilor, adică dela persoane în măsură să cunoască și să declare adevărul. Primarul le va desluși, că datele statistice nu urmăresc nici un scop fiscal, ci că Ministerul voește să știe cantitatea recoltată anul acesta, pentru a publica statistica producției agricole, care interesează comerțul țării.

§ 2. D-1 Primar împreună cu Secretarul socotind producția mijlocie la hectar, după diferitele categorii de producțiuni arătate de agricultori, va trece în formularul de față, mai întâiu la partea *marilor agricultori*:

La coloana 2 întinderea plantei respective, în hectare (și are de va fi nevoie) ce s'a cultivat de marii agricultori. Cifrele întinderilor se vor copia cu exactitate după formularul litera C. din 1904, care se află în arhiva Primăriei.

La coloana 3 se va trece producția mijlocie la hectar, după felul măsurilor ce se arată la coloana 1, adică fie în hectolitri și litrii, fie în kilograme, fie în căpățâni sau bucăți. La coloana 4 se va da recolta întreagă obținută de marii agricultori, înmulțind producția mijlocie la hectar cu numărul hectarelor dela coloana 2. Aci fracțiile se vor neglija.

În același mod se va proceda, pentru a stabili recoltele obținute de cultivatorii cei mici. Primarul, ajutat de Secretar, sfătuindu-se cu învățătorul, preotul, consilierii comunali și alți fruntași din comună, va cerceta printre oameni, ce recoltă a dat fiecare plantă, în mijlociu la un hectar și această mijlocie se va scrie în coloana 6 din tabloul de față.

Ministerul cere cu stăruință d-lui Primar să pună toată sârguința și cea mai mare băgare de seamă la calcularea producțiilor mijlocii la hectar luând informațiuni adevărate, iar nu punând cifre închipuite. *Dacă se vor găsi greșeli sau cifre închipuite, tabelele se vor înapoia și funcționarii culpabili se vor pedepsi.*

La socotirea producției mijlocii la hectar se va ține seamă de toată întinderea semănată care s'a arătat în formularul lit. C pentru întinderea culturilor, și nu se va scădea numărul hectarelor cari n'au dat rod, fiind stricate de intemperii sau distruse de viermi, etc.

§ 3 În coloanele 10 și 11 al formularului de față se va arăta pagubele suferite de recolte din cauza accidentelor, și felul accidentelor cari a pricinuit pagube.

Așa dar, se va trece la coloana 10 numărul hectarelor (și al arelor de va fi nevoie) distruse de diferite accidente, și în față la coloana 11 felul accidentului care a distrus recolta. Se va consulta întru aceasta, instrucțiunile ce s'a dat în formularul recoltelor de vară din 1904.

Pe lângă acestea, d-l primar se va conforma întocmai și următoarelor prescripțiuni:

§ 4 Pe linia 4, producția de in fuior (lăor) se va trece în kilograme, socotind întru aceasta numai cantitatea de fuior melițat, periat și gata de tors, iar nu și cotoarele inului despre cari nu va ține seamă. Asemenea se va urma și pentru fuiorul cănepei (linia 6).

§ 5 Producția fasolelor se va arăta în hectolitri și litri în deosebi: pentru cele cultivate în teren propriu pe linia 8, iar pentru cele recoltate dintre porumb (păpușoi) pe linia 9. Socotirea producției fasolelor dintre porumb trebuie să fie sprijinită tot pe informațiunile adunate dela cultivatori, ca și pentru celelalte plante, însă să se aibe în vedere că rodul acesta obținut din pământul cultivat cu porumb este un produs de mâna a doua și că recolta de căpetenie este aceea a porumbului. Tot asemenea se va proceda și pentru cartofii cultivați în porumb, pentru care se va da producția în kilograme, precum și pentru dovleci (bostani), a căror producție în bucăți se va trece pe linia 28.

§ 6 Liniile 22 și 23 sunt rezervate pentru alte plante care s'ar cultivă, în afară de cele specificate în formularul de față, precum: năut, coliandră, soia, chimeon, orez, bumbac, etc. Dacă s'ar fi semănat asemenea plane în comună se vor trece pe liniile lăsate goale numele și producția lor.

§ 7. Pe liniile 24, 25, 26 și 27 se vor trece grădinăriile de zarzavat, arătând producția în căpățâni sau bucăți pentru varză și pepeni și în kilograme pentru celelalte legume. Pentru a socoti adevărata producție mijlocie la hectar a tuturor acestor legume, d-l Primar va întrebă în special pe grădinarii (bulgari) de meserie din comună, despre cantitatea de legume ce au scos-o anul acesta din pământul cultivat.

§ 8. Fânețele artificiale și rădăcinile pentru nutreț se vor trece pe linia 29. Tot la fânețele artificiale vor intra meiul cosit de verde și alte ierburi de fân precum: dughia borceag, mohor, lucernă, trifoiu etc.

Fânețele naturale se vor arăta pe linia 30.

§ 9. Viile se vor trece pe linia 31, dând producția vinului atât mijlocia la hectar cât și cea totală în decaltri.

Livezile de pruni se vor trece pe linia 31 arătând în kilograme producția prunelor (perjelor) atât mijlocie la 600 pomi de 1 hectar, cât și recolta totală a livezilor din comună. Pentru a-și da seamă ce producție mijlocie au dat anul acesta 600 pomi (pruni), d-l Primar va întrebă pe diferiți cultivatori, câte kilograme de prune au obținut în mijlociu dela un pom. Această producție a unui pom înmulțită cu 600 va reprezenta producția mijlocie a 600 pomi sau un hectar, care se va trece în coloana 3. Cantitatea prunelor se va socoti așa cum sunt culese din pomi, adică neuscate, nepărite, nici afumate la lojniță.

§ 10. Când într-o comună nu s'a cultivat vre-o plantă din cele enumerate în formularul de față se va scrie în dreptul plantei respective „Nu se cultivă“.

§ 11. Pentru vii și pruni d-l Primar va răspunde și la chestionarul ce se face pe liniile 33, 34 și 35 și anume:

1. Cu ce preț s'a vândut, în mijlociu, în comună, anul acesta decalitrul de vin nou (must)?
2. Cu ce preț s'a vândut, în mijlociu, în comună 100 kilograme (cântar metric) de prune (perje);
3. Câte kilograme prune s'au pus în căzi sau buți pentru a se face poșircă (borhotul) din care va distila țuică, sau rachiul de prune.

Pentru a avea științele cele mai exacte în această

TRANSFORMAREA MĂSURILOR VECHE ÎN MĂSURI NOI (Vezi § 13).

PENTRU MUNTENIA

PENTRU MOLDOVA

Producțiunea mijloace de ocale la pogon, transformată în kilograme la hectar						Producțiunea mijloace de vedre la pogon, transformată în decaltri la hectar						Producțiunea mijloace de ocale la falce, transformată în kilograme la hectar						Producțiunea mijloace de vedre de deal la pogonul de vie, transformat în decaltri la hectar							
1 oca = 1 kilogram, 272 grame						1 vadră = 1 decaltru, 2 litri, 88 centilitri						1 oca = 1 kilogram, 291 grame						1 vadră = 1 decaltru, 8 litri, 24 centilitri							
Ocale la pogon	Kilogr. la hectar	Ocale la pogon	Kilogr. la hectar	Ocale la pogon	Kilogr. la hectar	Vedre la pogon	Decal. la hectar	Vedre la pogon	Decal. la hectar	Vedre la pogon	Decal. la hectar	Ocale la falce	Kilogr. la hectar	Ocale la falce	Kilogr. la hectar	Ocale la falce	Kilogr. la hectar	Vedre la pogon	Decal. la hectar	Vedre la pogon	Decal. la hectar	Vedre la pogon	Decal. la hectar	Vedre la pogon	Decal. la hectar
50	127	400	1.015	3.000	7.614	1	2.8	9	23	80	206	100	90	900	813	8.000	7.222	1	2.8	9	25	80	226		
60	152	500	1.269	4.000	10.152	2	5.1	10	26	90	231	200	181	1.000	903	9.000	8.125	2	5.7	10	28	90	255		
70	178	600	1.523	5.000	12.690	3	7.7	20	51	100	257	300	271	2.000	1.806	10.000	9.028	3	8.5	20	57	100	283		
80	203	700	1.777	6.000	15.227	4	10.8	30	77	150	386	400	361	3.000	2.708	20.000	18.056	4	11.3	30	85	150.	425		
90	228	800	2.030	7.000	17.765	5	12.9	40	103	200	514	500	451	4.000	3.611	30.000	27.084	5	14.2	40	113	200	566		
100	254	900	2.284	8.000	20.303	6	15.4	50	128	250	642	600	542	5.000	4.514	40.000	36.112	6	17.-	50	142	250	708		
200	508	1.000	2.538	9.000	22.841	7	18.-	60	154	300	771	700	632	6.000	5.417	50.000	45.140	7	19.4	60	170	300	840		
300	761	2.000	5.076	10.000	25.379	8	20.8	70	180	400	1.028	800	722	7.000	6.320	60.000	54.168	8	22.6	70	198	400	1.132		

OBSERVAȚIUNI ȘI EXPLICAȚIUNI

In acest loc d-l Primar va da explicațiunile ce va crede de cuviință pentru a lămuri mai bine datele trecute în tabelele de față.

617092

Official

ROMANIA

CARTA POȘTALA

Domniei-sale

Domnului

Mare Agricultor

In comuna

Județul

RECOLTELE DIN VARA 1905

Județul _____, comuna _____
moșia _____

La un hectar s'a obținut în mijlociu:

	Hectolitri	Litri
Din grâu
„ secară
„ orz
„ ovăz
„ rapiță
„ in (sămânță)

(Semnătura)

NOTIȚE: 1 hectar = 2 pogoane de Muntenia sau 56 prăjini moldovenești.
1 hectolitr = 3 banițe de Muntenia sau 5 dimirlii de Moldova.
Plantele cari nu s'au semănat, se vor șterge.

Formulare

ROMANIA

CARTA POȘTALA

Official

Onor.

Ministerului Agriculturii, Comerțului,
Industriei și Domeniilor
Serviciul Statistic General

București.

MINISTERUL
AGRICULTURII, COMERȚULUI, INDUSTRIEI ȘI DOMENILOR
SERVICIUL STATISTICELI GENERALE

București, Iulie 1905.

Domnul meu,

Spre a obține științe exacte asupra recoltelor, ministerul a luat hotărârea a culege informațiuni direct dela marii noștri agricultori. Cu onoare vă rog să binevoiți a complectă alăturata carte cu datele recoltelor obținute pe moșia ce exploatați și a ne înapoia cartă, nefrantată și neimbrată, în cel mai scurt timp ce vă este posibil. Statistica agricolă, la care vor contribui informațiunile Domniei-voastre, fiind de un interes general, suntem încredințați că ne veți da concursul Domniei-voastre prețios pentru îmbunătățirea ei continuă. Primiți, vă rugăm, Domnule, asigurarea deosebită mele considerațiuni.

Șeful Serviciului, L. COLESCU.

ROMANIA
CARTA POȘTALA
Oficial

Onor.

Ministerului Agriculturii, Comerțului,

Industria și Domeniilor

Secursul Statisticii Generale

București.

MINISTERUL

AGRICULTURII, COMERȚULUI, INDUSTRIEI ȘI DOMENIILOR

SERVICIUL STATISTICEI GENERALE

București, Iulie 1905.

Domnul meu,

Spre a obține științe exacte asupra recoltelor, ministerul a luat hotărârea a culege informații direct de la marii noștri agricultori.

Cu onoare vă rog să binevoiți a completa altmurla cartă cu datele recoltelor obținute pe moșia ce exploatați și a ne înapoia cartă, nehran-cată și neînhrătită, în cel mai scurt timp ce vă este posibil.

Statistica agricolă, la care vor contribui informațiile Domniei-voastre, fiind de un interes general, suntem încredințați că ne veți da concursul Domniei-voastre prețios pentru îmbunătățirea ei continuă.

Primiți, vă rugăm, Domnule, asigurarea deosebitei mele conside-rații.

Șeful Serviciului, L. COLESCU.

ROMANIA
CARTA POȘTALA
Oficial

Domniei-vale

Domnului

Alte Agricultor

In comuna

Județul

Formulare

NOTIPE: 1 hectoltru = 3 banite de Muntlenia sau 5 dimtrii de Moldova.
Plantele cari nu s'au cullivat, se vor șterge.—) Altă plantă decât cele scrise se va trece pe linia lasată goală.

La 1 hectar (2 pogoane sau 56 prăjini) s'a obținut în mijlociu:

Din porumbul	proprietarului	hectoltri și	litri
	munecii în digmă		
"	mei		
"	fasole		
"	stecele pentru zahăr	kilogramme	
"	fan (livezi artificiale)		
"	fan (livezi naturale)		
"	vin	decalitri și	litri
"	prune (fructe)	kilogramme	

(Semnătura)

RECOLTELE DIN TOAMNA 1905

Județul

comuna

moșia

CAPITOLUL I

NOTIȚE GEOGRAFICE ȘI CLIMATOLOGICE

DE

I. ST. MURAT

SUB-DIRECTORUL INSTITUTULUI METEOROLOGIC

Materialul Climatologic adunat și coordonat până acum de către Institutul Meteorologic, este încă insuficient pentru a se putea face o lucrare cu totul completă și de ansamblu asupra climei țării noastre. Ocupându-ne totuși cu prepararea sa pentru o lucrare de Climatografie, ce ne propunem a da la lumină, destinată a corespunde pe cât posibil acestor cerințe și solicitați fiind de către Serviciul Statisticei Generale din Ministerul de Domenii, de a da câteva amănunte asupra climei, cari ar putea fi utile pentru publicațiunea de față a colegului meu D-l L. Colescu, ne hotărâsem a anticipa asupra rezultatelor ce voim a da în lucrarea noastră menționată și care sperăm că va fi publicată în cursul acestui an, formulând aci câteva amănunte relative la Clima României.

După cum însă timpul ce ne-a rămas disponibil pentru a ne ocupa de această lucrare, a fost mult prea scurt pentru a răuși să o terminăm în intervalul fixat și pentru a nu face să se întârzie prea mult aparițiunea acestei publicațiuni, am dat în cele ce urmează, pe lângă câteva notițe geografice relative la România, Clima anilor 1904 și 1905, adică a epocii pe care o privește în special Statistica Agricolă; aceste din urmă relațiuni sunt luate după Buletinul lunar al observațiilor Meteorologice din România redactat de către D-l Director St. Hepites, cu concursul D-lui G. D. Elefteriu, Șeful secțiunii Climatologice și a Buletinelor.

NOTIȚE GEOGRAFICE

România cu o suprafață de aproape 13 milioane hectare, este cuprinsă între 43° 38' și 48° 20' latitudine Nord și 22° 20' și 29° 40' longitudine Est dela Greenwich; ea este mărginită jur împrejurul său prin frontarii naturale, afară de o parte din frontiera despre Bulgaria, formată printr'o linie convențională.

Munții Carpați, care formează frontiera dinspre Austro-Ungaria se întind la nordul și vestul României pe o distanță de peste 1 000 km, având forma unui unghiu întors cu deschiderea în direcțiunea NW și prelungindu-se în partea sa vestică puțin spre sud pentru a traversa Dunărea la Vârciorova. Acești munți formați din mai multe masive, posedă vârfuri cari se ridică la peste 2 000 metri, înălțimea unora dintr'înșii atingând chiar 2 500 m. Intre masivele sau grupele de munți mai importante vom cită, începând dela Vârciorova:

Cerna, în județul Mehedinți; cel mai înalt vârf Glodeanu, 2 200 m.

Parângu, județul Vâlcea și o parte din județele Gorjiu și Argeș, cu o înălțime mijlocie de 2 300 m, cel mai înalt vârf Mândra de 2 520 m. Prezintă diferite depresiuni și numeroase lacuri, în general masivul având un aspect sălbatec și lipsit complet de orice vegetațiune.

Făgăraș, restul din județul Argeș și județul Muscel, are o coamă aproape în linie dreaptă conținând vârfurile cele mai ridicate din Carpați, și atingând la Negoiu 2 536 m, Buteanu 2 510 m, Urla 2 490 m, fără a se coborî vre-odată mai jos de 2 200 m. Partea dinspre România prezintă niște coaste mai accesibile pe când acea dinspre Transilvania este foarte abruptă. În afară de lanțul principal există un al doilea aproape paralel la cel d'întâi, separați fiind printr'o regiune a cărei altitudine nu trece de 1 000 m, acest al doilea lanț prezintă porțiuni înalte până la 1 680 m la Cozia și 2 430 la Păpușa. Iezerul, din care face parte acest din urmă vârf, stabilește legătura între cele două lanțuri.

Bucegii, județul Prahova, cel mai important dintre masivele Carpaților, este relativ de o mică întindere degajat de toate părțile și dominând munții înconjurători cu vreo 500 m de înălțime. Punctele sale cele mai înalte sunt: Omu, 2 508 m, Caraiman 2 490 m etc.

Buzău, județul Buzău, nu întrece 2 000 m și posedă vârful Penteleu cu o înălțime de vreo 1 800 m.

Bistrița, județul Neamțu și o parte din Suceava, prezentând vârfurile Pionul sau Ciahlăul 1 908 m, Călemani Isvoru 2 031 m și Piatra Piscu 2 022 m, care snt cele mai înalte vârfuri din Moldova.

În mod general Carpații Munteniei au înălțimi mult mai mari ca acei ai Moldovei, care sunt relativ mai mici și cari prezintă ramificațiuni mai întinse decât cei d'întâi. Cele mai înalte regiuni ale Carpaților sunt mai inferioare limitei zăpezilor perpetue.

Linia de frontieră din spre Sud separând țara noastră

mai întâiu de Serbia și apoi de Bulgaria este formată dela Vârciorova la Silistra de către Dunăre, care înaintând pe la Porțile de Fer udă România pe o întindere de 860 km și se varsă în Marea Neagră prin trei guri formând Delta Dunărei. Limita dinspre Sud a Dobrogei dela Ostrov la Ilanlik (mai jos de Mangalia) este formată de către o linie convențională de o lungime de 136 km. Tot Dunărea formează limita dinspre Nord a Dobrogei separându-ne de Rusia pe o distanță de 160 km, între Reni și îmbucătura brațului Chiliei.

Acest fluviu, care este al doilea în Europa după Volga, prezintă o vale destul de largă de 10 la 25 km, și posedă pe o mare parte din întinderea sa diferite ramificațiuni și lacuri. Aproape pe toată porțiunea ce separă Muntenia de Dobrogea el prezintă pe lângă cursul său principal două ramificațiuni destul de importante, cea d'întâi dela Călărași la Hârșova purtând numirea de Canalul Borcea iar cea de a doua dela Gura Ialomiței până la Ghecet de Dunărea Nouă. Intre aceste ramificațiuni și Dunărea propriu zisă se mai află și alte ramificațiuni secundare și o serie de lacuri, insule și bălți așa că această porțiune de o natură cu totul băltoasă și acoperită în întregime cu stof și sălcii este cu totul nelocuibilă.

Delta Dunărei cu o suprafață de 2 676 km² este formată din două insule coprinse între cele trei brațe ale Dunărei, insule care aproape pe toată suprafața lor prezintă numeroase lacuri care comunică între ele. Dintre cele 3 brațe Sulina, care este cel mijlociu, este singur navigabil pentru unele bastimente și el servește drept arteră principală de comunicațiune.

Linia de frontieră dela estul Regatului o formează în partea dinspre Dobrogea pe o lungime de 230 km Marea Neagră, iar în partea dinspre Rusia, Prutul care udă România începând dela Mamornița până la Reni pe o distanță de 400 km.

România se obișnuiește a se divide în: Moldova; Țara Românească; Dobrogea.

Moldova este partea din România cuprinsă între Carpați, Prut și Milcov;

Țara Românească este formată din *Oltenia* care ocupă partea Vestică a României până la Olt și din *Muntenia* porțiune cuprinsă între Olt și Milcov;

Dobrogea este limitată de Dunăre, Marea Neagră și linia convențională dela Sud care ne separă de Bulgaria.

Din punct de vedere al regiunilor România se mai poate împărți în următoarele mari subdiviziuni:

- I. Regiunea Muntoasă;
- II. " submuntoasă și a dealurilor;
- III. " Moldovei dintre Carpați și Prut;
- IV. Șesurile Dunărei;
- V. Dobrogea.

Prima regiune coprinzând munții Carpați mărgind-o în partea sa inferioară până la o altitudine de 600 m s'ar putea spune că este formată de frontiera dinspre Transilvania până la o linie care pornește ceva mai la Nord de Baia-de-Aramă trecând prin Tismana, Turbați, Novaci, Polovraci, Arefu, Câmpulung, Petroșița, Doftana, Nehoiaș, Nereju, Soveja, Moinești, Taslău, Cracău-Negru, Pipirig și Slatina (Suceava).

Regiunea submuntoasă și a dealurilor este continuarea celei dintâi, limita sa superioară fiind formată de către linia ce mărginește regiunea muntoasă, iar altitudinea maximă nedepășind 600 metri. Limita sa inferioară — altitudinea minimă fiind de 200 metri — o formează linia ce ar trece prin Turnu-Severin, Strehaia, Drăgășani, Pitești, Târgoviște, Jintea, Pietroasa, Pleșcoiu, Bontăști, Odobești, Panciu continuându-se dealungul albiei Siretului până la Mihăileni.

Moldova între Carpați și Prut, constituie dela sine o regiune aparte formată din văile Siretului și Prutului; dânsa posedă aproape în toată întinderea sa ramificațiuni mai mult sau mai puțin importante de ale

Carpaților, precum și câteva platouri remarcabile. Șesurile Dunărei — numite înă regiunea câmpiilor sau a marilor culturi — sunt coprinse între limita inferioară a regiunii submuntoase și Dunărei. În partea vestică a Țării Românești se prelungesc către Dunăre numeroase coline, care de ce mergem spre est se ridică către nord lărgind astfel această regiune.

Dobrogea cu o altitudine ce nu depășește în niciun punct 500 m la rândul ei s'ar putea divide în patru părți: litoralul, colinele, câmpia, regiunea Deltei și a lacurilor.

Este evident că toate aceste subdiviziuni ale României, nu au limite în totul fixe și bine precizate și după punctul de vedere ce considerăm, pozițiunea lor poate fi mai mult sau mai puțin modificată. Așa când este vorba de *Climă* numai cu ajutorul studiilor Climatologice aprofundite ale diverselor localități și regiuni se va putea ajunge a se determina limite mai precise și amănunțite, care să stabilească în mod cât mai complet legătura dintre climă și dispozițiunea orografică a țării.

NOTIȚE CLIMATOLOGICE

CLIMA ANULUI 1904 STIL NOU ¹⁾

Anul 1904 a fost excepțional de secetos și cu o temperatură mijlocie ceva mai coborâtă (0°3) ca normală.

1. Temperatura.

Anul 1904 a fost în general răcoros cu toate că în cursul veri a predominat un timp mai călduros ca de obicei, iar Februarie și Decembrie au fost neobișnuit de puțin friguroase. Perioadele cele mai reci ale acestui an au fost formate de lunile Ianuarie, Martie, Septembrie și mai ales Noembrie.

Temperaturile anuale ale diferitelor localități din țară au fost în general mai coborâte ca normalele respective cu deosebire în Moldova unde diferența în minus a ajuns până la 1°; în câteva localități din șesurile Dunărei ele au fost egale sau ceva mai ridicate ca normalele.

Temperaturile anuale cele mai ridicate — coprinse între 11°0 la Craiova și 11°9 la Turnu-Severin, care este temperatura cea mai ridicată din țară — s'au înregistrat în partea cea mai de jos a Munteniei și în vestul Olteniei. În regiunea de câmpie a Munteniei, în partea cea mai de jos a Moldovei și în Dobrogea temperaturile anuale au fost coprinse între 10°0 și 10°9. În regiunea deluroasă și către munte în Muntenia iar în Moldova dela sud-est spre nord-vest temperaturile anuale descreșc fiind coprinse în regiunea deluroasă între 8°0 și 6°8, în nordul Moldovei între 7°7 și 7°6, iar în munți între 5°9 și 4°8, care este cea mai coborâtă temperatură din țară.

Pozițiunile isotermelor anuale din țară au fost următoarele:

Isoterma de 11° intră în țară pe la Giurgiu, trece în linie dreaptă pe lângă T. Măgurele și Corabia, de

unde se ridică spre nord-vest și atingând Craiova, ese mai sus de T.-Severin.

Cea de 10°, începe mai sus de Galați, înaintează în linie dreaptă până la R.-Sărat, de unde trecând pe lângă Buzău, Ploești, Găești, continuă spre restul țării ceva mai la nord de Podișoru-Bârla, Strihareț și mai la sud de Strehaia.

Isoterma de 9° începe ceva mai sus de Iași, urmează Prutul până la Vaslui, de unde apucând spre sud-vest, trece pe lângă Bârlad, mai la vest de Focșani, merge mai departe în Muntenia, atingând Câmpina, Târgoviște, Govora și Baia-de-Aramă.

Cea de 8° începe în partea estică a districtului Dorohoi, străbate Moldova centrală prin apropiere de Botoșani, Roman și Bacău până la Tg.-Ocna, intră în regiunea muntoasă și reapare în Muntenia între Câmpina și Sinaia și între Câmpulung și Rucăr.

Isoterma de 7° începe în partea muntoasă a Moldovei la Fălticeni, de unde se coboară spre sud, tot prin regiunea muntoasă și de aci în Muntenia, trecând ceva mai jos de Rucăr.

Perioadele mai călduroase din cursul acestui an au fost: dela 6 la 23 Februarie; în a doua decadă din Martie și în ultima din Aprilie; către sfârșitul primei decade și a celei d'a doua din Mai; în tot cursul veri afară de câteva perioade scurte, mai ales dela începutul și dela sfârșitul ei și în fine în unele zile din prima jumătate a lui Septembrie. În toate aceste perioade timpul a fost frumos și cald.

Cele mai mari călduri au avut loc la 18, 26, 27 și 28 Iunie; la 17, 18 și 27 Iulie și la 7, 8, 9, 16, 19, 21 și 22 August când termometrul în mare parte a țării mai ales în cea de câmpie a atins 35° și mai mult chiar. În aceste zile, dar mai ales în cele din Iunie și August s'au înregistrat și temperaturile maxime absolute din acest an. Se citează multe cazuri în care secerătorii nu puteau lucra din cauză că pământul le ardea picioarele.

Temperaturile maxime cele mai ridicate ale acestui

1) Extras din *Buletinul lunar al Observațiilor Meteorologice din România*; Anul XIII, 1904.

an au fost coprinse între 40° la Turnu-Severin (August) și 38° la Herăști, Brănești, Călărași (Iulie) ele înscriindu-se în câteva localități din șesurile Dunărei și excepțional în regiunea dealurilor din Muntenia. Pe malul Mării cele mai ridicate temperaturi din cursul anului au fost 30° la Constanța în Iulie și August și 31° în Iulie la Sulina. La munte am avut în August 29° la Scropoasa și 28° la Sinaia.

Temperatura maximă absolută cea mai ridicată, înregistrată până acum la noi în țară este de 42° 8 la Giurgiu (August 1896).

Perioadele cele mai geroase din cursul anului acesta au fost mai întâi aceea din prima jumătate a lui Ianuarie și apoi aceea din ultima pentadă a anului. La începutul anului mai în toată țara termometrul sa coborât zilnic între -10° și -20° ; în Moldova și în unele localități din partea de câmpie a Munteniei el s'a coborât și mai jos de -20° . La 28 și 29 Decembrie când d'asemeni a fost ger, termometrul s'a coborât în toată țara mai jos de -10° , iar în unele localități chiar și mai jos de -15° .

O perioadă caracteristică de ger este aceea dela 16 la 26 Noembrie când gerul și zăpada au venit aproape fără de veste și când aproape în toată țara a fost îngheț neîntrerupt și o perioadă de adevărată iarnă. Frigul a fost mult mai simțitor în Muntenia și în partea de jos a Moldovei unde termometrul s'a coborât până la -15° și mai jos. Dela 20 la 23 Noembrie s'au obținut temperaturi așa de coborâte în regiunea de câmpie cum rar se întâmplă la o epocă așa de timpurie. Sunt localități în Oltenia și în vestul Munteniei unde la 21 Noembrie s'a înregistrat cea mai coborâtă temperatură din cursul anului.

Perioade relativ reci au mai fost în acest an: la începutul și sfârșitul lui Fevruarie, în prima decadă din Martie, în prima și a patra pentadă din Aprilie, către jumătatea și în ultima pentadă din Mai, la sfârșitul lui August; dela 17 la 22 și dela 28 la 30 Septembrie; în ultima decadă din Octombrie și în prima pentadă din Decembrie.

Cele mai coborâte temperaturi din cursul acestui an s'au înregistrat mai pretutindeni dela 10 la 13 Ianuarie, termometrul coborându-se în fiecare zi sub -15° , iar în Moldova și pe alocuri în Muntenia chiar sub -20° .

Temperaturile minime cele mai coborâte ce s'au înregistrat sunt coprinse între $-21^{\circ}.0$ (Ianuarie) la Ghimpați și Ploesti și $-27^{\circ}.1$ Dorohoi și Codreni (Ianuarie), ele înscriindu-se în câteva localități din Nordul Moldovei și în partea muntoasă a Dobrogei. În regiunea muntoasă a țării temperaturile minime absolute ale acestui an au fost mult mai puțin coborâte ca la câmpie fiind coprinse între $-16^{\circ}.0$ la Rucăr (Ianuarie) și $-20^{\circ}.5$ la Susaiu (Decembrie).

Temperatura minimă absolută cea mai coborâtă înregistrată până acum la noi în țară este $-35^{\circ}.6$ la Striharet-Olt (1893).

Temperaturile extreme absolute au variat în definitiv în cursul acestui an între $+40^{\circ}.0$ la Turnu-Severin în ziua de 8 August și $-27^{\circ}.1$ la Cordeni și Dorohoi la 11 Ianuarie; coloana termometrică a avut deci o variațiune de $67^{\circ}.1$. În alți ani această variațiune a fost mult mai mare atingând $72^{\circ}.6$ și $71^{\circ}.6$ respectiv în 1896 și 1893.

În cursul acestui an s'au înregistrat în mijlociu 12e zile de îngheț din care 37 de iarnă, pe câtă vreme în mod normal sunt respectiv câte 111 și 33 asemenea zile. Cele mai multe zile de îngheț și de iarnă au fost în Ianuarie respectiv câte 29 și 18; urmează Decembrie cu 23 și 4, Noembrie cu 22 și 7 și apoi Fevruarie și Martie cu câte 30 și 5 și 20 și 4 asemenea zile. În Aprilie și în Octombrie când au fost primele și ultimele zile de îngheț, au fost câte 9 de îngheț și câte o zi de iarnă.

Numărul zilelor de îngheț a variat între 179 la Susaiu și 81 la Constanța. La București au fost 113 zile de îngheț din care 37 de iarnă; la Craiova respectiv 109 și 29; la Brăila 108 și 39; la Constanța 81 și 25; la Sulina 96 și 27; la Iași 132 și 40 și la Dorohoi 132 și 43 asemenea zile.

Zile de vară au fost în mijlociu 85, cu 5 mai puține ca în mod normal. Cele mai multe în Iulie, 27, apoi vin August cu 23, Iunie cu 20, Mai cu 8, Septembrie cu 6 și Octombrie cu 1. Primele zile de vară s'au notat în a doua jumătate a lui Aprilie și numai în părțile de câmpie, iar ultimele în a doua decadă din Octombrie.

În partea de câmpie a țării, în Moldova de jos și în Dobrogea numărul zilelor de vară a depășit de 100, fiind coprinse chiar pentru unele din localități între 105 și 114; acest din urmă reprezintă cel mai mare număr de asemenea zile și el a fost înregistrat la Alexandria. În Moldova de sus, la munte și pe litoral s'au notat mai puține zile de vară, între 49 și 2; aceasta reprezintă cel mai mic număr de zile de vară ce s'a înregistrat la noi, el producându-se la Scropoasa.

Râurile, pârâurile și lacurile care erau înghețate încă din Decembrie 1903, s'au menținut astfel până în prima decadă din Fevruarie, când sub influența timpului călduros, ghețurile s'au topit. Ele au mai înghețat puțin mai ales pe margini, în ultima pentadă din Fevruarie și în prima decadă din Martie. În a doua jumătate din Noembrie ele au înghețat destul de bine, formând gheață groasă încât pe unele locuri permitea trecerea cu piciorul, dar n'au ținut decât 8 la 10 zile. În ultima pentadă a anului și mai cu seamă în urma zilelor de iarnă dela 28 la 29 Decembrie, cea mai mare parte a lacurilor și a râurilor s'au prins; grosimea gheții ajungând pe unele locuri la 10 cm așa că unele lacuri și râuri se puteau trece cu piciorul. Râurile mai mari ca Oltul, Prutul și Siretul n'au înghețat decât pe margini însă purtau mulți sloi. Fluviul Dunărea a înghețat numai în prima jumătate din Ianuarie, când ghețurile s'au oprit la Măcin, Tulcea și Chilia-Veche fără ca să se poată face transporturi peste ele. În celelalte porturi au curs ghețuri mai în tot cursul luni Ianuarie, pe unele locuri ghețurile erau așa de dese în cât întrerupsese ori-ce comunicațiune dela un mal la altul. Ghețurile oprite în partea de jos a fluviului au pornit în prima decadă din Fevruarie și fluviul s'a curățit repede de sloi; în partea de sus nu mai curgeau ghețuri încă dela sfârșitul lui Ianuarie.

Până la sfârșitul anului ghețuri nu s'au mai semnalat nicăeri pe Dunăre și navigațiunea s'a făcut fără întreruperi.

2. Precipitațiunile atmosferice.

Seceta care începuse din a doua jumătate a anului 1903, a continuat în tot cursul anului 1904, cu toate ploile extraordinar de abundente din ultimele zile ale luni August și din Septembrie. Din cele 18 luni de când datează seceta, singurele aceste 2 luni au avut cantități de apă mai mari ca valorile lor normale. În Septembrie — care a fost extraordinar de ploios — s'a obținut mai mult de un sfert din totalul anual al precipitațiunilor atmosferice.

Dela jumătatea luni Noembrie a început a cădea zăpadă abondentă cu viscole mari și apoi a urmat ger ca și în plină iarnă. Zăpada abondentă a căzut la sfârșitul iernei, în ultima decadă din Martie (la Mucenici) și la jumătatea lui Noembrie (Sf. Mihail).

Cantitățile foarte mici de apă ce au căzut în a doua jumătate a anului 1903, precum și în primele 7 luni din 1904, au avut o atât de funestă înrăurire asupra tutulor recoltelor, dar mai cu seamă asupra celor de primăvară și asupra pășunelor, precum și asupra de-

bitului apelor curgătoare, a lacurilor și a izvoarelor în cât în anele agricole și hidrologice anul 1904 va rămâne d'apurarea memorabil prin lipsa produselor agricole și a micimei debitelor de apă din cauza secetei.

Niște ploi foarte abundente în ultimile trei zile ale lunii August, precum și acele extraordinare de abundente din Septembrie, au făcut însă să crească cantitatea mijlocie anuală a precipitațiilor atmosferice asupra întregului Regat, așa că anul 1904 — după clasificarea adoptată pe baza precipitațiilor atmosferice — trebuie clasat printre anii secetoși, de oarece deficitul dela normală este de 21% și se știe că deficitul unui an foarte secetos trebuie să fie mai mare de 25%, față de valoarea normală.

Precipitațiile atmosferice din acest an au urmat în modul următor: după cele 6 luni foarte secetoase din a a doua jumătate a anului 1903, precipitațiile au lipsit în prima lună din 1904. În Februarie și în Martie cad cantități normale de apă; dela Aprilie până către finele lui August ploile sunt rari și puține, micile cantități ce cad din când în când nici nu sunt simțite de pământul ars de căldurile dogorătoare din timpul verei și uscat de vânturile din primăvară. La sfârșitul lui August sunt 3 zile foarte ploioase, asemenea și în două perioade din Septembrie, când cad cantități de apă cum n'a fost niciodată la noi la această epocă în ultimii 14 ani. Ploilor din această perioadă se datorește mai mult ca o treime din totala cantitate anuală. În Octombrie ploile sunt mai puține ca de obicei. Noembrie are precipitații atmosferice normale, iar în Decembrie ele sunt iarăși puține.

În definitiv în acest an am avut 5 luni (Ianuarie, Aprilie, Iunie, Iulie și Decembrie) în care cantitățile lunare de apă au avut deficite mai mari de 50% față de valorile normale; 2 luni (Mai și Octombrie) au avut deficite de 46% și 33%; 3 luni (Februarie, Martie și Noembrie) în care cantitățile de apă au fost egale cu normala și în fine 2 luni (August și Septembrie) în cari cantitățile lunare au întrecut valorile normale. Aceste din urmă 2 luni sunt singurele care au dat excedente față de valorile normale în întreaga perioadă de 18 luni, dela Iulie 1903 până la finele anului 1904.

Cu toată abundența ploilor din aceste două luni, nu s'a putut totuși complectea deficitul de apă produs de puținile precipitații din lunile precedente. Anul de care ne ocupăm face parte dintre cei mai secetoși dela 1901 încoace.

În mijlociu cantitatea totală de apă ce a căzut în 1904, este 479 mm în 57 de zile cu valori egale sau mai mari de un milimetru așa că el ocupă al patrulea loc printre anii secetoși din ultimii 14 ani.

Cantitatea totală de apă obținută în acest an reprezintă 79% din valoarea normală dedusă din perioada 1884/98, 608 milimetri. Mijlocia ploilor din ultimii 14 ani este de 574 milimetri.

În Moldova s'au strâns 505 mm de apă în curs de 60 zile cu valori egale sau mai mari de un milimetru; în Muntenia 478 mm în 58 zile, (499 mm în Oltenia în 62 de zile și 471 mm în România-Mare cu 55 zile) și în fine în Dobrogea numai 338 mm în 42 zile.

Cele mai mari cantități de apă s'au obținut ca și de obicei mai în toată regiunea muntoasă și deluroasă a țării, unde valorile mijlocii pe districte au atins sau depășit 500 mm. În restul țării numai districtele Roman și Botoșani au depășit puțin de 500 mm. Printre districtele cele mai ploioase cităm Prahova unde a fost 604 mm, Suceava 620 mm, Mehedinți 641 mm și în fine Neamțu cu cea mai mare cantitate mijlocie din țară, 813 mm. În celelalte districte cantitățile anuale de apă au fost inferioare de 500 mm; cele care au primit mai puțină apă sunt: Fălciu 398 mm., Brăila 392 mm, Ialomița și Tecuci 388 mm, Ilfov 386 mm,

Constanța 341 mm și în fine Tulcea, cu cea mai mică cantitate din țară, 326 mm.

Cantități anuale de ploae de 800 mm și mai mult s'au obținut în 19 localități din cele 410, în care s'au făcut asemenea observații. La munte ele au trecut chiar de 1000 mm atingând la *Scropoasa* (Dâmbovița) 1199 mm în 119 zile și la *Bistricioara* (Neamț) 1340 mm în 119 zile, care este cea mai mare cantitate din țară din cursul acestui an.

Cu tot timpul secetos ce a bântuit totuși mai puțin ca 300 mm. de apă nu s'a obținut în cursul acestui an de cât numai în 26 dintre stațiunile noastre udmetrice și acestea mai mult din regiunea de câmpie a Munteniei, din Dobrogea și în partea centrală sau de jos a Moldovei.

Cele mai mici cantități de apă au fost strânse la *Insula-Șerpilor* și *Juriloca* (Tulcea), respectiv câte 230 și 115 mm.

Ploile cele mai însemnate, cari au fost pe alocuri torențiale și au dat cantități de apă relativ destul de mari, sunt acelea dela 28 și 29 Iunie, aceleași zile din Iulie, la 6 și 7 Iulie numai în Moldova, dela 26 la 28 August, dela 5 la 6 și dela 17 la 18 Septembrie. Prețutindeni în aceste zile s'a obținut cantități de apă de peste 30 mm, ajungând pe unele locuri până la 100 mm și mai mult chiar. Ploile din August și din Septembrie au fost cele mai abundente; pe unele locuri au fost niște adevărate ruperi de nori cauzând stricăciuni și inundații. Sunt 50 de localități dintre stațiunile noastre în care în perioadele ploioase, dar mai ales în August și Septembrie, sau înregistrat într'una sau în mai multe zile, cantități de apă de 70 mm și mai mult. Cantități de apă de 100 mm și mai mult în curs de 24 ore s'au înregistrat în 5 localități din șesurile Dunării (în special jud. Teleorman), 3 localități în partea centrală a Moldovei și o localitate la munte. La *Drăgușeni* (Covurlui) și *Brădești* (Tutova) s'au obținut respectiv 126 și 130 mm de apă.

Cele mai mari ploi cunoscute până acum la noi și considerate ca extraordinare în curs de 24 de ore din perioada de când posedăm observații, au avut loc la *Piria* (Mehedinți), *Horez* (Vâlcea) și *Șuici* (Iași) în Maiu 1897, câte 137 la 185 mm de apă; la *Vălcăneasa* (R.-Sărat) în Iunie 1901, 200 mm, la *Curtea-de-Argeș* în Iulie 1889, 226 mm, la *Surdila-Găiseanca* (Brăila) în Iunie 1901, 226 mm și în fine cea mai mare cantitate 320 mm la *Cara-Omer* (Constanța) în August 1900.

Precipitațiile atmosferice în cursul acestui an au căzut în curs de 66 de zile, din care 57 au avut cantități egale sau mai mari de un milimetru. Dela 1891 încoace nici într'un an n'au fost așa de puține zile cu ploaie, lapoviță sau ninsoare. Moldova a avut cele mai numeroase zile de ploaie respectiv câte 70 și 60, Muntenia 66 și 58 și Dobrogea numai 50 și 42. În general districtele muntoase și acele din nordul Moldovei au avut peste 70 de zile. Districtele care au avut câte 80 la 100 de zile cu precipitații atmosferice apreciabile au fost: *Dâmbovița* cu 80, *Suceava* 85, *Botoșani* 88 și *Neamțu* 102. Mai puțin ca 60 de zile s'au notat în următoarele districte: *Vlașca* 59, *Romanați* și *Vaslui* câte 58, *Buzău*, *Ialomița* și *Tecuci* câte 57, *Fălciu* 55, *Brăila* și *Tulcea* câte 54; *Covurlui* și *Tutova* câte 53 și *Constanța* numai cu 48 asemenea zile.

Peste 100 de zile cu precipitații atmosferice, ploaie, zăpadă sau lapoviță, apreciabile în cursul acestui an s'au înregistrat în 26 localități, din care în marea lor majoritate în regiunea deluroasă sau la munte. Numărul unor asemenea zile a atins maximum de 145 la *Mogoșești* (Roman); precipitații cu cantități egale sau mai mari de un milimetru, au avut loc în această din urmă localitate numai în 55 de zile, restul lor având cantități foarte mici de apă provenite mai mult

din rouă, ceață sau brumă, care au dat cantități apreciabile la udometru.

Mai puțin ca 50 de zile cu precipitațiuni atmosferice apreciabile au fost în 96 dintre cele 410 stațiuni în care se fac observațiuni udometrice. Cel mai mic număr de asemenea zile a fost de 26 la *Gheringec* (Tulcea și *Corbu* (R.-Sărat).

Zăpadă sau lapoviță în mijlociu a fost în 15 zile din cursul acestui an. Lunile Februarie, Martie și Noembrie au avut fiecare câte 4 asemeni zile, iar în Ianuarie, Aprilie și Decembrie numai câte una. Moldova a avut cele mai multe zile 16, Munteni 14 și Dobrogea numai 11 zile.

Districtele muntoase au avut peste 15 zile cu lapoviță sau zăpadă, ajungând la 19 în Prahova, 21 în Bacău și Suceava și 25 în Neamț; pe câtă vreme în cele de câmpie ca Roman, Teleorman, Vlașca, Ialomița, Brăila precum și în Buzău și R.-Sărat; în Tecuci, Covurlui, Tutova, Vaslui, Fălciu și Iași, asemeni și în Dobrogea au fost numai câte 11 la 13 zile de zăpadă.

Cantitatea totală de zăpadă ce a căzut în cursul acestui an este în mijlociu de 81 cm pentru țara întreagă. Cu această valoare anul 1904 nu intră printre cei cu multă zăpadă, căci din cei din urmă 14 ani, au fost 8 în cari a nins mult mai mult sau tot atât ca și în acesta, iar în 5, grosimea stratului de zăpadă a depășit peste 100 cm ajungând la 162 cm în 1895.

Zăpada din acest an este datorită perioadelor dela 24 la 27 Februarie, dela 20 la 24 Martie și dela 14 la 18 Noembrie, când deși a fost mai întotdeauna viscolită s'a depus în cantitate multumitoare pe câmpii. Din cauza viscoalelor zăpada în multe părți a fost îngrădădită pe la adăposturi formând grămezi înalte de 2 la 3 metri iar pe unele locuri și mai mult. Circulațiunea trenurilor și comunicațiunile în orașe și la sate au fost întrerupte mai în tot cursul acestor perioade de viscol. Viscolul cel mai mare a fost în Martie în nordul și în centrul Moldovei și în Noembrie în partea estică a Munteniei, în cea de jos și în centrală a Moldovei și în Dobrogea. În multe părți grosimea stratului de zăpadă nici nu s'a putut măsura cu destulă exactitate, ea fiind prea mult viscolită după câmpii și îngrădădită pe la adăposturi sau prin văi și șanțuri.

Din cei 81 cm de zăpadă, cea mai multă, 29 cm, s'a măsurat în Noembrie, apoi 27 cm în Martie și 16 cm în Februarie. Lunile Ianuarie, Aprilie și Decembrie au avut respectiv numai câte 2, 3 și 4 cm. Cea mai multă ninsoare a fost în Moldova, în mijlociu 91 cm, urmează Muntenia cu 76 cm (83 cm în România-Mare și 59 cm în Oltenia) și în fine 63 cm în Dobrogea.

Este de notat că deși Dobrogea a dat în mijlociu mai puțină ninsoare ca celelalte subdiviziuni ale țării, totuși în perioada din Noembrie a căzut în mare parte a ei cantități așa de mari cum rar se întâmplă în această regiune.

În districtele R.-Sărat, Putna, Bacău, Neamț, Roman și Iași au fost mai mult ca 100 cm de zăpadă ajungând la 124 cm în Bacău și 125 cm în Neamț. Pretutindeni în restul țării, mijlociile pe districte au fost coprinse între 52 și 99 cm; singur districtul Gorjiu a avut cea mai puțină zăpadă, 44 cm.

În 90 dintre stațiunile noastre meteorologice grosimea anuală a stratului de zăpadă a depășit de 100 cm, cele mai mari cantități variind între 205 cm la *Cosmești* (Vlașca) și 291 cm la *Azuga* (Prahova). În unele localități n'au căzut nici 30 cm de zăpadă; cele mai mici cantități au fost coprinse între 28 cm la *Mizil* (Buzău) și 14 cm la *Solești* (Vaslui).

Zăpada din cursul acestui an a fost urmată mai în tot-d'auna de perioade geroase ceia ce a făcut ca ea să persiste timp mai îndelungat.

În mijlociu au fost 39 de zile cu solul acoperit de zăpadă, repartizate astfel: 11 în Noembrie, 8 în Martie, câte 7 în Ianuarie și Februarie, 5 în Decembrie și 1 în Aprilie. În Moldova au fost 45 de zile cu solul acoperit de zăpadă, în Muntenia 17 și în Dobrogea numai 22. Districtele în care au fost peste 40 zile cu solul acoperit de zăpadă sunt: Muscel, Teleorman, Vlașca, Dâmbovița, Prahova, Ilfov, Putna, Bacău, Neamț, Roman, Iași, Suceava, Botoșani și Dorohoi; cele mai multe 51 în Dorohoi, 56 în Neamț, 57 în Bacău și 74 în Suceava. Districtele Gorjiu, Ialomița, Brăila, Covurlui, Fălciu și cele din Dobrogea, n'au avut de cât dela 21 la 30 de zile cu solul acoperit de zăpadă. Mai mult ca 100 de zile cu solul acoperit de zăpadă au fost în cursul acestui an la: Fălțiceni 102, Bușteni (Prahova) 104, Taziău (Neamț) 121 și la Scropoasa (Dâmbovița) 132.

Perioadele în care solul a fost acoperit cu zăpadă în cea mai mare parte din suprafața țării sunt: în prima jumătate a lui Ianuarie; dela 24 Februarie la sfârșitul primei decade din Martie, din a doua jumătate a lui Noembrie până în prima decadă din Decembrie. Zăpada ce a căzut către sfârșitul anului (26 și 27 Decembrie) fiind foarte puțină s'a topit repede și imediat ce a căzut.

La sfârșitul anului, cantități foarte mici de zăpadă, până la 5 sau 6 cm și aceasta din ninsoarea din ultimile zile, nu se găseau decât în foarte puține localități din țară și acestea mai mult pe la munte sau prin Moldova. În mare parte a țării se găsea puțină zăpadă pe la adăposturi mai ales în localitățile muntoase și deluroase sau în acele unde viscoalele din Noembrie o depusesese în troene mari.

Transporturi cu săniile s'au făcut în Martie și mai ales în Noembrie.

În cursul anului 1904 dela începutul până aproape de sfârșitul lunii August a avut loc o lungă perioadă de uscăciune, întreruptă de precipitațiunile atmosferice din Februarie și Martie.

Seceta a fost mai mult simțită dela Aprilie la finele lui August, când deși a plouat în mai multe zile, cantitățile de apă au fost încă mici și cu totul nesatisfăcătoare față de uscăciunea pământului și de căldurile ce au fost. În această perioadă, dar mai ales în Iunie, Iulie și August, au fost perioadele cele mai lungi de secetă, ceea ce a și făcut ca porumburile și fânețele să fie cu totul compromise în acest an.

Precipitațiunile din August, Septembrie și Noembrie n'au putut încă complectă deficitul lăsat de celelalte luni secetoase.

În intervalul de timp dela Aprilie la finele lui August sunt perioade de câte 30 la 40 de zile în care n'a plouat mai de loc sau prea puțin.

Dintre perioadele de uscăciune mai importante din cursul acestui an, înțelegând prin aceasta un interval mai lung de timp în care nu se adună de cât o cantitate relativ foarte mică de apă, unele au fost coprinse între 71 și 165 zile, ele având loc în județele Mehedinți, Doljiu, Covurlui și în Dobrogea.

Perioadele de secetă — înțelegând prin aceasta un interval mai lung de timp în care nu se adună de loc apă — au coprinse chiar câte 40, 50 și 60 de zile; cele mai importante s'au produs în Tutova.

Din cauza secetei simțitoare ce a fost în cea mai mare parte a anului 1903, precum și din aceea a celui curent, nivelul Dunărei ca și al tuturilor râurilor, lacurilor și pâraurilor au scăzut enorm. În cursul verei și mai ales în Iulie și August, debitul râurilor și redusese cu 75% sub valoarea normală. Navigațiunea pe Dunăre a fost suspendată în multe părți din cauza apelor mici și a bancurilor ce se formaseră. În afară de râurile mici și de pârauri, multe râuri mai mari ca

Râmnicul, Putna, Bârladul, etc., au secat cu desăvârşire. Prutul, Oltul şi Siretul aveau apă atât de puţină în cât în unele puncte se puteau trece cu piciorul; transporturile pe ele se suspendase. Lacuri mari s'au uscat, iar izvoarele şi fântânele aproape nu mai aveau apă; foarte multe chiar secaseră. Sunt localităţi unde vitele nu aveau cu ce a se adăpa.

Apele Dunărei au fost în creştere numai în primele trei luni; dela Aprilie la finele lui August, nivelul lor s'a coborât aşa de mult în cât în August în unele porturi ca Giurgiu şi Tulcea s'a menţinut în mai multe zile consecutive sub etiagi, atingând valori aşa de coborâte cum nu s'a mai înregistrat nici odată până acum în această lună.

După ploile abondente dela sfârşitul lui August şi acele din Septembrie, nivelul apelor au crescut mult şi debitul izvoarelor s'a mărit simţitor. În ultimile 3 luni ale anului, apele Dunărei au fost mai mult în creştere; totuşi la sfârşitul anului, atât fluviul cât şi celelalte râuri, pârauri, lacuri şi chiar izvoare, aveau relativ puţină apă. În unele părţi din regiunea muntoasă, izvoarele şi fântânele aproape secaseră.

Nivelul mijlociu al apelor Dunărei din cursul acestui an a fost cu 35 cm mai coborât ca valoarea normală. Cel mai înalt nivel lunar a fost pretutindeni în Martie şi cel mai coborât în August. Cea mai mare cotă zilnică a apelor din cursul anului s'a notat mai pretutindeni la începutul anului sau în Martie, iar cea mai scăzută în ultimile zile din August, când la Giurgiu, Brăila şi Tulcea nivelul apelor se coborâse sub etiagi.

În Ianuarie, Februarie, Martie, Octombrie şi Decembrie nivelul mijlociu al apelor Dunărei a fost respectiv cu 46, 34, 73, 37 şi 14 cm mai ridicat; în Aprilie, Maiu, Iunie, Iulie, August, Septembrie şi Noiembrie respectiv cu 60, 65, 98, 153, 184, 68 şi 8 cm mai coborât.

În cursul acestui an nu s'au semnalat de cât inundaţiunile produse din ploile torenţiale din zilele de 27 şi 28 August, când în unele părţi din Covurlui şi Tutova, pâraele au eşit din albia lor, iar puhoale formate pe dealuri s'au strâns în văile înguste, producând în scurgerea lor stricăciuni mari. Asemeni ploile foarte abondente şi torenţiale din Septembrie au produs pe unele locuri mici inundaţiuni. Este de notat inundaţiunea produsă la Sulina şi pe litoralul Mării-Negre în ziua de 17 Noiembrie.

3. Elemente diverse.

Presiunea atmosferică. Mijlocia anuală a presiunii atmosferice a fost cu o jumătate de milimetru mai ridicată ca valoarea normală. În afară de lunile Februarie, Noiembrie şi Decembrie când valorile lunare au fost cu 3 la 4 mm mai coborâte, în tot restul anului ele au fost egale sau mai ridicate ca normalele corespunzătoare. Pretutindeni presiunile mijlocii anuale au fost mai ridicate ca de obicei; cele mai mari abateri au fost în Muntenia şi pe litoral unde ele au atins 0.9 mm la Strehaia, Buzău şi Sulina. La Bucureşti şi Brăila presiunea mijlocie a fost cu 0.7 mm mai ridicată, la Craiova şi Iaşi cu 0.6 mm şi la Sinaia şi Drohoi cu 0.5 mm.

Luna Ianuarie a avut presiunea mijlocie cea mai înaltă din cursul anului, ea fiind cu 4.4 mm mai ridicată ca normala; în cea mai mare parte a acestei luni, regimul de înaltă presiune s'a menţinut în partea centrală dar mai ales în cea orientală a Europei, ceea ce a făcut ca şi la noi coloana barometrică să se menţină foarte ridicată. În această lună timpul a fost mai mult închis, friguros şi cu prea puţină zăpadă. În Februarie s'a înregistrat cea mai coborâtă presiune

lunară din cursul anului; valoarea mijlocie din cursul acestei luni fiind cu 4.3 mm mai coborâtă ca cea normală. Coloana barometrică a fost aşa de coborâtă din cauza depresiunii foarte pronunţată ce s'a menţinut în primele două decade în partea occidentală a Europei, iar în ultima decadă asupra Mediteranei şi Mării Negre. Februarie a avut în general un timp frumos, călduros şi la sfârşit cu zăpadă bunicică însoţită de viscol şi de frig.

Presiunile maxime absolute din cursul acestui an, s'au înregistrat în cea mai mare parte a ţării, dar mai ales în Moldova şi în Dobrogea, la sfârşitul primei decade din Ianuarie, după care au urmat 4 zile consecutive cele mai geroase ale anului. În restul ţării ele s'au notat la jumătatea lui Noiembrie sau la 18 şi 28 Decembrie.

Cu toată presiunea înaltă din Noiembrie, timpul a fost închis; în cea mai mare parte a ţării a nins abondent cu viscol mare.

Presiuni relativ foarte ridicate în cursul acestui an au mai fost şi la jumătatea lui Iulie, când centrul de mare presiune se găsea asupra ţării noastre şi parte din cele limitrofe. La Sinaia şi Susaiu s'au înregistrat în aceste zile valorile maxime absolute anuale. În toată ţara a fost un timp splendid în această zi.

Cele mai coborâte valori ale presiunii au avut loc în toată ţara în ultima zi a anului, când cea mai mare depresiune din Europa era asupra Austro-Ungariei, nordul Moldovei şi parte din Rusia. În această zi timpul a fost posomorât, puţin vântos şi călduros; către seară însă vântul începuse să bată puternic dela N şi NE şi în multe părţi ninge.

Depresiuni importante au mai fost în cursul acestui an la jumătatea lui Februarie, când în unele localităţi din ţară s'au înregistrat chiar cele mai coborâte presiuni ale anului. Asemeni la jumătatea lui Martie, la începutul decadei a treia din August şi către finele lui Noiembrie. Este de observat descreşterea foarte însemnată a coloanei barometrice ce a avut loc în ultimele 3 zile ale anului, când în interval de 80 de ore, a fost o variaţiune de peste 30 milimetri.

La 28 Decembrie s'au înregistrat în o mare parte a ţării valorile maxime absolute ale presiunii atmosferice, iar la 31 Decembrie pretutindeni s'au notat minimele absolute ale acestui an.

Nebulositatea şi strălucirea Soarelui. Gradul de înorare al cerului a fost ca şi de obicei. Primăvara şi va a cerul a fost în cele mai multe zile senin sau puţin noros. În mijlociu în cursul anului, au fost 122 de zile senine, 118 noroase şi 126 acoperite, în mod normal fiind câte 120, 121 şi 124 asemeni zile.

Cele mai multe zile senine au fost în Iulie 18, apoi în August cu 17, Aprilie şi Iunie cu câte 13, iar cele mai puţine în Martie care a fost luna cea mai posomorâtă din cursul anului şi când s'au notat numai 5 zile senine şi cele mai multe acoperite 19. Luna Ianuarie a avut iarăşi multe zile acoperite 16, după care în Februarie, Septembrie, Decembrie cu câte 12 la 13 zile acoperite.

În partea de câmpie şi pe litoral au avut loc peste 150 zile cu cerul senin, pentru câteva din localităţi ele fiind coprinse în cursul acestui an între 156 şi 190. Numărul zilelor cu cerul acoperit a oscilat aproape tot în aceste din urmă limite.

Deşi cerul a fost tot aşa de înorat ca şi de obicei, totuşi durata mijlocie de strălucire a Soarelui, 1979 de ore în 274 de zile, este cu 65 de ore mai mică ca valoarea normală. Aceasta se datorează localităţilor de câmpie unde în unele luni ale anului Soarele a strălucit foarte puţin.

Numărul zilelor cu soare a fost în mijlociu de 274, cel normal fiind de 284.

Cea mai lungă durată de strălucire a Soarelui a fost la Sulina, 51% din durată sa posibilă, urmează apoi Bucureștii cu 50%, Caracal cu 46%, Comăndărești cu 42%, Dorohoi cu 39% și în fine Sinaia numai cu 33%.

Vântul. Direcțiunile dominante în cursul acestui an au fost mai mult dela E și NE în partea de câmpie a țării, dela N și NE pe litoral și în Dobrogea și dela N și NW în Moldova. Vânturile dela W au avut și ele o frecvență foarte însemnată; pe unele locuri au bătut tot atât de mult sau chiar au predominat pe cele dela E. Numai în lunile Iunie, Noemvrie și Decemvrie și în parte din Fevruarie au predominat vânturile dela W și SW, iar în restul anului cele dela E și NE.

Zile cu vânt tare, destul de tare și puternic au fost în mijlociu 44, aproape tot câte sunt și de obicei (43). Cea mai vântoasă lună a fost Mai cu 5 zile de vânt tare și cea mai puțin vântoasă Ianuarie numai cu 2; în celelalte luni s'au notat câte 3 la 4 zile cu vânt destul de tare sau tare. Sunt localități în care numărul acestor zile a trecut de 70, ajungând la 73 la Brăila, 77 la București, 85 la Galați și Constanța, 86 la Botoșani, 90 la Bârlad, 91 la Piatra-N., 114 la Focșani și 149 la Armășești în Ialomița. La Susaiu, pe munte în Prahova, a bătut vânt tare mai în tot cursul anului, căci au fost 264 asemenea zile.

Vânturile cele mai puternice au bătut dela 14 la 17 Noemvrie; la 16 și 17 Crivățul a cauzat o mulțime de stricăciuni în partea estică a Munteniei, în cea de jos a Moldovei și în Dobrogea, descoperind case, magazine, coșare, a dărâmat garduri, felinare, a risipit nutrețul, etc. Vânturi tari fără a cauza decât mici stricăciuni au mai fost în ultimile 5 zile din Fevruarie și dela 20 la 24 Martie, când căzând și zăpadă a format viscol, întrerupând circulațiunea, precum și pe timpul furtunelor din Iulie și August și în fine, în ultimile zile ale anului.

În Septemvrie și în ultimile zile din Octomvrie vânturile tari au fost foarte frecvente pe coastele Mării Negre, care a fost foarte rea și chiar periculoasă navigațiunii.

Cea mai mare iuțeală de vânt atinsă la București a fost de 19.8 metri pe secundă în ziua de 24 Fevruarie.

4. Vegetațiunea și situațiunea agricolă.

Lipsa precipitațiunilor atmosferice din toamna precedentă precum și din primele 8 luni ale acestui an, a fost dezastruoasă producțiunilor agricole din anul 1904. Cu toate condițiunile rele în care se puseseră cerealele în toamna precedentă și cu puținele ploi și lipsa zăpezii din cursul iernei, totuși cerealele de toamnă au fost mai favorizate, căci de și au dat o recoltă mică însă ea a fost de foarte bună calitate, după cum se va vedea în capitolele următoare privitoare la statistica producțiunii.

Foarte mult au suferit porumburile și fânețele care s'au uscat aproape cu totul.

Anul 1904 a fost mediocru ca producțiune în ceia ce privește cerealele, și foarte prost pentru porumb și nutrețuri. Rapița pierdută cu totul, iar viile au dat puțin și de calitate nu multumitoare.

Cantitatea totală de apă obținută în cursul anului 1904, reprezintă numai 79% din valoarea sa normală.

Iată care a fost mersul general al vegetațiunii din cursul acestui an.

Pătura subțire de zăpadă ce a acoperit solul dela finele anului trecut până către jumătatea lui Ianuarie, a adăpostit destul de bine semănăturile de gerurile ce fuseseră în această perioadă. În a doua jumătate a lui Ianuarie, a urmat timp căldicel, iar la 18, 19 și 20 au căzut puține ploi după care semănăturile au început

să vegezeze. La finele lui Ianuarie și la începutul lui Fevruarie a fost o nouă perioadă de ger slab, care din cauză că solul era descoperit, a cam părțit pe alocuri unele semănături mai ales pe cele expuse vânturilor. Au suferit mai mult rapița și orzul de toamnă; grâul a rezistat destul de bine. În Fevruarie a fost foarte cald și întreaga vegetațiune a fost pusă în activitate. Sub influența acestui timp și a ploilor multumitoare dela 12, 13 și 19 Fevruarie, semănăturile s'au dezvoltat în ce e mai bune condițiuni.

Toate cerealele atât cele târzii cât și cele timpurii au crescut și au înfrățit foarte bine în cât în multe părți acoperiseră pământul. Rapița însă fiind atacată de gerurile din trecut și prea mult slabită, nu s'a mai dezvoltat și a perit. În urma ploilor din Fevruarie în foarte multe părți s'au făcut semănături de orz, ovăz și grâu de primăvară, continuând până în ultima pentadă a lunii. Câmpiile înverziseră în această perioadă, la mulți arbori, arbuști și pomi roditori, mugurii se dezvoltaseră mult, unii erau aproape a se deschide. Flori și plante primăvăraticе ca ghiocei, viorele, etc., apăruseră în abundență.

Puțina zăpadă, însoțită de viscol violent din ultimile zile ale lunii Fevruarie, a întrerupt atât lucrările agricole cât și mersul vegetațiunii. Cu tot viscolul puternic ce a fost totuși zăpadă s'a prins la suprafața solului într'o pătură subțire. După această zăpadă a urmat o perioadă geroasă și vegetațiunea a stat pe loc în tot cursul primei decade din Martie. În a doua decadă fiind mai căldicel vegetațiunea a reînceput înțet; arăturile și semănăturile de primăvară au continuat pretutindeni. Ninsorea și viscolul din ultima decadă din Martie au întrerupt iarăși lucrările agricole și înaintarea vegetațiunii. Din cauza acestui timp prea rece, semănăturile făcute în Martie nu răsăriseră încă până la finele lunii și vegetațiunea era mult întârziată. Timpul răcoros din primele două decade din Aprilie a menținut d'asemeni vegetațiunea în întârziere, însă a avut marele avantaj ca evaporațiunea să se facă încet, păstrându-se umezeala în stratul arabil. În ultima decadă din Aprilie vegetațiunea a luat cel mai mare avânt. Însă vânturile au svântat repede solul, făcând ca în mare parte a țării semănăturile să nu se poată dezvolta, rămânând mici și pipernicite. În Mai fiind rece și vântos și prea puțin ploios, semănăturile au mers și mai rău așa că la sfârșitul lunii situațiunea agricolă se prezentă cât se poate de rea. Multe din semănăturile târzii sau din cele eșite fără putere din iarnă s'au uscat cu totul. Cerealele n'au putut crește, ele au rămas mici, rari, având numai firul principal care dăduse un spic mic. Totuși în vestul Munteniei și cu deosebire în o parte a Olfeniei și în nordul Moldovei unde căzuseră câteva ploi mai bune, cerealele și toate semănăturile erau destul de frumoase și pe unile locuri chiar foarte frumoase. Semănăturile de toamnă ca și cele de primăvară erau compromise la finele lui Mai în o mare parte din estul Munteniei, cu deosebire în districtele Ialomița, Buzău, R.-Sarat și Brăila, în partea centrală și de jos a Moldovei și în o parte a Dobrogei; chiar în aceste regiuni starea lor diferea dela o localitate la alta.

Ploile din Iunie deși în general foarte puține, totuși în multe părți au schimbat în bine starea semănăturilor căci acele care erau mai viguroase și cum rezistaseră până aci, au legat în această lună.

Acele care erau în condițiuni mai rele s'au uscat cu totul și s'au dat vitelor spre pășunare. În Moldova de sus și în părțile mai apropiate de munte, unde vegetațiunea era mai întârziată, ploile din primele două decade din Iunie au folosit mult cerealelor, căci ele s'au mai dezvoltat și au legat foarte bine făcând ca pe unile locuri producțiunea să fie ca și în anii cei buni.

Din cauza căldurei și a secetei din vară, cerealele au ajuns la maturitate mai de timpuriu ca de obicei. Paiul lor a rămas mic, așa, că în multe părți, în loc de a se seceră s'au cosit sau au fost zmulse.

Secerișul grâului și al orzului de toamnă a început în regiunea de câmpie a țării și în Dobrogea în ultima decadă din Iunie și a ținut până către jumătatea lui Iulie. Ovăzurile s'au secerat dela 15 Iulie la 15 August. Pretutindeni, în perioada secerișului a predominat un timp uscat, călduros și frumos, așa că această operațiune s'a făcut în cele mai bune condițiuni. Cerealele mai pretutindeni s'au treerat imediat după ce s'au secerat.

Producțiunea cerealelor a variat după localitate. Sunt foarte puține localități din țară — chiar din cele unde seceta a fost mai simțitoare — în care să nu se fi obținut cel puțin sămânța; pe câtă vreme, în unele părți s'au dobândit cantități ca și în anii cei buni. Calitatea și greutatea cerealelor au fost superioare în toată țara, ba pe unele părți nici nu se știe dacă vre-o dată s'au mai obținut grâne așa de frumoase și atât de grele ca în acest an. Ovăzurile au avut însă o producțiune mult mai mică ca celelalte cereale.

În definitiv producțiunea cerealelor, deși n'a fost nici decum mulțumitoare în acest an, totuși este incomparabil mai satisfăcătoare ca aceea a anului 1899.

Porumburile semănate în primăvară, au mers foarte încet; din cauza uscăciunii și a răcelilor au eșit greu din pământ și multe boabe nici n'au germinat. La sfârșitul lui Mai ele erau slabe, pipernicite și rari, în unele părți se și făcuse prima prașilă; iar în urma ploilor din Iunie s'au prașit a doua oară și s'au mușuroit. În multe părți în urma căldurilor din ultima decadă din Iunie, ele începuseră a suferi. Lipsa pleilor din Iulie când este tocmai epoca de înflorire și de fecondațiune a porumburilor, precum și a celor din August, au făcut ca porumburile să fie compromise și să se uce în cea mai mare parte a țării. La sfârșitul lui August nu se mai speră a se obține câte puțin porumb, decât prin unele localități după luncile din nordul Moldovei și din vestul Olteniei, precum și din regiunea dealurilor. Numai în o parte a districtelor Mehedinți și Droșoi s'a obținut o cantitate ceva mai mulțumitoare, însă nici aci pretutindeni. Acele porumburi care au putut scăpa de seceta din vară, nu s'au putut coace și uscă bine din cauza prea multor ploii și a mării umezeli din primele două luni ale toamnei, așa că și prea puținul produs este de proastă calitate.

Coceni porumburilor uscați de secetă, s'au tăiat sau s'au zmuls pretutindeni încă din a doua jumătate a lunii August, pentru ca să servească ca nutreț la vite.

Fânețele naturale au fost foarte slabe și rari în primăvară; ele s'au uscat la câmpie încă din luna Iunie; la munte și pe mușelele ele erau rare și au început a se cosi în Iunie. Cele artificiale ca lucerna și trifoiul abia s'au cosit o singură dată în Mai, dând puțin nutreț, iar în cursul verei nici nu s'au mai putut cosi, lăsându-se mai mult a fi păscute. Meiul, paringul, sorgul, măturile și porumburile semănate pentru nutreț după ploile din Iunie, au răsărit însă au rămas mici și s'au uscat cu totul sub influența secetei și a căldurei din Iulie.

Islazurile și miriștele erau cu totul uscate încă dela începutul verei așa că vitele nu mai găseau ce să pască pe câmpie lăsându-se prin păduri.

În urma ploilor foarte abondente din ultimele zile din August și a celor din Septemvrie și a timpului posomorât și umed din cea mai mare parte a toamnei fânețele și pășunile au crescut și s'au dezvoltat foarte repede. Câmpiile au înverzit și iarba a crescut cu o vigoare extraordinară, așa că vitele au găsit ce paște până la sfârșitul anului, atâta timp cât solul a fost

descoperit de zăpadă și timpul a permis. În multe părți s'au putut cosi fânețele artificiale și cele naturale precum și unele miriște. Nutrețul produs nu s'a putut usca tocmai bine. În unele părți iarba după miriște a crescut foarte mult din scăturătură și amestecată cum eră cu multă rapiță sălbatică, a produs la vite numeroase cazuri de meteorizatie.

Vegetațiunea aceasta așa de repede și viguroasă din toamnă a fost de un folos însemnat, căci, față de lipsa de nutreț ce se simțea în vară, vitele au putut avea pe deoparte hrană suficientă și au intrat în iarnă mai împuternicite. Pe de altă parte nutrețul agonisit pentru iarnă cu foarte multă greutate a fost economisit, cu toate că în mare parte a țării a mai fost stricat și de multele ploii din Septemvrie.

Viile încă dela începutul vegetațiunii lor au mers cam rău; fiind secetă, frunzele și lăstarii au crescut încet și au legat puțin rod care nu s'a putut desvolta. Ele n'au fost însă atacate de mană. Cele bine îngrijite și tratate la timp au avut bobul mic dar destul de abondent.

Ploile din toamnă au crăpat strugurii în multe părți, făcând să se piardă o bună parte din producțiunea lor care a fost în general foarte mică.

Culesul viilor, tocmai din această cauză, s'a făcut mai de timpuriu ca de obicei.

În unele locuri din Muntenia s'au văzut în toamnă, flori din nou și chiar fruct format la vița de vie. Viile s'au început a îngropa către sfârșitul lui Octomvrie și la începutul lui Noemvrie, multe au fost găsite neîngropate de gerul și de viscolul din Noemvrie; ele au continuat a fi îngropate în epoca caldă a lui Decemvrie.

Sfeclele de zahăr și de nutreț, cartofii și zarzavaturile care în tot cursul verei au mers foarte rău din cauza secetei, în multe părți chiar uscându-se; au început a se dezvoltă foarte mult în urma ploilor din Septemvrie, așa că au dat o producțiune mulțumitoare.

În multe părți ele au fost însă surprinse de zăpada, de viscolul și de gerul din Noemvrie nerecoltate sau neridicate după câmpii, cauzându-le stricăciuni.

După aceste ploii au început să iasă semințele cari fuseseră puse în primăvară și nu au putut germina din cauza secetei.

Arborii, arbuștii și pomii fructiferi cari începuseră a se dezvoltă repede în perioada călduroasă din Februarie în cât mugurii erau aproape să se deschidă, au fost oprți pentru câtva timp din dezvoltarea lor prea repede de frigul și zăpada din Martie și de răcelile din Aprilie. Ei au înfrunzit și au înflorit mai pretutindeni în ultima decadă din Aprilie, cu o întârziere de 10 la 15 zile ca de obicei. Fecondațiunea s'a făcut în foarte bune condițiuni și n'au avut a suferi de brume și înghețuri, așa că pomii fructiferi au avut în toată țara o producțiune satisfăcătoare.

Din cauza secetei o mare parte a fructelor s'au uscat și au căzut înainte de maturitate, iar cele rămase au fost mici. Au mai suferit în primăvară și de omizi care au fost în număr extraordinar încât a distrus cu totul frunzele.

Fructele ce au mai rămas au ajuns la maturitate mai de timpuriu ca în general. Frunzele pomilor și a arborilor s'au părțit și au căzut încă din primele decade din August; la unele specii deși uscate persistau pe ramuri. În unele părți s'au uscat și pomii cu fructe cu tot.

După ploile din Septemvrie toți pomii, arborii și arbuștii au dat franze noi, care au crescut destul de mari; multe specii de pomi roditori, ca meri, peri, corderuși, pruni, cireși, au înflorit a doua oară unii legând chiar fruct din nou. Au mai înflorit pentru a doua oară în acest an, liliacul, castanul sălbatec, salcâmul și alți arbuști, precum și diferite flori primăverice după câmpii și de prin păduri.

Toată vegetațiunea se prezintă în Septembrie și parte din Octombrie ca și în toial primăverei.

După înghețul și brumele din ultima decadă din Octombrie, frunzele arborilor, arbuștilor și pomilor roditori începuseră a se îngălbeni și la unii a cădea. În prima decadă din Noembrie, frunzele au căzut cu totul.

Arături și ogoare de toamnă începuseră din August, ele mergeau foarte greu, pământul fiind uscat cu desăvârșire. Totuși în unele părți ogoarele se făceau cu înleznire, pământul fiind prăfuit de secetă și foarte afânat. S'au făcut chiar și semănături de rapiță, care însă din cauza uscăciunii n'a răsărit.

După ploile dela sfârșitul lui August, cât și după acele din Septembrie, pământul fiind bine pătruns de umezeală, în toată țara s'au făcut cu mare activitate arături și semănături de toamnă pe suprafețe foarte mari, continuând când timpul a permis până în prima jumătate din Noembrie, când au fost întrerupte de zăpadă. Toate semănăturile de toamnă au răsărit și s'au dezvoltat foarte repede, ele au crescut așa de mari, în cât eră temere a nu le da spic și s'au lăsat în multe părți ca să se pască de vite; pe alocuri s'au cosit. Infrățirea cerealelor s'a făcut pretutindeni. Rapița s'a dezvoltat mult și a crescut așa de frumos și repede, cum rare ori se întâmplă.

Zăpada timpurie, din a doua jumătate a lunii Noembrie, deși foarte mult viscolită, totuși a acoperit mai pretutindeni semănăturile cu o pătură destul de bună, ferindu-le în contra gerurilor ce au avut loc, în ultima decadă din Noembrie. Această zăpadă s'a topit repede mai ales în Moldova. La finele lunii Noembrie cade iarăși puțină zăpadă și semănăturile sunt acoperite în toată Muntenia și sunt iarăși adăpostite în contra gerurilor dela începutul lui Decembrie. În ultima lună a anului zăpada a lipsit mai cu totul și au fost două perioade geroase în prima și ultima sa pentadă. În cea mai mare parte a lui Decembrie, dar cu deosebire n'a doua decadă a fost cald, așa că în multe părți s'au mai făcut arături pentru semănăturile de primăvară, iar pe alocuri chiar s'a semănat seacă și orz de toamnă.

Gerul destul de simțitor din ultimile zile ale anului n'a cauzat nici o stricăciune semănăturilor, ele fiind în cele mai multe părți foarte bine dezvoltate și înrădăcinate. Asemenea gerul n'a putut pătrunde la adâncime, pământul fiind uscat la suprafață.

La sfârșitul anului 1904, situațiunea agricolă se prezintă foarte satisfăcătoare în toată țara, dând speranțe mari agricultorilor, cu toate că semănăturile erau necoperite de zăpadă mai în toată țara.

CLIMA ANULUI 1905 STIL NOU ¹⁾

Anul 1905 a fost obișnuit de călduros și cu precipitațiuni atmosferice în mai mică cantitate ca cea normală.

1. Temperatura.

În cursul lunii Ianuarie și în primele două decade din Fevruarie a avut loc un ger bine simțit; în August, Septembrie și Noembrie o temperatură neobișnuit de ridicată. Perioadele cele mai reci au fost formate de primele 4 luni ale anului și de Octombrie.

Temperatura mijlocie anuală pentru țara întregă a fost egală cu valoarea normală. Faptul că, cu toată

¹⁾ Extras din Buletinul lunar al Observațiilor Meteorologice din România, anul XIV, 1905.

temperatura coborâtă din primele 4 luni și din Octombrie, temperatura anuală corespunde cu cea normală, se datorește căldurilor simțitoare ce au avut loc mai în toate lunile din a doua jumătate a anului și mai ales în Iulie, August, Septembrie și cu deosebire în Noembrie care a avut o temperatură așa de ridicată și tot atât de puțin variabilă cum n'a fost de multă vreme la noi.

Cele mai ridicate temperaturi anuale — coperise între 11° și 11^o9 la Turnu-Severin, care este cea mai înaltă valoare mijlocie din țară — s'au înregistrat în Dobrogea și pe malul Dunărei. În partea de câmpie a Munteniei, în sudul Moldovei și pe unele locuri în Dobrogea, temperaturile anuale au fost coperise între 10° și 10^o9. Cu cât înaintăm în regiunea dealurilor și în cea muntoasă a Munteniei iar în Moldova spre nordul său părțile ei muntoase, cu atât temperaturile anuale se coboară. Temperaturile anuale cele mai joase în Moldova sunt coperise între 9° și 8^o3, iar în Muntenia între 9^o3 și 4^o3, care este cea mai coborâtă temperatură anuală din țară.

Pozițiunile isotermelor anuale din țară au fost următoarele: Isotherma de 11°, intră în țară pe la gurile Dunărei, străbate Dobrogea până la Călărași și de aci merge pe Dunăre în sus până la Turnu-Severin.

Cea de 10° începe din apropiere de Huși, trece în partea sudică a Moldovei pe lângă Bârlad, Tecuci, Focșani și de aci spre vestul Munteniei prin regiunea dela poalele dealurilor.

Isotherma de 9° pornește din partea nord-estică a districtului Botoșani, taie partea centrală a Moldovei până la Tg. Ocna, de unde intră în regiunea submuntoasă și continuă până în vestul Munteniei.

Isothermele de 8° și mai puțin în regiunea muntoasă a țării.

Perioade mai călduroase față de valorile normale au fost acele din a treia decadă a lunii Fevruarie la sfârșitul lunii Martie; la începutul decadelor a doua și a treia din Aprilie, 15 la 25 Mai, în tot cursul verei afară de câteva perioade scurte din a treia pentadă a lunii Iunie, către jumătatea lunilor Iulie și August; apoi în cea mai mare parte a lunii Septembrie și începutul lunii Octombrie și apoi în mare parte a lunii Noembrie și chiar în unele zile dela sfârșitul anului.

Cele mai mari călduri au fost în zilele de 1, 2, 6, 7, 25, 29, 30 și 31 Iulie și dela 5 la 7 și dela 25 la 29 August când s'au înregistrat temperaturile maxime absolute ale acestui an. Temperaturile au atins mai pretutindeni în țară 35° și mai mult, înregistrându-se valori așa de înalte cum foarte rar se întâmplă la noi. Este de notat că în multe părți ale Moldovei temperaturile zilnice sau chiar cele absolute au fost mult mai ridicate ca în părțile de câmpie.

Temperaturile maxime cele mai ridicate din cursul acestui an, au fost coperise între 42^o5 la Tg.-Frumos (August) și 39° la Turnu-Severin (August), ele înscriindu-se în câteva localități din nordul Moldovei și șesurile Dunărei. Pe malul Mării temperaturile maxime absolute au fost de 33^o7 în August la Sulina și 35^o5 în Iulie la Constața. La munte s'au înregistrat în August 30° la Sinaia și Scropoasa și 27^o5 la Susaiu. De remarcat este că în Muntenia, în Dobrogea și în Moldova de jos s'au mai înregistrat și altă dată temperaturi maxime mai ridicate ca în anul acesta pe câtă vreme în Moldova centrală și de sus valorile maxime înscrise depășesc pe cele anterioare.

Temperatura maximă absolută cea mai ridicată înregistrată până acum la noi în țară este de 42^o8 la Giurgiu (August 1906); temperatura maximă înscrisă la Tg.-Frumos în anul de care ne ocupăm vine imediat după această valoare.

Perioadele cele mai geroase din cursul anului 1905

au fost în prima și în a cincea pentadă din Ianuarie, în a patra pentadă din Februarie și la sfârșitul decadei a doua și începutul celei d'atreia din Decembrie când mai în toată țara a fost îngheț permanent și termometrul s'a coborât zilnic între -10° și -20° , pe unele locuri chiar sub această din urmă valoare. În Moldova a mai fost o perioadă tot așa geroasă și în prima decadă din Decembrie.

Dela 2 la 5 Ianuarie a fost o perioadă de ger foarte intens căci în cursul zilelor termometrul s'a menținut aproape în toată țara sub -10° , iar noaptea se coborâ până către -20° . Asemeni și perioada dela 18 la 23 Ianuarie a fost foarte aspră dar mai mult noaptea. Dela 17 la 20 Februarie au avut loc iarăși geruri mari și îngheț neîntrerupt, termometrul coborându-se pretutindeni între -15° și -20° , iar pe alocuri la câmpie și mai jos. După lapovița și ninsoarea din primele 3 zile ale lunii Decembrie, au urmat în Moldova—unde ninsese mai mult—câtava zile foarte geroase cu îngheț permanent, termometrul coborându-se mai în toată această parte a țării, sub -10° ajungând în unele locuri la -15° și chiar -20° ; în câteva localități din această parte s'au înregistrat chiar temperaturile minime absolute anuale. O altă perioadă tot așa de geroasă însă de astădată cu îngheț general și permanent a fost și aceia dela 19 la 21 Decembrie. Perioade relativ reci au mai fost în acest an: în unele zile din prima decadă și către jumătatea lunii Martie, în a doua pentadă din Aprilie, dela 10 la 17 Maiu, în a treia pentadă din Iunie, la începutul decadei a treia din Iulie, dela 14 la 17 August, 18 la 20 Septembrie, 27 la 31 Octombrie și în ultimele 4 zile din Noembrie.

Cele mai coborâte temperaturi absolute ale anului s'au înregistrat în cea mai mare parte a țării în prima pentadă din Ianuarie, iar în Moldova de sus în cursul celei d'a cincea și pe alocuri în a patra pentadă din Februarie sau în Decembrie.

Temperaturile minime cele mai coborâte ce s'au înregistrat sunt coprinse între -22° (Ianuarie) la Ghimpați și -26° (Ianuarie) la Strehaia, ele înscriindu-se în câteva localități răslețe din țară. În regiunea muntoasă temperaturile minime absolute ale acestui an au fost mai puțin coborâte ca la câmpie, cea mai joasă fiind -19° în Ianuarie la Susaiu.

Temperatura minimă absolută cea mai coborâtă înregistrată până acum la noi este -35° la Strihareț-Olt (Ianuarie 1893).

Temperaturile extreme absolute au variat în definitiv în cursul anului 1905 între $+42^{\circ}$ la Tg.-Frumos în ziua de 5 August și -28° la Strehaia la 5 Ianuarie; coloana termometrică a avut deci o variațiune de 70° . În alți ani această variațiune a fost și mai mare atingând 72° și 71° respectiv în 1896 și 1893.

În cursul anului 1905 au fost în mijlociu 117 zile cu îngheț din care 34 de iarnă, pe câtă vreme în mod normal sunt respectiv 111 și 33 asemenea zile. Cel mai mare număr de zile de îngheț și de iarnă au fost în Ianuarie respectiv câte 29 și 18, urmează Februarie cu 26 și 9 și apoi Decembrie și Martie respectiv cu câte 27 și 5 și 19 și 2 asemenea zile. În Octombrie și Aprilie când au avut loc primele și ultimile zile de îngheț, s'au notat respectiv câte 4 și 6 zile de îngheț fără nici o zi de iarnă.

Cele mai multe zile de îngheț și de iarnă au fost 173 și 87 la Susaiu, iar cele mai puține 83 și 19 la Turnu-Severin.

La București s'au notat 101 zile de îngheț, din care 37 de iarnă, la Craiova 120 și 27, la Brăila 113 și 33, la Constanța 85 și 30, la Sulina 93 și 20, la Iași 126 și 39 și la Dorohoi 129 și 42 asemenea zile.

Zilele de vară au fost mult mai frecvente ca în general și aceasta datorită timpului prea călduros din cursul verei și din prima jumătate a toamnei. În mijlociu s'au notat 102 zile de vară, cu 12 mai multe ca în mod normal.

Cele mai multe din aceste zile au fost în Iulie 28, urmează August cu 27 și apoi Iunie și Septembrie cu câte 19 fiecare. Primele zile de vară și acestea numai în câteva localități din țară au avut loc la 21 sau 22 Aprilie, iar cele din urma la 1 și 2 Octombrie. Luna Maiu a avut numai 7 zile de vară.

În multe localități din șesurile Dunărei numărul zilelor de vară au depășit de 120 atingând 129 la București-Oraș. În Moldova de sus, la munte și pe litoral au fost mai puțin de 100 zile de vară, cel mai mic număr înregistrându-se la Susaiu.

În urma gerului foarte simțitor care a început odată cu primele zile ale anului, toate râurile și lacurile au înghețat pretutindeni și s'au menținut astfel până către jumătatea lunii Martie când ele s'au desghețat și curățit de ghețuri pretutindeni. Grosimea gheții ajunsesse la 30 cm, iar pe unele locuri și mai mult. În ultima lună a anului, lacurile și râurile au înghețat în Moldova încă din prima decadă, iar în Muntenia în cursul celei de a doua, menținându-se astfel până la sfârșitul anului. Grosimea gheții pe râurile și lacurile mai mici, ajunsesse în această din urmă perioadă la 10 cm și pe alocuri chiar la 15, iar râurile mai mari ca Oltul, Siretul, Prutul, au înghețat numai pe margini sau numai au purtat sloi.

Dunărea a început a purta ghețuri odată cu gerurile din primile zile ale lunii Ianuarie; ele s'au prins în prima decadă în partea sa din jos (Isaccea, Galați, Brăila, etc.), așa că până la sfârșitul lunii Ianuarie fluviul eră înghețat până dincolo de Bechet, menținându-se astfel până către jumătatea lunii Martie.

Mai în toate porturile unde Dunărea a fost înghețată s'au făcut transporturi pe gheață până la sfârșitul ultimei decade din Februarie, când din cauza căldurilor, apa a trecut d'asupra gheții care să slăbise mult. Mai în sus de Bechet până la Vârciorova au curs ghețuri dese din Ianuarie până la sfârșitul iernei.

În părțile de jos, fluviul a fost prins până către jumătatea lunii Martie (13 Tulcea și Brăila, 12 Isaccea, 10 Galați și Măcin), când ghețurile au pornit și Dunărea s'a limpezit repede, așa că la 15 Martie navigațiunea a început în mod regulat pretutindeni.

În cursul acestui an fluviul a fost înghețat într'o perioadă mijlocie de mai bine de 2 luni, adică din prima decadă a lunii Ianuarie până către jumătatea lunii Martie.

2. Precipitațiunile atmosferice.

Anul 1905 a fost caracterizat printr'o lipsă foarte mare de precipitațiuni atmosferice în Martie, August, în cea mai mare parte din Septembrie și în Decembrie și prin ploi extraordinar de abondente în Octombrie, care au dat un sfert din cantitatea anuală a precipitațiunilor. În Ianuarie și Februarie a căzut zăpadă viscolită dar în cantitate destul de satisfăcătoare.

În general acest an este considerat printre cei secetoși, căci cantitatea sa totală de apă este cu 13% mai mică ca valoarea normală.

Lunile în care au căzut cele mai puține precipitațiuni atmosferice au fost Martie, Iulie, August, Septembrie și Decembrie care n'au avut nici 50% din valorile lor normale, urmează apoi Ianuarie, Februarie, Mai, Iunie și Noembrie cu cantitățile apropiate de cele normale sau egale cu ele; numai Aprilie și Octombrie au dat excedente de apă. În cursul lunii Octombrie—care a fost cea mai ploioasă lună a acestui an—

au căzut ploi extraordinare de abondente, cum nu s'a întâmplat niciodată la această epocă în ultimii 15 ani. Cu toată abundența ploilor din Aprilie și Octombrie nu s'a putut complectă deficitul de apă produs de puținele precipitațiuni din lunile precedente.

În mijlociu cantitatea de apă ce a căzut în 1905, este de 527 mm în 62 de zile cu valori egale sau mai mari de un milimetru, așa că el ocupă al șaptelea loc printre anii secetoși din ultimii 15 ani.

Cantitatea totală de apă obținută în acest an reprezintă 87% din valoarea normală dedusă din perioada 1884/98, 608 milimetri. Mijlocia ploilor din ultimii 15 ani este de 570 milimetri.

În Moldova s'au strâns 505 mm de apă în curs de 62 zile cu valori egale sau mai mari de un milimetru; în Muntenia 553 mm în 65 zile (531 mm în Oltenia în 64 zile și 564 mm în România-Mare în 65 zile) și în fine în Dobrogea numai 428 mm în 48 zile.

Cele mai mari cantități de apă s'au obținut ca și de obicei mai în toată regiunea muntoasă și deluroasă a țării, unde valorile mijlocii pe districte au atins sau depășit 500 mm. În restul țării numai districtele Vlașca, Covurlui, Tutova și Vaslui au depășit puțin de 500 mm. Printre districtele cele mai ploioase cităm Tutova unde a fost 604 mm, Dâmbovița 645 mm, Prahova 650 mm, Argeș 733 mm și în fine Muscel cea mai mare cantitate mijlocie din țară 793 mm. În celelalte districte cantitățile anuale de apă au fost inferioare de 500 mm; cele care au primit mai puțină apă sunt: Dolju 451 mm, Bacău 448 mm, Constanța 437 mm, Tulcea 412 mm, Botoșani 410 mm, și în fine Dorohoi cu cea mai mică cantitate din țară 390 mm.

Cantitățile anuale de ploae de 800 mm și mai mult s'au obținut în 17 localități din cele 415 în care s'au făcut observațiuni udometrice; în 4 dintr'ânsele ele depășind chiar 1000 mm ajungând la Avrămești (Tutova) la 1699 mm în 88 de zile, care reprezintă cea mai mare cantitate din țară.

Mai puțin de 300 mm de apă s'au obținut numai în 9 localități, cele mai mici cantități obținându-se la Casimcea (Tulcea) și Insula Șerpilor, respectiv 214 și 193 mm.

Ploile cele mai abondente care au căzut în cursul acestui an dând cantități zilnice de apă de la 20 la 40 mm și pe alocuri și mai mult au fost: la 13, 18, 23 și 24 Aprilie, 14, 15, 19, 25 și 26 Mai, 6, 10, 16, 26 și 27 Iunie, 14, 18, și 26 Iulie, în noaptea de 13 la 14 August, 22 și 23 Septembrie, 14 Noembrie, dar mai cu deosebire acelea dela 10, 11, 18, 19, 27 și 28 Octombrie, când au căzut mai pretutindeni peste 50 mm de apă ajungând pe alocuri la 100 mm și mai mult chiar.

Cantități de apă de 100 mm și mai mult în curs de 24 de ore s'au înregistrat în 4 localități din țară. Cele mai mari ploi cunoscute până acum la noi și considerate ca extraordinare în curs de 24 de ore, au fost arătate în paragraful respectiv din clima anului 1904.

Precipitațiunile atmosferice din cursul acestui an au căzut în curs de 71 de zile, din care 62 au avut cantități egale sau mai mari de un milimetru. Dela 1891 încoace, numai în anii 1893 și 1894 au fost și mai puține zile cu ploae, lapoviță sau ninsoare. Muntenia a avut cele mai numeroase zile de ploae respectiv câte 73 și 65, Moldova 72 și 62 și Dobrogea numai 53 și 48. În general districtele muntoase și cele din nordul Moldovei au avut peste 70 de zile. Districtele care au avut câte 80 și mai multe zile cu precipitațiuni atmosferice apreciabile au fost: Mehedinți cu 92, Argeș 82, Muscel 91, Dâmbovița 88, Prahova 87, Neamț 86, Suceava și Botoșani câte 81. Mai puțin de 60 zile cu

precipitațiuni atmosferice au fost numai în districtele Tulcea și Constanța ambele cu câte 53 asemenea zile.

Peste 100 zile cu precipitațiuni atmosferice (ploae, zăpadă sau lapoviță) apreciabile, s'au notat în cursul acestui an în 36 de localități dintre care marea lor majoritate în Muntenia, regiunea deluroasă și la munte. Numărul unor asemenea zile a atins maximum de 128 la Mogoșești (Roman), unde în 52 de zile numai, au fost cantități egale sau mai mari de un milimetru.

Mai puțin ca 50 de zile cu precipitațiuni atmosferice apreciabile s'au produs în 60 de localități, iar cel mai mic număr de asemenea zile a fost de 31 în Insula Șerpilor.

Zăpadă sau lapoviță a fost în mijlociu în 15 zile din cursul acestui an. Luna Ianuarie a avut cele mai multe zile 6, urmează Februarie cu 4, apoi Decembrie cu 3; în Martie, Aprilie și Octombrie ninsoare sau lapoviță parțiale numai în câte o singură zi.

Moldova a avut 16 zile cu zăpadă, Muntenia 15 și Dobrogea 12. Pe districte cel mai mare număr de lapoviță sau de zăpadă au fost în Argeș, Muscel, Dâmbovița, Prahova, Putna, Neamț, Suceava, Botoșani și Dorohoi care au avut dela 17 la 24 asemenea zile. În Mehedinți, Dolju, Vâlcea, Romanai, Olt, Teleorman, Vlașca, Ilfov, Ialomița, Buzău, R.-Sărat, Brăila, Tecuci, Covurlui, Tutova, Roman, Vaslui, Fălciu și în Dobrogea n'au fost decât dela 10 la 15 zile cu zăpadă. Cel mai mare număr de asemenea zile au fost 24 în Neamț; cel mai mic 10 în Buzău, Brăila și Tulcea.

Grosimea totală a păturei de zăpadă a căzută în cursul acestui an, a fost în mijlociu de 81 cm pentru țara întreagă. Cu această cantitate anul 1905 nu intră printre cei cu multă zăpadă, căci din cei 15 ani din urmă au fost 9 în cari a nins mult mai mult sau tot atât ca și în acesta, iar în 5 grosimea stratului de zăpadă a depășit peste 100 cm ajungând la 162 cm în 1895.

Zăpada din cursul acestui an, este datorită perioadelor dela 2 la 4, 16 la 17 și 27 la 29 Ianuarie și dela 13 la 15 Februarie când mai în totdeauna fiind însoțită de vânturi puternice cu viscole mari, formând în unele părți ale țării troene înalte de 2 la 3 metri. Din această cauză circulațiunea trenurilor și aceia după drumuri a fost întreruptă în mai multe rânduri, mai ales în Moldova de jos, în Dobrogea și în Bărăgan. În multe părți din cauza viscolului nici nu s'a putut măsura cu precizie grosimea stratului de zăpadă. Cu toate aceste viscole zăpada s'a depus într-o grosime destul de mulțumitoare pe câmpii.

Din cei 81 cm de zăpadă, 70 cm sunt datoriti lunilor Ianuarie și Februarie care au avut fiecare câte 35 cm, iar restul este datorit lunilor Decembrie cu 10 cm și prea puțină în Martie, Aprilie și Octombrie când a nins parțial.

Cea mai multă zăpadă a căzut în cursul acestui an în Dobrogea, în mijlociu 98 cm, urmează Muntenia cu 81 cm (76 cm în Oltenia și 83 cm în România-Mare) și în fine Moldova cu 78 cm.

Dacă Dobrogea a avut cea mai multă ninsoare aceasta se datorește perioadei dela 16 la 17 Ianuarie când în această regiune ca și în părțile sale limitrofe au căzut cantități de zăpadă cum rare ori se întâmplă.

Mai mult de 100 cm de zăpadă au căzut numai în districtele Vlașca 103 cm, Ilfov 101 cm, și Constanța cu cea mai mare cantitate din țară 112 cm. Mai puțin de 80 cm de zăpadă au avut următoarele districte: Mehedinți 74 cm, Gorju 59 cm, Dolju 79 cm, Vâlcea 68 cm, Teleorman 73 cm, Buzău 57 cm, R.-Sărat 67 cm, Brăila 48 cm, Tulcea 77 cm, Vaslui 58 cm, Fălciu 67 cm, Botoșani 61 cm, și Dorohoi 54 cm. În celelalte districte cantități de zăpadă au variat între 80 și 100 cm.

În 100 dintre stațiunile noastre meteorologice gro-

simea anuală a stratului de zăpadă a depășit de 100 centimetri, cele mai mari cantități variind între 163 cm la *Ostrov* (Constanța) și 250 la *Scropoasa* (Dâmbovița). În 12 localități grosimea totală a stratului de zăpadă din cursul anului a fost coprinsă numai între 20 și 30 cm.

Zăpada din cursul acestui an fiind urmată mai în totdeauna imediat după cădere de perioade geroase, a persistat timp destul de îndelungat.

În mijlociu au fost 53 de zile cu solul acoperit de zăpadă, repartizate astfel: 23 în Ianuarie, 21 în Februarie, 7 în Decembrie și 2 în Martie. În Aprilie și Octombrie când a nins în unele părți ale țării zăpada n'a persistat decât prea puțin, topindu-se imediat după ce a căzut.

Muntenia a avut 54 de zile cu solul acoperit de zăpadă, Dobrogea 51 și Moldova 50. Districtele cu cele mai multe zile cu pământul acoperit de zăpadă și în care numărul lor a atins sau depășit de 60 au fost: Olt, Argeș, Ilfov și Prahova 61, Muscel și Neamțu 63, Dâmbovița și Suceava 67; iar câte 40 zile sau mai puțin în: Tulcea 40, Tecuciu 38, R.-Sărat 35, Buzău 33, și Brăila cu cele mai puțin 29. În celelalte districte numărul zilelor cu solul acoperit de zăpadă a variat între 41 și 59. Mai mult de 100 zile cu solul acoperit de zăpadă a fost la: *Scropoasa* (Dâmbovița) 144, *Azuca, Retivoin* și *Bușteni* (Prahova) respectiv 102, 102, 110 și 114 și *Tazlău* (Neamț) 103.

Zăpada abondentă care a căzut încă de la începutul anului, la care adăugându-se și aceea din perioadele următoare din Ianuarie și Februarie, a acoperit pământul aproape în toată țara până la sfârșitul iernii. Ea s'a topit mult și solul s'a descoperit în unele părți ale țării, pe unde ninsese mai puțin, în perioadele de la 24 la 27 Ianuarie, în prima pentadă și în ultima decadă din Februarie, când timpul a fost moinos, umed și posomorât. La 26 Februarie a căzut lapoviță și apoi ploaie caldă, care a topit zăpada foarte repede, totuși zăpada a mai persistat în multe părți ale țării până către sfârșitul primei decade din Martie.

Ninsorea generală din noaptea dela 27 la 28 Octombrie, a acoperit pretutindeni pământul cu o pătură subțire de zăpadă; în părțile muntoase ale țării și mai ales în Moldova, grosimea stratului de zăpadă fiind până la 10 cm, a persistat câte o zi, iar la munte chiar câte 2 și 3.

Zăpada ce a căzut la 2, 3, 18 și 24 Decembrie, mai multică în Moldova, fiind urmată de perioade friguroase, a persistat în această parte a țării mai până spre sfârșitul anului. În Muntenia și în Dobrogea unde ea a fost prea puțină și timpul mult mai călduros, zăpada s'a topit repede, persistând în 1 sau 2 zile.

În ultima zi a anului a început a ninge în cea mai mare parte a țării, ninsorea deși a fost însoțită mai pretutindeni de viscol mare, totuși s'a depus o pătură destul de mulțumitoare, așa că în seara ultimei zile pământul eră acoperit cu zăpadă mai în toată țara.

Transporturi cu săniile s'au făcut în cea mai mare parte a țării, mai în tot cursul lunii Ianuarie și în a doua jumătate a lunii Februarie; iar în unele din localitățile muntoase și de prin Moldova unde ninsese mai multică și în câteva zile din Decembrie.

Apele Dunărei ca și ale râurilor și pârâurilor au fost în creștere continuă până către jumătatea lunii Iunie. Din cauza puținelor ploi și a căldurilor dogoritoare din cursul verei și din prima lună a toamnei, debitul râurilor au scăzut simțitor; multe din râurile mici ca Vedea, Râmnicul și altele au secat, iar dintre cele mai mari ca Jiul, Oltul, Ialomița, Buzău au scăzut așa de mult în cât pe unele locuri se puteau trece cu piciorul, ceea ce nu s'a văzut nici odată. Lacurile mai mici s'au uscat, izvoarele și fântănele din multe părți aproape

numai aveau apă, iar multe din ele au secat, așa că lipsa apei începuse a fi simțită în multe părți. Odată cu ploile din Octombrie, volumele de apă ale râurilor, pârâurilor și lacurilor s'au mărit, iar prin fântâni și izvoare a venit multă apă.

Dunărea a scăzut neîncetat din Iunie până la sfârșitul lunii Septembrie; cea mai mare scădere fiind în Iulie cu peste 3 metri. Din cauza apelor prea mici navigațiunea pe Dunăre se făcea cu anevoință în unele puncte, fără însă ca să fie întreruptă undeva. După ploile din Octombrie nivelul apelor fluviului s'au ridicat cu peste 2 metri, apoi au mers crescând neîntrerupt până către sfârșitul anului. În a doua jumătate a lunii Decembrie apele erau iarăși în descreștere.

Nivelul mijlociu al apelor Dunărei din cursul acestui an a fost cu 35 cm mai ridicat ca valoarea normală.

Cel mai înalt nivel lunar a fost pretutindeni în Mai și Iunie și cel mai coborât în Septembrie. Cea mai mare cotă zilnică a apelor din cursul anului s'a notat mai pretutindeni în Mai și cea mai scăzută în Ianuarie și la începutul lui Februarie.

În Ianuarie, Februarie, Iulie, August și Septembrie nivelul mijlociu al apelor Dunărei a fost respectiv cu 90, 59, 26, 87 și 63 cm mai coborât; în Martie, Aprilie, Mai, Iunie, Octombrie, Noiembrie și Decembrie respectiv cu 65, 91, 54, 52, 4, 136 și 164 cm mai ridicat.

Pe la sfârșitul iernii timpul încălzindu-se și zăpada topindu-se repede au fost niște începuturi mici de inundațiuni pe locurile joase și pe unele văi; apa a dat d'asupra gheturilor care acoperea albiile râurilor fără ca să se reverse peste maluri.

În urma ploilor abondente din Aprilie și din unele zile din Mai și Iunie, apele multor râuri și pârâuri s'au revărsat producând inundațiuni; chiar și Dunărea s'a revărsat prin unele bălți, fără ca să se producă prea mari stricăciuni. Acelaș lucru s'a petrecut și cu ploile din Octombrie, când puhoarele produse au stricat unele plante și au inundat multe locuri joase.

3. Elemente diverse.

Presiunea atmosferică. Mijlocia anuală a presiunii atmosferice a fost cu aproape jumătate de milimetru mai ridicată ca valoarea normală. Dacă exceptăm lunile Aprilie și acele din cursul toamnei, ale căror presiuni mijlocii au fost cu 1.5 la 3.6 mm mai coborâte, în toate celelalte luni ele au fost mai ridicate ca normalele corespunzătoare. Lunile Ianuarie, Februarie și Decembrie au avut cele mai înalte valori ale presiunii, mijlociile lor fiind respectiv cu 2.8, 3.6 și 2.3 mm mai ridicate ca valorile lor normale, aceasta datorită centrelor de mare presiune, care în o mare parte a acestor luni au fost în apropierea țării noastre.

Luna Aprilie a avut cea mai coborâtă presiune lunară din cursul anului; valoarea sa mijlocie fiind cu 2.0 mm mai mică ca cea normală. Ea a fost mult influențată de depresiunile însemnate, care s'au menținut în multe zile, când în Adriatică, când în partea centrală sau orientală a Europei. Timpul în cea mai mare parte a lunii a fost ploios și vântos.

Presiunile maxime absolute din cursul acestui an s'au înregistrat mai pretutindeni în perioada dela 20 la 23 Ianuarie, când regimul anticiclonic se găsea asupra țării noastre și a celor limitrofe. În toate aceste zile a predominat la noi un timp foarte frumos dar geros și cam vântos.

Cele mai coborâte valori ale presiunii din acest an s'au înregistrat la 14 Noiembrie, când depresiunea cea mai importantă din Europa se găsea în Adriatică, în nordul Italiei și parte din Austro-Ungaria și Peninsula Balcanică. Sub influența acestei depresiuni am

avut ploae abundentă și vânt puternic dela SW în toată țara.

Între extremele absolute ale coloanei barometrice din cursul acestui an a fost o variațiune de 40 la 45 milimetri.

Nebulositatea și strălucirea Soarelui. Gradul de înorare al cerului a fost în general mai mic ca de obicei și aceasta datorită lunilor Iulie, August și Septembrie care au avut cerul senin mai în tot cursul lor. În mijlociu pentru țara întreagă au fost 133 de zile senine, 114 noroase și 1.8 acoperite pe câtă vreme în mod normal sunt câte 120, 121 și 124 asemenea zile.

Cele mai multe zile senine au fost în August 22, apoi Septembrie cu 20 și Iulie cu 19, iar cele mai multe acoperite 20 în Martie, 14 în Octombrie și câte 13 în Februarie, Noembrie și Decembrie.

Mai mult de 150 de zile senine au fost în partea de câmpie a țării, în unele părți ale Dobrogei și chiar pe alocuri în regiunea deluroasă. Cele mai multe zile senine înregistrate au fost coprinse între 162 și 190, iar de acelea cu cerul acoperit între 159 și 177.

Durata mijlocie a strălucirii Soarelui a fost de 2042 de ore în 271 de zile pe câtă vreme valoarea normală este de aproape 2000 ore în 282 zile.

Cea mai lungă durată de strălucire a Soarelui a fost la București 54% din durată sa posibilă; urmează apoi Sulina și Caracal cu câte 51%, Comăndărești cu 43%, Dorohoi cu 40% și în fine Sinaia numai cu 35%.

Vântul. Direcțiunile dominante ale vânturilor în cursul acestui an au fost dela NE și E în partea de câmpie a țării; dela N în Dobrogea și pe litoral; de la N și NW în Moldova, iar în Oltenia dela NW și W. În unele părți din regiunea de câmpie vânturile dela W au avut o frecvență foarte mare, apropiindu-se de aceia dela E sau NE.

Vânturile dela W și SW au predominat în Ianuarie, Aprilie, Octombrie, Decembrie și parte din Noembrie în toate celelalte luni bătând mai mult dela E și NE.

Zile cu vânt tare, destul de tare și puternic au fost în mijlociu 39, cu 4 mai puțin ca în mod normal. Cea mai vântoasă lună a fost Aprilie cu 6 zile de vânt tare, după care urmează Ianuarie cu 5 și apoi Decembrie cu 4; celelalte luni n'au avut decât 2 la 3 zile cu vânt tare sau destul de tare.

Din cele 64 de stațiuni meteorologice unde s'au făcut observațiuni asupra țării vântului, în 19, numărul zilelor cu vânt destul de tare, tare și puternic a depășit de 50. Printre localitățile cele mai vântoase au fost: Galați și Tg.-Frumos cu câte 65 zile de vânt tare; Turnu-Măgurele și Brăila cu 66; Comăndărești cu 69, Bârlad cu 73, Constanța cu 76, Sulina cu 83, Roșiori-de-Vede cu 87, Botoșani cu 89, Tecuci cu 90 și în fine Susaiu cu 98.

Cele mai puternice vânturi au bătut la 15 și 16 Ianuarie, când pe unele părți ale țării au fost vijelii cari au dărâmat coșuri și garduri, a descoperit unele case, a rupt crăci de arbori etc., la 6 și dela 14 la 16 Februarie când a format viscol mare în toată țara în cât comunicațiile și circulațiunea trenurilor au fost întrerupte; la 4, 6, 7, 8, 10 și 17 Aprilie când de asemenea a produs stricăciuni în unele părți ale țării, în mai multe zile din cursul verei și al toamnei însoțind furtunile electrice pe scurte durate și producând în unele părți mici stricăciuni și în fine în ultima zi a anului când fiind și ninsoare a format viscol general. Din cauza vânturilor țărănele și a uscăciunii prea mari din cursul verei s'au semnalat frecvente focuri care au distrus porțiuni destul de întinse din pădurile regiunii muntoase.

Cea mai mare iuțea de vânt atinsă la București în cursul acestui an a fost de 16 metri pe secundă în ziua de 5 Iunie pe timpul unei ploii repezi.

4. Vegetațiunea și situațiunea agricolă.

Deși anul 1905 face parte dintre cei secetoși, totuși precipitațiunile atmosferice destul de satisfăcătoare din prima sa jumătate au fost cât se poate de prielnice producțiunii cerealelor și fânețelor. Seceta și căldurile foarte mari din Iulie la Septembrie au fost dăunătoare porumburilor și prășitoarelor, a întârziat facerea arăturilor și semănăturilor de toamnă și mai ales a rapiței care nu s'a semănat mai de loc.

În definitiv anul acesta a fost mulțumitor în ceea ce privește producțiunea grâului și fânețelor și mediocru pentru porumburi, sfeclă, plante textile și parte din zarzavaturi ca varza și cartofii, după cum se va arăta în amănunte la capitolul recoltelor.

Iată care a fost mersul general al vegetațiunii în cursul acestui an: Zăpada abundentă din Ianuarie și Februarie a acoperit mai pretutindeu cât se poate de bine semănăturile mult dezvoltate din toamna precedentă, așa că gerurile din cursul ernei nu le-a cauzat nici un rău. În această perioadă au suferit prea puțin și numai în unele părți rapița și cerealele semănaute prea târziu. În Martie timpul a fost cam rece și posomorât, așa că pământul nu s'a putut zvânta repede, în cât semănăturile de primăvară au început abia către sfârșitul lui Martie, iar semănăturile de toamnă ca și întreaga vegetațiune a cam stagnat, mai ales că și precipitațiunile atmosferice au fost puține în această lună. În Aprilie au căzut ploii dese iar în unele locuri eră chiar prea multă umiditate, așa că arăturile fură puțin întârziate și din această cauză. Timpul răcoros din primele două decade a păstrat bine umezeala în pământ și n'a lăsat ca vegetațiunea să se dezvolte prea repede. Către sfârșitul lui Aprilie și în prima decadă din Mai fiind o perioadă călduroasă vegetațiunea s'a dezvoltat pretutindeni extraordinar de mult. Semănăturile de toamnă ca grâul, orzul și secara cu toate că fuseseră cosite sau păscute pe la începutul lui Aprilie totuși au crescut așa de mari în cât atinsese pretutindeni peste un metru de înălțime ajungând pe alocuri chiar la 2 metri. Din cauză că crescuseră prea mult, ploile și vânturile din ultima jumătate a lui Mai și prima jumătate din Iunie le-a culcat în foarte multe părți și au cam suferit de boalele criptogamice.

Cerealele și celelalte semănături de primăvară, cu toată întârzierea suferită la semănat și răsărit, totuși s'au dezvoltat și ele destul de mult și frumos. La sfârșitul lui Mai toate cerealele înfloriseră în partea de câmpie și pe alocuri chiar legaseră, iar în Moldova erau în floare. Timpul frumos și călduros din a doua jumătate a lui Iunie a favorizat ajungerea repede la maturitate a cerealelor. Secerișul s'a făcut în prima jumătate a lui Iulie în toată Muntenia și în Dobrogea, iar în a doua în Moldova; el a fost mai de timpuriu cu câteva zile ca de obicei. Lipsa ploilor și căldurile mari din Iulie au fost cât se poate de prielnice recoltatului cerealelor care s'a făcut în cele mai bune condițiuni.

Producțiunea tuturor spicoaselor afară de aceia a ovăzului a fost pretutindeni satisfăcătoare în cantitate, calitate însă a cam lăsat de dorit în multe părți, de oare ce din cauza ploilor dela începutul verei, fiind culcate au rămas verzi și căldurile din Iulie le-au uscat prea repede în cât boabele s'au zbărcit și au pierdut din greutate. Ovăzul foarte slab pretutindeni s'a secerat la sfârșitul lui Iulie și începutul lui August; în unele locuri el n'a legat de loc, așa că nici nu s'a mai secerat.

Scara pentru județe. 0 — 50,000 — 100,000 — 150,000 — 200,000 — 250,000 — 300,000 — 350,000 — 400,000 — 450,000 — 500,000 — 550,000 — 600,000 — 650,000 — 700,000 — 750,000 — 800,000 — 850,000 HECTARE (1 mm. = 2810 Ha.)

MINISTERUL
AGRICULTUREI, INDUSTRIEI, COMERCIULUI ȘI DOMENIILOR

SERVICIUL STATISTICEI GENERALE

AGRICULTURA ROMANIEI

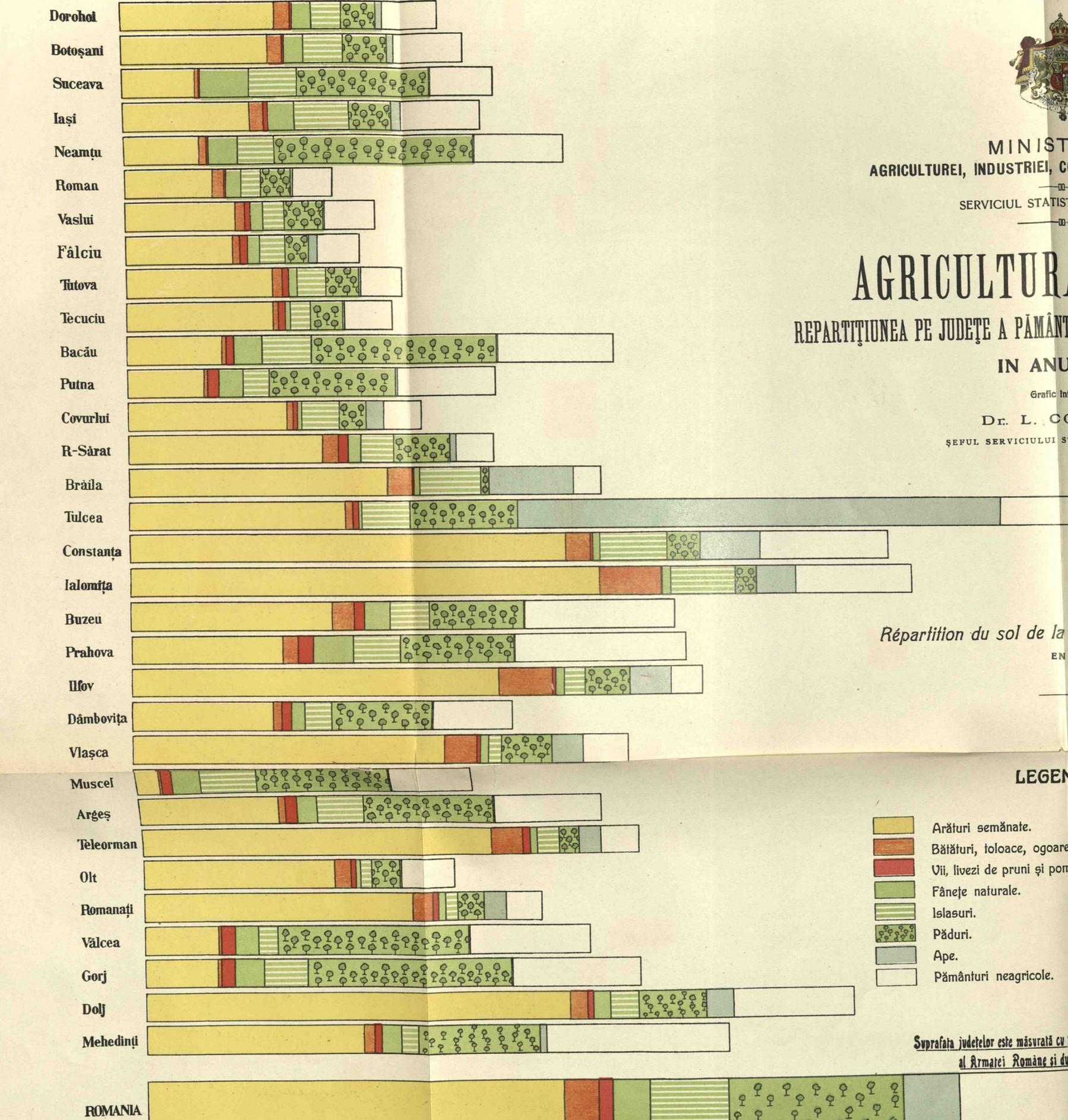
REPARTIȚIUNEA PE JUDEȚE A PĂMÂNTULUI DIN PUNCT DE VEDERE AGRICOL

IN ANUL 1905

Grafic întocmit de

Dr. L. COLESCU

ȘEFUL SERVICIULUI STATISTICEI GENERALE

Répartition du sol de la Roumanie par départements
EN 1905

LEGENDA DIAGramei

(Vezi Tabela No. 1)

HECTARE ÎN ȚARA ÎNTEAGĂ

	Arături semănate.	<i>Labours.</i>	5 476 166
	Băiături, toloace, ogoare sterpe.	<i>Jachères.</i>	525 249
	Vii, livezi de pruni și pomi roditori.	<i>Vignobles et vergers.</i>	184 807
	Fânețe naturale.	<i>Prairies naturelles.</i>	491 126
	Islasuri.	<i>Pâturages permanents.</i>	1014 015
	Păduri.	<i>Forêts.</i>	2 282 300
	Ape.	<i>Eaux.</i>	807 300
	Pământuri neagricole.	<i>Territoire non-agricole.</i>	2 236 737

Suprafața județelor este măsurată cu planimetru după hărțile Institutului Geografic al Armatei Române și după hărțile Statului Major Austriac

13 026 763 HECTARE (1 mm. = 40.000 Ha.)

Scara pentru țara întreagă. 0 — 700 000 — 1 400 000 — 2 100 000 — 2 800 000 — 3 500 000 — 4 200 000 — 4 900 000 — 5 600 000 — 6 300 000 — 7 000 000 — 7 700 000 — 8 400 000 — 9 100 000 — 9 800 000 — 10 500 000 — 11 200 000 — 11 900 000 — 12 600 000

Des. C. Michăilescu.

Rapița care a eșit destul de bine din iarnă, din cauza timpului cam rece, a avut o creștere înceată în prima jumătate a primăverii. În multe părți ea a fost atacată de viermi, cari însă tocmai din cauza răcelilor nu 'i a cauzat așa de mare stricăciune, de oare-ce ei nu puteau să se dezvolte; ea a crescut repede, a înflorit și a legat foarte bine în prima jumătate a lunii Mai când a avut timp favorabil. Ploile din urmă au c' am culcat și rapița. La sfârșitul lunii Mai, bobul se întărise și în unele localități de câmpie începuse a se seceră. Ploile din Iunie a împiedicat secerișul la timp al rapiței și au fost dăunătoare, căci de frică s'a secerat pe ploi, din care cauză s'a stricat și a pierdut o mare parte a boabelor.

Din această cauză și din aceia că mare parte a teciilor au fost atacate de larvele insectelor, cu toată frumusețea rapiței, producțiunea a fost relativ mică și de calitate mediocră.

Porumburile s'au semănat cam târziu din cauza răcelilor din Aprilie și a lipsei ploilor din prima jumătate a lunii Mai; chiar acele ce fuseseră semănate mai din vreme au răsărit cam greu eșind galbene și piper-nice iar în multe părți sămânța nici n'a germinat. În unele localități porumburile slabe s'au întors și semănat din nou, răsărind repede și dezvoltându-se destul de bine. Timpul ploios din ultima decadă a lunii Mai și din cursul lunii Iunie le-a fost cu deosebire prielnic porumburilor crescând și dezvoltându-se mult; în a doua jumătate a lunii Iunie ele s'au prășit pretendeni iar cele timpurii s'au și mușuroit. În Moldova din cauza secetei dela începutul lui Mai pământul neputându-se ară, porumbul s'a semănat târziu abia la sfârșitul lunii; ploile ce au urmat l'au activat așa că s'a ajuns și aci în vegetațiune. În prima jumătate a verei porumburile având ploi satisfăcătoare au mers bine și acele timpurii înflorind înainte de începutul secetei au legat binisor; căldurile prea mari ce au urmat au prăpit boabele la copt și au rămas mici și cam zbărcite.

Porumburile târzii fiind găsite de seceta din Iulie prea puțin dezvoltate, n'au mai putut progresă și le-a dat spicul tocmai în timpul secetei; în cea mai mare parte a țării ele au început a se ofili încă dela sfârșitul lunii Iulie, iar în August s'au uscat cu totul, așa că ne mai fiind nici o speranță de a produce ceva s'au tăiat și dat ca nutreț la vite. Ploaia destul de bună dela 26 Iulie și aceia din noaptea de 13 la 14 August a folosit mult porumburilor din unele părți și pe alocuri chiar s'au îndreptat. Timpul foarte călduros din August și din cea mai mare parte a lui Septemvrie a folosit mult porumburilor care au legat căci au ajuns în bune condițiuni la maturitate, s'au uscat bine și s'au copt mult mai de timpuriu ca de obicei. Culesul lor a început către sfârșitul lui Septemvrie și au continuat în tot cursul toamnei. Porumburile au cam suferit și pe alocuri chiar s'au stricat din cauza multor ploi ce au căzut în Octomvrie și a mării umezeli din Noemvrie.

Cu toată seceta și căldurile ce au avut loc în această vară, starea porumburilor din anul 1905, mai ales a celor semănate de timpuriu, a fost mult mai bună, ca aceia din anul trecut. Sunt multe părți din țară unde porumburile având ploi la timp, fiind puse în bune condițiuni și în terenuri favorabile au dat o producțiune satisfăcătoare. În general producțiunea porumburilor a variat mult dela o regiune la alta; ea a fost destul de mulțumitoare și în mare parte a țării chiar mai bună decât se așteptă, mai ales dela porumburile timpurii. Anul acesta a avut o producțiune mediocră de porumb dar de bună calitate.

Nutrețurile artificiale, cele naturale și livezile au crescut repede și mult în primăvară și în prima jumătate a verei. Ele au avut iarbă multă și deasă și s'au cosit în a doua jumătate a lunii Iunie în partea de

câmpie, iar la munte și pe muscele la sfârșitul lunii Iulie. Ele au dat pretutindeni cantități de fân destul de mari și de bună calitate. Din cauza secetei ce a urmat ele n'au mai otăvit.

Nutrețurile artificiale ca meiu, sorgul, borceagul, paringul, etc., semănate timpuriu au dat o bună producțiune; cele târzii și mai ales puse în urma rapiței au rămas mici și au dat foarte puțin fân. Lucernierile și trifoiștele nu s'au putut cosi decât pentru a doua oară.

Pășunile și islazurile au fost destul de mulțumitoare în primăvară și până la începutul lunii Iulie, ceia ce a făcut ca vitele foarte slabe din iarnă să se îndrepteze repede și să poată face cu înleznire lucrările agricole. În a doua jumătate a verei, câmpiile, islazurile și miriștile s'au ars așa de tare încât vitele nu mai găseau ce paște și în unele părți începuseră a se hrăni cu nutrețul strâns pentru iarnă.

În urma ploilor din Octomvrie fânețele, pășunile și izlaurile cu totul arse din vară, au înverzit ca și în primăvară, iarba a crescut binisor cu tot timpul înainte și rece. Vitele au găsit ce paște pe unele locuri cu îmbelșugare chiar până la sfârșitul anului, economisind din nutrețul pentru iarnă, care se cam stricase de ploile din Octomvrie.

Viile au mers foarte bine încă dela începutul primăverii. Vița a înflorit în a doua jumătate a lunii Mai legând mult rod, cum de multă vreme n'a fost la noi. Strugurii însă au rămas mici din cauza secetei din vară și în unele podgorii începuseră a se usca. Ploile din ultima decadă a lunii Septemvrie le-a folosit mult căci boabele strugurilor s'au mai dezvoltat și pelițele s'au mai subțiat; acele din Octomvrie a cauzat stricăciuni în unele părți, căci strugurii s'au crăpat și mucegăit.

Culesul viilor a început mai în toată țara către sfârșitul lunii Septemvrie. Producțiunea a fost pretutindeni satisfăcătoare și de foarte bună calitate. Spre sfârșitul lunii Noemvrie viile s'au îngropat în cele mai bune condițiuni.

Sfeclele de zahăr, cele de nutreț, cartofii, zarzavaturile, au mers foarte bine prășindu-se și rărindu-se la timp, cu începutul secetei ele n'au mai progresat rămânând mici, așa că producțiunea lor a fost mică. Ele s'au recoltat și înmagazinat în a doua jumătate a toamnei.

Plantele textile ca inul și cânepa s'au dezvoltat puțin în multe părți chiar s'au uscat de seceta din vară; acolo unde au rămas au produs puțin material febros.

Arborii, arbuștii și pomii roditori deși au avut o vegetațiune înceată în prima jumătate a primăverii, au înfrunzit și înflorit în condițiuni satisfăcătoare în Aprilie, legând mult rod. Fructe au fost din abundență și s'au copt foarte de timpuriu, însă multe au căzut înainte de timp, iar pe unele locuri s'au uscat cu pomi cu tot, din cauza secetei și căldurilor din vară și începutul toamnei. Frunzele lor s'au părțit de arșiță și începuseră să cadă încă din August. După ploile din Octomvrie, vegetațiunea tuturor arborilor și pomilor s'a înviorat, iar la unele specii mugurii s'au dezvoltat, unii dând chiar mici frunzișoare. Pe unele locuri au înflorit a doua oară unii arbori și pomi roditori. După înghețul și bruma dela sfârșitul lunii Octomvrie, frunzele au căzut cu desăvârșire.

Din cauza secetei și a căldurilor din cursul verei și din Septemvrie pământul s'a uscat și crăpat până la adâncimi mari. Arăturile și ogoarele pentru semănăturile de toamnă nu se puteau face și chiar acele unde ele începuseră, s'au suspendat de oarece mergeau foarte greu și erau bulgăroase. În urma ploilor foarte abundente și dese din Octomvrie solul a fost pus în cele mai bune condițiuni pentru facerea arăturilor și semănăturilor mult întârziate din cauza secetei.

Timpul umed și foarte dulce ce a predominat în a

două jumătate a toamnei și mai ales în Noemvrie a făcut ca arăturile și semănăturile să se execute în cele mai bune condițiuni până la sfârșitul lunii Noemvrie și pe unele locuri și în prima decadă din Decemvrie. Grâul, orzul și secara semănate mai de timpuriu au răsărit și s'au dezvoltat repede așa că la începutul ernei erau bine înfrățite și foarte viguroase. Acele semănate mai târziu au răsărit pretutindeni și erau destul de înaintate în vegetațiune dar neînfrățite.

Din cauza timpului prea întârziat, s'a semănat prea puțină rapiță, și aceia răsărită nu mergea tocmai bine fiind slabă și atacată de insecte.

Cu toată întârzierea suferită în facerea semănturilor de toamnă și a timpului lipsit de zăpadă mai abundentă și cu unele zile cam geroase din cursul lunii Decemvrie, totuși situațiunea agricolă la sfârșitul anului 1905 se prezentă pretutindeni cât se poate de mulțumitoare. Gerurile mai simțitoare ce au fost după

ninsoarea dela începutul lunii Decemvrie în Moldova, iar după aceea dela 17 și 18 în Muntenia, n'au produs nici un rău semănturilor nici chiar acolo unde ele nu erau acoperite cu zăpadă. Semănturile mai timpurii erau bine înrădăcinate și înfrățite și chiar acele mai târzii destul de bine dezvoltate.

În unele zile din a doua decadă din Decemvrie și în cea mai mare parte a celor din a treia, când ziua era cald și noaptea îngheț slab, semănturile — mai ales acele din partea de câmpie — au continuat a vegeta încet. În multe părți din Muntenia s'au făcut ogoare de primăvară, desfundări de terenuri și plantațiuni de pomi și vii până la sfârșitul anului, când timpul a permis.

În ultima zi a anului a căzut zăpadă generală care de și mult viscolită aproape în toată țara, totuși a acoperit câmpiile cu o pătură suficientă pentru ca să poată adăposti semănturile.

PARTEA I

EXPLOATĂRILE AGRICOLE

CAPITOLUL II

Suprafața teritoriului României și împărțirea lui din punctul de vedere agricol

Din lipsă de cadastru și de o măsurătoare trigonometrică completă nu se poate preciza cu absolută exactitate, care este suprafața României. Multă vreme ne-am folosit, spre a da o indicațiune aproximativă asupra întinderii teritoriului țării, de lucrările Comisiunilor statistice cari au funcționat la 1859 cu ocaziunea recensământului populațiunii, sau de cifrele publicate în diferite manuale de geografie. Mai târziu, s'au utilizat calculele Generalului Strelbitzky, care fusese însărcinat de Institutul internațional de Statistică să măsoare, după hărți, întinderea statelor din Europa; pe la 1890 institutul geografic din Gotha, sub conducerea D-lui D. B. Trognitz a rectificat măsurătoarea Generalului Strelbitzky, completând-o în acelaș timp cu întinderea județului Muscel, care fusese omisă în lucrarea precedentă.

Pe la 1892, Creditul funciar rural, din inițiativa și direcțiunea D-lui *D. A. Sturdza*, a întreprins o măsurătoare a suprafeței județelor cu ajutorul diferitelor hărți geografice, între cari harta Statului-Major Austriac considerată cu drept cuvânt ca cea mai bună, precum și cu ajutorul numeroaselor planuri de moșii, de care dispunea această instituțiune. Rezultatele acestor socoteli au fost date la lumină în 1895 cu ocaziunea conferinței, ce D-l D. A. Sturdza a ținut la Societatea Geografică Română asupra suprafeței și populațiunii Regatului Român. Pe acea vreme Institutul geografic al armatei române, care lucrează dela 1873 la ridicarea prin triumphiulare a planurilor teritoriului țării, terminase numai operațiunile din Dobrogea. Comparațiunea între rezultatele la care ajunsese Creditul funciar și Institutul geografic al armatei servise ca o dovadă că calculele Creditului funciar nu puteau fi departe de adevăr. Fiind o lucrare recentă și întemeiată pe elemente serioase, noi am utilizat datele suprafeței județelor, astfel cum se arătau în conferința menționată mai sus și le-am apropiat până acum de toate investigațiunile statistice fie relative la populațiune, fie relative la statistica agricolă.

Cu toate acestea, raporturile dintre cifrele culese prin statistica agricolă și datele suprafeței câtorvă județe dădeau loc la multe nepotriviri, pe care încercam să le explicăm prin nesiguranța și neexactitatea indicațiunilor comunicate de Primari. Pentru că însă datele statistice agricole persistau cam în aceleaș limite dela un an la altul, am căutat să verificăm și suprafața județelor cu ajutorul noilor hărți publicate

în timpul din urmă de Institutul geografic al armatei după măsurătorile făcute pe teren.

Am întreprins în acest scop o operațiune de planimetrie, chemând în serviciul nostru pe câțiva specialiști, cari au măsurat cu instrumente bune suprafața județelor României, în mare parte după hărțile Institutului geografic al armatei (edițiile cele mai noi, scara $1/50.000$) și anume pentru toate districtele din Moldova, unde lucrarea este desăvârșit terminată, iar din Muntenia pentru districtele Brăila, R. Sărat, Buzău, Ialomița, Prahova și Ilfov. La restul județelor din Muntenia ne-am servit în mod provizoriu de harta Statului-Major Austriac, până ce importanta lucrare a Institutului nostru geografic militar va fi îmbrățișat în mod complet țara întreagă.

Rezultatele acestei măsurători nouă sunt înfățișate în coloana 12 a Tabelei No. 1, ce publicăm mai jos. Deși calculele au fost cu minuțiozitate controlate, servindu-se de instrumentele cele mai sensibile și mai exacte, totuși nu putem avea pretențiunea, că ele reprezintă absoluta realitate, întrucât cauzele erorilor sunt numeroase într'o asemenea operațiune, și mai ales întrucât nu am avut pentru toată țara o lucrare sigură și recentă ca aceia întocmită de Institutul geografic al armatei române. Datele noi, însă, înlătură multe nepotriviri, ce se semnalau mai înainte, când ne serviam de cifrele Creditului funciar rural, cum de ex. la județele Ilfov, Romanai, Roman, unde desigur suprafața arătată eră prea mare, pe când la Bacău eră prea mică.

În total suprafața României, după noua măsurătoare făcută de serviciul nostru, coprinde 13 017 700 hectare; după datele Creditului funciar rural, ea se urcă la 13 135 300 hectare, adică cu o diferență de 117 600 hectare. Această diferență provine în mare parte dela județele din Oltenia. Iată în adevăr, cum se înfățișează, pe diviziuni teritoriale mari, suprafața României în hectare, după calculele pomenite mai sus:

	După Strelbitzky	După Trognitz	După Credit	După noua măsurătoare a serv. statistic
Moldova	3 805 400	3 794 000	3 822 600	3 805 800
Muntenia-Mare	5 189 900	5 253 000	5 256 500	5 250 500
Oltenia	2 563 500	2 487 800	2 502 800	2 407 800
Dobrogea	1 581 300	1 560 000	1 553 600	1 553 600
România	13 437 100	13 094 800	13 135 300	13 017 700

Pentru Moldova, măsurătoarea din urmă diferă de aceea a Creditului cu 17 000 hectare, coincidând însă

aproape exact cu calculele Generalului Strelbitzky. La Muntenia-Mare diferența între cele două din urmă măsurători este neînsemnată; la Dobrogea s'au păstrat cifrele Creditului, care fusese verificate după hărțile Institutului Geografic. Deosebirea cea mare se arată la județele de peste Olt, unde măsurătoarea din urmă, făcută precum am spus, după hărțile Statului-Major Austriac (din 1856), a găsit 2 407 800 hectare, pe când după Credit se ridică la 2 502 800, după Trognitz 2 487 800, după Strelbitzky mai mult: 2 563 500. Această importantă diferență ne-a determinat să punem a se măsura de două și de trei ori suprafața județelor Olteniei, după aceleași hărți — singurele ce posedăm până astăzi, dar rezultatele au fost invariabile, astfel că ne-am văzut nevoiți a înregistra cifrele obținute, rămânând ca ele să fie controlate mai târziu cu hărțile cele noi după ce Institutul

Geografic al Armatei va săvârși lucrările sale în această parte a țării.

Iată, însă, pe districte, rezultatele diferitelor măsurători cu privire la Oltenia :

	După Strelbitzky	După Trognitz	După Credit	După noua măsu- rătoare
Județul Mehedinți	523 900	538 000	474 900	532 000
" Gorj	486 900	478 000	469 800	457 900
" Dolj . . .	680 800	670 800	656 500	653 800
" Vâlcea	421 800	423 000	423 900	408 100
" Romanați	450 100	378 000	457 700	356 000

După cum vedem, suprafața județului Mehedinți, după ultima măsurătoare e mai mare decât evaluarea Creditului, dar se apropie de acelea ale lui

Repartițiunea pământului României Répartition du sol de la Roumanie

TABELA No. 1.

JUDEȚELE și GRUPELE DE JUDEȚE		PĂMÂNT AGRICOL Territoire agricoles							
		ARĂTURI — LABOURS			Sădiri (vii, livezi de pruni și alți pomi roditori) <i>Vignobles et vergers</i>	Fânețe naturale <i>Prairies naturelles</i>	Pășuni statornice Islazuri <i>Pâturages permanents</i>	Păduri fără goluri <i>Forêts sans clairières</i>	TOTALUL pământului agricol <i>Total du territoire agricole</i>
		Semănate <i>Ensemencées</i>	Ogoare sterpe (Bătături) <i>Jachères</i>	TOTAL					
		H E C T A R E							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Șesurile Siretului și Prutului	1 Dorohoi	138 080	18 131	156 211	1 615	16 582	26 999	30 800	232 207
	2 Botoșani	131 934	15 588	147 522	1 426	17 841	35 044	39 600	241 433
	3 Iași	114 823	13 449	128 272	3 917	24 527	48 733	37 900	243 349
	4 Roman	79 465	10 349	89 814	1 433	9 239	17 978	27 600	146 064
	5 Vaslui	100 050	10 794	110 844	5 098	11 486	19 682	35 200	182 310
	6 Fălciu	96 720	11 135	107 855	7 239	11 086	23 637	21 300	171 117
	7 Tutova	133 392	10 598	143 990	5 254	7 972	25 758	29 700	212 674
	8 Covurlui	144 479	10 942	155 421	4 247	3 780	34 312	23 800	221 560
	9 Tecuci	133 390	8 136	141 526	6 361	4 965	18 246	29 300	200 398
	10 R.-Sărat	176 073	8 762	184 835	8 929	10 991	30 060	51 700	286 515
<i>Grupa I</i>		<i>1 248 406</i>	<i>117 884</i>	<i>1 366 290</i>	<i>45 519</i>	<i>118 469</i>	<i>280 449</i>	<i>326 900</i>	<i>2 137 627</i>
Carpații Moldovei	1 Suceava	66 029	7 612	73 641	507	44 379	43 529	119 400	281 456
	2 Neamț	68 190	11 087	79 277	1 493	26 400	33 933	180 700	321 803
	3 Bacău	85 501	5 729	91 230	6 352	26 305	45 493	168 800	338 180
	4 Putna	69 719	2 929	72 648	10 233	22 395	24 191	114 300	243 767
<i>Grupa II</i>		<i>289 439</i>	<i>27 357</i>	<i>316 796</i>	<i>18 585</i>	<i>119 479</i>	<i>147 146</i>	<i>583 200</i>	<i>1 185 206</i>
Carpații Munteniei	1 Buzău	183 114	15 351	198 465	8 970	23 383	35 830	86 700	353 348
	2 Prahova	137 984	6 811	144 795	13 485	35 817	42 863	104 300	341 260
	3 Dâmbovița	127 943	5 605	133 548	8 567	12 219	24 096	90 900	269 330
	4 Muscel	22 402	701	23 103	9 480	25 226	50 876	122 700	231 385
	5 Argeș	126 708	13 832	140 540	10 621	18 155	42 144	120 100	331 560
	6 Vâlcea	67 449	3 335	70 784	13 174	21 811	17 644	175 900	299 313
	7 Gorj	66 416	2 548	68 964	13 266	27 100	41 085	188 100	338 515
	8 Mehedinți	200 051	13 589	213 640	6 855	18 102	16 199	111 400	366 196
<i>Grupa III</i>		<i>932 067</i>	<i>61 772</i>	<i>993 834</i>	<i>84 418</i>	<i>181 813</i>	<i>270 737</i>	<i>1 000 100</i>	<i>2 530 907</i>
Șesurile Dunărei	1 Dolj	389 949	30 860	420 809	5 394	15 533	26 187	61 100	529 023
	2 Romanați	247 896	21 453	269 349	5 122	6 393	10 978	23 700	315 542
	3 Olt	175 907	18 443	194 350	4 616	4 183	9 904	26 800	239 853
	4 Teleorman	320 440	37 702	358 142	6 668	6 283	19 718	18 100	408 911
	5 Vlașca	283 907	30 852	314 759	3 145	7 439	11 900	45 600	382 843
	6 Ilfov	333 834	52 067	385 901	2 802	7 787	18 348	41 000	455 838
	7 Ialomița	427 501	68 210	495 711	715	8 071	58 766	19 600	582 863
	8 Brăila	234 638	19 043	253 681	612	6 181	55 364	7 200	323 038
<i>Grupa IV</i>		<i>2 414 072</i>	<i>278 630</i>	<i>2 692 702</i>	<i>29 074</i>	<i>61 870</i>	<i>211 165</i>	<i>243 100</i>	<i>3 237 911</i>
Dobrogea	1 Tulcea	196 038	10 462	206 500	4 935	3 047	43 449	98 900	356 831
	2 Constanța	396 144	29 144	425 288	2 276	6 448	61 069	30 100	525 181
<i>Grupa V</i>		<i>592 182</i>	<i>39 606</i>	<i>631 788</i>	<i>7 211</i>	<i>9 495</i>	<i>104 518</i>	<i>129 000</i>	<i>882 012</i>
România		5 476 166	525 249	6 001 415	184 807	491 126	1 014 015	2 282 300	9 973 663

Strelbitzky și ale lui Trognitz; județele Gorj și Dolj sunt cam în aceleași limite; asupra județului Vâlcea primele trei măsurători concordau, pe când evaluatiunea noastră dă o cifră inferioară; dar unde deosebirea se accentuiază este la județul Romanați, la care măsurătoarea din urmă se apropie de cifra lui Trognitz, diferind cu aproape 100 000 hectare de datele lui Strelbitzky și ale Creditului funciar. Dacă am accepta însă Romanații cu o întindere de peste 450 000 hectare, cum o dau Strelbitzky și Creditul, ar rezulta din comparațiunea diferitelor elemente adunate în statistica agricolă, în statistica pădurilor, a apelor, etc., că pământul neagrîcol, adică drumurile, orașele, apele, carierele, clădirile și pământul neîntrebuințat ar ocupa o întindere de 145 000 hectare sau 32% din total; cu alte cuvinte aproape o treime din suprafața acestui județ

de pe șesurile Dunărei ar urmă să fie încă neîntrebuințată în agricultură. Lucru este improbabil, față cu dezvoltarea luată de agricultură în această parte a țării, mai ales că la județele învecinate proporția pământului neagrîcol este cu mult mai mică, așa la Dolj 21%, la Olt 17%, la Teleorman 12%. După noua măsurătoare planimetrică, suprafața districtului Romanați fiind redusă la 356 000 hectare, pământul neagrîcol nu ocupă decât 12,2% din total.

Repetăm însă, că datele de mai sus în privința județelor de peste Olt, fiind rezultatul măsurătorilor făcute după hărți vechi, nu trebuiesc acceptate decât cu multă rezervă.

din punct de vedere agricol în 1905.
au point de vue agricole en 1905.

Pământ neagrîcol Territoire non-agricole				La 100 din suprafața județelor Répartition % de la surface des départements																
Ape (râuri, bălți stufuri) EAUX (rivières, étangs, marécages et roseaux)	Clădiri, drumuri, pământuri neîntreb. și altele Bâtisses, voies, autres terains	Totalul pământului neagrîcol Total du territoire non-agri- cole	Suprafața județelor măsurată cu planime- tru după hărți Surfaces des départe- ments, calculées avec le planimètre	Arături Labours	Sădiri Vignobles et vergers	Fânețe naturale Prairies naturelles	Islaz Pâturages	Păduri fără goluri Forêts sans clairières	Totalul pământului agrîcol Total du territoire agricole	A P E E A U X	Clădiri, drumuri pământuri neîntreb. Bâtisses, voies, ter- rains incultes, etc.	Totalul pământului neagrîcol Total du territoire non-agricole	DÉPARTEMENTS et GROUPES DE DÉPARTEMENTS							
													9	10	11	12	13	14	15	16
5 800	46 593	52 393	284 600	54 ⁹	0 ⁰	5 ⁸	9 ⁵	10 ⁸	81 ⁶	2 ⁰	16 ⁴	18 ⁴	1 Dorohoi							
5 900	60 367	66 267	307 700	48 ⁰	0 ⁵	5 ⁸	11 ⁴	12 ⁸	78 ⁵	1 ⁹	19 ⁶	21 ⁵	2 Botoșani							
8 500	70 851	79 351	322 700	39 ⁷	1 ²	7 ⁶	15 ¹	11 ⁸	75 ⁴	2 ⁶	22 ⁰	24 ⁶	3 Iași							
2 000	39 936	41 936	188 000	47 ⁸	0 ⁸	4 ⁹	9 ⁶	14 ⁶	77 ⁷	1 ¹	21 ²	22 ³	4 Roman							
800	42 890	43 690	226 000	49 ¹	2 ³	5 ¹	8 ⁷	15 ⁵	80 ⁷	0 ⁴	18 ⁹	19 ³	5 Vaslui							
8 000	32 883	40 883	212 000	50 ⁸	3 ⁴	5 ²	11 ²	10 ¹	80 ⁷	3 ⁸	15 ⁵	19 ³	6 Fălciu							
1 700	35 426	37 126	249 800	57 ⁶	2 ¹	3 ²	10 ³	11 ⁹	85 ¹	0 ⁷	14 ²	14 ⁹	7 Tutova							
15 000	28 840	44 640	266 200	58 ³	1 ⁹	1 ⁴	12 ⁹	9 ⁰	83 ²	5 ⁹	10 ⁹	16 ³	8 Covurlui							
1 300	39 102	40 402	240 800	58 ⁸	2 ⁶	2 ¹	7 ⁶	12 ¹	83 ²	0 ⁵	16 ³	16 ³	9 Tecuci							
5 400	40 485	45 885	332 400	55 ⁷	2 ⁷	3 ³	9 ⁰	15 ⁵	86 ²	1 ⁸	12 ²	13 ⁸	10 Râmnicu-Sărat							
55 200	437 373	492 573	2 630 200	52 ⁰	1 ⁷	4 ⁵	10 ⁷	12 ⁴	81 ³	2 ¹	16 ⁶	18 ⁷	Groupe I							
800	53 044	53 844	335 300	21 ⁹	0 ²	13 ²	13 ⁰	35 ⁶	83 ⁹	0 ²	15 ⁹	16 ¹	1 Suceava							
600	75 297	75 897	397 700	19 ⁹	0 ⁴	6 ⁶	8 ⁵	45 ⁵	80 ⁹	0 ²	18 ⁹	19 ¹	2 Neamț							
600	102 220	102 820	441 000	20 ⁷	1 ⁴	6 ⁰	10 ³	38 ³	76 ⁷	0 ¹	23 ²	23 ³	3 Bacău							
1 700	88 533	90 233	334 000	21 ⁸	3 ¹	6 ⁷	7 ²	34 ²	73 ⁰	0 ⁵	26 ⁵	27 ⁰	4 Pntna							
3 700	319 094	322 794	1 508 000	21 ⁰	1 ²	7 ⁸	9 ⁸	38 ⁷	78 ⁶	0 ²	21 ²	21 ⁴	Groupe II							
500	139 752	140 252	493 600	40 ³	1 ⁸	4 ⁷	7 ²	17 ⁶	71 ⁶	0 ¹	28 ³	28 ⁴	1 Buzău							
400	162 340	162 740	504 000	28 ⁷	2 ⁷	7 ¹	8 ⁵	20 ⁷	67 ⁷	0 ¹	32 ²	32 ³	2 Prahova							
500	74 170	74 670	344 000	38 ⁹	2 ⁵	3 ⁵	7 ⁰	26 ⁴	78 ⁸	0 ¹	21 ⁶	21 ⁷	3 Dâmbovița							
200	74 215	74 415	305 800	7 ⁵	3 ¹	8 ³	16 ⁷	40 ¹	75 ⁷	0 ¹	24 ²	24 ³	4 Muscel							
600	89 440	90 040	421 600	33 ³	2 ⁵	4 ⁸	10 ⁰	28 ⁵	78 ⁶	0 ¹	21 ³	21 ⁴	5 Argeș							
700	108 087	108 787	408 100	17 ⁴	3 ²	5 ³	4 ³	43 ¹	73 ³	0 ²	26 ⁵	26 ⁷	6 Vâlcea							
600	118 785	119 385	457 900	15 ⁰	2 ⁹	5 ⁹	9 ⁰	41 ¹	73 ⁹	0 ¹	26 ⁰	26 ¹	7 Gorj							
5 900	159 904	165 804	532 000	40 ¹	1 ³	3 ³	3 ⁰	21 ⁰	68 ⁸	0 ¹	31 ¹	31 ²	8 Mehe. inți							
9 400	926 693	936 093	3 467 000	28 ⁸	2 ⁴	5 ³	7 ⁸	28 ⁹	73 ⁰	0 ³	26 ⁷	27 ⁰	Groupe III							
25 500	99 277	124 777	653 800	64 ³	0 ⁸	2 ⁴	4 ⁰	9 ⁴	80 ⁹	3 ⁹	15 ²	19 ¹	1 Dolj							
20 600	19 858	40 458	356 000	75 ⁷	1 ⁴	1 ⁸	3 ¹	6 ⁶	88 ⁶	5 ⁸	5 ⁶	11 ⁴	2 Romanați							
500	45 947	46 447	286 300	67 ⁹	1 ⁶	1 ⁵	3 ⁵	9 ³	83 ⁸	0 ²	16 ⁰	16 ²	3 Olt							
19 400	29 389	48 789	457 700	78 ²	1 ⁵	1 ⁴	4 ³	3 ⁹	89 ³	4 ²	6 ⁵	10 ⁷	4 Teleorman							
27 600	38 957	66 557	449 400	70 ⁰	0 ⁷	1 ⁷	2 ⁶	10 ²	85 ²	6 ¹	8 ⁷	14 ⁸	5 Vlașca							
36 600	25 162	61 762	517 600	74 ⁶	0 ⁵	1 ⁵	3 ⁶	7 ⁹	88 ¹	7 ¹	4 ⁸	11 ⁹	6 Ilfov							
36 100	90 537	126 637	709 500	69 ⁹	0 ¹	1 ¹	8 ³	2 ⁸	82 ²	5 ¹	12 ⁷	17 ⁸	7 Ialomița							
76 300	29 262	105 562	428 600	59 ²	0 ¹	1 ⁵	12 ⁹	1 ⁷	75 ⁴	17 ⁸	6 ⁸	24 ⁶	8 Brăila							
242 600	378 389	620 989	3 858 900	69 ⁷	0 ⁸	1 ⁶	5 ⁵	6 ³	83 ⁹	6 ³	9 ⁸	16 ¹	Groupe IV							
440 700	65 069	505 769	862 600	23 ⁹	0 ⁶	0 ⁴	5 ⁰	11 ⁵	41 ⁴	51 ¹	7 ⁵	58 ⁶	1 Tulcea							
55 700	110 119	165 819	691 000	61 ⁶	0 ³	0 ⁹	8 ⁸	4 ⁴	76 ⁰	8 ¹	15 ⁹	24 ⁰	2 Constanța							
496 400	175 188	671 588	1 553 600	40 ⁷	0 ⁵	0 ⁶	6 ⁷	8	56 ⁶	32 ⁰	11 ²	43 ²	Groupe V							
807 300	2 236 737	3 044 037	13 017 700	46 ¹	1 ⁴	3 ⁸	7 ⁸	17 ⁵	76 ⁶	6 ²	17 ²	23 ⁴	Roumanie							

Cu aceste restricțiuni făcute asupra exactității elementelor adunate, să intrăm în cercetarea Tabelei No. 1, care cuprinde repartizarea solului României din punctul de vedere agricol.

Pe cât de importantă se prezintă această cestiune — căci este fundamental necesar de a cunoaște, cum se împarte în diviziuni largi pământul țării, cât ocupă Agricultura și cât rămâne din el pentru alte destinațiuni — pe atât de grea a fost întocmirea acestei tabele, tocmai din cauza mulțimei elementelor din care se compune și a nesigurății datelor ce posedăm. Mulțimea și diversitatea elementelor se impun dela sine într-o asemenea cercetare, care trebuie făcută în mai multe direcțiuni și prin ajutorul mai multor servicii, fiindcă la noi nu există cadastrul, care să înfățișeze repartitiunea pământului din punctul de vedere al întrebării sale.

Aceea ce posedă Serviciul Statisticii Generale, în această privință, cu mai multă garanție de certitudine, eră întinderea pământurilor sămănate, despre care avem științi oarecum regulate de vr'o 15 ani încoace; de asemenea asupra sădirilor și fânețelor naturale Statistica Agricolă arată în fie ce an suprafața ce ocupă aceste culturi.

Pentru întregirea cestiunei ne mai lipseau încă o mulțime de date, asupra cărora s'au făcut investigațiuni speciale, după cum vom arăta mai jos, dacă nu s'a recurs la statisticile făcute de alte servicii.

Gruparea ce am dat'o suprafeței teritoriului cuprinde două diviziuni mari; *pământ agricol* (coloanele 1—8) și *pământ neagricol* (coloanele 9—11). Prin pământ agricol s'a înțeles ori-ce teritoriu, pe care se face o cultură vegetală productivă, inclusiv deci pășunile și pădurile; restul pământului este neagricol. Teritoriul agricol s'a subdivizat apoi, după felul culturilor făcute în: pământ de arătură, care cuprinde pe deoparte suprafețele sămănate, de altă parte pământurile lăsate spre odihnă timp de un an de zile, adică bătăturile, toloacele, ogoarele sterpe.

Dacă asupra primei subdiviziuni din această grupă, adică asupra suprafeței sămănăturilor, statistica agricolă anuală ne procură date cât se poate de complete, în schimb asupra arăturilor nesămănate nu se cunoaște nimic. În interesul elucidării cestiunei, s'a întreprins în toamna anului 1905 o cercetare specială, întrebându-se cu ocaziunea statisticeii sămănăturilor făcute în acel timp, ce întindere s'a sămănat în ogoare sterpe, bătătură sau toloacă, cu alte cuvinte în pământul ce a stat de odihnă în anul 1905, și ce sămănături s'au făcut în miriște, porumbiște, etc. Rezultatele acestei cercetări s'au publicat, cu oarecari rezerve asupra exactității lor, în *Monitorul Oficial*, iar în primăvara anului 1906 s'a pus din nou cestiunea cu prilejul evaluațiunii întinderii ce s'a cultivat în acest an. Cum această a doua cercetare s'a făcut cu ajutorul listelor nominale și a buletinelor individuale dela marii proprietari, rezultatele obținute trebuiesc privite cu mai multă încredere, cu toate că pe ici pe colo mai subsistă câteva îndoeli. Ca să completăm repartitiunea teritoriului, am înscris datele culese la cercetarea din 1906 în coloana 2; ele reprezintă, precum am zis, locurile de odihnă din 1905 care, adunate cu hectarele din coloana 1, formează totalul pământului de arătură.

Alte subdiviziuni ale teritoriului agricol au coprins: sădirile, fânețele naturale (cele artificiale au intrat între sămănături), pășunile statornice (islazurile) și pădurile. În privința sădirilor, statistica agricolă anuală ne-a procurat cifra întinderii viilor și a livezilor de pruni; mai rămăneau însă grădinile cu ceilalți pomi fructiferi și pentru stabilirea întinderii acestora ne-am servit de cercetările făcute de Serviciul Agronomic al Ministerului în primăvara anului 1905, cu privire la numărul arborilor roditori din fiecă comună. După

aceste date controlate de serviciul nostru, pe cât a fost cu putință, am evaluat suprafața ce ocupă grădinile cu pomi roditori în fiecă județ. Suprafețele obținute au fost însemnate la întinderea viilor și a livezilor de pruni, și astfel am obținut totalul sădirilor din coloana 4.

Pentru fânețele naturale, datele au fost scoase din statistica agricolă anuală. În această rubrică intră toate pământurile, unde se cosește iarba, care crește de la sine. Fânețele artificiale s'au coprins, după cum am mai spus, în rubrica sămănăturilor.

Deosebite de fânețele naturale sunt pășunile statornice (locurile de islaz, suhat), adică pământurile acoperite din veci cu iarba, care crește dela sine, dar unde ea nu se cosește, ci terenurile se pășunează de vite. Pentru stabilirea întinderii acestor pășuni se întimpină cele mai multe greutăți din cauzele următoare: 1° lipsește cadastrul, care neapărat ar cuprinde măsurătoarea exactă a acestor locuri. 2° în lipsa cadastrului și a planurilor economice, evaluarea întinderii unor asemenea locuri este greu de făcut, fiindcă ele nu s'au măsurat niciodată, fiindcă de obicei sunt depărtate prin munți, pe dealuri, pe malurile râurilor, de multe ori prin bălți etc., și fiindcă pe alocuirea pe unde sunt terenuri mlăștinoase, întinderea pășunilor variază după cum e anul secetos sau ploios. În ultimul timp Serviciul Statisticii Generale a întreprins 4 investigațiuni, ca să se stabilească întinderea pășunilor statornice: la prima în 1899 și la a doua în 1900 datele s'au cerut în bloc dela Primăriei; alta specială s'a făcut în 1901, când terenurile de pășune au fost împărțite după calitatea lor și comunicate individual pentru marii agricultori, în bloc pentru cei mici; în fine a patra cercetare s'a făcut în 1904, deodată cu statistica sămănăturilor când s'a cerut *nominal* pentru fiecare cultivator să se arate, cât stăpânește locuri de islaz (imaș). Aceste investigațiuni au dat rezultate deosebite, atât pe județe cât și pe țara întreagă și anume dacă oarecare apropiere se arată între cercetările din 1899, 1900 și 1904, în schimb cea dela 1901 diferă enorm de celelalte trei. Aceste deosebiri ne fac să privim cu îndoială cifrele obținute. Spre completarea însă a tabelii noastre, am înscris în coloana No. 6 datele cercetării din 1904, care pe deoparte eră cea mai recentă, pe de alta, fiind făcută *nominal*, inspiră *întru câtvâ* mai multă încredere. Totuși nepotriviri se semnalează multe, după cum vom arăta mai jos.

Serviciul silvic al statului a întocmit *statistica pădurilor* în anul 1900, cu ocaziunea Expozițiunii Universale dela Paris ¹⁾. Am utilizat în tabloul nostru, datele de atunci, scăzând însă, după cum trebuie, suprafața golurilor din păduri, căci poenile servind de regulă pentru pășune sau fânețe, întinderea lor este dejă coprinsă în rubricile acestor culturi. Pentru determinarea golurilor ne-am servit tot de lucrările serviciului silvic.

La teritoriul neagricol nu s'au făcut decât două diviziuni: una a suprafeței apelor, care cuprinde toate râurile, lacurile, bălțile, terenurile acoperite vecinic cu stuf; cifrele au fost luate din lucrarea serviciului pescăriilor, care, precum știm, este bazată în mare parte pe hărțile Institutului geografic al armatei române și ale Statului-Major Austriac.

Restul pământului, până la limita suprafeței totale a județului, l'am atribuit, după cum e și firesc, clădirilor, orașelor, drumurilor de tot felul, minelor și carierelor, precum și pământurile neîntrebuintate, făcând din toate acestea o singură coloană (No. 10), fiindcă nu eră posibil nici absolut necesar, din punctul de vedere al studiului nostru, să determinăm subdiviziunile acestei grupe.

1) În anul 1906 s'a făcut revizuirea acestei statistice, însă numai pentru pădurile Statului.

Tabela No. 1 cuprinde, după cum se vede, o parte cu cifre absolute și o alta cu cifre proporționale, în care se arată cât ocupă la %, fiecare din diviziunile ce le-am enunțat mai sus.

Cu aceste lămuriri, credem că citirea tabloului este lesnicioasă și deci, în analizarea lui, nu avem nevoie, să ne oprim decât la datele generale.

Teritoriul României se împarte, după cum rezultă din această tabelă, în 9 973 663 hectare pământ agricol și 3 044 037 hectare pământ neagricol. La 100 deci din suprafața totală a țării, pământul agricol ocupă 76,6, adică mai mult de trei sferturi, iar restul de 23,4% este teritoriu neagricol.

Proporțiile acestea variază, bine înțeles, dela un județ la altul, totuși în afară de câteva excepțiuni, deosebiriile nu sunt prea mari. Agricultura îmbrățișează o suprafață mai întinsă în județele de pe șesurile Dunărei, ca și pe plaiurile Siretului și Prutului (grupa IV 83,9%, grupa I 81,3%); ea este mai restrânsă în părțile muntoase (grupa II 78,6%, grupa III 73,0%), foarte redusă în județul Tulcea, din cauza bălților și Deltei Dunărei, care ocupă mai mult de jumătate din suprafața districtului.

Simțitor sub media țării apare proporția pământului agricol în județele Mehedinți și Prahova; dacă lucrul va fi în realitate astfel, el nu poate fi atribuit decât multor râpe, ponoare și locuri sterpe care ar abunda în munții acestor ținuturi. Se poate însă, ca să fie la mijloc și o eroare, din cauza prea scăzutei evaluări ce s'a făcut la pășunile din aceste județe, unde față cu cercetările anterioare, statistica din 1904 dă diferențe mari, dela simplu la îndoit.

Cea mai mare parte a pământului agricol din România este ocupată cu *arături*; în anul 1905 ele s'au întins pe o suprafață de peste 6 milioane hectare, reprezentând 46,1% din teritoriul țării și din acestea 5 476 166 sunt hectare sămănite, iar restul de 525 249 s'au înregistrat ca pământuri lăsate spre odihnă, adică ogoare sterpe, bătături, toloace.

Comparațiunea cu trecutul ne va dovedi în mod izbitor, ce creștere considerabilă a luat agricultura la noi, în privința terenurilor arate. Dacă ne raportăm la anul 1860, când la întocmirea statisticei agricole a ajutat și recensământul general, găsim că pe atunci în Moldova, Muntenia și Basarabia întregă suprafața arăturilor ocupă 2 494 220 hectare, reprezentând de abia 20% din întinderea teritorială; astăzi, după 46 ani, arăturile îmbrățișează, precum văzurăm, peste 6 milioane hectare, adică 46,1% din suprafața actuală a țării. Creșterea este de 240 la sută¹⁾.

Dacă cercetăm coloana 13, găsim că acum suprafața arăturilor este relativ mai mare în județele din șesurile Dunărei (grupa IV, 69,7%), cari constituiesc ținuturile cele mai bogate și productive din România. În Teleorman arăturile se întind astăzi peste mai mult de trei sferturi din teritoriul județului și aproape acelaș procent se întâlnește în Romanați și în Ilfov. În nici un district din această grupă, afară de Brăila, proporția nu e mai mică de 60%; (în Brăila o întindere mare de pământ fiind supusă inundațiilor, servește ca pășune). În al doilea plan, ca extensiune a arăturilor, se notează județele de pe șesurile Siretului și Prutului (grupa I, 52%), și anume observăm, că cu cât mergem spre sud, cu atât arătura se întinde. Mai mici sunt procentele locurilor arate în districtele dela munte (grupa II 21%; grupa III 28,6%); de remarcă județul Muscel unde proporția nu atinge nici 8%, pământul fiind încă pe o mare întindere acoperit cu păduri

1) În lucrarea noastră asupra Recensământului populațiunii din 1899 am arătat raportul intim ce există între dezvoltarea agriculturii și înmulțirea populațiunii și cum tocmai județele, unde suprafața arăturilor s'a extins, tocmai ele acuză un spor mai mare al numărului locuitorilor.

și utilizat ca islaz pentru vite. În Dobrogea arăturile sunt mai dezvoltate în Constanța, unde iau 61% din suprafața județului, în timp ce la Tulcea procentul scade la 23, din cauza abundenței apelor și a terenurilor mlăștinoase.

Am văzut mai sus că din totalul arăturilor, ogoarele sămănite ocupă aproape 5 $\frac{1}{2}$ milioane hectare, sau în procente 91 la sută, pe când ogoarele sterpe sau locurile lăsate spre odihnă nu reprezintă decât 9%. Intinderile cultivate și productive sunt mai mari în județele de pe șesurile Dunării; cea mai vastă suprafață de cultură se observă în jud. Ialomița, care stă în frunte cu 427 501 hectare sămănite, înaintea Doljului care are 389 949 ha., înaintea Ilfovului 333 834 hectare și înaintea Teleormanului 320 440 ha. În Moldova sămănturile cele mai întinse se fac în Covurlui, Dorohoi, Botoșani, Tecuci, pe suprafețe mai mari de 130 000 hectare. În județele de munte culturile anuale sunt, bine înțeles, mai restrânse. În Dobrogea dimpotrivă ele iau extensiuni din ce în ce mai mari.

Trecând la coloana *ogoarelor sterpe*, vom reaminti cele ce am spus mai sus cu privire la veracitatea cifrelor înfățișate, cari sunt rezultatul cercetării făcute în 1906 prin liste nominale și buletine individuale la marii agricultori. Cum însă întocmirea acestei statistici apare pentru prima dată și cum despărțirea sămănturilor, din punctul de vedere al felului pământului în care s'au pus, este în practică dificilă de făcut, mai cu seamă la micii cultivatori, credem că cifrele înscrise în această coloană trebuiesc admise cu oarecari rezerve, până la confirmarea lor prin alte cercetări ce se vor face de aci înainte. Este deslușit că în această rubrică s'a înțeles a se cuprinde toate pământurile care au stat spre odihnă în cursul anului 1905, adică bătăturile, toloacele, ogoarele sterpe.

Fără a mai intra în considerațiunea cestiunei, dacă aceste ogoare sunt utile sau nu agriculturii noastre, cercetând rezultatele obținute, constatăm că proporțional cu arăturile lucrute și sămănite, locurile de odihnă au ocupat o suprafață mai mare în județele din grupa I, a șesurilor Prutului și Siretului, unde avem la 1 248 406 hectare sămănturi, 117 884 hectare cu bătătură și toloacă; cu alte cuvinte locurile de odihnă reprezintă a 12-a parte (8,6%) din totalul arăturilor. În județele din Nordul Moldovei, precum în Dorohoi, Botoșani, Iași, această proporție trece peste 10%.

Mai importantă decât în grupa I se arată a fi întinderea locurilor de odihnă în grupa IV a județelor din șesurile Dunării, pe unde am văzut că se fac culturile cele mai mari. Aci avem în total 278 630 hectare ogoare sterpe față cu 2 414 072, adică ceva mai mult de o zecime din suprafața arăturilor este lăsată spre odihnă. Semnalăm cu curiozitate, că proporția ogoarelor sterpe apaer mai mare în jud. Ilfov, unde fiind dată scumpetea și căutarea pământului, ar fi greu de admis ca locurile de odihnă să fie respectate pe o suprafață așa de întinsă. Tot astfel în Ialomița și Teleorman se vede că proporția ogoarelor sterpe trece peste o zecime din întinderea arăturilor. Cu toate acestea și în statistica agricolă din 1892 se indică că ogoarele sterpe sunt mai întinse în județele de pe marginea Dunării.

După arături, coloana următoare din tabela No. 1 este consacrată *sădirilor*, cari au copriți viile, livezile de pruni și grădinile cu alți pomi roditori. Nu vom intra aci în amănunte, fiindcă ne rezervăm a studia la locul său fiecare categorie din aceste culturi, dar vom menționa că în privința viilor cercetarea a copriți numai acele terenuri cari sunt pe rod, sau sunt susceptibile de a da rod. S'au exclus în consecință viile floxerate, părginite cu totul, în cari nu se mai face cultură de viță, ci mai mult de porumb sau de fânețe.

Livezile de pruni au fost socotite după arătările administrațiilor comunale, care au ținut seamă de lucrările fiscalului, și au socotit după legea fiscală, că 600 pomi sunt coprinși într'un hectar. În fine pentru ceilalți pomi fructiferi, ne-am călăuzit, precum am zis mai sus, de cercetarea făcută de Serviciul Agronomic, în cursul anului 1905.

Examinând coloana 3, constatăm că sădirile ocupă în întregime o suprafață de 184 807 hectare, reprezentând 1,4% din întinderea țării. Suprafețele cele mai însemnate se întâlnesc în județele din Carpații Muntenii, (grupa III, 84 418 ha. sau 2,4%), și mai cu deosebire în județele Prahova, Muscel, Vâlcea și Gorj, care se știe că sunt bogate în livezi de pruni. De asemenea sădirile sunt bine reprezentate în câteva județe din Carpații Moldovei, precum în Putna și din șesurile Siretului și Prutului, unde găsim încă podgorii renumite în Iași, Fălciu și Tecuci, grădini cu pomi roditori în Vaslui și livezi de pruni în R.-Sărat.

În județele de pe șesurile Dunărei, sădirile sunt mai puțin întinse; livezile de pruni și grădinile de pomi mai rare, podgoriile sunt distruse de filoxeră, iar reconstituirea lor merge foarte încet. Cifre mai importante se notează în județul Teleorman, în care via este încă în cultură, în Dolj, Romanați și Olt. Din Dobrogea, județul Tulcea pare a fi mai bogat în sădări, aci s'au înregistrat aproape 5 000 hectare acoperite cu vii și pomi roditori.

Fânețele naturale au ocupat în 1905 o suprafață totală de 491 126 hectare, reprezentând 3,3% din întinderea țării. Dacă cercetăm datele din trecut asupra acestei culturi, constatăm că ea merge înapoi, fiindcă an cu an se sparg locurile acoperite cu fânaț, pentru a se face arătură și cultură cu plantele care par mai rentabile. Câteva cifre vechi ne vor pune în evidență acest fapt: la 1860 fânețele naturale se întindeau pe 1 046 610 hectare și însemnau în proporție 8,35% din suprafața teritorială; în statistica agricolă din 1892 ele sunt trecute cu 550 560 hectare, se arată deci o scădere la jumătate din ceiace fusese cu 32 ani înainte, iar proporția față cu suprafața țării se redusese cu mai puțin de 5%. Dar dela 1892 încoace, fânețele naturale continuă a scădea: în 1900 erau 539 626 hectare, în 1903 numai 503 656; în anul următor, când statistica s'a făcut nominal nu s'au găsit decât 466 209 hectare.

Nu intră în rolul nostru aci de a face considerațiuni mai largi asupra acestei constatări, nici de a o pune în legătură cu starea vitelor noastre și cu cestiunea hrănirii lor. Ne mulțămim deocamdată a scoate la iveală faptul că fânețele naturale se împuținează din ce în ce mai mult în țara noastră.

Din cercetarea situațiunii actuale (coloana 5) reiese, că locurile de fânaț sunt mai întinse în județele din Carpații Moldovei (grupa II, 7,9%) și cu deosebire în Suceava, unde proporția lor trece peste 13% din suprafața județului. În Carpații Munteniei fânețele sunt bine reprezentate în Muscel și Prahova, mai slab în Mehedinți și Dâmbovița.

Între districtele cu multă arătură din Moldova și cele din Muntenia apare mare diferență sub raportul culturai fânețelor. Pe când la nordul Moldovei locurile acestea de cosit mai sunt respectate cu oarecare viçoare, dovadă că întâlnim procente dela 5—7%, în județele Iași, Dorohoi, Botoșani, dimpotrivă pe șesurile Dunărei fânețele se arată aproape în deperițiune, căci procentul cel mai mare este de 2,4% în județul Dolj, iar în celelalte districte nu ajunge nici la 2%. Iată de pildă județul Teleorman cu 358 000 hectare locuri de arătură și cu deabia 6 283 hec. fânețe naturale, iată Ilfovul cu 386 000 ha. arături și cu 7 787 ha. fânețe; iată Vlașca; iată chiar Ialomița care la a-

proape 500 000 hectare arături nu are decât 8 000 hectare de fânețe naturale.

Lucrul este cu atât mai dăunător pentru creșterea vitelor, cu cât în aceste părți, după cum vom vedea mai jos, lipsurile de fânețe naturale nu sunt compensate nici cu pășune, nici cu cultură de plante furagere.

Trecând la coloana *pășunilor statornice*, vom reaminti cele ce am spus mai sus cu privire la cifrele înscrise în coloana 6; ele sunt rezultatul Statisticii agricole din 1904, care, pentru că s'a făcut prin liste nominale, cată a inspira mai multă încredere, decât cercetările anterioare. Cu toate acestea, date fiind greutățile de a determina cu precizie suprafața locurilor de pășune, nu putem accepta aceste rezultate decât cu foarte multă rezervă.

În total, pășunile permanente (islaz, suhat, imaș), se întind astăzi pe o suprafață de 1 014 015 hectare, reprezentând 7,3% din întinderea țării. Cât au scăzut ele față cu trecutul, se poate deduce din următoarea comparațiune: la 1860 pășunile permanente ocupau peste 3 milioane hectare, acoperind aproape un sfert din teritoriul de atunci al țării, în timp ce astăzi nu acoperă nici a 12-a parte. O a doua cercetare asupra pășunilor statornice s'a făcut la 1899, când s'a obținut pentru țara întreagă un total de 1 058 530 hectare. În anul următor, repetându-se cercetarea, s'a constatat numai 970 080 hectare. În 1901 statistica s'a făcut cu mai multe amănunte și a dat în total 1 495 560 hectare, un rezultat care nu se potrivește nici cu cercetările anterioare, nici cu statistica din 1904.

Repartizarea pe județe a pășunilor din acest din urmă an scoate la iveală câteva fapte curioase. Ca cifre absolute locurile de pășune ocupă suprafețe mari în cele 10 districte de pe șesurile Siretului și Prutului (grupa I 280 449 ha.); vine apoi grupa III a celor 8 districte din Carpații-Munteniei cu 270 737 hectare, pe când celelalte 8 districte mari din șesurile Dunărei nu au decât 211 165 hectare; în 4 districte muntoase ale Moldovei s'a înregistrat 147 146 ha., iar în Dobrogea 104 518 hectare.

Din coloana 16 se poate vedea în procente, cât ocupă locurile de pășune în fiecă județ față cu întreaga lui suprafață. Proporția cea mai mare se notează în grupa I, adică în districtele de pe șesurile Siretului și Prutului, unde știut este că agricultura, deși pe o scară întinsă, se face mai rațional decât în alte ținuturi. Aci pășunile reprezintă peste o zecime din pământ, iar față cu arături peste 20%. Iată în prima linie județul Iași cu 128 mii hectare arătură și cu peste 48 mii hectare locuri de imaș, care însemnează 15,5% din suprafața întreagă a județului; iată Covurluiul cu procentul de 12,9, Botoșani cu 11,4, Fălciu, Dorohoi, etc. În toată această parte a țării, unde cultura vitelor este mai prosperă, pășunile statornice ocupă încă suprafețe întinse.

Dacă trecem imediat la județele din șesurile Dunării, unde se face cultura cea mai vastă de grâne, și deci suprafețele cele mai mari de arătură, vom constata că, islazurile peste tot locul (afară de Brăila și Ialomița) sunt strâmte, nesuficiente, neînsemnate față cu întinderea teritoriului cultivat. În întreaga această grupă proporția pășunilor nu se ridică decât la 5,5% față cu suprafața pământului, adică jumătate din proporția ce am găsit-o mai sus la districtele din Moldova. În părțile unde cultura cerealelor e mai extinsă, tocmai acolo pășunile sunt mai înguste; de pildă în Vlașca la aproape 315 mii hectare arătură nu se arată decât 11 900 hectare islazuri; la Ilfov cu 386 mii hectare, pășunile au 18 mii ha., la Dolj față de 421 mii hectare arături sunt 26 mii pășune, iar la Romanați la 270 mii ha., arături nu corespunde decât 14 mii ha., islazuri. Ne aducem aminte însă, că tocmai la aceste districte

constatam mai sus împuținarea fânețelor naturale în dauna creșterii vitelor.

Județele muntoase sunt, firește, mai bogate în pășuni. Din Carpații Moldovei se ridică Suceava și Bacăul în cari imășurile ocupă peste 10 la sută din suprafață. În județele din Carpații Munteniei, Muscelul stă în frunte cu 50 876 hectare reprezentând 16,7% din întinderea lui; la Argeș această proporție este de 10%, la Gorj de 9%, la Prahova 8,5 la Dâmbovița 7%. Îndoelnică este cifra ce a înregistrat statistica din 1904 la județul Mehedinți, unde nu s'au găsit decât 16 199 hectare pășune, însemnând deabia 3% din suprafața lui; la cercetarea anterioară din 1901 se înregistrase 33 mii hectare, adică de 2 ori mai mult. Deasemenea la Prahova suprafața pășunilor arătate de astădată e pe jumătate mai mică decât aceea dela 1901; la Vâlcea unde proporția lor e numai de 3% față cu întinderea județului, se arată de trei ori mai mare în statistica din 1901.

În ceiace privește Dobrogea, pășunile sunt mai întinse în județul Constanța unde reprezintă 8,3%; în Tulcea, dacă am raportă cele 43 mii hectare islaz numai la suprafața uscatului, proporția ar fi de peste 10%.

* * *

Statistica întreprinsă de Serviciul Silvic în 1900 a recunoscut existența în România a 2 774 048 hectare de *păduri*. Cum însă în această suprafață intrau și poenile (golurile) aflate în ocolul pădurilor, și în vedere că aceste locuri, cari sunt cultivate fie ca arături, fie ca fâneață sau pășune, au trebuit să mai fie coprinse odată în rubricile respective, am scăzut din întinderea pădurilor terenurile existente ca goluri, lăsând deci numai părțile acoperite în realitate cu păduri. Cu modul acesta suprafața păduroasă a țării a fost redusă, în tabela noastră, la 2 282 300 hectare, reprezentând 17,5% din întinderea teritoriului României.

Pădurile ocupă suprafețe întinse în județele din Carpații Munteniei. Grupa aceasta compusă din 8 județe întrunește peste un milion hectare de pădure, adică aproape 44% din totalul masivului silvic al țării; notăm aci în primul rând județul Gorj cu suprafața cea mai mare de păduri (188 100 ha.); jud. Vâlcea cu 175 900 ha., Muscelul, Prahova, Buzăul, etc.

În al doilea rând vin districtele din munții Moldovei (gr. II), care de asemenea înfățișează masivuri păduroase în întinderi mari. Patru județe de aci întrunesc la un loc 583 200 hectare pădure. În raport cu suprafața teritorială grupa II-a se arată mai bogată decât grupa III, fiindcă la grupa II, proporțiile pădurilor este de 38,7%, pe când la grupa III nu ajunge nici la 29%. În Gorj, Vâlcea și Muscel, cari sunt districtele cele mai păduroase, proporția de mai sus variază între 40 și 43%; la Neamțu ea se ridică la peste 45% și dacă am adăogă și golurile, am putea zice că din pământul acestui județ jumătate este acoperit cu pădure. În cifre absolute, județul Neamțu posedă o suprafață de 180 mii hectare cu pădure, jud. Bacău peste 168 mii, Suceava și Putna mai puțin.

În regiunile de șes masivul forestier se rarește. Dacă considerăm grupa I, ne apare mai păduros jud. R-Sărat în cari s'au măsurat 51 700 hectare sau 15,5% din suprafața lui totală. La celelalte județe din șesurile Siretului și Prutului întinderea pădurilor variază între 21 și 39 mii hectare. În regiunea Dunărei, jud. Dolj, numără 61 100 hectare, Vlasca 45 600 hectare, Ilfovul are 41.000 hectare, acestea cu procente de 9—10% față de întinderea teritorială; în restul județelor proporțiile sunt mult mai mici.

Silvicultura are o importanță deosebită în județul Tulcea, unde s'au găsit aproape 99 mii hectare de pă-

dure, ocupând deci 11,5% din teritoriul său întreg și aproape un sfert din suprafața de uscat a acestui district (1).

* * *

Trecând la cercetarea datelor privitoare la *teritoriul neagricol* (coloanele 9—11), recunoaștem că suprafața apelor din România este de 807 300 hectare, din care mai mult de jumătate ține de jud. Tulcea, bogat în lacuri, bălți, stuhării, mlaștini. Serviciul pescăriilor, dela care am împrumutat aceste cifre, a socotit în județul Tulcea, o întindere de 440 700 hectare acoperite cu apă și care reprezintă, după cum am mai spus, 51,1% din totalul teritoriului său. Apele mai sunt abundente: în jud. Brăila, unde terenurile inundate de Siret și Dunăre ocupă până la 76 300 hectare (17,3%); în județul Constanța cu 55 700 hectare ape și în districtele de pe marginea Dunărei. Cea mai mică suprafață de apă s'a înscris în districtul Muscel, abia 200 hectare.

Suprafața teritoriului agricol, dedusă în chipul cum s'a arătat mai sus, împreună cu suprafața apelor, au format elementele cunoscute, care s'au scăzut din întinderea teritorială a fiecărui județ și restul a fost afectat rubricii: clădiri, drumuri, piețe, mine, cariere și pământ neîntrebuințat. Toate acestea împreună au dat pentru țara întreagă un total de 2 236 737 ha., reprezentând 17,2% din suprafața regatului. Proporțiile însă variază mult pe județe, după cum se poate observa din coloana 20 a tablei No. 1; cele mai mari cifre s'au înscris în Mehedinți, Prahova și Buzău (28—32%), cele mai mici în Ilfov, Teleorman, Romanati, Brăila (5—6%). Dacă este plausibilă motivarea proporțiilor mici de pământuri neîntrebuințate (împreună cu clădirile și drumurile, etc.) în aceste din urmă județe, unde terenurile fiind foarte căutate în agricultură, rămâne prea puține pentru alte întrebuințări, este mai greu de admis să se fi păstrat încă întinderile așa de mari de pământuri sterpe în Prahova, Buzău și Mehedinți. Am relevat mai sus, că în județele de munte, suprafața pășunilor este greu de stabilit în mod precis și că cifrele înregistrate acum sunt mult inferioare rezultatelor obținute la alte cercetări; dacă am admite, că pășunile sunt mai întinse în aceste județe, decât s'au arătat în statistică, s'ar scădea bineînțeles din terenul afectat teritoriului neagricol și s'ar micșoră deci și proporțiile ce ni se par exagerate în cele 3 județe menționate mai sus.

Situațiunea însă nu se va limpezi hotărât, decât atunci când vom posedă date exacte în privința întinderii județelor și în privința celorlalte categorii, în care am repartizat pământul României din punctul de vedere agricol, cu mijloacele oarecum incerte și nesuficiente de care am dispus.

* * *

Pentru complectarea capitolului nostru eră indicat, să prezintăm câteva date comparative asupra împărțirii pământului, din punctul de vedere agricol, în România și în alte țări. Ne-am servit întru aceasta de tablourile publicate de curând de d-nul G. Sundbärg în excelenta sa carte: „Aperçus statistiques internationaux“ (Xe année, Stockholm, 1906) și utilizându-le la categoriile în care am divizat pământul țării noastre, am alcătuit tabela No. 2, unde se prevăd aproape toate țările din Europa, precum și Statele-Unite ale Americii de Nord. Pentru mare parte din țări tabela arată situațiunea din anul 1901, pentru România aceea din 1905.

(1) Pentru amănunțimi mai multe a se cercetă lucrările: «Notiès sur les forêts de la Roumanie» din 1900 și Statistica pădurilor din 1906.

Repartizarea pământului din punctul de vedere agricol

Répartition de la terre au point de vue agricole

TABELA No. 2.

A. Cifre absolute. - Chiffres absolus.

ȚĂRILE	Suprafața teritorială (cu apele) <i>Superficie territoriale (avec les eaux)</i>	Pământ de arătură <i>Terrain de labour</i>		Grădini și vii <i>Jardins et vignobles</i>	Totalul pământului cultivat <i>Total du terrain cultivé</i>	Fânețe naturale și pășuni <i>Prairies naturelles et pâturages</i>	Păduri <i>Forêts</i>	Totalul pământului agricol <i>Total du terrain agricole</i>	Alte pământuri <i>Autres terres</i>	Suprafața pământului (uscat) <i>Superficie de la terre</i>
		Semănături <i>Cultures ensemencées</i>	Bătătură și ogoare sterpe <i>Jachères</i>							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Suedia	447 860	31 540	4 110	390	36 040	14 260	209 840	260 140	151 050	411 190
Norvegia	321 477	6 080	200	80	6 360	3 760	68 220	78 340	230 140	308 480
Danemarca	38 455	23 750	2 160	360	26 270	2 380	2 830	31 480	6 530	38 010
Finlanda	373 604	9 200	2 500	100	11 800	23 500	170 000	205 300	126 640	331 940
Anglia	314 667	77 030	1 420	2 880	81 330	114 820	11 620	207 770	103 950	311 720
Olanda	33 000	9 600	70	630	10 300	11 850	2 520	24 670	7 900	32 570
Luxemburg	2 586	1 220	10	50	1 280	400	770	2 450	140	2 590
Belgia	29 456	14 930	310	520	15 760	4 120	5 210	25 090	4 360	29 450
Germania	540 743	245 430	12 310	6 180	263 920	86 630	139 960	490 510	44 280	534 790
Austria	300 011	96 910	9 340	6 130	112 380	57 280	97 780	267 440	32 140	299 580
Ungaria	324 877	120 530	14 490	6 950	141 970	75 640	90 140	307 750	16 390	324 140
Bosnia și Erzegovina	51 110	10 032	1 000	542	11 574	11 883	26 581	50 038	989	51 027
Elveția	41 424	6 800	430	420	7 650	13 620	8 540	29 810	9 940	39 750
Francia	536 464	229 640	33 680	21 750	285 070	59 200	95 220	439 439	95 540	535 030
Italia	286 589	119 550	18 070	40 700	178 320	31 620	41 560	251 500	32 980	284 480
Spania	504 552	75 970	20 000	18 320	114 290	70 120	84 840	269 250	234 890	504 140
Portugalia	92 157	15 620	6 500	2 540	24 660	17 760	6 300	48 720	40 130	88 850
Rusia (fără Finlanda)	5 016 381	908 000	310 000	11 850	1 229 850	730 000	1 965 300	3 925 150	933 740	4 858 890
România	130 177	54 760	5 252	1 848	61 862	15 051	22 823	99 736	27 021	126 777
Serbia	48 303	13 810	290	920	15 020	4 800	12 000	31 820	16 290	48 110
Bulgaria	96 345	31 000	—	2 000	33 000	8 330	30 000	71 330	24 710	96 040
Grecia	64 679	12 820	—	1 500	14 320	20 000	8 500	42 820	21 840	64 660
Turcia etc.	186 998	38 000	—	2 000	40 000	20 000	43 000	103 000	80 680	183 680
<i>Europa de N. W.*</i>	<i>2 354 346</i>	<i>488 990</i>	<i>25 480</i>	<i>16 570</i>	<i>531 040</i>	<i>314 340</i>	<i>692 570</i>	<i>1 537 950</i>	<i>713 300</i>	<i>2 251 250</i>
<i>Europa de S. W.*</i>	<i>1 419 762</i>	<i>440 780</i>	<i>78 250</i>	<i>83 310</i>	<i>602 340</i>	<i>178 700</i>	<i>227 920</i>	<i>1 008 960</i>	<i>403 540</i>	<i>1 412 500</i>
<i>Europa occidentală*</i>	<i>3 774 108</i>	<i>929 770</i>	<i>103 730</i>	<i>99 880</i>	<i>1 130 380</i>	<i>493 040</i>	<i>920 490</i>	<i>2 546 910</i>	<i>1 116 840</i>	<i>3 663 750</i>
<i>Europa orientală*</i>	<i>6 007 807</i>	<i>1 560 866</i>	—	<i>28 780</i>	<i>1 589 646</i>	<i>903 984</i>	<i>2 223 064</i>	<i>4 716 694</i>	<i>1 125 450</i>	<i>5 842 144</i>
Europa	9 781 915	2 594 366	—	128 660	2 723 026	1 397 024	3 143 554	7 263 604	2 242 290	9 505 894
Statele-Unite ale Americii de Nord fără Alasca	8 040 088	—	—	—	1 678 530	300 000	2 000 000	3 978 530	3 521 470	7 500 000

EXPLICA

Europa de N. W. cuprinde: Suedia, Norvegia, Danemarca fără Islanda și insulele Feröe, Anglia fără Malta și Gibraltar, Olanda,

Europa de S. W. cuprinde: Francia, Italia, Spania și Portugalia.

Europa Occidentală cuprinde: Suedia, Norvegia, Danemarca, Finlanda, Anglia, Olanda, Luxemburg, Belgia, Germania, Austria

Europa Orientală cuprinde: Austria Orientală (Galiția și Bucovina), Ungaria, Rusia fără Novaja Semlja, **România**, Bulgaria,

În Europa și în Statele-Unite, în kilometri pătrați
en Europe et aux Etats-Unis, en kilomètres carrés

B. Cifre proporționale. — Chiffres proportionnels.

La 100 din suprafața pământului										P A Y S
Semănături <i>Cultures ensemencées</i>	Bătăturii și ogoare sterpe <i>Jachères</i>	Grădini și vii <i>Jardins et vignobles</i>	Pământ cultivat în total <i>Terrain cultivé au total</i>	Fânețe naturale și pășuni <i>Prairies naturelles et pâturages</i>	Păduri <i>Forêts</i>	Pământ agricol în total <i>Terrain agricole au total</i>	Alte pământuri <i>Autres terres</i>	Suprafața pământului <i>Superficie de la terre</i>		
12	13	14	15	16	17	18	19	20		
27	10	01	88	35	510	633	367	100	Suède	
20	01	00	21	12	221	254	746	100	Norvège	
625	57	09	691	63	74	828	172	100	Danemark	
28	08	00	36	71	512	619	381	100	F.landa	
248	04	09	261	368	37	666	334	100	Angletierre	
295	02	19	316	363	77	756	244	100	Pays-Bas	
471	04	19	494	154	297	945	55	100	Luxembourg	
507	10	18	535	140	177	852	148	100	Belgique	
459	23	11	493	162	262	917	83	100	Allemagne	
324	31	20	375	191	326	892	108	100	Autriche	
372	45	21	438	233	273	949	51	100	Hongrie	
197	19	11	227	233	521	981	10	100	Bosnie et Herzegovine	
171	10	10	191	343	213	747	253	100	Suisse	
429	63	41	533	111	178	822	178	100	France	
420	64	143	627	111	146	884	116	100	Italia	
151	40	36	227	139	168	534	466	100	Espagne	
176	73	28	277	200	71	548	452	100	Portugal	
187	64	02	253	150	404	807	193	100	Russie	
432	41	15	488	119	180	787	213	100	Roumanie	
287	06	19	312	100	249	661	339	100	Serbie	
323	—	21	344	87	312	743	257	100	Bulgaria	
198	—	23	221	309	127	657	343	100	Grèce	
207	—	11	218	109	234	561	439	100	Turquie avec le Montenegro et la Crète	
217	11	08	236	140	308	684	316	100	Europe de N.-Ou.	
372	55	59	426	127	161	714	286	100	Europe de S.-Ou.	
254	28	27	309	135	251	695	303	100	Europe occidentale	
267	—	05	272	155	380	807	193	100	Europe orientale	
273	—	13	286	147	331	764	236	100	Europe Etats-Unis de l'Amérique de Nord (sans Alaska)	
—	—	—	224	40	267	531	469	100		

TIUNI*

Luxemburg, Belgia, Austria Occidentală fără Galiția și Bucovina și Elveția.

Occidentală, Elveția, Franța, Italia, Spania și Portugalia.

Serbia, Bosnia și Herzegovina, Grecia și Turcia din Europa cu Muntenegro și Creta.

Este mai întâi de lămurit, spre înțelesul coprinsului acestei tabele, că suprafața pământului, (coloanele 11 și 20) care s'a repartizat pe categorii, cuprinde numai uscatul (*la terre*); am adăogat însă la coloana 2 și suprafața întreagă a teritoriului fiecărei țări, adică uscatul împreună cu apele. Repartizarea procentuală din partea II a tabelii fiind făcută numai cu privire la uscat, proporțiile din dreptul României diferă puțin de acelea ce au fost înscrise în tabela No. 1, unde intrau și apele în socoteală ¹⁾.

Mai este de recunoscut că multe din cifrele împrumutate dela statisticianul Sundbärg sunt numai evaluări foarte aproximative, mai ales când este vorba despre acele state care nu posedă nici cadastru, nici nu fac investigații serioase și amănunțite; așa de ex. în privința Turciei, Greciei, etc.

Să ne oprim puțin la cifrele generale privitoare la Europa întreagă, care apoi s'a mai divizat în patru părți cardinale, după cum se prevede în explicațiunile din josul tabelii. Suprafața întreagă a Europei este de 9 781 915 km², cu puțin mai mare decât cea a Statelor-Unite din America de Nord, care împreună cu Alaska numără 9 592 588 km². Fără Alaska suprafața Statelor-Unite este de 8 040 088 km. Din suprafața arătată mai sus, uscatul Europei se întinde pe 9 505 894 km². Totalul pământului agricol este de 7 263 604 km², reprezentând ceva mai mult de trei sferturi din întreaga suprafață a uscatului. Cifra cea mai însemnată se arată în Rusia, iar proporția cea mai mare a pământului agricol, în afară de Bosnia și Herzegovina, se notează în Ungaria (94,9%). Procentul României (78,7%) se apropie de media generală a continentului. Apar ca mai puțin cultivate: Norvegia, unde trei sferturi din uscat sunt inculte, Turcia și peninsula Iberică. În Statele-Unite ceva mai mult de 50% din pământ este supus exploatațiunii agricole.

Dintre categoriile pământului agricol cea mai importantă este fără îndoială cea a arăturilor, care s'a subdivizat pe unde a fost cu puțință, în semănături și ogoare sterpe (bătători, jachère). Pământul de arătură al Europei cuprinde în total 2 594 366 km², adică 27,3% din suprafața uscatului. Lăsând la o parte vastul imperiu rusesc cu 908 mii km² de semănături și 310 mii km² ogoare sterpe, cultura se mai face pe suprafețe considerabile în Germania, Franța, Ungaria și Italia. Proporțiile cele mai mari ale terenurilor semănate se întâlnesc în Danemarca și Belgia, unde trece peste jumătatea teritoriului; cu 50—40% se prenumără Luxemburg, Germania, Franța și Italia; semănăturile sunt puțin răspândite în țările nordice ale Europei, precum Norvegia, Finlanda, Suedia, unde procentul lor nu ajunge nici la 9% din întinderea uscatului.

Considerate cele patru mari diviziuni ale continentului, pământurile de arătură cuprind suprafețe mai mari în Europa de SV, unde reprezintă 36,7% din total; acelaș procent scade la 28,2% în Europa apuseană, la 26,7 în Europa orientală, iar în regiunea de Nord-Vest nu ajunge nici la 23%.

A treia categorie a pământului cultivat o formează grădinile de agrement și de pomi roditori împreună cu viile. Aceste feluri de culturi cuprind în toată Europa o suprafață de 128 660 km², reprezentând 1,2% din uscat; ele sunt mai răspândite în țările din Europa oc-

¹⁾ Pentru a socoti suprafața uscatului din România am scăzut din întinderea întreagă a teritoriului partea acoperită cu apă, adică lacurile, bălțile și albia râurilor. Stufăriile au fost coprinse în cifra uscatului.

cidentală și de sud-vest. Țara grădinilor și a viilor este Italia cu 40 700 km², ceea ce însemnează peste 14% din suprafața pământului său; în Franța, deși bogată în vii, această proporție este de 4,1%, în Spania de 3,6, în Portugalia de 2,8; la noi grădinile și viile nu ocupă decât 1848 km², reprezentând 1,5%.

În total pământul cultivat se întinde în Europa pe o suprafață de 2 723 026 km², adică 28,6% din întregul uscat al continentului este supus culturilor anuale. În Statele-Unite ale Americii de Nord, această proporție e redusă la 22,4%.

Următoarea categorie a repartițiunii solului privește fânețele naturale și pășunile. În Europa întreagă s'au înregistrat 1 397 024 km², terenuri destinate pentru hrana animalelor și din acestea proporția cea mai mare se întâlnește în Europa orientală, în prima linie în Imperiul rusesc unde pământul de fâneță și pășune ocupă o suprafață de 730 mii km², sau 15% din întregul teritoriu. În alte părți proporția acestor terenuri este mai mare; așa de ex: în Anglia, Olanda și Elveția, țări renumite pentru creșterea sistematică a animalelor domestice, întinderea fânețelor și pășunilor reprezintă mai mult de o treime din suprafața uscatului; pe o treaptă următoare se poate pune Grecia, Ungaria, Bosnia-Herzegovina, Portugalia; România cu proporția sa de 11,9% nu trece decât în rândul al treilea.

Sundbärg a evaluat suprafața fânețelor naturale și a pășunilor din Statele-Unite la 300 000 km², reprezentând o proporție numai de 4% din întinderea teritoriului, pe când în Europa acest procent se ridică la 14,7%. Este știut însă că în America există încă vaste regiuni, în care n'a străbătut până acum nici un fel de cultură.

Pădurile ocupă în Europa o a treia parte din suprafața pământului (3 143 554 km² sau 33,1%). Masivul forestier este imens în Rusia (1 965 300 km², ceea ce însemnează peste 60% din suprafața întreagă a pădurilor din continent); vin apoi Suedia, Finlanda, Germania, etc. În raport cu suprafața pământului, pădurile sunt foarte răspândite în țările de Nord-Est: Rusia, Suedia și Finlanda și în Bosnia-Herzegovina, unde proporția trece de 40%. Până la a 5-a parte din teritoriu ocupă pădurile în Norvegia, Luxemburg, Germania, Austria, Ungaria, Elveția, Serbia, Bulgaria, etc. România cu cele 22 823 km² nu trece decât în al treilea rând, proporția sa fiind apropiată de aceea a Franciei, Belgiei, Spaniei. Țările lipsite de păduri sunt Anglia, Olanda și Danemarca. În Statele-Unite ale Americii de Nord întinderea pădurilor a fost socotită de Sundbärg la 2 milioane klm pătrați, reprezentând 26,7% din întregul teritoriu.

Cu categoria pădurilor se desăvârșește grupa pământului agricol, al cărui total în cifre absolute și relative a fost înscris în coloanele 9 și 18 din tabela No. 2. În Europa pământul agricol însumează, precum am văzut mai sus, 7 263 604 km², adică ceva mai mult de trei sferturi din total; în Statele-Unite (fără Alaska) teritoriul agricol ocupă până acum aproape 4 milioane de km², adică numai 53,1% din suprafața uscatului.

Din aceste cifre se deduce întinderea celorlalte pământuri, cari nu intră în teritoriul agricol; în Europa ele sunt aproape de 2¹/₄ milioane km², în Statele-Unite de 3¹/₂ milioane km². Este lămurit că în această categorie se cuprind: pământurile inculte, șoselele și drumurile de tot felul, orașele și vetrele satelor, minele, carierele, etc.

CAPITOLUL III

NUMĂRUL ȘI ÎNTINDEREA EXPLOATĂRILOR AGRICOLE

În dezvoltarea tehnicii statistice agricole cât și în formularele ce s'au anexat la introducerea, s'a văzut că, pentru a se stabili întinderea și felul culturilor făcute în anii 1904 și 1905, s'au întrebuintat liste nominale, în cari fiecare cultivator a fost înscris cu porțiunea de pământ ce o lucrează în circumscripțiunea comunei și cu specificare despre felul plantelor cultivate. Totalul întinderii acestor culturi, care constituie o *exploatare agricolă*, servește ca punct de plecare și ca temelie a investigațiilor statistice.

Este lămurit, deci, în prima linie, că exploatarea agricolă, pe care o avem noi în vedere în studiul de față, coprinde suma *culturilor anuale*, făcute de un agricultor în comună, adică arăturile sămănate, fânețele naturale și sădirile. Nu intră aci pășunile nici cele vremelnice nici cele statornice.

Mai este lămurit, în a doua linie, că exploatarea agricolă nu trebuie confundată cu proprietatea, de oare ce aceste unități sunt distincte una de alta; în adevăr o proprietate poate fi exploatată de mai mulți agricultori, cum se întâmplă la moșiile date în dijmă, și tot așa o exploatare poate coprinde pe lângă pământul stăpănit cu titlu de proprietate, alte pământuri arendate sau luate în dijmă, etc. Este bine înțeles că studiul nostru nu se preocupă de loc despre proprietate, ci numai de întinderea de pământ care face obiectul exploatarei agricole, independent de titlul sub care se stăpânește.

Se lămurește încă, în a treia linie, că cercetările statistice agricole sunt făcute pe comune, prin urmare se poate întâmpla ca aceeași persoană să figureze, ca exploatator agricol în două sau mai multe comune, întru cât va fi posedat și cultivat pământul în diferite părți, ca proprietar sau ca arendaș.

Cercetând exploatarea agricole din România, se impunea dela început să facem o diviziune din punctul de vedere al mărimii lor. În raport cu mijloacele ce ne stau la dispozițiune, am stabilit o primă diviziune în *exploatări agricole mari*, sub care am înțeles acelea care au o întindere dela 100 hectare în sus, și în *exploatări agricole mici* coprinzând acelea în întindere de mai puțin de 100 hectare. Neapărat că această repartizare are un caracter convențional și că în fixarea limitei de 100 hectare ca despărțitoare între marea și mica exploatare, am ținut seamă mai mult de împrejurările de natură generală decât de condițiunile speciale și locale, deși sunt județe și localități unde această margine ar trebui mărită sau redusă; așa de ex. în Dobrogea este cert că proprietatea mare ar trebui să înceapă dela o limită superioară de 100 hectare. În interesul însă al uniformității am păstrat o măsură unică pentru țara întreagă.

Tabela No. 3 conține numărul, suprafața și repar-

tizarea exploatareilor agricole în mari și mici, după elementele înregistrate de statisticele din 1904 și 1905.

În anul 1904 numărul exploatareilor agricole din toată țara s'a ridicat la 1 026 837, dintre cari 4119 erau dela 100 hectare în sus și restul de 1 022 718, mai mici de 100 hectare. Procentual avem deci 0,4 exploatări mari față de 99,6 exploatări mici. În anul următor, numărul exploatareilor mari a sporit la 4331, iar acel al micilor exploatare a scăzut puțin, la 1 013 748, dând un total de 1 018 079, întru câtva inferior celui constatat în anul 1904. Procentele însă au rămas neschimbate, atât întru cât privește cifra totală cât și repartizarea parțială pe județe, care de altminteri nu prezintă decât mici variațiuni dela un județ la altul; în nici o parte a țării exploatarele mari nu ajung nici la 1%, afară de districtul Constanța, unde vedem figurând într'un an 1,2 și într'altul 1,8%.

Ca cifre absolute, cele mai multe exploatare mari se găsesc în jud. Ilfov, Dolj, Constanța; cele mai puține în Tulcea, Muscel, Vâlcea și Gorj. Dintre exploatarele mici, numărul cel mai mare s'a înregistrat în jud. Dolj; dată fiind și întinderea considerabilă de pământ agricol ce posedă acest district; cele mai mici cifre sunt în Tulcea și Covurlui.

Suprafața totală a culturilor anuale din țara întreagă a însumat în anul 1904, 5 906 645 hectare, iar în 1905 a sporit 6 129 099 ha. Am arătat în partea introductivă, cum a variat această cifră în ultimii cinci ani, cu o tendință bine accentuată de a crește mereu și de asemenea în capitolul precedent am indicat modul cum se prezintă pe județe și pe grupe suprafața culturilor anuale. Nu vom mai reveni asupra acestor fapte, decât pentru a pune în evidență progresul considerabil ce l'a luat agricultura noastră față cu trecutul cel depărtat. Dacă ne oprim la anul 1862, pentru care posedăm datele cele mai vechi și întru câtva mai complete, putem întocmi următorul tablou de comparațiune:

Diviziuni istorice	Culturile anuale din 1862	Culturile anuale din 1905	Creșterea întindere culturilor anuale	
	Hectare	Hectare	în Hectare	La %
Moldova (fără Basarab.)	1 185 240	1 634 714	449 474	37,0
Munt.-Mare (fără Dobr.)	1 239 900	2 786 030	1 546 130	124,1
Oltenia.	538 800	1 099 863	561 063	104,7
România (fără Basarab. și Dobrogea)	2 963 940	5 520 607	2 556 667	86,3

Din cifrele acestea se poate constata că în timp de 43 ani, culturile anuale au crescut în România (considerată numai partea țării care a rămas neschimbată ca teritoriu în acest interval) cu 2 556 667 hectare, adică 86,3%. Pe divisiunile istorice adoptate mai sus, se observă că sporul a fost energic în districtele dintre Milcov și Olt, unde s'a înregistrat 124%, pe când în

Repartizarea culturilor anuale

Répartition des cultures annuelles

TABELA No. 3.

Anul 1904

JUDEȚE ȘI GRUPE DE JUDEȚE		Exploatațiunile dela 100 hectare în sus Exploitations au dessus de 100 hectares			Exploatațiunile mai mici de 100 hectare Exploitations au dessous de 100 hectares			Totalul exploatațiunilor Total des exploitations						
		Numărul exploatațiunilor Nombre des exploitations	Suprafața culturilor anuale Surfaces des cultures annuelles	Intinderea cultivată medie ce revine de 1 exploat. Surface moyenne par exploi- tant	Numărul exploata- țiunilor Nombre des exploi- tations	Suprafața culturilor anuale Surfaces des cultures annuelles	Intinderea cultivată medie ce revine de 1 exploat. Surface moyenne par exploi- tant	Numărul exploata- țiunilor mari și mici Nombre des exploi- tations	La 100 din ele Sur 100 expl.		Intinderea cultivată Surfaces des cultures	La 100 ha. din in- tindere revine: Sur 100 ha. dela surface appartient		
									Mari Grandes	Mici Petites		Hectares	Marei exploat. A la grande exploitation	Mici exploat. A la petite exploitation
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Șesurile Siretului și Prutului	1 Dorohoi	130	76 965	592	28 912	65 887	2 28	29 042	0 4	99 6	142 852	53 9	46 1	
	2 Botoșani	119	75 312	633	25 954	61 373	2 36	26 073	0 5	99 5	136 685	55 1	44 9	
	3 Iași	107	67 486	631	24 192	67 473	2 79	24 299	0 4	99 6	134 959	50 0	50 0	
	4 Roman	89	35 344	397	20 246	50 035	2 47	20 335	0 4	99 6	85 379	41 4	58 6	
	5 Vaslui	115	41 055	357	21 244	59 402	2 80	21 359	0 5	99 5	100 457	40 9	59 1	
	6 Fălciu	79	39 051	494	21 055	64 477	3 06	21 134	0 4	99 6	103 528	37 7	62 3	
	7 Tutova	123	59 311	482	20 883	77 760	3 72	21 006	0 6	99 4	137 071	43 3	56 7	
	8 Covurlui	96	51 704	539	17 868	100 523	5 63	17 964	0 5	99 5	152 227	34 0	66 0	
	9 Tecuci	80	46 969	587	23 202	81 165	3 50	23 282	0 3	99 7	128 134	36 7	63 3	
	10 R.-Sărat	155	69 789	450	28 256	108 543	3 84	28 411	0 5	99 5	178 332	39 1	60 9	
<i>Grupa I</i>	<i>1 093</i>	<i>562 986</i>	<i>515</i>	<i>231 812</i>	<i>736 638</i>	<i>3 18</i>	<i>232 905</i>	<i>0 5</i>	<i>99 5</i>	<i>1 299 624</i>	<i>43 3</i>	<i>56 7</i>		
Carpații Moldovei	1 Suceava	99	35 163	355	22 924	69 935	3 05	23 023	0 4	99 6	105 098	33 5	66 5	
	2 Neamț	72	27 750	385	27 782	63 621	2 29	27 854	0 3	99 7	91 371	30 4	69 6	
	3 Bacău	96	29 961	312	38 109	84 201	2 21	38 205	0 3	99 7	114 162	26 2	73 8	
	4 Putna	71	28 617	403	28 018	70 707	2 52	28 089	0 3	99 7	99 324	28 8	71 2	
<i>Grupa II</i>	<i>338</i>	<i>121 491</i>	<i>359</i>	<i>116 833</i>	<i>288 464</i>	<i>2 47</i>	<i>117 171</i>	<i>0 3</i>	<i>99 7</i>	<i>409 955</i>	<i>29 6</i>	<i>70 4</i>		
Carpații Muntenei	1 Buzău	180	76 084	423	36 053	130 947	3 63	36 233	0 5	99 5	207 031	36 8	63 2	
	2 Prahova	172	56 306	327	51 151	115 238	2 25	51 323	0 3	99 7	171 544	32 8	67 2	
	3 Dâmbovița	122	37 528	308	41 990	106 030	2 53	42 112	0 3	99 7	143 558	26 1	73 9	
	4 Muscel	32	5 971	187	24 379	52 260	2 14	24 411	0 1	99 9	58 231	10 3	89 7	
	5 Argeș	93	28 009	301	38 444	116 660	3 03	38 537	0 2	99 8	144 669	19 4	80 6	
	6 Vâlcea	36	5 843	162	40 336	101 238	2 51	40 372	0 1	99 9	107 081	5 5	94 5	
	7 Gorj	51	8 786	172	39 045	104 292	2 67	39 096	0 1	99 9	113 078	7 8	92 2	
	8 Mehedinți	121	46 463	384	48 539	183 036	3 77	48 660	0 2	99 8	229 499	20 2	79 8	
<i>Grupa III</i>	<i>807</i>	<i>264 990</i>	<i>328</i>	<i>319 937</i>	<i>909 701</i>	<i>2 84</i>	<i>320 744</i>	<i>0 3</i>	<i>99 7</i>	<i>1 174 691</i>	<i>22 6</i>	<i>77 4</i>		
Șesurile Dunărei	1 Dolj	262	129 522	494	63 543	271 397	4 27	63 805	0 4	99 6	400 919	32 3	67 7	
	2 Romanați	193	65 983	342	40 451	181 548	4 49	40 644	0 5	99 5	247 531	26 7	73 3	
	3 Olt	149	49 534	332	26 902	118 957	4 42	27 051	0 6	99 4	168 491	29 4	70 6	
	4 Teleorman	180	118 892	661	42 970	199 586	4 64	43 150	0 4	99 6	318 478	37 3	62 7	
	5 Vlaşca	202	117 912	584	38 818	163 647	4 22	39 020	0 5	99 5	281 559	41 9	58 1	
	6 Ilfov	297	147 728	497	46 111	185 780	4 03	46 408	0 6	99 4	333 508	44 3	55 7	
	7 Ialomița	218	182 616	838	39 793	257 804	6 48	40 011	0 5	99 5	440 420	41 5	58 5	
	8 Brăila	109	93 116	854	17 883	135 713	7 59	17 992	0 6	99 4	228 829	40 7	59 3	
<i>Grupa IV</i>	<i>1 610</i>	<i>905 303</i>	<i>562</i>	<i>316 471</i>	<i>1 514 432</i>	<i>4 79</i>	<i>318 081</i>	<i>0 5</i>	<i>99 5</i>	<i>2 419 735</i>	<i>37 4</i>	<i>62 6</i>		
Dobro- gea	1 Tulcea	25	5 676	227	16 867	196 856	11 67	16 892	0 1	99 9	202 532	2 8	97 2	
	2 Constanța	246	73 871	300	20 798	326 237	15 69	21 044	1 2	98 8	400 108	18 5	81 5	
<i>Grupa V</i>	<i>271</i>	<i>79 547</i>	<i>294</i>	<i>37 665</i>	<i>523 093</i>	<i>13 89</i>	<i>37 936</i>	<i>0 7</i>	<i>99 3</i>	<i>602 640</i>	<i>13 2</i>	<i>86 8</i>		
România	4 119	1 934 317	470	1 022 718	3 972 328	3 88	1 026 837	0 4	99 6	5 906 645	32 7	67 3		

Între marii și micii exploataitori

entre les grands et les petits exploitants

Anul 1905

Exploatațiunile de la 100 hectare în sus Exploitations au dessus de 100 hectares			Exploatațiunile mai mici de 100 hectare Exploitations au dessous de 100 hectares			Totalul exploatațiunilor Total des exploitations							DÉPARTEMENTS ET GROUPES DE DÉPARTEMENTS		
Numărul exploatațiunilor Nombre des exploitations	Suprafața culturilor anuale Surfaces des cultures annuelles	Intinderea cultivată medie ce revine de 1 exploat. Surfaces moyenne par exploitant	Numărul exploatațiunilor Nombre des exploitations	Suprafața culturilor anuale Surfaces des cultures annuelles	Intinderea cultivată medie ce revine de 1 exploat. Surface moyenne par exploitant	Numărul exploatațiunilor mari și mici Nombre des exploitations	La 100 din ele Sur 100 expl.		Intinderea cultivată Surfaces des cultures	La 100ha. din intindere revine: Sur 100 ha. de la surface appartient		Mareii exploat. A la grande exploitation	Miciei exploat. A la petite exploitation		
	Hectare	Hectare		Are	Mari Grandes		Mici Petites	Hectares		Mari Grandes	Mici Petites				
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	1			
145	80 380	554	28 595	74 756	2 61	28 740	0 5	99 5	155 136	51 8	48 2			1	Dorohoi
136	83 589	615	27 456	67 068	2 44	27 592	0 5	99 5	150 657	55 5	44 5			2	Botoșani
111	69 905	630	25 335	72 430	2 86	25 446	0 4	99 6	142 335	49 1	50 9			3	Iași
98	35 199	359	21 013	54 312	2 58	21 111	0 5	99 5	89 511	39 3	60 7			4	Roman
125	47 865	383	21 107	67 935	3 22	21 232	0 6	99 4	115 800	41 3	58 7			5	Vaslui
88	46 431	528	20 212	67 673	3 35	20 300	0 4	99 6	114 104	40 7	59 3			6	Fălciu
128	68 016	531	20 304	78 133	3 85	20 432	0 6	99 4	146 150	46 5	53 5			7	Covurlui
110	63 422	577	16 871	88 833	5 27	16 981	0 6	99 4	152 255	41 7	58 3			8	Tutova
94	56 912	605	22 135	87 171	3 94	22 229	0 4	99 6	144 082	39 5	60 5			9	Tecuci
198	82 122	415	29 473	112 479	3 82	29 671	0 7	99 3	194 601	42 2	57 8			10	R.-Sărat
1233	633 841	514	232 501	770 790	3 32	233 734	0 5	99 5	1 404 631	45 1	54 9			Groupe I	
96	36 057	376	23 289	74 575	3 20	23 385	0 4	99 6	110 632	32 6	67 4			1	Suceava
78	28 627	367	27 457	65 589	2 43	27 535	0 3	99 7	95 216	30 1	69 9			2	Neamț
89	25 824	290	35 967	91 083	2 53	36 056	0 2	99 8	116 907	22 1	77 9			3	Bacău
79	31 358	397	27 126	70 571	2 60	27 205	0 3	99 7	101 929	30 8	69 2			4	Putna
342	121 866	356	113 839	302 818	2 66	114 181	0 3	99 7	424 684	28 7	71 3			Groupe II	
191	84 813	444	33 616	129 434	3 85	33 807	0 6	99 4	214 248	39 6	60 4			1	Buzău
175	60 499	346	50 407	125 481	2 49	50 582	0 3	99 7	185 980	32 5	67 5			2	Prahova
123	40 366	328	42 512	107 492	2 53	42 635	0 3	99 7	147 858	27 3	72 7			3	Dâmbovița
43	5 177	120	23 496	50 753	2 16	23 539	0 2	99 8	55 930	9 3	90 7			4	Muscel
76	30 646	403	36 895	123 750	3 35	36 971	0 2	99 8	154 395	19 9	80 1			5	Argeș
38	5 124	135	40 020	95 642	2 39	40 058	0 1	99 9	100 766	5 1	94 9			6	Vâlcea
46	7 767	169	37 311	98 300	2 63	37 357	0 1	99 9	106 067	7 3	92 7			7	Gorj
109	43 035	395	48 612	180 963	3 72	48 721	0 2	99 8	223 998	19 2	80 8			8	Mehedinți
801	277 427	346	312 869	911 815	2 91	313 670	0 3	99 7	1 189 242	23 3	76 7			Groupe III	
273	128 466	471	63 880	281 665	4 41	64 153	0 4	99 6	410 131	31 3	68 7			1	Dolj
199	69 408	349	40 230	189 493	4 71	40 429	0 5	99 5	258 901	26 8	73 2			2	Romanați
159	51 781	326	26 977	132 727	4 92	27 136	0 6	99 4	184 508	28 1	71 9			1	Olt
191	123 613	647	43 164	209 500	4 85	43 355	0 4	99 6	333 113	37 1	62 9			4	Teleorman
191	119 358	625	38 892	174 834	4 50	39 083	0 5	99 5	294 192	40 6	59 4			5	Vlașca
307	161 970	528	47 111	181 748	3 86	47 418	0 6	99 4	343 718	47 1	52 9			6	Ilfov
213	205 085	963	38 713	231 081	5 97	38 926	0 5	99 5	436 166	47 0	53 0			7	Ialomița
119	101 821	856	17 465	139 500	7 99	17 584	0 7	99 3	241 321	42 2	57 8			8	Brăila
652	961 502	582	316 432	1 540 548	4 87	318 084	0 5	99 5	2 502 050	38 4	61 6			Groupe IV	
31	7 326	236	17 046	196 421	11 52	17 077	0 2	99 8	203 747	3 6	96 4			1	Tulcea
272	81 636	300	21 061	323 109	15 34	21 333	1 3	98 7	404 745	20 2	79 8			2	Constanța
303	88 962	294	38 107	519 530	13 63	38 410	0 8	99 2	608 492	14 6	85 4			Groupe V	
4 331	2 083 598	481	1 013 748	4 045 501	3 98	1018079	0 4	99 6	6 129 099	34 0	66 0			Roumanie	

Moldova din cauza extensiunii relativ mare ce luase de pe atunci agricultura, creșterea n'a dat decât 37°/_o, iar în Oltenia suprafața culturilor s'a îndoit.

Cu o altă ocaziune¹⁾ am arătat ce apropiere isbitoare există între desvoltarea agriculturii, manifestată bine prin cifrele din tabloul precedent, și între înmulțirea populațiunii, care se face de obicei cu mai multă intensitate în ținuturile unde sporesc și forțele economice.

Revenind la tabela No. 3, în continuarea analizei cifrelor privitoare la întinderea exploatațiunilor, găsim că totalul de 5 906 645 hectare, la care s'a urcat suprafața culturilor anuale din 1904, se repartiză în 1 934 317 ha. aparținând exploatațiunilor mari și în 3 972 328 ha. aparținând exploatațiunilor mici. Procentual d-aci exploataările mai mari de 100 hectare reprezintă aproape o treime din suprafața cultivată, iar restul de două treimi sunt ale micilor agricultori. Cam tot în același chip se înfățișează și repartiția culturilor din 1905, unde cei mari au 2 083 598, hectare sau 34°/_o, iar cei mici dispun de restul de 4 045 501 ha. sau 66°/_o.

Distribuirea acestor proporții variază mult dela un județ la altul. Sunt localități unde exploatațiunile mari preponderează, așa de ex. în Nordul Moldovei întâlnim procente de 50—55 (Botoșani, Dorohoi, Iași); în restul districtelor de pe șesurile Siretului și Prutului și în mare parte din șesurile Dunării exploatarea mare reprezintă 30—40°/_o din totalul întinderilor cultivate; în Ilfov și Ialomița ea a trecut în 1905 de 47°/_o. Cele mai slabe procente se întâlnesc în Vâlcea, Gorj, Muscel precum și în Tulcea, unde exploatarea mare nu figurează nici cu 10°/_o.

Este de observat că în amândoi anii considerați în tabloul nostru, proporțiile, după care se împarte întinderea exploataților în mare și mică, se păstrează aproape neschimbate, accentuând totuși în anul din urmă o tendință de creștere la exploatațile mari, care au luat mult din sporul ce s'a constatat în suprafața culturilor. În adevăr, exploatațile mici au trecut dela 3 972 328 hectare cât ocupau în 1904, la 4 045 501 ha. în 1905, (spor de 73000 ha.) pe când cele mari au crescut dela 1 934 317 la 2 083 598 ha. (spor de apr. 150.000 ha.) În procente însă, variațiunile dela un an la altul sunt mai puțin sensibile.

Tabela No. 3 mai prevede, în coloanele 4 și 7, ce întindere revine în mijlociu de fiecare exploatare mare și mică. Este cert că această medie fiind rezultatul împărțirii suprafeței totale cultivate prin numărul exploatațiunilor, este mai mult o medie abstractă, întru cât grupările făcute sunt prea largi, dela 0 la 100 și dela 100 în sus la mii de hectare; cu toate acestea, ea e suficientă pentru a arăta cum variază dela județ la județ mărimea gospodăriilor agricole.

În ceea-ce privește culturile mari, media obținută în 1904, în țara întreagă, s'a fixat la 470 hectare de o exploatare, iar în 1905 ea a crescut la 481 hectare. Media României este depășită cu mult în districtele Ialomița și Brăila, în care suprafața ce revine la o exploatare mare trece peste 850 hectare, de asemenea în Teleorman și Vlașca, Dorohoi, Botoșani și Iași, Covurlui și Tecuci; aci avem medii cari variază dela 550—650 ha. Se apropie de mijlociă țării județele: Fălciu, Tutova, R.-Sărat, Dolj și Ilfov.

Sub această mijlocie a țării stau districtele celelalte, dar mai cu seamă județele dela munte (Muscel, Vâlcea, Gorj, Bacău) și cele din Dobrogea. Pe grupe, întinderea medie a exploataților agricole dela 100 ha. în sus, se arată mai mare în grupa IV a șesurilor Du-

nării, mai restrânsă în grupa V a Dobrogei și în grupa III a Carpaților Munteniei.

Suprafața medie ce revine la o exploatare mică a fost, pentru țara întreagă, în 1904 de 3 hectare 88 arii, în 1905 de 3 ha; 98 arii. Aceasta însemnează, că cu tot pământul ce sătenii obicinuesc a lua în arendă sau în dijmă dela marii proprietari, și cu toate că în calculele noastre intră și gospodăriile mijlocii dela 10—100 hectare, totuși media unei exploatari nu ajunge la 4 hectare.

Județele în care această medie este cu mult depășită sunt în prima linie cele din Dobrogea, unde statistica agricolă confirmă existența unei proprietăți mijlocii bine reprezentată; aci media unei exploatațiuni se apropie de 14 hectare. În a doua linie se notează Brăila cu aproape 8 hectare și în general celelalte districte de pe șesurile Dunării, în care media exploataților mici trece regulat peste 4 ha. În Moldova, atât în județele muntoase cât și în cele de șes, exploatațile agricole sunt mai mici; singur Covurluiul face excepție, fiindcă găsim aci o medie de peste 5 hectare. Mici sunt de asemenea și exploatațile din Carpații Munteniei, unde mediile oscilează între 2₁ ha (Muscel) și 3₈ (Buzăul).

Pe grupe, media cea mai scăzută din 1904 s'a înregistrat în grupa II, urmează apoi grupa III, grupa I, a IV și V-a, care e cea mai mare. Tot această gradare se păstrează și în anul următor, cu deosebire numai că mediile sunt întru câtvă urcate, din cauza extensiunii culturilor.

Încercându-ne a pune în comparațiune rezultatele date de statistica agricolă, cu privire la repartițiunea gospodăriilor agricole mici, precum și la mărimea ce revine în mijlociu de exploatare, cu acelea ce s'au găsit la evaluarea întinderii pământului agricol cu ocaziunea *Recensământului fiscal* din 1905, dăm peste o apropiere izbitoare a datelor, cu toate că mijloacele de investigațiune au fost cu totul deosebite în aceste două lucrări, care s'au întocmit absolut independent una de alta.

După *Recensământul fiscal* «proprietatea» mai mică de 100 hectare, coprinzând pământurile de arătură, fânețe, livezi de pruni și pășune (fără vii), reprezintă o suprafață de 4 181 104 hectare aparținând la un număr de 1 054 001 proprietari, ceea ce în mijlociu revine câte **3 hectare 97 arii** de fiecare. După *Statistica agricolă* din 1905 «exploatațile mici» am văzut că ocupă o întindere de 4 045 501 hectare aparținând la 1 013 748 exploatați, ceea ce dă o mijlocie de **3 hectare 98 arii**, adică același rezultat ca la cealaltă investigațiune. Concordanța aceasta este cu atât mai curioasă, cu cât termenii comparați nu sunt absolut aceiași: la *Recensământul fiscal* este vorba despre proprietatea terenului cultivat, lipsind însă din întregimea pământului agricol viile; la noi este vorba despre exploatațile agricole, care de obicei, la micile gospodării, sunt mai mari decât întinderea proprietăților, fiindcă în cele dintâi se coprind și pământurile arendate dela alții; dar între elementele considerate de noi nu intră locurile de pășune, care s'au socotit la recensământul fiscal. Prin urmare eliminând elementele comune: arăturile, fânețele și livezile de pruni, și întru cât rezultatele ce ne înfățișează cele două cercetări sunt aceleași, ar urmă să admitem că întinderea pășunilor micilor agricultori este egală cu suprafața pământurilor arendate de ei dela marea proprietate plus aceia a viilor. Nu posedăm încă toate datele trebuitoare pentru a verifica această deducțiune, care ar contribui să elucideze cestiunea repartițiunii proprietății, în întregimea ei.

Cât privește proprietatea mare, comparațiunea rezultatelor obținute de investigațiunile ministerului de finanțe și ale noastre, ne vom încerca a o face în ca-

¹⁾ Vezi Introducerea la Recensământul populațiunii României din anul 1899, pg. XXI și graficul No. 1.

pitoul următor, deși termenii sunt și mai diferiți, decât așa precum i-am văzut mai sus, la mica exploatare.

* * *

Gruparea exploatațiunilor agricole dela 100 hectare în sus fiind prea largă și mijlocia obținută pentru o exploatare, prea abstractă, am căutat să le subdivizăm după importanța lor, ceea ce ne-a îngăduit a face statistica nominală întocmită în anul 1904. Dăm în tabela No. 4 pag. 50—51 rezultatele obținute prin repartizarea gospodăriilor agricole mari în următoarele categorii: dela 100—199 ha., dela 200—499 ha., dela 500—999 ha. și dela 1000 ha. în sus; se specifică în această tabelă numărul și întinderea exploatărilor de fiecare categorie, precum și suprafața mijlocie ce revine la o exploatare.

Considerând rezultatele generale pentru țara întreagă, constatăm că cele mai numeroase exploatări mari sunt dela 200—499 ha., în care categoriile s'au înscris 1495, pe când dela 100—199 s'au înscris 1444, iar dela 500—999 ha. numărul exploatărilor este de 752 și dela 1000 ha. în sus avem numai 428 exploatări. Ca număr deci, exploatățile se divid astfel: categoria I și II-a iau mai mult de o treime, iar celelalte două categorii mari reprezintă împreună 28,6% și anume III-a 18,2 și a IV-a 10,4.

Nu tot astfel se înfățișează repartitia acestor categorii de exploatări din punctul de vedere al întinderii, căci pe când numărul lor merge cam descrescând, suprafața crește pe măsură ce se mărește categoria. Așa, prima categorie care întrunește gospodăriile *mijlocii* între 100 și 200 hectare, ocupă o întindere de aproape 200 000 ha., adică deabia 10% din totala suprafață a marilor exploatări; iar media ce revine de o exploatare este de 138 ha. A doua categorie cuprinde gospodăriile *măricele*, dela 200—500 hectare, cari se întind pe o suprafață de 475 416 ha., reprezentând aproape un sfert din totalul exploatărilor mari; media de exploatare se ridică aci la 318 ha. In a treia categorie, unde intră exploatățile *mari* dela 500—1000

ha., s'au găsit 522 720 hectare, adică ceva mai mult de un sfert din întreaga suprafață, cu o mijlocie de 695 hectare de o exploatare. In fine, a patra categorie, care îmbrățișează exploatățile *foarte mari*, dela 1000 hectare în sus, cuprind 736 664 hectare, reprezentând 38,1% din totalul suprafețelor și dând o mijlocie de de 1 721 hectare pe exploatare.

Când privim rezultatele acestei repartizări a gospodăriilor mari pe județe și grupe, suntem isbiți de variațiuni mari atât la cifrele absolute cât și la procente. In ultima categorie dela 1 000 hectare în sus, cele mai numeroase exploatări (61) s'au înregistrat în județul Ialomița, pe o suprafață de 117 731 hectare, ceea ce dă mijlocia de 1930 ha.; vin în urmă districtele Teleorman, Brăila, Vlașca, Dolj. In acest din urmă județ media este de 2 384 ha. de exploatare, cea mai mare din toată țara. In Moldova media unei exploatațiuni de această categorie se urcă la Tecuci și la Covurlui la 1863 ha.

Procentele sunt bineînțelese în legătură cu această distribuțiune: iată jud. Ialomița și Brăila unde ultima categorie întrunește aproape 2 treimi din suprafața totală a marilor exploatări; în Teleorman și Tecuci trece de 50%; în Ilfov ea reprezintă numai 31%; fiind întrecută de categoria precedentă a exploatațiunilor de 500—999 hectare.¹⁾

¹⁾ Ar fi fost, credem, indicat, ca înainte de a termina acest capitol, să prezintăm câteva date comparative cu privire la repartițiunea după importanță a exploatărilor agricole în alte țări. Comparațiunea însă cu România nu se poate face bine, în starea actuală a lucrurilor, din cauză că termenii sunt diferiți. In adevăr la noi, ca bază a exploatarei agricole, s'a luat numai întinderea culturilor anuale *fără pășuni și fără ogoare sterpe*, pe când în mai toate celelalte statistici se consideră întregul teritoriu agricol, adică inclusiv pășunile statornice și vremelnice și uneori chiar și pădurile. Am arătat însă mai sus, pentru ce, din cauza nesiguranței cifrelor, întinderea pășunilor s'a neglijat în statistica noastră. Cu toate acestea vom încerca, în capitolul următor, să prezintăm câteva date de comparațiune între România și principalele țări străine, insistând mai ales asupra modului de exploatare.

Repartizarea exploatațiunilor mari după întin

Répartition des grandes exploitations selon

TABELA No. 4.

JUDEȚE și GRUPE DE JUDEȚE	Exploatațiuni agricole dela 100—199 hectare			Exploitations agricoles de 200—499 hectares			Exploatațiuni agricole dela 500—999 hectare			Exploitations agricoles au dessus de 1000 hectares			
	Număr	Intinderea	Intinderea medie a unei exploatațiuni	Nombre	Surfaces	Etendue moyenned'une exploitation	Număr	Intinderea	Intinderea medie a unei exploatațiuni	Nombre	Surfaces	Etendue moyenned'une exploitation	
													Hectare
Șesurile Siretului și Prutului	1 Dorohoi	36	4 888	136	34	11 138	328	36	25 805	717	24	35 134	1 464
	2 Botoșani	13	1 922	148	50	17 433	349	34	22 342	657	22	33 615	1 528
	3 Iași	19	2 736	144	42	14 355	342	28	20 579	735	18	29 816	1 656
	4 Roman	22	3 165	144	46	14 375	312	13	8 118	624	8	9 686	1 211
	5 Vaslui	46	6 299	137	48	16 017	334	15	10 926	728	6	7 813	1 302
	6 Fălciu	23	3 154	137	24	7 453	311	24	16 897	704	8	11 547	1 443
	7 Tutova	29	4 174	144	50	15 340	307	31	20 363	657	13	19 434	1 495
	8 Covurlui	29	4 000	138	36	12 671	352	18	12 354	686	13	22 679	1 745
	9 Tecuci	22	3 023	137	29	9 000	310	16	10 726	670	13	24 220	1 863
	10 R.-Sărat	51	7 074	139	60	19 391	323	29	19 809	683	15	23 515	1 568
<i>Grupa I</i>	<i>290</i>	<i>40 435</i>	<i>139</i>	<i>419</i>	<i>137 173</i>	<i>327</i>	<i>244</i>	<i>167 919</i>	<i>688</i>	<i>140</i>	<i>217 459</i>	<i>1 553</i>	
Carpații Moldovei	1 Suceava	51	6 842	134	25	7 232	289	16	10 707	669	7	10 382	1 483
	2 Neamț	21	2 631	125	33	11 172	339	16	11 428	714	2	2 519	1 259
	3 Bacău	35	4 886	140	45	13 287	295	13	8 240	634	3	3 548	1 183
	4 Putna	25	3 531	141	30	10 093	336	10	6 333	633	6	8 660	1 443
<i>Grupa II</i>	<i>132</i>	<i>17 890</i>	<i>136</i>	<i>133</i>	<i>41 784</i>	<i>314</i>	<i>55</i>	<i>36 708</i>	<i>667</i>	<i>18</i>	<i>25 109</i>	<i>1 395</i>	
Carpații Munteniei	1 Buzău	67	9 250	138	66	22 319	338	30	19 387	646	17	25 128	1 478
	2 Prahova	78	10 862	139	70	21 152	302	16	11 009	688	8	13 283	1 660
	3 Dâmbovița	58	7 777	134	49	15 622	319	10	7 287	729	5	6 842	1 368
	4 Muscel	22	2 968	135	9	2 503	278	1	500	500	—	—	—
	5 Argeș	47	6 151	131	33	10 181	309	10	6 964	696	3	4 713	1 571
	6 Vâlcea	29	3 768	130	7	2 075	296	—	—	—	—	—	—
	7 Gorj	39	5 166	132	11	2 964	269	1	656	656	—	—	—
	8 Mehedinți	48	6 593	137	43	12 901	300	23	15 395	669	7	11 574	1 653
<i>Grupa III</i>	<i>388</i>	<i>52 535</i>	<i>135</i>	<i>288</i>	<i>89 717</i>	<i>312</i>	<i>91</i>	<i>61 198</i>	<i>673</i>	<i>40</i>	<i>61 540</i>	<i>1 538</i>	
Șesurile Dunării	1 Dolj	112	15 473	138	85	26 110	307	40	28 337	708	25	59 602	2 384
	2 Romanați	79	11 015	139	79	23 537	298	26	16 427	632	9	15 004	1 667
	3 Olt	74	10 340	140	48	13 928	290	21	14 686	699	6	10 580	1 763
	4 Teleorman	44	6 247	142	66	21 906	331	32	23 924	748	38	66 815	1 758
	5 Vlașca	49	7 155	146	77	24 234	315	46	32 637	709	30	53 886	1 796
	6 Ilfov	77	10 876	141	122	39 144	321	74	51 566	697	24	46 152	1 923
	7 Ialomița	42	5 769	137	64	21 648	338	51	37 468	735	61	117 731	1 930
	8 Brăila	13	1 814	140	29	9 817	339	33	23 833	722	34	57 652	1 696
<i>Grupa IV</i>	<i>490</i>	<i>68 689</i>	<i>140</i>	<i>570</i>	<i>180 324</i>	<i>316</i>	<i>323</i>	<i>228 868</i>	<i>709</i>	<i>227</i>	<i>427 422</i>	<i>1 883</i>	
Dobrogea	1 Tulcea	17	2 315	136	6	2 331	388	2	1 030	515	—	—	—
	2 Constanța	127	17 653	139	79	24 087	305	37	26 997	730	3	5 134	1 711
<i>Grupa V</i>	<i>144</i>	<i>19 968</i>	<i>139</i>	<i>85</i>	<i>26 418</i>	<i>311</i>	<i>39</i>	<i>28 027</i>	<i>719</i>	<i>3</i>	<i>5 134</i>	<i>1 711</i>	
România	1 444	199 517	138	1 495	475 416	318	752	522 720	695	428	736 664	1 721	

derea pământului cultivat în anul 1904

l'étendue des cultures faites en 1904

Totalul exploatațiunilor agricole mari			La 100 exploatațiuni mari <i>Sur 100 exploitations on compte :</i>				La 100 hectare din total revine exploatațiunilor mari: <i>Sur 100 hectares du total, il revient aux exploitations :</i>				DÉPARTEMENTS et GROUPES DE DÉPARTEMENTS		
Număr	Intinderea totală	Intinderea medie a unei exploatațiuni	Dela 100—199 ha.	Dela 200—499 ha.	Dela 500—999 ha.	Dela 1000 ha. în sus	De 100—199 ha.	De 200—499 ha.	De 500—999 ha.	De 1000 ha. et au dessus			
	Hectare												
130	76 965	592	277	261	277	185	64	145	335	456	1	Dorohoi	Plaines du Sereth et du Pruth
119	75 312	633	109	420	286	185	26	231	297	446	2	Botoșani	
107	67 486	631	178	392	262	168	40	213	305	442	3	Iași	
89	35 344	397	247	517	146	90	89	407	230	274	4	Roman	
115	41 055	357	400	418	130	52	154	390	266	190	5	Vaslui	
79	39 051	494	291	304	304	101	81	191	433	295	6	Fălciu	
123	59 311	482	236	406	252	106	70	259	343	328	7	Tutova	
96	51 704	539	302	375	188	135	77	245	239	439	8	Covurlui	
80	46 969	587	275	362	200	163	64	192	228	516	9	Tecuci	
155	69 789	450	329	387	187	97	101	278	284	337	10	R.-Sărat	
1 093	562 986	515	266	383	223	128	72	244	298	386		Groupe I	
99	35 163	355	515	252	162	71	195	206	304	295	1	Suceava	Carpathes de la Moldavie
72	27 750	385	292	458	222	28	95	402	412	91	2	Neamț	
96	29 961	312	365	469	135	31	163	444	275	118	3	Bacău	
71	28 617	403	352	423	141	84	123	353	221	303	4	Putna	
338	121 491	359	391	393	163	53	147	344	302	207		Groupe II	
180	76 084	423	372	367	167	94	122	293	255	330	1	Buzău	Carpathes de la Valachie
172	56 306	327	453	407	93	47	193	376	195	236	2	Prahova	
122	37 528	308	475	402	82	41	207	416	194	183	3	Dâmbovița	
32	5 971	187	688	281	31	—	497	419	84	—	4	Muscel	
93	28 009	301	505	355	108	32	220	363	249	168	5	Argeș	
36	5 843	162	806	194	—	—	645	355	—	—	6	Vâlcea	
51	8 786	172	765	216	19	—	588	337	75	—	8	Gorj	
121	46 463	384	397	355	190	58	142	278	331	249	8	Mehedinți	
807	264 990	328	481	357	113	49	198	339	231	232		Groupe III	
262	129 522	494	428	324	153	95	119	202	219	460	1	Dolj	Plaines du Danube
193	65 983	342	409	409	135	47	167	357	249	227	2	Romanați	
149	49 534	332	497	322	141	40	209	281	296	214	3	Olt	
180	118 892	661	244	367	178	211	53	184	201	562	4	Teleorman	
202	117 912	584	243	381	228	148	61	205	277	457	5	Vlașca	
297	147 728	497	259	411	249	81	74	265	349	312	6	Ilfov	
218	182 616	838	193	293	234	280	32	118	205	645	7	Ialomița	
109	93 116	854	119	266	303	312	20	105	256	619	8	Brăila	
1 610	905 303	562	304	354	201	141	76	199	253	472		Groupe IV	
25	5 676	227	680	240	80	—	408	411	181	—	1	Tulcea	Dobrogea
246	73 871	300	516	321	151	12	239	326	365	70	2	Constanța	
271	79 547	294	531	314	144	11	251	332	352	63		Groupe V	
4 119	1 934 317	470	351	363	182	104	103	246	270	381		România	

CAPITOLUL IV

MODUL DE EXPLOATARE A PĂMÂNTURILOR CULTIVATE

Regimul de exploatare este diferit în agricultura noastră după localități și după regiuni. Sunt, în adevăr, numeroase modurile în care se poate face exploatarea pământului, din punctul de vedere al titlului posesiunii; în afară de cultura directă, în regie, făcută de însuși proprietarul pământului, pământul se cultivă în arendă pe bani, sau se dă în dijmă cu plată în natură, în parte, etc. Este știut că mai ales contractele agricole cu dijmă prezintă modalități multe și variate.

Cercând a pătrunde cu investigațiunile noastre în modul de exploatare, am căutat să simplificăm condițiunile sau felurile de cultivare și pentru aceasta am stabilit numai trei grupe principale și anume: 1. *Cultura directă*, în care pământul a fost lucrat de însuși proprietarul lui, fie singur, fie ajutat de familia sa, sau cu alți lucrători salariați 2. Cum însă se întâmplă ca exploatare directă să nu le ajungă pământul lor propriu, ei iau în arendă sau cu alte condițiuni terenuri de cultură dela alții; pentru aceștia am prevăzut o a doua grupă: «proprietari și arendași». 3. În fine sunt pământurile căutate de alții decât de proprietarii lor, acestea intră în grupa a treia, în care se cuprind atât arendașii cari contractează în bani locațiunea terenurilor cât și cei care iau pământul cu dijmă sau prin alte învoielii agricole. Pentru exploatațiunile mai mici de 100 hectare, statistica agricolă din 1905 a deosebit pe aceștia din urmă în «arendășii din localitate», adică locuitorii din comună care au lucrat pământul proprietarului de moșie sau al altor săteni; și în «arendășii veniți din alte părți», adică locuitorii din comunele învecinate care au luat cu dijmă, în parte sau cu bani pământurile de cultură fie dela marii proprietari, fie dela cei mici.

Nu vom intra în amănuntele condițiunilor, după care se face cultura pământului în aceste diferite moduri de exploatare, fiindcă această importantă chestiune n'a fost până acum cercetată, după cum am arătat în capitolul introductiv. Ne vom limita, dară, să expunem numărul exploatațiunilor care fac parte din fiecare categorie, deosebit pentru cultura mare și pentru cea mică și să arătăm ce întindere ocupă fiecare din aceste feluri de exploatațiuni.

În privința numărului exploatațiunilor din anul 1905 am alcătuit tabela No. 5, divizată în două părți: una cu cifre absolute și alta cu proporții.

Intrând în amănuntele împărțirii exploatareilor mari, constatăm că în țara întreagă din cele 4331 exploatațiuni cari se întind dela 100 hectare în sus, 1753 sunt căutate de proprietari, cari cultivă numai moșiile lor, 330 aparțin la proprietari cari mai iau cu arendă pământuri străine; în total deci 2083 moșii căutate de proprietari, față cu 2248 exploatațiuni cultivate de arendași. În procente această situațiune se traduce

astfel: 48,2 la sută din moșii se află în cultură directă; 51,88 sunt cultivate de arendași, sau cu alte cuvinte mai mult de jumătate din moșiile țării sunt în mâna arendașilor.

Pentru buna înțelegere a lucrurilor, repetăm că aci nu se cuprind decât exploatațiunile mai mari de 100 hectare de cultură anuală, adică arături, sădri și fânețe, fără pășuni și fără păduri; că prin urmare numărul moșiilor căutate în regie ar fi trebuit să fie negreșit mai mare, dacă am fi considerat și terenurile păduroase și islazurile, iar numărul moșiilor arendate trebuie de asemenea să fie în realitate mai mare, într-un câțiva din ele fiind date, în loturi mici, în căutarea sătenilor, intră în categoria exploatațiunilor dela 100 hectare în jos.

Dar cifrele de mai sus sunt destul de elocvente, pentru a demonstra ce extensiune mare are în agricultura noastră sistemul arendașiei. Câteva date de comparațiune cu situațiunea agriculturii din țările străine credem că nu vor fi inutile, cu toate că termenii comparativi nu sunt pretutindeni exact aceiași, într-un câțiva în celelalte state se are în vedere întregul teritoriu agricol, iar nu numai culturile anuale ca la noi.

În Germania, după recensământul agricol din 1895, din 25 061 exploatațiuni dela 100 hectare în sus, un număr de 15 401 s'au găsit cultivate în regie de însuși proprietarii lor, iar restul face parte din cultura indirectă; prin urmare cultura directă reprezintă acolo 61,45%, cea indirectă 38,55%.

În Anglia, după statistica agricolă din 1896, am găsit 18 787 exploatațiuni mai mari de 300 acre (120 ha.), din cari 3 017 în cultură făcută de însuși proprietari, 1 225 în cultură mixtă (directă și indirectă) și 14 545 în arendă. Procentul exploatațiunilor arendate este deci de 77%.

În Ungaria, ancheta agricolă din 1895 a dovedit existența a 13 949 exploatațiuni mai mari de 200 joch (apr. 100 ha.) care se împart astfel: 7 396 exploatațiuni căutate de însuși proprietari, 394 de usufructuari, 3 215 cu un caracter mixt (cultură directă și indirectă) și 2 944 exploatațiuni ținute de arendași. Procentul acestora este deci numai 21%, în timp ce la noi trece peste 52%.

Fără a mai insista asupra faptelor ce se desprind din aceste câteva date comparative, să revenim la situațiunea țării noastre și cu ajutorul coloanelor 11 și 12 din tabela No. 5 să urmărim, cum se prezintă lucrurile pe județe. Cultura directă cuprinde un număr mai mare de exploatare în districtele Dobrogei și mai cu seamă în Tulcea, unde s'a notat procentul de 93,55%; de asemenea în Gorj am găsit 84,78%, în Muscel 76,74%.

1) Die Landwirtschaft im Deutschen Reich. Berlin 1898.

Numărul exploatațiunilor agricole în 1905 clasificate după felul lor

Nombre des exploitations agricoles en 1905 et leur répartition d'après le mode d'exploitation

TABELA No. 5.

JUDEȚELE ȘI GRUPELE DE JUDEȚE Départements et Groupes de Départements	NUMĂRUL EXPLOATAȚIUNILOR ÎN ÎNTINDERE DE EXPLOITATIONS AGRICOLES OCCUPANT UNE SURFACE DE									CIFRE PROPORTIONALE CHIFFRES PROPORTIONNELS						
	100 HECTARE ȘI MAI MULT 100 hectares et au dessus				MAI MICI DE 100 HECTARE Au dessous de 100 hectares					TOTALUL exploata- țiunilor agricole TOTAL des exploi- tations agricoles	La % din ex- ploatațiunile dela 100 hec- tare în sus Sur 100 ex- ploitations au dessus de 100 hectares		La % din ex- ploatațiunile mai mici de 100 hectare Sur 100 des ex- ploitations au dessous de 100 hectares		La % din to- talul exploa- țiunilor Sur 100 du total des ex- ploitations	
	Cultivate de proprietari Cultivées par les propriétaires	Proprietari și arendași Propriétaires et fermiers	Arendași Fermiers	Totalul exploatațiunilor dela 100 hectare în sus. Total	Cultivate de proprietari Cultivées par les propriétaires	Proprietari și arendași (dij- mași, etc.) Propriétaires et fermiers	Arendași (dijmași) Fermiers		Totalul exploatațiunilor mai mici de 100 hectare. Total		Sunt cultivate de pro- prietari (1+2). Cultivées par les pro- priétaires.	Cultivate de arendași (coloana 3) Par les fermiers	Sunt cultivate de pro- prietari (5+6). Cultivées par les pro- priétaires.	Cultivate de arendași (dijmași) (7+8) Par les fermiers	Sunt cultivate de pro- prietari Cultivées par les pro- priétaires	Cultivate de arendași (dijmași) Par les fermiers
							Din localitate Habitants dela sommane	Veniți din alte părți Venus d'ailleurs								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Șesurile Siretului și Prutului																
1 Dorohoi	35	6	104	145	12 204	11 122	4 180	1 089	28 595	28 740	28 28	71 72	81 57	18 43	81 30	18 70
2 Botoșani	37	11	88	136	10 271	12 873	2 758	1 554	27 456	27 592	35 29	64 71	84 29	15 71	84 05	15 95
3 Iași	16	3	92	111	11 632	8 543	3 897	1 263	25 335	25 446	17 12	82 88	79 63	20 37	79 36	20 64
4 Roman	34	1	63	98	10 254	7 212	2 867	680	21 013	21 111	35 71	64 29	83 12	16 88	82 90	17 10
5 Vaslui	46	2	77	125	10 652	7 177	2 772	506	21 107	21 232	38 40	61 60	84 47	15 53	84 19	15 31
6 Fălciu	26	4	58	88	13 122	4 617	1 441	1 032	20 212	20 300	34 09	65 91	87 76	12 24	87 53	12 47
7 Tutova	52	8	68	128	10 753	6 285	2 575	691	20 304	20 432	46 88	53 12	83 91	16 09	83 68	16 82
8 Covurlui	35	10	65	110	8 581	6 064	1 641	585	16 871	16 981	40 91	59 09	86 81	13 19	86 51	13 49
9 Tecuci	42	9	43	94	9 759	9 351	1 768	1 257	22 135	22 229	54 26	45 74	86 33	13 67	86 20	13 80
10 R.-Sărat	95	9	94	198	11 768	11 779	3 332	2 594	29 473	29 671	52 53	47 47	79 89	20 11	79 71	20 29
<i>Grupa I</i>	<i>418</i>	<i>63</i>	<i>752</i>	<i>1 233</i>	<i>108 996</i>	<i>85 023</i>	<i>27 231</i>	<i>11 251</i>	<i>232 501</i>	<i>233 734</i>	<i>39 01</i>	<i>60 99</i>	<i>83 45</i>	<i>16 55</i>	<i>83 21</i>	<i>16 79</i>
Carpații Moldovei																
1 Suceava	40	7	49	96	13 806	7 583	1 507	393	23 289	23 385	48 06	51 04	91 84	8 16	91 66	8 34
2 Neamț	24	6	48	78	19 564	6 087	900	906	27 457	27 535	38 46	61 54	93 42	6 58	93 26	6 74
3 Bacău	25	1	43	89	23 637	9 322	1 870	1 138	35 967	36 056	51 69	48 31	91 64	8 36	91 53	8 47
4 Putna	24	5	50	79	19 920	4 912	1 447	847	27 126	27 205	36 71	63 29	91 54	8 46	91 38	8 62
<i>Grupa II</i>	<i>133</i>	<i>19</i>	<i>190</i>	<i>342</i>	<i>76 927</i>	<i>27 904</i>	<i>5 724</i>	<i>3 284</i>	<i>113 839</i>	<i>114 181</i>	<i>44 44</i>	<i>55 56</i>	<i>92 09</i>	<i>7 91</i>	<i>91 94</i>	<i>8 06</i>
Carpații Munteniei																
1 Buzău	73	16	102	191	17 676	10 417	4 485	1 038	33 616	33 807	46 60	53 40	83 57	16 43	83 36	16 64
2 Prahova	71	12	92	175	29 461	13 904	4 859	2 183	50 407	50 582	47 43	52 57	86 03	13 97	85 90	14 10
3 Dâmbovița	63	9	51	123	19 598	17 189	4 229	1 496	42 512	42 635	58 54	41 46	86 53	13 47	86 45	13 55
4 Muscel	28	5	10	43	17 371	5 015	606	504	23 496	23 539	76 74	23 26	95 28	4 72	95 24	4 76
5 Argeș	31	8	37	76	23 533	11 043	1 664	655	36 895	36 971	51 32	48 68	93 71	6 29	93 63	6 37
6 Vâlcea	17	2	19	38	28 290	9 203	1 875	652	40 020	40 058	50 00	50 00	93 69	6 31	93 64	6 36
7 Gorj	35	4	7	46	27 688	7 977	1 265	381	37 311	37 357	84 78	15 22	95 59	4 41	95 57	4 43
8 Mehedinți	42	10	57	109	27 817	15 899	3 274	1 622	4 8612	4 8721	47 71	52 29	89 93	10 07	89 83	10 17
<i>Grupa III</i>	<i>360</i>	<i>66</i>	<i>375</i>	<i>801</i>	<i>191 434</i>	<i>90 647</i>	<i>22 257</i>	<i>8 531</i>	<i>312 869</i>	<i>313 670</i>	<i>53 18</i>	<i>46 82</i>	<i>90 16</i>	<i>9 84</i>	<i>90 06</i>	<i>9 94</i>
Șesurile Dunărei																
1 Dolj	141	32	100	273	31 413	24 764	6 179	1 524	63 880	64 153	63 37	36 63	87 94	12 06	87 84	12 16
2 Romanați	95	24	80	199	18 959	17 913	2 198	1 160	40 230	40 429	59 80	40 20	91 65	8 35	91 49	8 51
3 Olt	88	14	57	159	14 632	9 457	2 378	510	26 977	27 136	64 15	35 85	89 29	10 71	89 14	10 86
4 Teleorman	66	15	110	191	19 562	16 053	5 401	2 148	43 164	43 355	42 41	57 59	82 51	17 49	82 33	17 67
5 Vlașca	62	14	115	191	16 029	15 496	6 024	1 343	38 892	39 083	39 79	60 21	81 06	18 94	80 85	19 15
6 Ilfov	105	5	197	307	20 685	18 031	5 464	2 931	47 111	47 418	35 83	64 17	82 18	17 82	81 88	18 12
7 Ialomița	69	16	128	213	17 356	10 973	7 289	3 095	38 713	38 926	39 91	60 09	73 18	26 82	72 99	17 01
8 Brăila	49	5	65	119	6 152	6 078	3 488	1 747	17 465	17 584	46 15	53 85	70 00	30 00	61 07	38 93
<i>Grupa IV</i>	<i>675</i>	<i>125</i>	<i>852</i>	<i>1 652</i>	<i>144 788</i>	<i>118 765</i>	<i>38 421</i>	<i>14 458</i>	<i>316 432</i>	<i>318 084</i>	<i>48 48</i>	<i>51 52</i>	<i>84 30</i>	<i>16 70</i>	<i>82 45</i>	<i>17 55</i>
Dobro- gea																
1 Tulcea	20	9	2	31	9 321	4 451	3 203	71	17 046	17 077	93 55	6 15	80 79	19 21	80 81	19 19
2 Constanța	147	48	77	272	9 539	6 692	4 573	257	21 061	21 333	71 69	28 31	77 07	22 93	77 00	23 00
<i>Grupa V</i>	<i>167</i>	<i>57</i>	<i>79</i>	<i>303</i>	<i>18 860</i>	<i>11 143</i>	<i>7 776</i>	<i>328</i>	<i>38 107</i>	<i>38 410</i>	<i>73 93</i>	<i>26 07</i>	<i>78 73</i>	<i>21 27</i>	<i>78 70</i>	<i>22 30</i>
România	1 753	330	2 248	4 331	541 005	333 482	101 400	37 852	1 013 748	1 108 079	48 12	51 88	86 25	13 75	85 89	14 11

în Olt 64,15 %. Sistemul arendăşiei în exploatarea mari este dezvoltat pe regiunile Siretului şi Prutului, unde din 100 moşii, 61 sunt date în arendă; dar cu deosebire în judeţele din Moldova de Nord proporţiile transpiră o situaţiune caracteristică: iată jud. Iaşi cu un procent de 83 %, Dorohoiu cu 72%, Botoşani şi Roman cu peste 64%, Fălciu cu 66%, Vaslui cu 62% etc. Şi în grupa Carpaţilor Moldovei cultura indirectă a pătruns adânc, de oarece găsim că în Neamtu 61%, în Putna 63% din numărul moşiilor sunt date în arendă.

În districtele muntoase de dincoace de Milcov, situaţiunea variază după caracterul topografic al judeţului; acolo unde este şes mult, sistemul arendăşiei înfloreşte, aşă în Buzău şi Prahova şi chiar în Mehedinţi; în părţile cu adevărat muntoase cultura directă este mai frecventă, după cum am constatat la Gorj şi Muscel.

Pe şesurile Dunării lupta între cele două moduri de exploatare pare încă încinsă, dar victoria înclină deja în cea mai mare parte către sistemul arendăşiei, pe care îl găsim în plină floare în jud. Ilfov şi vecinele sale: Ialomiţa şi Vlaşca. Cultura directă mai rezistă cu oarecare vigoare în Olt şi Dolj.

Intru cât priveşte repartizarea *exploatărilor mari mici de 100 hectare*, situaţiunea se înfăţişează cu totul altfel. Din 1 013 748 gospodării agricole mijlocii şi mici am găsit: 541 005 căutate de înşişi proprietarii, 333 482 în care proprietarul a mai închiriat şi alte pământuri străine, iar restul de 139 252 sunt ţinute în arendă sau dijmă şi anume: 101 400 de localnici şi 37 852 de locuitori veniţi din alte părţi. Procentul exploatărilor căutate în regie se ridică în această categorie a culturii mijlocii şi mici la 86,25%, pe când cultura indirectă, în arendă sau dijmă nu reprezintă decât 13,75%.

Această situaţiune decurge din firea lucrurilor şi nu are nevoie de multă explicare. Totuşi sunt de notat două fapte importante, care se desprind din cifrele de mai sus: 1° că avem un număr destul de important de agricultori mici 333 482, cari nefiindu-le în destul pământul lor propriu, sunt nevoiţi să ia cu arendă sau cu dijmă, etc., alte terenuri de cultură fie dela proprietarii cei mari, fie dela alţi săteni, desigur însă că în o proporţie mai mică dela aceştia din urmă decât dela cei dintâi. 2° Statistica agricolă dovedeşte existenţa unui număr de 139 252 cultivatori fără pământ, care lucrează în arendă, în dijmă sau la parte, terenurile altora, ducându-se chiar şi prin alte comune, atunci când nu găsesc de închiriat în localitatea unde trăiesc. Dar fără îndoială, numărul acestor agricultori fără pământ trebuie să fie mai mare în realitate, decât cel arătat de Statistica agricolă, care n'a înregistrat decât numai pe exploataorii direcţi sau indirecti, fără a ţine seamă de lucrătorii agricoli salariaţi, care negreşit măresc contingentul locuitorilor rurali neîmprietăriţi.

Exploataţiunile agricole mari şi mici la un loc dau un total de 1 018 079, din cari 85,89% aparţin culturii directe, iar 14,11% sunt ţinute în arendă, dijmă sau prin alte învoieli.

* * *

Suprafaţa culturilor anuale ce a fost îmbrăţişată de aceste exploataţiuni mici şi mari în anul 1905 s'a ridicat în total la cifra de 6 129 099 hectare. Tabela No. 6 (pag. 55) ne arată pe judeţe şi pe grupe, cum se repartizează această suprafaţă cultivată pe de o parte între mari şi micii cultivatori, pe de altă parte după felul exploatării.

Să analizăm mai întâi cifrele care privesc exploatarea mare, dela 100 hectare în sus. Întinderea ei cuprinde pentru ţara întreagă 2 083 598 hectare, după cum am văzut în capitolul precedent Din această cifră însă

799 996 hectare s'au înscris ca fiind cultivate în regie, de către înşişi proprietarii de moşie, iar 1 283 602 hectare au fost cultivate de către arendaşi. În procentele deci, 38,39% aparţin culturii directe, iar 61,61% culturii făcute prin sistemul arendăşiei¹⁾. Repetăm încă odată că în datele de mai sus nu se copriind nici păşunile, nici pădurile, cercetarea fiind limitată, precum am mai zis, la culturile anuale, adică arături, sădri şi fâneţe. Aceste cifre confirmă şi mai bine extensiunea mare, ce o are la noi sistemul de exploatare prin arendaşie, în moşiile mari, fapt ce fusese pus în evidenţă din împărţea numărului acestor exploatari după felul lor.

Dacă am urmări şi aci comparaţiunea rezultatelor la care am ajuns pentru România cu aceia ce se petrece în alte state, concluziunea ce s'ar desprinde ar fi aceeaşi pe care ne-au dat-o constatările noastre precedente, anume că în nici o ţară, unde cunoaştem relaţiunile exploatării agricole, afară de Anglia, sistemul arendării moşiilor nu este practicat pe o scară atât de întinsă ca la noi.

În adevăr, iată ce găsim în Imperiul German, după recensământul agricol din anul 1895. Exploataţiunile dela 100 hectare în sus copriind o suprafaţă de 11 031 896 hectare, (inclusiv păduri, păşuni, etc.); din această sumă o întindere de 8 915 681 este căutată direct de înşişi proprietarii, iar restul de 2 116 215 hectare date în arendă. Prin urmare suprafaţa exploatăată de arendaşi reprezintă de abia o *cincime* (exact 19,18%) din totalul proprietăţii agricole mai mare de 100 hectare, iar cultura directă restul de patru cincimi. Mai mult încă, comparaţiunea pe care o face autorul studiului citat între situaţiunea din 1895 cu cea anterioară din 1882 dovedeşte că procentul culturii indirecte este în descreştere, fiindcă mai înainte fusese 22,30%.

În Anglia, ţara clasică a culturii indirecte, găsim după ancheta făcută în 1895, că exploataţiunile agricole mai mari de 300 acre (120 hectare) ocupau o suprafaţă de 8 916 981 acre (1 acru = 0,40 ha), din care numai 1 886 179 acre se exploatau direct de proprietarii, iar restul de 7 030 802 acre erau date în arendă. Aşa dar din 100 hectare proprietate agricolă mare de abia 11,2% sunt căutate în regie, iar proporţia culturii prin arendă se urcă la 78,8%.

Relaţiunile din Ungaria sunt cu totul altele. Aci, după ancheta făcută în 1895, s'a constatat că exploataţiunile mai mari de 200 joch cadastrali (ceva mai mult de 100 ha.) cupriind în total 10 milioane hectare, din care moşiile arendate sunt în întindere de 1 737 000 hectare, adică 17,4%, pe când cele căutate în regie reprezintă 8 263 000 hectare sau 82,6%.

Comparaţiunea Ungariei cu ţara noastră este destul de izbitoare: la noi arendaşii cultivă aproape *două treimi* din întinderea moşiilor (exact 61,61%), pe când în Ungaria de abia o *şesime* (exact 17,4%) se exploatează în arendă, iar restul de 82,6% se caută în regie.

Fără a mai insista asupra caracterului particular ce înfăţişează situaţiunea dela noi, vom intra în analiza mai amănunţită a tabelii No. 6 sub raportul modului de exploatare a moşiilor pe judeţe. În privinţa aceasta coloanele 5 şi 6 ne arată că condiţiunile variază foarte mult dela o regiune la alta şi chiar dela un district la altul. În Dobrogea unde cultura în regie este aplicată pe o scară întinsă fiindcă aci proprietatea mare este îngustă şi latifundiile aproape necunoscute, proporţia culturilor directe în proprietate atinge proporţia de 70% şi în Tulcea trece peste 3 sferturi.

În restul ţării cultura indirectă predomină în cea

1) Recensământul fiscal din 1905 a găsit aproape aceleaşi rezultate în privinţa modului de exploatare a proprietăţii mai mari de 100 hectare clasată din punctul de vedere al venitului impozabil: 35,58% cultură în regie, şi 64,42% moşii arendate. (Tab. XIII).

Intinderea exploatațiunilor agricole clasificate după felul lor în 1905

Surfaces des exploitations agricoles en 1905 et leur répartition d'après le mode d'exploitation

TABELA No. 6.

Numărul curent	JUDEȚE și GRUPELE DE JUDEȚE DÉPARTEMENTS et Groupes de Départements	Exploatațiuni dela 100 hectare în sus Exploitations au dessus de 100 hectares				Exploatațiuni mai mici de 100 hectare Exploitations au dessous de 100 hectares				Totalul Exploatațiunilor Agricole Total des exploitations agricoles						
		Cifre absolute			La %	Cifre absolute			La %	Cifre absolute			La %			
		A	B	C	Culturi în proprietate Culturi în pământ arendat	A	B	C	Culturi în proprietate Culturi în pământ arendat (dijma, etc.)	A	B	C	Culturi în proprietate Culturi în pământ arendat	Culturi în pământ arendat		
		Culturi în proprietate <i>Cultures en propriété</i>	Culturi în pământ arendat <i>Cultures en terres affermées</i>	TOTAL		Culturi în proprietate <i>Cultures en propriété</i>	Culturi în pământ arendat <i>Cultures en terres affermées</i>	TOTAL		Culturi în proprietate <i>Cultures en propriété</i>	Culturi în pământ arendat <i>Cultures en terres affermées</i>	TOTAL				
		Hectare				Hectare				Hectare						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
1	Dorohoi	18 737	61 643	80 380	23 31	76 69	47 382	27 373	74 756	63 38	36 62	66 120	89 016	155 136	42 62	57 38
2	Botoșani	23 335	60 254	83 589	27 92	72 08	44 474	22 594	67 068	66 31	33 69	67 809	82 847	150 657	45 01	54 99
3	Iași	14 512	55 393	69 905	20 76	79 24	48 907	23 523	72 430	67 53	32 47	63 419	78 916	142 335	44 56	55 44
4	Roman	13 741	21 458	35 199	39 04	60 96	59 405	14 907	54 312	72 55	27 45	53 146	36 365	89 511	59 37	40 63
5	Vaslui	17 634	30 231	47 865	36 84	63 16	50 312	17 623	67 935	74 06	25 94	67 945	47 855	115 800	58 67	41 33
6	Fălciu	10 198	36 233	46 431	21 96	78 04	50 454	17 220	67 673	74 56	25 44	60 652	53 452	114 104	53 15	46 85
7	Covurlui	28 453	39 563	68 016	41 83	58 17	57 261	20 872	78 133	73 31	26 69	85 713	60 436	146 150	58 65	41 35
8	Tutova	19 155	44 267	63 422	30 20	69 80	65 587	23 246	88 833	73 33	26 17	84 742	67 513	152 255	55 66	44 34
9	Tecuci	26 363	30 549	56 912	46 32	53 68	63 999	23 172	87 171	73 42	26 58	90 362	53 721	144 082	62 72	37 28
10	R.-Sărat	31 848	50 274	82 122	38 78	61 22	61 329	51 150	112 479	54 52	45 48	93 178	101 424	194 601	47 88	52 12
	<i>Grupa I</i>	<i>203 976</i>	<i>429 865</i>	<i>633 841</i>	<i>32 18</i>	<i>67 82</i>	<i>529 110</i>	<i>241 680</i>	<i>770 790</i>	<i>68 65</i>	<i>31 35</i>	<i>733 086</i>	<i>671 545</i>	<i>1 404 631</i>	<i>52 19</i>	<i>47 81</i>
1	Suceava	17 145	18 912	36 057	47 55	52 45	62 734	11 841	74 575	84 12	15 88	79 879	30 753	101 632	72 20	27 80
2	Neamț	9 631	18 996	28 627	33 64	66 36	55 515	11 074	66 589	83 37	16 63	65 146	30 070	95 216	68 42	31 58
3	Bacău	12 399	13 425	25 824	48 01	51 99	72 984	18 099	91 083	80 12	19 88	85 383	31 524	116 907	73 04	26 96
4	Putna	9 137	22 221	31 358	29 14	79 86	62 377	8 194	70 571	88 39	11 61	71 514	30 415	101 929	70 16	29 84
	<i>Grupa II</i>	<i>48 312</i>	<i>73 554</i>	<i>121 866</i>	<i>39 64</i>	<i>60 36</i>	<i>253 610</i>	<i>49 208</i>	<i>302 818</i>	<i>83 75</i>	<i>16 25</i>	<i>301 922</i>	<i>122 762</i>	<i>424 684</i>	<i>71 09</i>	<i>28 91</i>
1	Buzău	34 345	50 469	84 813	40 49	59 51	78 056	51 378	129 434	60 31	39 69	112 401	101 847	214 248	52 46	47 54
2	Prahova	23 142	37 356	60 499	38 25	61 75	87 052	38 429	125 481	69 38	30 62	110 195	75 785	185 980	59 25	40 75
3	Dâmbovița	14 578	25 788	40 366	36 11	63 89	77 199	30 293	107 492	71 86	28 14	91 777	56 081	147 858	62 10	37 90
4	Muscel	3 760	1 417	5 177	72 63	27 37	45 018	5 735	50 753	88 70	11 30	48 778	7 152	55 930	87 21	12 79
5	Argeș	13 689	16 957	30 646	44 67	53 33	98 636	25 114	123 750	79 71	20 29	112 324	42 071	154 395	72 75	27 25
6	Vâlcea	2 707	2 417	5 124	52 83	47 17	83 700	11 942	95 642	87 51	12 49	86 407	14 359	100 766	85 75	14 25
7	Gorj	5 865	1 902	7 767	75 51	24 49	87 205	11 095	98 300	88 71	11 29	93 070	12 997	106 067	87 75	12 25
8	Mehedinți	16 103	26 932	43 035	37 42	62 58	124 549	56 414	180 963	68 83	31 17	140 652	83 346	223 998	62 79	37 21
	<i>Grupa III</i>	<i>114 189</i>	<i>163 238</i>	<i>277 427</i>	<i>41 16</i>	<i>58 84</i>	<i>681 415</i>	<i>230 400</i>	<i>911 815</i>	<i>74 74</i>	<i>25 26</i>	<i>795 604</i>	<i>393 638</i>	<i>1 189 242</i>	<i>66 90</i>	<i>33 10</i>
1	Dolj	61 088	67 378	128 466	47 55	52 45	187 558	94 107	281 665	66 59	33 41	248 646	161 485	410 131	60 63	39 37
2	Romanați	34 730	34 678	69 408	50 04	49 96	133 627	55 866	189 493	70 56	29 44	168 357	90 544	258 901	65 06	34 94
3	Olt	29 424	22 357	51 781	56 82	43 18	91 318	41 409	132 727	68 80	31 20	120 742	63 766	184 508	65 44	34 56
4	Teleorman	44 399	79 214	123 613	35 92	64 08	126 930	82 570	209 500	60 59	39 41	171 329	161 784	333 113	51 43	48 57
5	Vlașca	33 505	85 853	119 358	28 07	71 93	97 998	76 836	174 834	56 05	43 95	131 503	162 689	294 192	44 70	55 30
6	Ilfov	55 337	106 633	161 970	34 16	65 84	109 087	72 661	181 748	59 99	40 01	164 424	179 294	343 718	47 84	52 16
7	Ialomița	77 824	127 261	205 085	37 95	62 05	113 026	118 055	231 081	48 90	51 10	190 850	245 316	436 166	43 76	56 24
8	Brăila	34 984	66 837	101 821	34 36	65 64	55 675	83 825	139 500	39 91	60 09	90 659	150 662	241 321	37 57	62 43
	<i>Grupa IV</i>	<i>371 291</i>	<i>590 211</i>	<i>951 502</i>	<i>38 62</i>	<i>61 38</i>	<i>915 219</i>	<i>625 329</i>	<i>1 540 548</i>	<i>59 41</i>	<i>40 59</i>	<i>1 286 510</i>	<i>1 215 540</i>	<i>2 502 050</i>	<i>51 42</i>	<i>48 58</i>
1	Tulcea	5 623	1 703	7 326	76 75	23 25	148 993	47 428	196 421	75 86	24 14	154 616	49 131	203 747	75 89	24 11
2	Constanța	56 605	25 031	81 636	69 34	30 66	221 467	101 642	323 109	68 54	31 46	278 072	126 673	404 745	68 70	31 30
	<i>Grupa V</i>	<i>62 228</i>	<i>26 734</i>	<i>88 962</i>	<i>69 05</i>	<i>30 05</i>	<i>370 460</i>	<i>149 070</i>	<i>519 530</i>	<i>71 31</i>	<i>28 69</i>	<i>432 688</i>	<i>175 804</i>	<i>608 492</i>	<i>71 11</i>	<i>28 89</i>
	România	799 996	1 283 602	2 083 598	38 39	61 61	2 749 814	1 295 687	4 045 501	67 97	32 03	3 549 810	2 579 289	6 129 099	57 92	42 08

mai mare parte. Excepțiuni rari se văd în județul Gorj, unde sistemul arendășiei nu a cuprins nici un sfert din totalul exploatațiunilor mari agricole și în Muscel unde de asemenea proporția arendărilor trece de 27%. Probabil situațiunea din aceste două județe este determinată de existența proprietăților moșnenilor, cari n'au abandonat încă moșiile lor, ci le caută direct, chiar cu mijloacele restrânse de care dispun.

Dacă am face o a doua clasă de districte, în care cultura în regie să nu fie întrecută de exploatarea prin arendășie, ar trebui să notăm județul Olt cu 56,8% și Vâlcea cu 52,8%.

Intre 50-40% cultură directă apare mai toată grupa Carpaților Munteni, județul Dolj din regiunea șesurilor Dunării și câteva județe din Moldova.

Nicăiri însă sistemul arendășiei (posesiei) nu e mai în floare ca în Nordul și Estul Moldovei: aci întâlnim jud. Iașii, Fălciu, Dorohoiul, Botoșanii, în care trei părți din moșii sunt date în arendă. Mai spre Sud proporțiile, ceva mai slabe, totuși sunt destul de mari ca să indice preferința ce se dă culturii indirecte, preferința ce a pătruns chiar și în regiunea muntoasă a Moldovei.

Dar exemplul s'a întins repede și cu putere în ținuturile dela Dunăre. Districtele cu cultură mare precum sunt Ilfov, Ialomița, Teleorman, Vlașca, Brăila au atras de mult pe arendași și astfel proprietarii au început să abandoneze și pe aci exploatarea în regie, înclinând către celalalt sistem, care se pare a fi mai rentabil și mai comod.

Cât privește *exploatarea mai mici de 100 hectare*, tabela No. 6 confirmă faptul în deobște cunoscut că cultura în proprietate formează regula și că majoritatea întinderii pământului se cultivă de înșiși proprietarii lui. Din totalul de 4 045 501 hectare cât ocupă cultura mică și mijlocie, 2 749 814 hectare s'au înscris în rubrica exploatațiunilor directe și restul de 1 295 687 hectare este întinderea pământului ce se caută în arendă, cu dijmă sau cu alte învoeli de către micii agricultori. La 100 hectare deci din suprafața cultivată de aceștia, 68 hectare le aparține în plină proprietate și 32 hectare sunt arendate dela alții.

Aci cestiunea sistemului de exploatare nu se mai prezintă așa cum am privit-o adineaori, când am tratat despre felul de cultură a moșiilor. La proprietățile mici arendășia este, ca să zicem astfel, necunoscută, în sensul că sunt rare cazurile când proprietarul unui pământ de întindere mică să și-l dea în arendă la alții, în loc să-l cultive singur. Din potrivă, de regulă terenurile ce le stăpânesc cei mici sunt neîndestulătoare pentru trebuințele săteanului și prea înguste pentru timpul și brațele de muncă de care dispune. El va căuta deci să-și mărească cultura învoind, fie cu bani, fie cu dijmă, câteva hectare din moșia proprietarului sau arendașului cel mare, care la rândul său găsește mai convenabil, mai cu seamă în partea țării de dincoace de Milcov, ca să închirieze pământul său, decât să-l exploateze în regie, fiindcă închirierea îi asigură mai bine profitul și îi procură în același timp brațele necesare pentru cultivarea în regie a restului de moșie (sistemul dijmei și al rusfetului).

Aceste fapte cunoscute bine de toți agricultorii noștri se oglindesc admirabil în cifrele înșirate în coloanele 7—11 din tabela No. 6.

Este explicit acumă că cele 1 295 687 hectare ce se găsește trecute în coloana B sunt luate cu arendă, dijmă, etc. în mare parte de către micii cultivatori dela proprietarii mari. Zicem în mare parte, pentru că statistica n'a putut să noteze, cât din acest pământ închiriat de cei mici aparține la marea proprietate și câte sunt învoiri făcute între cei mici. Neîndoios însă că aceste din urmă cazuri rari nu pot reprezintă nici 20% din total. Dacă am admite acest procent, atunci din combinațiunea cifrelor dela prima categorie de ex-

ploatațiuni cu a doua, s'ar putea deduce în mod aproximativ, că întinderea *culturilor anuale a «marei proprietăți»* (dela 100 hectare în sus) s'ar evalua la $2\ 083\ 598 + (1\ 295\ 687 - \frac{1\ 295\ 687}{5}) = 3\ 120\ 148$ hectare) față cu întinderea *culturilor anuale a «micii proprietăți»*, care s'ar putea evalua la $2\ 749\ 814 + 259\ 137 = 3\ 008\ 951$ hectare.

Așa dară din total de 6 129 099 hectare de sâmnături, fânețe și sădiri marea proprietate ar stăpâni, în ipoteza admisă de noi, pe baza cifrelor de mai sus, ceva mai mult de jumătate, iar ceealaltă jumătate ar reveni micii proprietăți cu mai puțin de 100 hectare. Nu este însă de omis că proprietarii mari dispun în afară de locurile de muncă anuală, de pășuni vremelnice și statornice și de păduri, ape, etc. că proporția în care le revine aceste alte terenuri e mult mai mare decât la proprietarii cei mici, la care pământurile aproape în întregime sunt afectate culturii anuale. Dacă am lua de bază, spre pildă, evaluațiunea întinderii pășunilor permanente și timporare din 1904, am vedea că din totalul de $1\frac{1}{4}$ milion hectare, mai mult de 800 mii, adică 64% aparțin marei proprietăți, pe când cei mici nu au decât 443 mii hectare. Tot de asemenea în privința pădurilor, este cert, deși nu posedăm elementele distribuțiunii ei, că suprafața ce o stăpânesc marii proprietari întrece cu mult părțile celor mici, compuse aproape exclusiv din pădurile dela munte ce au mai rămas în stăpânirea răzeșilor, care se știe că le păstrează în stare de indiviziune.

Așa fiind, suntem îndreptățiți a conchide, că în ceea ce privește întinderea «pământului cultivabil», **proprietatea mare dela 100 hectare în sus întrece proprietatea mijlocie și mică.**

La aceleași rezultate generale a ajuns și recensământul fiscal întocmit în anul 1905. În adevăr proprietatea cultivabilă cuprinzând arăturile, fânețele, pășunile și livezile (fără vii), care este impusă la funciar, se întinde pe 7 968 296 hectare, dintre cari 3 787 192 hectare aparțin la 4171 proprietari mari (dela 100 hectare în sus), iar restul de 4 181 104 hectare stau sub stăpânirea a 1 054 001 proprietari mici (cu mai puțin de 100 hectare). Proporțiunea ar fi 52% proprietate mică față de 48% proprietate mare, adică puțin diferită de repartizarea ce am găsit-o și noi servindu-ne de statistica agricolă. Inșă este de ținut socoteală, că în cifrele Ministerului de finance nu se cuprind întinderea domeniilor Statului, nici a domeniilor Coroanei. După o ultimă evaluațiune, moșiile ce mai posedă Statul în partea țării de dincoace de Dunăre, au o suprafață de 425 000 hectare, iar în Dobrogea de 93000 hectare; la aceste proprietăți domeniiale se mai adaogă 52 000 hectare moșii ale Statului cari au fost cedate diferitelor autorități pentru anumite trebuințe. Proprietatea Statului reprezintă deci în total 570.000 hectare. Pământul cultivabil al Domeniului Coroanei se întinde pe 59 000 hectare.

Cum amândouă aceste cifre vin negreșit să mărească suprafața proprietății mari indicată de recensământul fiscal, proporțiile de mai sus se schimbă, căci la suma de 4 357 192 hectare proprietate mare particulară a Statului și a Coroanei, corespunde suma de 4 181 104 hectare a micilor proprietari. Suta de hectare se împarte deci în 51 aparținând proprietății mari și 49 aparținând celei mici, o repartizare care se apropie foarte mult de rezultatele statistice agricole, pe care le-am consemnat mai sus.

Admițând ca bune datele recensământului fiscal, pe care le-am completat cu întinderea domeniilor Statului și ale Coroanei, — este neîndoios că în această cestiune exactitatea absolută nu se poate căuta, în lipsa unei măsurători cadastrale — raportul între întinderea proprietății și numărul proprietarilor este prea

semnificativ, pentru ca să nu-l relevăm cu această ocaziune. În adevăr, cele 4 357 192 hectare aparținând mării proprietăți se stăpânesc de 4 173 persoane; ca să facem media ce revine de proprietate, trebuie să scoatem din calcul: 1) Statul cu 570 000 hectare, 2) Domeniul Coroanei cu 59 000 hectare, 3) Persoanele juridice (proprietățile de mână moartă) în număr de 416 cu o întindere de 453 272 hectare. Rămâne astfel ca proprietate mare particulară 3 333 920 hectare aparținând la 3 755 persoane. Media ce revine de o proprietate mare se fixează la 890 hectare pământ cultivabil, o medie abstractă, întrucât nu ținem seamă de diferitele categorii de întinderi (vezi capitolul precedent).

La mica proprietate recensământul fiscal a fixat o medie de 3,98 hectare, rezultatul împărțirii celor 4 181 104 hectare la 1 054 001 proprietari.

Diferența dintre aceste 2 medii: deoparte 890 hectare și de alta 3,98 hectare ne explică acum în mod suficient, pentru ce marea proprietate găsește convenabil să înstrăineze la cei mici exploatarea unei bune părți din pământul lor de cultură (peste 1 milion de hectare), făcând cu aceștia învoeli, fie în bani, fie în muncă, dijmă sau alte combinațiuni utile. Aceiași diferență ne mai explică pentru ce micii cultivatori, unii fără pământ, alții dispunând de un pământ îngust, neîndestulător față cu nevoile și cu brațele ce stau gata să-l muncească, alegă la proprietarul cel mare ca să se învoiască pe câteva hectare din terenul ce acestuia îi prisosește ¹⁾.

Iată încă pentru ce acest mod de exploatare indirectă, oferit de cei mari, căutat de cei mici, are cu totul alt caracter, altă însemnătate, alte efecte și consecințe decât sistemul arendașiei, pe care l'am găsit îmbrățișat cu preferință de proprietarul cel mare.

Revenind la tabela No. 6 și căutând să pătrundem mai deaproape în cercetarea felului de exploatare a micilor gospodării agricole, găsim, după cum ne arată coloanele 10 și 11, variațiuni sensibile dela un județ la altul, variațiuni în care se reflectă situațiuni particulare și interesante.

În toată Moldova și mai cu deosebire în districtele muntoase, cultura în pământ arendat este relativ puțin îmbrățișată de agricultorii cei mici. Regiunea I, în care intră și R.-Sărat, nu dă ca procent la hectarele cultivate de cei mici în pământ străin, decât 31,05%, iar în regiunea II această proporție scade la 16,25%. Cauza acestei slabe proporțiuni nu provine din faptul, că în această parte a țării sătenii ar fi destul de înstăriți, ca să nu mai aibă nevoie de a închiria

1) Recensământul fiscal din 1905 acuză existența a 1.015.302 proprietari cu mai puțin de 10 hectare, pe o suprafață de 3.319.695 hectare. Media acestora este redusă la 3 ha. 27 arii de proprietar.

După datele provizorii publicate de d. G. Creangă în broșura sa: «Proprietatea rurală și chestiunea țărănească», date extrase din lucrările fiscale pe anul 1896, proprietatea mică până la 10 hectare se repartiză în Muntenia și în Moldova precum urmează:

CATEGORIA PROPRIETĂȚILOR	Numărul contribu- abililor funciari	Intinde- rea culti- vabilă în hectare	Cât re- vine de 1 contri- buabil	
			Hect.	Arii
Până la 1/2 hectare inclusiv	62 740	26 386	0	42
Peste 1/3 — 1 » »	80 593	72 320	3	90
» 2 — 2 » »	146 667	235 026	1	60
» 2 — 3 » »	130 634	334 203	2	56
» 3 — 4 » »	171 323	627 757	3	66
» 4 — 5 » »	146 424	700 123	4	78
» 5 — 6 » »	128 658	728 364	5	66
» 7 — 10 » »	28 418	234 262	8	24
Total până la 10 ha. incl. .	895 457	2 958 441	3	30

pământurile celor mari. Din contră, atât statisticile noastre cât și tabelele recensământului fiscal dovedesc că în districtele din regiunea I și II exploatările și proprietățile mici sunt mai înguste decât în restul țării. Lipsa deci de pământ este mai simțită și întreaga situațiune economică a săteanului din Moldova este mai critică. Dar dacă sistemul exploatării indirecte nu este practicat aci de către cei mici pe o scară așa de întinsă, cauza trebuie căutată în obiceiurile locului. Se știe în adevăr că exploatarea pământului în dijmă este acolo foarte puțin răspândită; gospodarii cei mari caută moșia cu săteni, plătindu-le muncile de obicei în bani. Prin urmare cultura se face deadreptul de către proprietar și arendaș, iar micul cultivator fiind un salariat zilnic sau plătit pe bucata de pământ, nu apare ca exploatare în statistica noastră decât numai acolo și numai pentru partea pe care și-o cultivă el însuși.

Altfel se prezintă lucrurile în districtele de pe șeurile Dunării. Aci exploatarea moșilor prin dare în dijmă la săteni, este generalizată; sunt districte în care peste jumătate din suprafața cultivată de micii agricultori este învoită dela proprietarul sau arendașul moșiei, așa de ex. Ialomița și Brăila; în Ilfov și Vlașca proporția aceasta trece de 40%, iar în restul districtelor din această regiune variază dela 30—39%.

Procentele sunt mai mici în regiunea Carpaților și lucrul se explică ușor: la munte terenurile de arătură fiind restrânse, învoelile agricole sunt mai rari, dijma sau arenda în bani mai puțin practică.

Dobrogea se înfățișează cu o situațiune specială: din cauză că marea proprietate și marea exploatațiune ocupă suprafețe mici și din cauză că sătenii sunt mai bine înstăriți, proporția hectarelor luate în arenda de micii cultivatori nu este așa de însemnată: în Tulcea 24%, în Constanța 31%; e probabil că o bună parte din acestea sunt terenuri învoite tot dela proprietari mici și mijlocii, cari pentru motive determinate nu și caută singuri pământul, cum de ex. se întâmplă cu locuitorii din țară improprietăriți în Dobrogea, cari nu s'au strămutat încă definitiv pe loturile cumpărate dela Stat, ci le arendează la alții.

Situațiunea în care se află mica exploatare agricolă, a României după cifrele conținute mai sus, nu se poate compara ușor cu aceia din alte țări străine, pentru că condițiunile economiei noastre rurale sunt speciale și caracteristice. Așa de ex., învoiala agricolă „dijma“, care este așa de răspândită la noi și tinde a se generaliza, nu se cunoaște aproape de loc sau prea puțin în alte țări, nici chiar în părțile locuite de Români, iar contractul zis «metayage» ce există în Franța, Italia, etc. se deosebește mult de «dijma» noastră.

Cu toate acestea vom produce câteva date comparative culese din statisticile străine, mai mult în scopul de a complectă științele ce le-am dat mai sus cu privire la modul de exploatare. În Germania, unde exploatările agricole mai mici de 100 hectare se întind pe o suprafață de peste 32 milioane hectare, reprezentând 76% din întregul teritoriu agricol al Imperiului, repartizarea după modul de exploatare se înfățișează astfel: 29 milioane hectare adică 90% sunt căutate de înșiși proprietarii pământului și numai 3¼ milioane sau 10% sunt exploatare de arendași.

În Ungaria exploatările agricole mai mici de 200 joch se întind pe aproape 14 milioane hectare, reprezentând 58% din suprafața agricolă. Din punctul de vedere al modului de exploatare, ele se repartizează precum urmează: 11 509 000 hectare sunt căutate de înșiși proprietarii (82%), 322 000 hectare sunt pe seama arendașilor (2,8%) și 2 062 000 hectare (14,8%) au un caracter mixt, adică sunt exploatare de arendași cari sunt în același timp și proprietari.

Reținem din aceste cifre, că în Ungaria exploatarea în regie la gospodăriile mai mici de 200 joch re-

prezintă aproape 83%, pe când cultura indirectă nu ia decât 17% din totalul hectarelor. Va să zică: 10 la sută în Germania, 17 la sută în Ungaria, 32 la

sută în România. Aceasta dovedește încă odată în- gustimea și insuficiența pământurilor de cultură, de care dispune la noi mica proprietate.

Exploatațiunile mai mari de 100 hectare din anul 1904 repartizate după modul de exploatare

Nombre et surface des exploitations au dessus de 100 hectares en 1904 et leur répartition d'après le mode d'exploitation

TABELA No. 7.

JUDEȚELE și GRUPELE DE JUDEȚE DÉPARTEMENTS et GROUPES DE DÉPARTEMENTS	Exploatațiuni căutate de proprietari <i>Propriétaires</i>		Exploatațiuni căutate de arendași <i>Fermiers</i>		Exploatațiuni căutate de propie- tari, care mai târ- ziu și locuri cu arendă <i>Propriétaires culti- vanti en même temps des terres affermées</i>		Totalul exploa- tațiunilor mari <i>Total des grandes exploitations</i>		La 100 din nu- mărul exploatați- unilor sunt căutate de: <i>Sur 100 exploita- tions on compte:</i>			La 100 hectare din totalul exploa- tațiunilor aparțin: <i>Sur 100 hectares du total il en revient:</i>			
	Număr	Intinderea cul- turilor anuale <i>Surfaces des cultures annuelles</i>	Nombre	Intinderea cul- turilor anuale <i>Surfaces des cultures annuelles</i>	Număr	Intinderea cul- turilor anuale <i>Surfaces des cultures annuelles</i>	Nombre	Intinderea cul- turilor anuale <i>Surfaces des cultures annuelles</i>	Proprietari <i>Propriétaires</i>	Arendași <i>Fermiers</i>	Prop. și arendași <i>Prop. et fermiers</i>	Proprietari <i>Propriétaires</i>	Arendași <i>Fermiers</i>	Prop. cult. en même temps des terres affermées	
		Hectare		Hectare		Hectare		Hectare							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
Șesurile Siretului și Prutului	1 Drohoi	34	18 758	90	51 832	6	6 375	130	76 965	26.2	69.2	4.6	24.4	67.3	8.3
	2 Botoșani	27	16 121	84	52 698	8	6 493	119	75 312	22.7	70.6	6.7	21.4	70.0	8.6
	3 Iași	14	12 735	88	52 602	5	2 149	107	67 486	13.1	82.2	4.7	18.9	77.9	3.2
	4 Roman	38	15 923	50	19 320	1	101	89	35 344	42.7	56.2	1.1	45.0	54.7	0.3
	5 Vaslui	41	15 363	67	23 762	7	1 930	115	41 055	35.6	58.3	6.1	37.4	57.9	4.7
	6 Fălciu	24	11 383	46	23 326	9	4 342	79	39 051	30.4	58.2	11.4	29.2	59.7	11.1
	7 Tutova	50	22 907	63	31 659	10	4 745	123	59 311	40.7	51.2	8.1	38.6	53.4	8.0
	8 Covurlui	32	16 936	53	29 290	11	5 478	96	51 704	33.3	55.2	11.5	32.8	56.6	10.6
	9 Tecuci	33	15 571	36	24 857	11	6 541	80	46 969	41.2	45.0	13.8	33.2	52.9	13.9
	10 R.-Sărat	68	29 305	82	39 064	5	1 420	155	69 789	43.9	52.9	3.2	42.0	56.0	2.0
<i>Grupa I</i>	<i>361</i>	<i>175 002</i>	<i>659</i>	<i>348 410</i>	<i>73</i>	<i>39 574</i>	<i>1 093</i>	<i>562 986</i>	<i>33.0</i>	<i>60.3</i>	<i>6.7</i>	<i>31.1</i>	<i>61.9</i>	<i>7.0</i>	
Carpații Moldovei	1 Suceava	43	14 567	45	18 598	11	1 998	99	35 163	43.4	45.5	11.1	41.4	52.9	5.7
	2 Neamț	28	9 286	43	18 361	1	103	72	27 750	38.9	59.7	1.4	33.4	66.2	0.4
	3 Bacău	53	16 413	38	11 128	5	2 420	96	29 961	55.2	39.6	5.2	54.8	37.1	8.1
	4 Putna	24	8 733	43	18 217	4	1 667	71	28 617	33.8	60.6	5.6	30.5	63.7	5.8
<i>Grupa II</i>	<i>148</i>	<i>48 999</i>	<i>169</i>	<i>66 304</i>	<i>21</i>	<i>6 188</i>	<i>338</i>	<i>121 491</i>	<i>43.8</i>	<i>50.0</i>	<i>6.2</i>	<i>40.3</i>	<i>54.6</i>	<i>5.1</i>	
Carpații Munteniei	1 Buzău	70	30 167	91	38 159	19	7 758	180	76 084	38.9	50.6	10.5	39.6	50.2	10.2
	2 Prahova	70	19 966	89	32 935	13	3 405	172	56 306	40.7	51.7	7.6	35.5	58.5	6.0
	3 Dâmbovița	49	11 549	61	21 522	12	4 457	122	37 528	40.2	50.0	9.8	30.8	57.3	11.9
	4 Muscel	25	4 727	7	1 244	—	—	32	5 971	78.1	21.9	—	79.2	20.8	—
	5 Argeș	42	12 327	36	12 538	15	3 144	93	28 009	45.2	38.7	16.1	44.0	44.8	11.2
	6 Vâlcea	18	2 856	16	2 668	2	319	36	5 843	50.0	44.4	5.6	48.9	45.6	5.5
	7 Gorj	33	5 510	1	141	17	3 135	51	8 786	64.7	2.0	33.3	62.7	1.6	35.7
	8 Mehedinți	48	17 788	54	21 978	19	6 697	121	46 463	39.7	44.6	15.7	38.3	47.3	14.4
<i>Grupa III</i>	<i>355</i>	<i>104 890</i>	<i>355</i>	<i>131 185</i>	<i>97</i>	<i>28 915</i>	<i>807</i>	<i>264 990</i>	<i>44.0</i>	<i>44.0</i>	<i>12.0</i>	<i>39.6</i>	<i>49.5</i>	<i>10.9</i>	
Șesurile Dunării	1 Dolj	113	55 251	11	61 333	36	12 938	262	129 522	43.1	43.1	13.8	42.7	47.3	10.0
	2 Romanați	102	27 504	70	27 627	21	10 852	193	65 983	52.8	36.3	10.9	41.7	41.9	16.4
	3 Olt	86	27 515	51	18 435	12	3 584	149	49 534	57.7	34.2	8.1	55.5	37.2	7.3
	4 Teleorman	71	41 829	96	69 028	13	8 035	180	118 892	39.5	53.3	7.2	35.2	58.1	6.7
	5 Vlașca	66	28 839	114	70 154	22	18 919	202	117 912	32.7	56.4	10.9	24.5	59.5	16.0
	6 Ilfov	112	53 364	170	87 048	15	7 316	297	147 728	37.7	57.2	5.1	36.1	58.9	5.0
	7 Ialomița	69	51 142	134	120 949	15	10 525	218	182 616	31.6	61.5	6.9	28.0	66.2	5.8
	8 Brăila	33	26 863	62	56 923	14	9 330	109	93 116	30.3	56.9	12.8	28.9	61.1	10.0
<i>Grupa IV</i>	<i>652</i>	<i>312 307</i>	<i>810</i>	<i>511 497</i>	<i>148</i>	<i>81 499</i>	<i>1 610</i>	<i>905 303</i>	<i>40.5</i>	<i>50.3</i>	<i>9.2</i>	<i>34.5</i>	<i>56.5</i>	<i>9.0</i>	
Dobro- gea	1 Tulcea	14	3 785	2	660	9	1 231	25	5 676	56.0	8.0	36.0	66.7	11.6	21.7
	2 Constanța	119	41 980	53	15 400	74	16 491	246	73 871	48.4	21.5	30.1	56.8	20.9	22.3
	<i>Grupa V</i>	<i>133</i>	<i>45 765</i>	<i>55</i>	<i>16 060</i>	<i>83</i>	<i>17 722</i>	<i>271</i>	<i>79 547</i>	<i>4.1</i>	<i>20.3</i>	<i>30.6</i>	<i>57.5</i>	<i>20.2</i>	<i>22.3</i>
România	1 649	686 963	2 048	1 073 456	422	173 898	4 119	1 934 317	40.0	49.7	10.3	35.5	55.5	9.0	

Înainte de a încheia acest capitol, vom reveni asupra exploatărilor mai mari de 100 hectare, pentru a da, în privința modului cum se exploatează, câteva științi suplimentare, pe care cercetarea mai amănunțită și nominală din 1904, ne permite, a le consemna în următoarele două tablouri: No. 7 și No. 8.

Situațiunea din anul 1904, așa cum rezultă din cifrele înscrise în tabela No. 7, nu diferă mult de aceea pe care am prezentat-o în expunerile de pân'aci cu privire la anul 1905. Numărul exploatațiunilor dela 100 ha. în sus eră ceva mai mic și deasemenea întinderea ce ocupau eră cu vr'o 150 000 hectare inferioară celeia din anul următor, când am văzut culturile anuale luând o extensiune considerabilă. Din punctul de vedere al modului de exploatare, anul 1904 se prezintă cu următoarea repartizare: 689 963 hectare au fost căutate de către proprietarii mari pe moșiile lor; 1 073 456 ha. s'au exploatat de către arendași și 173 898 ha. este întinderea exploatațiunii cu caracter mixt: proprietari care țin în arendă pământuri străine; sau în procente 35,5 la 100 hectare s'au căutat de înșiși proprietari, 55,5% de către arendași, 9% de către proprietari-arendăși. Proporțiua exploatațiunilor arendate este și de astă dată destul de izbitoare.

Dar mai interesante sunt amănuntele ce ni le oferă tabela No. 8, în care exploatațiunile mari din 1904 au fost repartizate în 4 categorii, după întinderea lor, și privite în acelaș timp din punctul de vedere al modului cum se face exploatarea, sau mai bine zis al titlului de posesiune ce îl însusește marele cultivator.

Să considerăm întâi exploatațiunile căutate de înșiși proprietari, adică cultura directă. Cele 1 649 unități, care s'au numărat în anul 1904, în acest fel de exploatare se divid astfel după întinderea lor: (Tab. 8 A.)

a) 679 exploatațiuni dela 100—199 hectare coprinzând o suprafață totală de 92 799 ha., ceia ce dă o mijlocie de 122 hectare de o gospodărie. Ca număr ele reprezintă 40,9% din totalul exploatărilor căutate de proprietarii mari, ca întindere din totalul suprafeței ce le este afectată;

b) 568 exploatațiuni între 200—499 hectare cuprind o suprafață cultivată de 177 667 ha., cu o mijlocie de 310 ha. În proporții numărul lor însemnează o treime din totalul gospodăriilor de acest fel, iar suprafața este a patra parte din întinderea 13% exploatațiunilor căutate în regie;

c) 270 exploatațiuni dela 500—999 ha. se întind pe 185 036 hectare, adică fiecare are în mijlociu o suprafață de 680 hectare. În procente numărul lor reprezintă 16% din total, iar pământul ce îl cultivă ocupă ceva mai mult de un sfert din total;

d) A patra categorie nu are decât 132 exploatațiuni, adică 8% din întregul număr, însă ele cuprind suprafața de cultură cea mai mare: 231 461 ha., ceia ce reprezintă 35% sau mai mult de o treime din pământul cultivat de marii proprietari. Media de exploatațiune revine aci la 1 750 hectare.

Datele de mai sus ne arată că pe măsură ce categoria de cultură este mai mare, numărul exploatațiunilor scade, dar atât întinderea totală cât și proporțiua ce ea reprezintă cresc.

În total acest fel de cultură directă însumează 1 649 gospodării cu o suprafață de 686 963 culturi anuale, adică în mijlociu câte 416 hectare de fiecare exploatațiune.

Alături însă cu pământul de cultură anuală, statistica agricolă din anul 1904 a înregistrat și întinderea locurilor de pășuni statornice și vremelnice ce aparține exploatațiunii mari. Utilizând aceste elemente în tabela No. 8, facem cuvenita rezervă asupra exactității cifrelor pentru motivele pe care le-am expus

într'unul din capitolele anterioare și asupra cărora vom mai reveni. În al doilea rând menționăm că suprafața pășunilor n'a intrat în socoteală, când am repartizat exploatările agricole după întinderea lor, fiindcă acolo am ținut seamă numai de pământul de arătură, fâneaș și sădiri.

Este cu toate acestea de mult interes de a cunoaște, măcar cu aproximație de ce suprafață de pășune dispune marea exploatare și pentru acest motiv în tabela No. 8, am introdus la fiecare fel de cultură și la fiecare categorie, câte o rubrică specială a pășunilor statornice și vremelnice.

La cultura directă, de analiza căreia ne-am ocupat pân'acum, distingem alături de cele 686 963 hectare sămănături (cu fânețe și sădiri) lucrate de înșiși proprietari, un număr de 241 159 hectare pășune. Raportul dintre aceste două cifre ne arată că la 100 hectare culturi anuale proprietarul cel mare și-a rezervat 35 hectare locuri de pășunare. Acest raport se arată mai mare în districtele din Moldova (grupa I dă 45 ha. pășune la 100 ha. culturi anuale) decât în cele din Muntenia (pe șesurile Dunărei numai 20 ha. pășune la 100 ha. culturi); mai întinse bine înțeleș, sunt pășunile la munte (grupa II 60 ha., grupa III 40 ha. pășuni la 100 ha. cultivate) decât la șes.

Totalul de 241 159 hectare de pășuni se împarte astfel pe categorii: categoriei de exploatațiuni dela 100—199 ha. îi revine 44 927 ha. pășune (48 la 100 ha. pământ de cultură); cele dela 200—499 au 61 884 hectare pășune (35 către 100); exploatațiunile mari cu 500—999 ha. au numai 56 944 (30 către 100) și în fine exploatațiunile foarte mari (dela 1000 ha. în sus) dispun de 77 404 ha. pășune față de 231 461 hectare pământ cultivat (tot 30 față de 100).

Trecem la partea B a tabelii No. 8, coprinzând exploatațiunile arendașilor dela 100 hectare în sus. În total s'au înregistrat 2 048 unități cultivând în 1904 o suprafață de 1 073 456 hectare pământ de arătură, fâneață și sădiri.

Din acestea: a) 576 exploatațiuni conduse de arendași fac parte din categoria I cu mai puțin de 200 hectare și ocupă o suprafață de 80 809 ha. revenind în mijlociu câte 140 hectare de fiecare exploatare. Ca număr ele reprezintă 28% din totalul gospodăriilor cu cultură indirectă, ca suprafață 8% din tot pământul afectat lor;

b) 792 exploatațiuni de arendași lucrează 256 568 ha., adică câte 320 hectare de fiecare. În proporții, numărul acesta însemnează 38% din total, iar suprafața 24%;

c) 429 exploatațiuni dela 500—999 ha. au 297 671 ha., ceea ce revine în mediu câte aproape 700 ha. de fiecare exploatație. Procentele: 21% ca număr, 28% ca întindere.

d) 251 exploatațiuni mai mari de 1000 hectare dispun de o suprafață de 438 408 ha., adică cu o mijlocie de 1 740 ha. de arendaș. Proporțiile: 13% ca număr, 40% ca suprafață.

Din datele de mai sus se desprind aceleași observațiuni ca și la cultura directă: numărul exploatațiunilor merge scăzând cu cât categoria este mai mare, în timp ce întinderea sporește. Dealtminteri comparațiunea cu datele privitoare la cultura proprietarilor ne mai dovedește că întinderea medie ce revine de fiecare categorie se apropie mult în aceste două feluri de exploatare.

Pășunile statornice și vremelnice de cari dispune categoria arendașilor mari se întind pe o suprafață de 404 212 hectare. Raportul lor la pământurile de cultură: 1 073 456 ha., ne indică că la 100 hectare muncite, arendași și-au rezervat 37 hectare ca locuri de

Exploatațiunile agricole mari (de 100 hectare și mai mult) în anul 1904, repartizate după felul exploatării și întinderea pământului cultivat. Intinderea culturilor anuale precum și a pășunilor vremelnice și statornice.

Exploitations agricoles au dessus de 100 hectares réparties par catégories d'étendues selon le mode d'exploitation.

TABELA No. 8.

A.

JUDEȚELE și GRUPELE DE JUDEȚE		EXPLOATAȚIUNILE AGRICOLE FĂCUTE ÎN PROPRIETATE (PROPRIÉTAIRES)															
		Dela 100—199 HECTARE			Dela 200—499 HECTARE			Dela 500—999 HECTARE			Dela 1000 Hectare în sus			T O T A L			
		Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice	Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice	Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice	Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice	Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice	
																	Hectare
Șesurile Siretului și Prutului		1 Dorohoi	11	1 495	599	8	2 602	1 083	9	7 013	5 157	6	7 648	3 143	34	18 758	9 982
		2 Botoșani	1	180	26	12	4 025	1 260	10	5 711	1 602	4	6 205	2 145	27	16 121	5 033
		3 Iași	2	289	698	4	1 485	361	5	3 687	2 489	3	7 274	2 284	14	12 735	5 832
		4 Roman	9	1 197	373	19	6 163	3 259	6	3 820	1 545	4	4 743	1 493	38	15 923	6 670
		5 Vaslui	17	2 174	798	17	5 995	3 260	3	2 206	532	4	4 988	2 277	41	15 363	6 867
		6 Fălciu	8	1 101	274	8	2 328	1 154	6	4 171	2 095	2	3 783	1 461	24	11 383	4 984
		7 Tutova	12	1 616	4 466	21	6 182	2 860	12	7 809	4 597	5	7 300	3 208	50	22 907	15 131
		8 Covurlui	8	1 159	644	13	4 925	2 103	8	5 479	2 478	3	5 373	2 716	32	16 936	7 941
		9 Tecuci	11	1 464	443	12	3 538	1 599	6	4 103	1 024	4	6 466	3 632	33	15 571	6 698
		10 R.-Sărat	25	3 444	1 789	25	8 225	3 738	11	6 818	1 683	7	10 818	3 457	68	29 305	10 667
Grupa I		104	14 119	10 110	139	45 468	20 677	76	50 817	23 202	42	64 598	25 816	361	175 002	79 805	
Carpații Moldovei		1 Suceava	26	3 423	1 350	9	2 726	1 440	5	3 184	1 374	3	5 234	6 722	43	14 567	10 886
		2 Neamț	9	1 152	657	13	4 059	2 823	6	4 075	1 802	—	—	—	28	9 286	5 282
		3 Bacău	19	2 582	5 693	26	7 709	8 137	6	3 923	1 558	2	2 199	2 271	53	16 413	17 659
		4 Putna	13	1 856	320	6	1 993	446	3	1 918	228	2	2 966	585	24	8 733	1 579
Grupa II		67	9 013	8 020	54	16 487	12 846	20	13 100	4 962	7	10 399	9 578	148	48 999	35 406	
Carpații Munteniei		1 Buzău	30	4 275	2 395	23	7 618	3 405	11	7 002	2 183	6	11 272	1 780	70	30 167	9 763
		2 Prahova	43	6 040	4 178	19	5 493	3 533	5	3 337	1 473	3	5 096	1 805	70	19 966	10 989
		3 Dâmbovița	32	4 235	565	15	4 898	1 388	1	516	205	1	1 900	125	49	11 549	2 283
		4 Muscel	17	2 336	5 767	7	1 891	1 100	1	500	600	—	—	—	25	4 727	7 467
		5 Argeș	25	3 283	2 109	10	3 150	896	6	3 978	1 717	1	1 916	340	42	12 327	5 062
		6 Vâlcea	14	1 728	992	4	1 128	238	—	—	—	—	—	—	18	2 856	1 230
		7 Gorj	26	3 313	2 231	6	1 541	790	1	656	—	—	—	—	33	5 510	3 021
		8 Mehedinți	22	3 037	578	12	3 256	452	12	7 916	2 017	2	3 579	650	48	17 788	3 697
Grupa III		209	28 247	18 815	96	28 975	11 802	37	23 905	8 195	13	23 763	4 700	355	104 890	43 512	
Șesurile Dunărei		1 Dolj	48	6 512	1 318	39	11 809	2 792	18	11 868	1 853	8	25 062	6 355	113	55 251	12 318
		2 Romanați	52	7 197	708	38	11 063	493	11	7 012	167	1	2 232	—	102	27 504	1 368
		3 Olt	50	6 970	1 532	22	6 914	1 079	10	7 357	1 336	4	6 274	2 150	86	27 515	6 097
		4 Teleorman	17	2 280	253	25	7 424	750	18	13 613	1 488	11	18 512	6 030	71	41 829	8 521
		5 Vlașca	25	3 788	205	26	8 294	408	10	7 122	1 018	5	9 635	6 979	66	28 839	4 610
		6 Ilfov	26	3 541	582	47	14 790	2 736	28	19 068	2 961	11	15 965	2 896	112	53 364	9 175
		7 Ialomița	20	2 562	664	19	5 835	1 653	13	9 973	3 127	17	32 772	5 660	69	51 142	11 104
		8 Brăila	4	549	211	13	4 262	1 873	5	3 798	1 547	11	18 254	9 561	33	26 863	13 192
Grupa IV		242	33 399	5 473	229	70 391	11 784	113	79 811	13 497	68	128 706	35 631	652	312 307	66 385	
Dobrogea		1 Tulcea	7	944	225	6	2 331	944	1	510	250	—	—	14	3 785	1 419	
		2 Constanța	50	7 077	2 284	44	14 015	3 831	23	16 893	6 838	2	3 995	1 679	119	41 980	14 632
Grupa V		57	8 021	2 509	50	16 346	4 775	24	17 403	7 088	2	3 995	1 679	133	45 765	16 051	
România		679	92 799	44 927	568	177 667	61 884	270	185 036	56 944	132	231 461	77 404	1 649	686 963	241 159	

Exploatațiunile agricole mari (de 100 hectare și mai mult) în anul 1904, repartizate după felul exploatării și întinderea pământului cultivat. Intinderea culturilor anuale precum și a pășunilor vremelnice și statornice.

Exploitations agricoles au dessus de 100 hectares réparties par catégories d'étendues selon le mode d'exploitation.

TABELA No. 8 (continuare)

B.

JUDEȚELE și GRUPELE DE JUDEȚE		EXPLOATAȚIUNILE AGRICOLE FĂCUTE PE PĂMÂNT ARENDAT (FERMIERS)															
		Dela 100—199 HECTARE			Dela 200—499 HECTARE			Dela 500—999 HECTARE			Dela 1000 Hectare în sus			T O T A L			
		Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice	Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice	Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice	Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice	Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice	
																	Hectare
Șesurile Siretului și Prutului		1 Dorohoi	25	3 393	1 037	25	8 132	4 556	25	17 096	7 398	15	23 211	10 256	90	51 832	23 247
		2 Botoșani	11	1 576	389	35	12 347	5 882	23	16 026	6 598	15	22 749	11 772	84	52 698	24 641
		3 Iași	14	2 089	1 263	38	12 870	9 299	22	16 194	7 977	14	21 449	11 037	88	52 602	29 576
		4 Roman	12	1 867	1 223	27	8 212	4 374	7	4 298	1 685	4	4 943	2 112	50	19 320	9 394
		5 Vaslui	25	3 502	1 958	29	9 568	5 758	11	7 867	4 361	2	2 825	930	67	23 762	13 007
		6 Fălciu	11	1 504	1 152	14	4 497	3 833	16	11 181	7 641	5	6 144	3 773	46	23 326	16 399
		7 Tutova	16	2 450	1 499	23	7 371	3 666	18	11 923	4 544	6	9 915	4 542	63	31 659	14 251
		8 Covurlui	17	2 338	812	20	6 747	1 629	8	5 432	4 115	8	14 773	12 929	53	29 290	19 485
		9 Tecuci	8	1 118	304	14	4 703	1 108	7	4 299	1 605	7	14 737	7 340	36	24 857	10 357
		10 Râmnicu-Sărat	24	3 338	1 841	32	10 038	4 411	18	12 991	3 182	8	12 697	3 309	82	39 064	12 743
		<i>Grupa I</i>		<i>163</i>	<i>23 175</i>	<i>11 478</i>	<i>257</i>	<i>84 485</i>	<i>44 516</i>	<i>155</i>	<i>107 307</i>	<i>49 106</i>	<i>84</i>	<i>133 443</i>	<i>68 000</i>	<i>659</i>	<i>348 410</i>
Carpații Moldovei		1 Suceava	18	2 419	995	12	3 508	1 631	11	7 523	6 531	4	5 148	1 643	45	18 598	10 800
		2 Neamț	11	1 376	1 473	20	7 113	4 610	10	7 353	10 503	2	2 519	935	43	18 361	17 521
		3 Bacău	16	2 304	881	16	4 569	2 408	5	2 906	1 056	1	1 349	434	38	11 128	4 779
		4 Putna	9	1 220	640	24	8 100	2 802	7	4 415	1 331	3	4 482	1 071	43	18 217	5 844
		<i>Grupa II</i>		<i>54</i>	<i>7 319</i>	<i>3 989</i>	<i>72</i>	<i>23 290</i>	<i>11 451</i>	<i>33</i>	<i>22 197</i>	<i>19 421</i>	<i>10</i>	<i>13 498</i>	<i>4 083</i>	<i>169</i>	<i>66 304</i>
Carpații Munteniei		1 Buzău	31	4 269	1 261	35	11 690	3 725	16	10 689	2 585	9	11 511	2 286	91	38 159	9 857
		2 Prahova	30	4 197	3 457	44	13 683	2 387	10	6 868	494	5	8 187	1 640	89	32 935	7 978
		3 Dâmbovița	22	3 003	927	28	8 939	2 367	8	5 986	575	3	3 594	585	61	21 522	4 454
		4 Muscel	5	632	520	2	612	560	—	—	—	—	—	—	7	1 244	1 080
		5 Argeș	14	1 769	2 093	16	4 986	1 580	4	2 986	580	2	2 797	1 045	36	12 538	5 298
		6 Vâlcea	14	1 925	513	2	743	35	—	—	—	—	—	—	16	2 668	548
		7 Gorj	1	141	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	141	50
		8 Meh. einți	17	2 174	398	25	8 051	1 022	8	5 278	615	4	6 475	750	54	21 978	2 785
<i>Grupa III</i>		<i>134</i>	<i>18 110</i>	<i>9 219</i>	<i>152</i>	<i>48 704</i>	<i>11 676</i>	<i>46</i>	<i>31 807</i>	<i>4 849</i>	<i>23</i>	<i>32 564</i>	<i>6 306</i>	<i>355</i>	<i>131 185</i>	<i>32 050</i>	
Șesurile Dunării		1 Dolj	45	6 575	1 598	35	10 726	2 794	17	12 311	4 453	16	31 721	4 415	113	61 333	13 260
		2 Romanați	19	2 689	395	34	10 388	485	12	7 107	2 674	5	7 443	425	70	27 627	3 979
		3 Olt	18	2 519	465	23	6 093	1 552	8	5 517	1 209	2	4 306	1 050	51	18 435	4 276
		4 Teleorman	25	3 688	677	35	12 456	1 627	13	9 627	602	23	43 257	6 154	96	69 028	9 060
		5 Vlașca	20	2 749	980	43	13 696	3 529	34	24 348	3 253	17	29 361	4 013	114	70 154	11 775
		6 Ilfov	45	6 423	1 226	71	23 203	3 191	42	29 132	5 097	12	28 290	7 456	170	87 048	16 970
		7 Ialomița	20	2 910	1 778	39	13 686	6 787	36	25 659	17 334	39	78 694	34 141	134	120 949	60 040
		8 Brăila	6	883	293	14	4 880	3 322	22	15 329	24 379	20	65 831	8 505	62	56 923	36 499
<i>Grupa IV</i>		<i>198</i>	<i>28 436</i>	<i>7 412</i>	<i>294</i>	<i>95 128</i>	<i>23 287</i>	<i>184</i>	<i>129 030</i>	<i>59 001</i>	<i>134</i>	<i>258 903</i>	<i>66 159</i>	<i>810</i>	<i>511 497</i>	<i>155 859</i>	
Dobrogea		1 Tulcea	1	140	—	—	—	—	1	520	45	—	—	—	2	660	45
		2 Constanța	26	3 629	1 209	17	4 961	1 354	10	6 810	1 651	—	—	—	53	15 400	4 214
		<i>Grupa V</i>		<i>27</i>	<i>3 769</i>	<i>1 209</i>	<i>17</i>	<i>4 961</i>	<i>1 354</i>	<i>11</i>	<i>7 330</i>	<i>1 696</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>55</i>	<i>16 060</i>
România		576	80 809	33 307	792	256 568	92 284	429	297 671	134 073	251	438 408	144 548	2 048	1 073 456	404 212	

Exploatațiunile agricole mari (de 100 hectare și mai mult) în anul 1904, repartizate după felul exploatării și întinderea pământului cultivat. Intinderea culturilor anuale precum și a pășunilor vremelnice și statornice.

Exploitations agricoles au dessus de 100 hectares réparties par catégories d'étendues selon le mode d'exploitation.

TABELA No. 8 (continuare)

C.

JUDEȚELE și GRUPELE DE JUDEȚE	EXPLOATAȚIUNILE AGRICOLE FĂCUTE ÎN PROPRIETATE ȘI ÎN PĂMÂNT LUAT CU ARENDĂ (PROPRIÉTAIRES CULTIVANT EN MÊME TEMPS DES TERRES AFFERMÉES)												TOTALUL GENERAL al exploatațiunilor agricole mari					
	Dela 100-199 Ha.			Dela 200-499 Ha.			Dela 500-999 Hec.			Dela 1000 Ha în sus			TOTAL			Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice
	Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice	Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice	Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice	Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice	Numărul exploatațiunilor	Intinderea culturilor anuale	Pășunile statornice și vremelnice			
Șesurile Siretului și Prutului	1	—	—	1	404	317	2	1 696	1 029	3	4 275	2 153	6	6 375	3 499	130	76 965	36 728
2 Botoșani . . .	1	166	36	3	1 061	487	1	605	116	3	4 661	2 627	8	6 493	3 266	119	75 312	32 940
3 Iași	3	358	55	—	—	—	1	698	500	1	1 093	755	5	2 149	1 310	107	67 486	36 718
4 Roman	1	101	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	101	57	89	35 344	16 121
5 Vaslui	4	623	398	2	454	425	1	853	329	—	—	—	7	1 930	1 152	115	41 055	21 026
6 Fălciu	4	549	323	2	628	1 532	2	1 545	773	1	1 620	450	9	4 342	3 078	79	39 051	24 461
7 Tutova	1	108	5	6	1 787	768	1	631	315	2	2 219	687	10	4 745	1 775	123	59 311	31 157
8 Covurlui . . .	4	503	608	3	999	56	2	1 443	311	2	2 533	2 577	11	5 478	3 552	96	51 704	30 978
9 Tecuci	3	441	73	3	759	272	3	2 324	1 166	2	3 017	589	11	6 541	2 100	80	46 969	19 155
10 R.-Sărat . . .	2	292	460	3	1 128	45	—	—	—	—	—	—	5	1 420	505	155	69 789	23 915
<i>Grupa I.</i>	23	3 141	2 015	23	7 220	3 902	13	9 795	4 539	14	19 418	9 838	73	39 574	20 294	1 093	562 986	273 199
Carpații Moldovei	1	1 000	583	4	998	211	—	—	—	—	—	—	11	1 998	794	99	35 163	22 480
2 Neamț	1	103	172	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	103	172	72	27 750	22 975
3 Bacău	—	—	—	3	1 009	288	2	1 411	376	—	—	—	5	2 420	664	96	29 961	23 102
4 Putna	3	455	43	—	—	—	—	—	—	1	1 212	200	4	1 667	243	71	28 617	7 666
<i>Grupa II.</i>	11	1 558	798	7	2 007	499	2	1 411	376	1	1 212	200	21	6 188	1 873	338	121 491	76 223
Carpații Munteniei	1	706	223	8	3 011	775	3	1 696	265	2	2 345	681	19	7 758	1 944	180	76 084	21 564
2 Prahova . . .	5	625	170	7	1 976	1 136	1	804	—	—	—	—	13	3 405	1 306	172	56 306	20 273
3 Dâmbovița . .	4	539	123	6	1 785	129	1	785	60	1	1 348	100	12	4 457	412	122	37 528	7 149
4 Muscel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	5 971	8 547
5 Argeș	8	1 099	247	7	2 045	888	—	—	—	—	—	—	15	3 144	1 135	93	28 009	11 495
6 Vâlcea	1	115	—	1	204	50	—	—	—	—	—	—	2	319	50	36	5 843	1 828
7 Gorj	12	1 712	818	5	1 423	860	—	—	—	—	—	—	17	3 135	1 678	51	8 786	4 749
8 Mehedinți . .	9	1 382	34	6	1 594	151	3	2 201	561	1	1 520	1 340	19	6 697	2 086	121	46 463	8 568
<i>Grupa III.</i>	45	6 178	1 615	40	12 038	3 989	8	5 486	886	4	5 213	2 121	97	28 915	8 611	807	264 990	84 173
Șesurile Dunărei	1	2 386	264	11	3 575	491	5	4 158	532	1	2 819	450	36	12 938	1 737	262	129 522	27 315
2 Romanați . . .	8	1 129	219	7	2 086	—	3	2 308	329	3	5 329	550	21	10 852	1 098	193	65 983	6 445
3 Olt	6	851	115	3	921	50	3	1 812	291	—	—	—	12	3 584	456	149	49 534	10 829
4 Teleorman . . .	2	279	20	6	2 026	203	1	684	60	4	5 046	1 405	13	8 035	1 688	180	118 892	19 269
5 Vlașca	4	618	50	8	2 244	335	2	1 167	350	8	14 890	1 839	22	18 919	2 574	202	117 912	18 959
6 Ilfov	6	912	100	4	1 151	299	4	3 356	325	1	1 897	400	15	7 316	1 124	297	147 728	27 269
7 Ialomița . . .	2	297	20	6	2 127	377	2	1 836	130	5	6 265	860	15	10 525	1 387	218	182 616	72 531
8 Brăila	3	382	795	2	675	193	6	4 706	2 047	3	3 587	1 909	14	9 330	4 944	109	93 116	54 635
<i>Grupa IV.</i>	50	8 854	1 583	47	14 805	1 948	26	20 027	4 064	25	39 813	7 413	148	81 499	15 008	1 610	905 303	237 252
Dobrogea	1	1 231	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1 231	30	25	5 676	1 494
2 Constanța . . .	51	6 947	998	18	5 111	628	4	3 294	920	1	1 139	400	74	16 491	2 946	246	73 871	21 792
<i>Grupa V.</i>	60	8 178	1 028	18	5 111	628	4	3 294	920	1	1 139	400	83	17 722	2 976	271	79 547	23 286
România . . .	189	25 909	7 039	135	41 181	10 966	53	40 013	10 785	45	66 795	19 972	422	173 898	48 762	4 119	1 934 317	694 133

pășune, adică cu 2 hectare mai mult decât raportul ce l'am găsit la proprietari.

Pe categorii de întinderi raportul acesta se înfățișează astfel :

Exploatațiunile mijlocii dela 100—199 ha. posedă față cu 80 809 ha. de culturi anuale 33 307 ha de pășuni, ceiace revine 40 hectare islaz la 100 hectare arături.

Exploatațiunile măricele (200—499 ha.) dispun de o întindere de 92 284 hectare pășune la 256 568 culturi; raportul este de 39 față cu 100.

La cele mari de 500—999 ha. găsim 134 073 hectare pășuni față cu 297 671 culturi; aci deci raportul se urcă la 45 față de 100.

În fine exploatațiunile foarte mari, dela 1000 ha. în sus și-au rezervat 144 548 ha. pășune la 438 408; raportul scade la 33 față de 100.

* * *

Partea III-a a tabloului No. 8 cuprinde exploatațiunile agricole cu un caracter mixt, în cari proprietarii mari (dela 100 ha. în sus) au luat cu arendă pământuri străine din localitate pentru a-și mări culturile lor. Acest mod de exploatare se întâlnește mai rar, statistica din 1904 n'a înregistrat decât 422 gospodării

de acest fel, care îmbrățișau o suprafață de 173 898 hectare pământ de arătură, fâneață și sădiri, plus 48 762 hectare utilizate ca locuri de pășune.

După mărime, aceste exploatațiuni se subdivid precum urmează :

a) Cel mai mare număr din ele, 189, nu ajung la 200 hectare; ele cuprind în tot 25 909 ha., ceiace dă o medie de 137 ha. de exploatațiune. Ca întindere reprezintă 15% din suprafața totală a culturilor de acest fel;

b) A doua categorie cu 200—499 ha. numără 135 exploatațiuni făcute pe 41 181 hectare. O medie de 302 hectare și o proporție de 24%;

c) 53 exploatațiuni dela 500—999 ha. au o întindere de 40 013 hectare; o medie deci de aproape 800 ha. și în proporție de 23%.

d) Ultima categorie dela 1 000 ha. în sus cuprinde numai 45 exploatațiuni cu 66 795 hectare de cultură, adică în mijlocie câte 1 480 hectare. Proporția întinderii este de 38% din total, ceiace denotă importanța categoriei.

Cât despre locurile de pășune, de care dispun exploatațiunile de acest fel, ele ne înfățișează un raport general de 28 hectare islaz față de 100 hectare cultivate, un raport deci, mai mic decât acela pe care l'am constatat la celelalte două moduri de exploatare.

CAPITOLUL V

POPULAȚIUNEA AGRICOLĂ RURALĂ

Nu avem pân'acum în România nici o clasificare a populației după profesii. Această chestiune pe cât de importantă pe atât de grea și delicată a făcut parte din formularul recensământului dela 1899, însă înscrierile au fost așa de dubioase și confuze, în cât la despoierea rezultatelor ne-am văzut siliți să renunțăm la acest element al profesiei, atât de prețios de alminteri.

Cu toate acestea într'un studiu asupra Agriculturii este cu neputință să nu vorbim și despre populația cu ajutorul căreia se săvârșește munca pământului. Vom utiliza dară, pe cât ce poate, datele ce posedăm în această privință, în scopul de a elucidă măcar în parte chestiunea populației agricole.

Tabela No. 9 ne va ajuta la aceasta. În ea am înscris pentru doi ani, 1900 și 1905, următoarele elemente scoase din diferite sorginți: mai întâi cifra populației totale așa cum s'a stabilit la numărătorea din Decembrie 1899; apoi cifra populației rurale în total, și într'o altă rubrică numărul capilor de familie; în urmă efectivul agricultorilor, așa cum a rezultat din listele nominale întocmite cu ocaziunea statisticii agricole. Cu ajutorul acestor date am calculat în coloanele următoare proporția agricultorilor care revine la 100 locuitori rurali și proporția agricultorilor față de numărul capilor de familie existenți la sate.

Pentru anul 1905 am înfățișat, ca termeni de comparație, aceleași elemente, cu deosebire că de astă dată cifra populației este stabilită prin evaluare, adăogând la rezultatul recensământului sporurile de născuți asupra morților ce s'au obținut dela 1900 la 1905; efectivul capilor de familie este socotit pe aceiaș cale de evaluare, iar numărul agricultorilor s'a luat din listele făcute cu ocaziunea statisticii agricole.

Să analizăm puțin faptele ce se desprind din acest tablou. Este mai întâi de constatat și relevat că la noi populația rurală reprezintă o proporție de peste 81% din totalul locuitorilor țării, ceia ce însemnează că mai mult de patru cincimi din populația totală locuiesc la sate, o proporție pe care n'o întâlnim la niciun popor din Apusul Europei. Acest contingent puternic al populației rurale determină importanța și interesul particular ce ea reclamă la noi, independent chiar de celelalte considerațiuni de ordine demografică și economică. Zicem independent întâi, fiindcă astăzi se știe că aceia ce susține vitalitatea poporului românesc și puterea lui de înmulțire pe calea naturală, este pătura dela sate; al doilea, fiindcă toți recunosc și am putut vedeă și din cele precedente, că pârghia de rezistență a Statului român este Agricultura, căreia

sunt consacrate mai mult de trei sferturi din efectivul populației noastre.

La ultimul recensământ s'au numărat în comunele rurale 1 173 924 capi de familie (coprinzând și un număr redus de persoane singurate), cari raportați la cifra locuitorilor ne dă o mijlocie de 4—5 membrii de o familie. Din acești capi de familie s'au recutat bineînțelese agricultorii pe cari i-a înregistrat statistica agricolă din anul 1900. S'au găsit atunci 938 019 cultivatori de pământ, mari și mici, ceia ce ne arată că »*minimum*» 80% din familiile existente la țară se ocupă cu agricultura¹⁾. Am subliniat cuvântul *minimum*, pentru că în realitate proporția trebuie să fie mai mare, măcar că la calculele făcute în 1905 ne-a rezultat tot acelaș procent de 80 agricultori la 100 capi de familie rurali. În adevăr, statistica agricolă nu înregistrează în rândul cultivatorilor decât pe aceia care exploatează pământul pe seama lor proprie, în calitate de proprietari, arendași, etc., dar nu înscrie pe salariații agricoli, pe lucrătorii cu ziua sau cu bucata, cari mai cu seamă în Moldova sunt numeroși. Neapărat, cea mai mare parte din aceștia își au bucata lor de pământ pe care o muncesc și ca atare sunt trecuți în statistică, dar mai există alți—câți, nu putem preciză,— cari sunt lipsiți absolut de proprietate și muncesc cu brațele la ceilalți agricultori mari sau mici. Iată pentru ce efectivul agriculturilor cată să fie în realitate mai mare decât cel înscris în coloana 5 din tabela No. 9.

De foarte mare interes ar fi să putem determină numeric această pătură de salariați agricoli și mai cu seamă pe muncitori lipsiți de pământ, dar cercetările făcute pân'acum sunt insuficiente și până ce nu se va face o numărătoare regulată și completă a populației, ca să se stabilească exact profesiunile locuitorilor și starea lor economică, nu se va ști nimic precis²⁾.

1) În cifra aceasta se coprind și aproximativ 20 000 cultivatori de prin părțile mărginașe ale orașelor, cari muncesc anual circa 100 000 hectare. N'am făcut mențiune aparte despre aceștia, pentru că mulți locuitori adulți dela orașe trec vara la sate ca lucrători agricoli.

2) Cu ocaziunea recensământului animalelor domestice din 1900 am încercat să clasificăm pe proprietarii de vite după ocupațiunea lor de căpetenie și în ceea ce privește pe micii agricultori am deosebit pe aceia cari au pământul lor propriu de *muncitorii pe pământul altuia*, sub care termen se înțelegeau tocmai salariații și locuitorii fără pământ de care vorbiam mai sus. Cu toate dificultățile ce s'au întâmpinat în practică, statistica a putut în cele din urmă să consacre definitiv această distincțiune și să ne arate că printre posesorii de vite erau 787 396 agricultori mici cu pământ și

Populațiunea agricolă

Population agricole

TABELA No. 9.

JUDEȚE și GRUPE DE JUDEȚE <i>Départements et groupes de départements</i>	1900							1905						
	Populațiunea totală a României după recen- sământ, la 1 Ianuarie <i>Population totale d'après le dénombrement</i>	Populațiunea rurală <i>Population rurale</i>		Numărul agricul- torilor <i>Nombre des agri- culteurs</i>	Câți agricultori <i>Combien d'a- griculteurs</i>			Populați- nea totală probabilă a României la 1 Ianua- rie 1905 <i>Population probable de la Rouma- nie au 1-er Janvier 1905</i>	Populațiunea rurală <i>Population rurale</i>		Numărul agricul- torilor <i>Nombre des agri- culteurs</i>	Câți agricultori <i>Combien d'a- griculteurs</i>		
		Totală	Capi de familie <i>Chefs de famille</i>		La 100 suflete din pop. rurală <i>Sur 100 personnes de la pop. rurale</i>	La 100 capi de familie rurali <i>Sur 100 chefs de famille ruraux</i>	Totală		Capi de familie <i>Chefs de famille</i>	La 100 suflete din pop. rurală <i>Sur 100 personnes de la pop. rurale</i>		La 100 capi de familie rurali <i>Sur 100 chefs de famille ruraux</i>		
													Cifre probabile	
1	2	3	4	5	6	7	2	3	4	5	6	7	1	
Șesurile Siretului și Prutului	1 Dorohoi	159 461	140 117	33 559	26 578	19	79	172 281	151 844	36 368	28 740	19	79	1
	2 Botoșani	171 437	134 363	32 057	24 751	18	77	183 205	145 243	34 653	27 592	19	80	2
	3 Iași	192 531	110 118	37 586	20 718	19	75	202 438	118 655	29 724	25 446	21	86	3
	4 Roman	111 588	95 300	24 669	17 826	19	72	118 642	102 182	26 450	21 111	21	80	4
	5 Vaslui	110 184	101 013	26 246	20 270	20	77	119 164	109 621	28 483	21 232	19	75	5
	6 Fălciu	93 831	78 206	20 757	15 899	20	77	101 561	85 237	22 623	20 300	24	90	6
	7 Tutova	116 377	92 067	23 808	19 090	21	80	123 018	98 614	25 501	20 432	21	80	7
	8 Covurlui	143 784	81 239	19 486	16 361	20	84	153 279	88 843	21 310	16 981	19	80	8
	9 Tecuci	121 179	107 162	28 211	22 249	21	79	129 657	115 303	30 354	22 229	19	73	9
	10 R.-Sărat	136 918	123 632	29 678	22 857	18	77	147 363	133 504	32 048	29 671	22	93	10
	<i>Grupa I</i>	<i>1 357 290</i>	<i>1 063 217</i>	<i>266 057</i>	<i>206 599</i>	<i>19</i>	<i>78</i>	<i>1 450 608</i>	<i>1 149 046</i>	<i>287 514</i>	<i>233 734</i>	<i>20</i>	<i>81</i>	<i>1</i>
Carpații Moldovei	1 Suceava	131 596	121 911	30 986	23 530	19	76	140 631	130 742	33 231	23 385	18	70	1
	2 Neamț	149 711	123 585	32 686	25 744	21	79	159 360	132 143	34 949	27 535	21	79	2
	3 Bacău	195 194	170 788	43 879	33 099	19	75	208 242	183 189	47 065	36 056	20	77	3
	4 Putna	151 249	120 098	31 041	22 766	19	73	159 139	127 136	32 860	27 205	21	83	4
	<i>Grupa II</i>	<i>627 750</i>	<i>536 382</i>	<i>138 592</i>	<i>105 139</i>	<i>20</i>	<i>76</i>	<i>667 372</i>	<i>573 210</i>	<i>148 105</i>	<i>114 181</i>	<i>20</i>	<i>77</i>	<i>II</i>
Carpații Muntenei	1 Buzău	221 263	194 060	45 513	34 446	18	76	239 279	210 826	49 445	33 807	16	68	1
	2 Prahova	307 302	242 729	57 583	45 813	19	80	331 868	264 327	62 707	50 582	19	81	2
	3 Dâmbovița	211 666	198 821	48 575	34 789	17	72	229 982	216 499	52 894	42 635	20	81	3
	4 Muscel	115 180	101 741	24 369	21 249	21	87	124 006	109 789	26 297	23 539	21	89	4
	5 Argeș	207 605	187 723	43 246	36 945	20	85	221 484	201 278	46 369	36 971	18	80	5
	6 Vâlcea	190 903	174 704	43 731	40 892	23	94	204 061	187 174	46 280	40 058	21	87	6
	7 Gorj	171 300	164 582	41 493	37 262	23	90	182 409	175 591	44 268	37 357	21	84	7
	8 Mehedinți	249 688	228 885	55 491	47 344	21	85	267 737	246 407	59 739	48 721	20	82	8
<i>Grupa III</i>	<i>1 674 907</i>	<i>1 493 245</i>	<i>360 001</i>	<i>298 740</i>	<i>20</i>	<i>83</i>	<i>1 800 826</i>	<i>1 611 891</i>	<i>387 999</i>	<i>313 670</i>	<i>19</i>	<i>81</i>	<i>III</i>	
Șesurile Dunărei	1 Dolj	365 579	312 874	76 373	57 712	18	76	388 281	335 124	81 804	64 153	19	78	1
	2 Romanați	203 773	184 768	45 584	38 472	21	84	218 679	198 943	49 081	40 429	20	82	2
	3 Olt	143 843	135 693	32 077	28 588	21	89	153 384	145 113	34 304	27 136	19	79	3
	4 Teleorman	238 628	201 840	47 739	41 869	21	88	258 131	219 471	51 909	43 355	20	84	4
	5 Vlașca	202 759	187 907	44 298	36 079	19	81	221 076	205 652	48 481	39 083	19	81	5
	6 Ilfov	541 180	259 197	60 080	42 317	16	70	572 780	281 827	65 325	47 418	17	73	6
	7 Ialomița	187 889	174 615	39 852	33 853	19	85	205 262	191 768	43 767	38 926	20	89	7
	8 Brăila	145 284	88 954	20 622	15 909	18	77	158 074	99 539	23 076	17 584	18	76	8
<i>Grupa IV</i>	<i>2 028 935</i>	<i>1 545 848</i>	<i>366 625</i>	<i>294 799</i>	<i>19</i>	<i>80</i>	<i>2 175 667</i>	<i>1 677 437</i>	<i>397 747</i>	<i>318 084</i>	<i>19</i>	<i>80</i>	<i>IV</i>	
Dobro- gea	1 Tulcea	126 752	86 466	18 280	15 731	18	86	141 591	98 654	20 857	17 077	17	82	1
	2 Constanța	141 056	111 746	24 367	17 011	15	70	156 209	125 524	27 371	21 333	17	78	2
	<i>Grupa V</i>	<i>267 808</i>	<i>198 212</i>	<i>42 647</i>	<i>32 742</i>	<i>17</i>	<i>77</i>	<i>297 800</i>	<i>224 178</i>	<i>48 228</i>	<i>38 410</i>	<i>17</i>	<i>80</i>	<i>V</i>
România	5 956 690	4 836 904	1 173 924	938 019	19	80	6 392 273	5 235 762	1 269 593	1 018 079	19	80	R.	

Limitându-ne la datele ce înfățișează tabela No. 9, constatăm că proporția agricultorilor față de numărul familiilor, care pentru țara întregă s'a fixat la 80%, nu este aceeași peste tot locul. Variațiunea nu se arată numai dela județ la județ, dar și dela un an la altul. Așa de ex. în 1900, județele din grupa I dădeau o medie de 78%, pe când în 1905 cifra agricultorilor mărindu-se considerabil, această medie s'a urcat la 81%. Dimpotrivă în Carpații Munteniei proporția a descrescut din cauză că numărul agricultorilor s'a micșorat. Micșorarea a putut să provină din cauza migrațiilor interioare, care se fac regulat, cu mai multă sau mai puțină intensitate, în populațiunea agricolă dela sate. Mai cu seamă dela munte pleacă în toți anii oamenii spre regiunile de câmp, unde găsesc să închirieze și să lucreze pământul în condițiuni mai bune ¹⁾.

Cu toate aceste cauze care produc schimbări în situațiunea lucrurilor, variațiunile nu sunt prea pronunțate. Maximum am găsit: 94% în 1900 la județele Vâlcea, 93% în 1905 la R.-Sărat; minimum 70% în 1900 la Constanța, și 68% în 1905 la Buzău.

Dacă s'ar cunoaște cu precizie efectivul întreg al agricultorilor, adecă atât pe cei care lucrează pe comptul lor cât și pe ceilalți învoiți la muncă în bani, am putea determina atunci populațiunea agricolă a României, sau cu alte cuvinte numărul persoanelor care trăesc din această ramură de activitate, precum și numărul brațelor, care sunt întrebuițate la munca câmpului. În lipsă de elemente sigure, ne vom încerca să evaluăm populațiunea agricolă pe cale de deducțiune, fără altă pre-

89531 muncitori fără pământ. (Vezi Statistica animalelor domestice din 1900. Introducere de L. Colescu, pag. XL.)

Cum însă la acea numărătoare nu s'au avut în vedere decât locuitorii cari aveau vite, este sigur că cifra de mai sus de 89531 muncitori agricoli lipsiți de proprietate nu trebuie a fi considerată decât a minima, întru cât mai sunt alții, poate tot așa de numeroși, cari n'au nici vite, nici pământ, ci trăesc ca salariați pe lângă ceilalți cultivatori.

Tot așa de insuficientă, în această privință, este și indicațiunea dată de D-1 Dr. Creangă, în broșura sa, «Proprietatea rurală și chestiunea țărănească». În tabela No. 2 se arată numărul țăranilor fără pământ. Cine sunt aceștia? Sunt băbații mai mari de 21 ani din comunele rurale cari nu plătesc nici un impozit afară de cei de comunicație, deci nici impozitul funciar. Cifra lor, care se ridică la 403 502, nu ne poate reprezintă efectivul locuitorilor fără pământ sau al salariaților agricoli, fiindcă după cum ne spune însuși autorul, între ei se cuprind și copărtașii, adecă acei locuitori, cari în realitate sunt proprietari pe o bucată de pământ, însă fiindcă o stăpânesc în indiviziune cu alții, sau fiindcă nu s'a făcut cuvenita înscriere în rolurile fiscale, nu sunt încă trecuți printre contribuabilii funciari. D-1 dr. Creangă ne-a dat cu altă ocazie (*Anuarul Statistic al Minist. Finanțelor*) cifra la care se ridică în 7 județe acești copărtași, cifră care pentru acele județe înseamnă nu mai puțin de 31%, față cu contribuabilii funciari trecuți în roluri. Dacă am considera ca copărtași nu 31% cât am găsit la cele 7 județe, dar măcar un sfert din numărul proprietarilor funciari cu 1—10 hectare, care este 920 000, cum îi arată în lucrarea sa D-1 Dr. Creangă, atunci cifra de mai sus de 403 502, ar trebui redusă la

$$403\ 500 - \frac{920\ 000}{4} = 178\ 500.$$

În ipoteza, dar că datele de care ne-am servit ar fi exacte, numărul celor fără de pământ ar fi de 178 mii, adică îndoit aproape câți s'au găsit muncitori agricoli fără pământ la recensământul vitelor, ca posesori de animale.

Repetăm însă că acestea sunt simple evaluări, cărora le lipsește preciziunea, întru cât mai întâi cifra contribuabililor nu cuprind pe toți locuitorii vârstnici, fiindcă sunt mulți scutiți; și al doilea, înscrierile celor impuși la funciar nu cuprind pe toți proprietarii de pământ: copărtașii sunt scoși din socoteală, iar adesea ori același om e trecut de mai multe ori, când are mai multe bucăți de pământ risipite.

1) Mai trebuie ținut seamă, și de erorile, care sunt inevitabile în o asemenea lucrare. Un exemplu: în jud. Buzău s'au înregistrat în 1900 un număr de 34 436 agricultori, în 1904, 36 233, iar în 1905 a scăzut la 33 807. Cercetându-se pe comune, s'a constatat că scăderea a provenit dela multe localități, iar autoritățile comunale întrebate au confirmat exactitatea listelor nominale din 1905. Cu toate acestea în 1906, efectivul cultivatorilor din Buzău crește din nou la 40 244.

tențiune decât de a obține o cifră care să se apropie pe cât se poate de adevăr.

Pentru aceasta ne vom servi de datele tabeli No. 9, care ne arată: 1) câți sunt capii de familie dela sate, 2) câți sunt agricultorii cari lucrează pe seama lor. La 1900 am găsit 1 173 924 capi de familie și 938 019 cultivatori mari și mici. Diferința dintre acești doi termeni: 235 905 reprezintă pe ceilalți capi de familie, cari sau se îndeletnicesc cu alte profesii decât agricultura, sau sunt salariați agricoli. Cum ocupațiunile oamenilor la țară nu sunt extrem de variate, să ne încercăm a le diferenția, cu ajutorul cercetărilor făcute în ultimul timp.

Avem mai întâi ramura industriei. *Ancheta industrială* a înregistrat existența la sate a circa 35 000 meseriași patroni și calfe, pe care îi vom considera pe toți, spre ușurința calculului, drept capi de familie; s'au mai găsit circa 5 000 lucrători în industriile speciale (mori, ferăstraie, pive), 6 000 în industriile extractive (astăzi sunt, desigur, mai mulți) și 15 000 (aproximativ) patroni și lucrători în fabricile din comunele rurale. Cu totul, deci, populațiunea industrială dela sate ar putea însuma cam 51 000 familii.

În ramura negoțului, ultima statistică a patentarilor a semnalat existența în comunele rurale a 23 000 comercianți ¹⁾.

În profesii libere (preoți, învățători, etc.) precum și în categoria funcționarilor, militarilor, etc., n'am putea pune mai mult de 1 000 capi de familie, dat fiindcă în cea mai mare parte, locuitorii, care au asemenea profesii, se îndeletnicesc de regulă și cu munca câmpului și ca atare figurează în listele statistice agricole.

Am diferențiat cu modul acesta 75 000 familii care trăesc la țară cu o profesiune alta decât agricultura. Spre a ne apropia de realitate, vom mai scădea din numărul total al capilor de familie 5 000 persoane, ca bătrâni și bătrâne, invalizi și infirmi cari nu au nici o ocupațiune lucrativă. S'ar face cu totul 80 000 capi de familie, care scăzuți din cei 236 000 (diferința între totalul capilor de familie și agricultorii din 1900), ne-ar da cifra de 156 000 locuitori dela țară, a căror îndeletnicire ar fi cultura pământului, însă nu în calitate de proprietari sau posesori, ci ca muncitori pe pământul altora, salariați în bani ²⁾.

Cu chipul acesta numărul familiilor trăind din agricultură se ridică pentru acel an (1900) la 938 000 + 156 000 = 1 094 000 sau în cifră rotundă 1 milion o sută mii. Cu înmulțirea populațiunii și a cășnicilor noi și cu sporul ce s'a produs în numărul cultivatorilor, situațiunea din anul 1905 s'ar putea reprezenta prin 1 milion două sute mii capi de familie rurali care trăesc din agricultură.

Luând de bune aceste cifre ipotetice, am putea calcula: 1) efectivul populațiunii agricole și 2) numărul brațelor care sunt anual întrebuițate în această principală ramură de activitate.

Recensământul populațiunii a stabilit că în comunele rurale numărul membrilor ce revine la 100 familii este de 450, iar la 100 familii și persoane singuratice este de 410. Luând această din urmă medie (fiindcă în numărul capilor de familie din coloana 4 s'au coprins și persoanele singuratice) și aplicând-o la evaluăriunile de mai sus, ne rezultă că populațiunea agricolă a României era în 1900 de 4 510 000, iar în 1905 a crescut la 4 920 000 persoane. Aceasta dovedește că la noi locuitorii care trăesc din munca

1) Din statistica patentarilor din 1903/04 am ales 23 139 comercianți la sate, compuși astfel: 17 573 Români, 1 396 străini și 4 170 Evrei.

2) Această cifră nu se depărtează prea mult de rezultatul la care am ajuns mai sus cu ajutorul datelor publicate de D-nu Creangă. (Vezi Nota pag. 64—65).

pământului reprezintă 90% din populațiunea rurală și 75% din întreaga populațiune a României. Se pune în relief însemnătatea numerică ce însușește pătura plugarilor, în mâna cărora rezidă în același timp producțiunea cea mai de căpetenie a țării noastre.

A doua cestiune ce merită a fi elucidată, în marginea elementelor imperfecte de care dispunem, este aceea de a ști: *câte brațe muncitoare sunt întrebuințate în culturile anuale din țara noastră*.

Am stabilit mai sus, că populațiunea agricolă a României se putea evalua în 1900 la 4 510 000 suflete. Ca să deducem numărul brațelor muncitoare, vom împărți această populațiune în activă și inactivă. Ținând seamă de obiceiurile țării, de condițiunile economice, de felul vieții și de nevoile săteanului român, putem considera ca populațiune activă: dintre bărbați, toate persoanele adulte dela 12 ani până la 60 ani; dintre femei, toate persoanele adulte dela 15 ani până la 55 ani ¹⁾.

Recensământul din urmă al populațiunii ne permite să calculăm efectivul locuitorilor de vârstle specificate mai sus.

Etatea	Proporția % generală în populația rurală	Numărul per- soanelor întrebuințate în agricultură
Bărbați		
12—15 ani împliniți .	7,2	162 360
16—20 " " .	9,6	216 480
21—40 " " .	26,5	597 575
41—60 " " .	16,3	367 565
Total . . .	59,6	1 343 980
Femei		
15—20 ani împliniți .	10,6	239 030
21—40 " " .	27,5	620 125
41—55 " " .	11,3	254 815
Total . . .	49,4	1 113 970
Total general (bărbați și femei) .		2 457 950

Va să zică, populațiunea activă dela sate, întrebuințată la muncile agricole, se poate evalua pentru anul 1900 la 2 457 950, sau în cifră rotundă 2 milioane jumătate persoane; în anul 1905, totodind progresiunea de creștere, ea poate fi evaluată la 2 680 000. Cifrele inserate mai sus ne arată că în constituțiunea populațiunii noastre muncitoare dela câmp intră, cu proporțiile cele mai mari bărbații și femeile în etate dela 21 la 40 ani, cari reprezintă peste 1 200 000 persoane, adică jumătate din efectivul întreg al acestei populațiuni. Dacă femeile întrec numericeste, în această categorie de vârstă, pe bărbați, faptul se explică prin aceea că un contingent numeros de tineri de 21—23 ani, fac în acest timp serviciul militar în orașe și ca atare sunt distrași dela agricultură.

O cestiune interesantă, care se pune acum, după ce am stabilit aproximativ numărul brațelor întrebuințate la câmp, este aceea de a cunoaște raportul ce există între munca pământului și între lucrătorii cari se îndeletnicesc cu acest fel de muncă. Raportul este ușor de făcut, de îndată ce avem amândoi factorii: în anul 1900 Agricultura României, în ceia ce privește sâmnăturile, fânețele și sădirile, ocupă o întindere de 5 850 950 hectare; această suprafață fiind muncită, de 2 457 950 persoane, revine câte 2 hectare 38 arii de fiecare lucrător. În anul 1905 întinderea culturilor anuale a crescut la 6 129 099 hectare, iar numărul lucrătorilor întrebuințați în agricultură sporind la 2 680 000, raportul este mai mic decât cel precedent, fiindcă de muncitor nu revine decât 2 ha. 28 arii.

1) Este bineînțeles că acești termeni nu sunt peste tot locul absolut exacti, dar ca medii generale pot fi adoptate cu încredere, cu atât mai mult că e vorba de o socoteală cu aproximație.

Iată prin urmare stabilită, bineînțeles fără pretențiunea unei riguroase exactități, cantitatea de muncă pe care o îndeplinește în mijlocii un lucrător agricol în România. Este prea mare această cantitate? Este prea mică? Este normală? O asemenea cestiune s'ar putea discuta și rezolva atât teoreticește, cu ajutorul datelor științifice, cât și cu ajutorul statisticeii, care ne ar înlesni să vedem ce se petrece în alte țări și apoi pe cale de comparațiune să apreciam starea dela noi.

Vom abandonă prima cale, întrucât ea nu intră în domeniul specialității noastre și vom cercetă numai statisticile străine.

În Franța, recensământul populațiunii din 1901 a stabilit că numărul persoanelor active întrebuințate în agricultură este de 8 100 000, din cari 5 450 000 bărbați și 2 650 000 femei. Dealtă parte suprafața cultivată cuprinde 27 600 000 hectare de arătură, fânețe și vii. Raportul între aceste cifre ne arată că în Franța un lucrător agricol muncește 3 ha. 40 arii.

În Germania, la numărătorea din 1900 s'au găsit 8 156 000 persoane active cu profesiiune agricolă, din cari 2 745 000 femei și restul bărbați. Suprafața culturilor anuale este mai mare în Germania decât în Franța, căci după statistica din 1901 ea cuprinde 32 337 000 hectare; din această cauză coticitatea de muncă agricolă ce revine lucrătorului german se urcă la 3 ha. 96 arii.

În Austria, clasificarea populațiunii din 1900 după profesiiune ne arată că numărul persoanelor active în agricultură se ridică la 8 113 000 (din cari 4 116 000 femei ¹⁾). Cum suprafața cultivată nu trece peste 17 milioane hectare, rezultă că aci un lucrător agricol nu muncește decât 2 hectare de pământ.

Situațiunea în Ungaria se prezintă altfel: aci populațiunea activă de profesiiune agricolă în 1900 însumează 6 milioane 55 mii de persoane, la care femeile dau un contingent mai slab decât în Austria: 1 820 000 femei. Culturile anuale se întind în această țară pe 15 709 000 hectare, astfel că un lucrător agricol muncește în termen mediu 2 ha. 61 arii.

În Serbia, calculând după recensământul din 1900, populațiunea dela 12—60 ani clasificată în agricultură, o putem evalua la 1 188 000 persoane. Suprafața culturilor nu îmbrățișează aci decât 1 686 000 hectare, astfel că de lucrător agricol revine numai 1 ha. 40 arii.

Datele acestea ne dovedesc că România cu cele 2 ha. 38 arii de muncitor ocupă o situațiune de mijloc. Este cert însă, că la noi s'ar putea lucră și mai mult, dovadă lucrătorul din Germania, Franța și Ungaria care depune o cantitate mai mare de muncă, grație negreșit și faptului că acolo mașinile și instrumentele agricole sunt mai răspândite decât la noi.

Puterea de muncă a unui lucrător depinde de multe elemente și împrejurări; între acestea condițiunile economice joacă rolul cel mai de seamă și nu este nevoie a mai stăru, pentru a dovedi un fapt recunoscut de toți. Ar fi poate locul, aci, indicat, ca să concretizăm condițiunile economice ale țaranului român, pentru ca prin prisma lor să judecăm mai bine, întrucât media de 2 ha 28 arii cât ne-a rezultat mai sus că muncește într'un an, este un termen normal, este mai presus ori este mai prejos de forțele sale naturale. Dar cercetările asupra vieții fizice și economice ale păturei țărănești s'au manifestat până astăzi în forme așa de contradictorii încât, drept vorbind, cu ajutorul materialului de studii imperfecte sau subiective, de care dispunem astăzi, nu ne simțim în stare să intrăm în acea digresiune asupra condițiunilor economice ale săteanului

1) Numărul femeilor active în agricultură ni se pare aci exagerat. Cu toate acestea sursa datelor noastre fiind oficială, am menținut datele așa cum le-am găsit și în urmare raportul e așa de mic.

român, din care s'ar împrăștiă lumină în cestiunea ce ne preocupă.

Recurgem însă la un alt element de o natură mai apropiată de subiectul nostru, care ni-l va putea lămurii într'o măsură oarecare. Am stabilit mai sus la cât se ridică numărul populațiunii active, care este întrebuințată în muncile agricole. Logica ne conduce să încercăm a evalua aceste munci în zile, să ne întrebăm, adecă, câte zile de muncă sunt trebuitoare pentru ca să se desăvârșească toate lucrările de agricultură din țara noastră? Iată o cestiune interesantă pe care ne propunem a o cercetă, cu toate că mulțora li se va părea că este îndrăzneată încercarea de a preciză în complexul și varietatea muncilor

agricole, numărul de zile câte sunt necesare pentru îndeplinirea lor.

Pentru a pune problema într'o formă simplă și solubilă, am căutat s'o reducem la elementele sale de căpetenie și ne-am întreat: Câte zile de muncă sunt trebuincioase pentru desăvârșirea unui hectar cultivat cu grâu? Câte, pentru un hectar cu porumb? Câte, pentru un hectar de vie? și așa mai încolo.

Am luat informațiuni în această privință dela mai multe persoane competente: profesori și practiciani dela școală de agricultură, mari proprietari, oameni cu experiență în trebile agricole, etc. și rezultatul acestor informațiuni l'am înscris în tabela următoare împreună cu celelalte elemente care vor ajuta la lămurirea cestiunei¹⁾.

Numărul zilelor cu palmele întrebuințate în culturile anuale din 1905

Nombre des jours de main-d'œuvre employés dans les cultures annuelles de 1905

TABELA No. 10.

CULTURILE	Numărul zilelor cu palmele trebuitoare la munca desăvârșită a unui hectar	Intinderea culturilor făcute în 1905	Numărul zilelor de muncă cu palmele	Proporția la % față de totalul de muncă	CULTURES
	<i>Nombre des jours de main-d'œuvre nécessaires au travail complet d'un hectare</i>	<i>Surfaces des cultures</i>	<i>Nombre des jours de main-d'œuvre</i>		
1	Cifra mijlocie	Hectare	Aproximativ	5	1
Grâu, seacă, orz, ovăz, mei, hrișcă, rapiță	36	3 313 210	119 275 560	48,6	Froment, seigle, orge, avoine, millet, sarrasin, colza,
Porumb, fasole, mazăre, bob, linte, in și cânepă	44	2 049 894	90 195 336	36,7	Maïs, haricots, pois, fèves, lentilles, lin et chanvre.
Cartofi	70	10 880	761 600	0,3	Pommes de terre.
Sfecle pentru zahăr	194	12 029	2 333 626	1,0	Betteraves à sucre.
Tutun	100	7 717	771 700	0,3	Tabac.
Diverse	60	663	39 780	0,0	Diverses.
Grădinării de zarzavaturi	226	26 304	5 944 690	2,4	Jardins maraichers.
Fânețe artificiale	24	55 469	1 331 256	0,5	Prairies artificielles.
Fânețe naturale	15	491 126	7 366 890	3,0	Prairies naturelles.
Vii	152	89 890	13 663 280	5,6	Vignes.
Livezi de pruni	54	71 917	3 883 518	1,6	Pruniers.
Total	—	6 129 099	245 567 236	100,0	Total.

Recunoaștem că nu este ușor de stabilit, câte zile sunt de trebuință pentru munca desăvârșită a unui hectar cultivat cu o cereală sau cu altă plantă, din cauză că agricultura este condiționată de o mulțime de factori: climă, natura solului, obiceiurile locului, cantitatea de recoltă, întrebuințarea mașinilor și instrumentelor pe o scară mai mult sau mai puțin întinsă, calitatea lucrătorilor care la rândul său depinde de etate, sex, predispoziție, precum și alte întâmplări adesea neprevăzute. Toți acești factori variând dela județ la județ sau mai bine zis dela regiune la regiune, este lesne de înțeles că cantitatea zilelor de muncă nu poate fi fixată cu precizie, ci numai evaluată cu aproximațiune.

În alegerea termenilor notați în coloana 2 de mai sus am fost călăuziți de aceste considerațiuni și am căutat a combină notele extreme ce ni s'au comunicat spre a scoate o medie care să se apropie cât mai mult de adevăr. Mai lămurim încă că în «munca desăvârșită» se cuprind toate lucrările ce obișnuit se fac în agricultură, dela ogor până la expedierea recoltei la gară, port sau târg. Așa de ex. în cultura păioaselor au intrat zilele de: ogor, arătură, grăpat, sămănat, plivit, secerat și clăit, întins, cărat la arie, treerat, ciuruit, cărat, făcut șire de paie, înmagazinat, transport și încărcat, curățatul săminței; în cultura porumbului s'au pus zilele de: ogor (la marii agricultori), arat, sămănat, două prășituri și mușuroit, cules, tăiatul cocenilor, cărat la magazie, bătut, transport și încărcat.

1) Această tabelă e alcătuită, după indicațiunile noastre de către D-nu Gr. Turburi, șeful biuroului de statistică agricolă. Vezi în această privință și broșura D-lui C. Alimăneșianu: «O îmbunătățire în agricultura României».

Se mai deslușește încă, că ziua de muncă a fost luată, așa cum se obișnuiește la țară, în întregimea ei, adică cu 14—15 ore de lucru în timpul de vară.

Fără totuș de a avea pretențiunea unei precizii, de altminteri imposibilă de obținut, socotim că orice cunoscător va admite că cifrele mijlocii ce le-am întrebuințat în calculele noastre se găsesc în limitele realității.

Din tabela de mai sus rezultă că pentru a munci cele 6 129 099 hectare, câte s'au cultivat în România în anul 1905, a fost de trebuință un număr de 245¹/₂ milioane zile lucrătoare cu brațele. Din acest număr, zilele cele mai multe sunt afectate culturii păioaselor, care necesită aproape jumătate din cantitatea totală de muncă depusă în agricultura țării noastre; urmează apoi plantele prășitoare care cer mai mult de o treime din acelaș total, iar restul se împarte la celelalte culturi mai mici, între care distingem, după importanța lor, lucrarea viei și a grădinăriilor cu zarzavaturi.

Aceste 245¹/₂ milioane de zile lucrătoare au fost executate de cele 2 680 000 persoane, care constituiesc efectivul populațiunii active ce trăiește din agricultură. Câte zile revin de persoană? 91 zile de muncă într'un an.

Va zică, săteanul român, pentru care agricultura formează îndeletnicirea de căpetenie, nu întrebuințează, în condițiunile economice actuale, decât un sfert al anului ca să îndeplinească toate lucrările ce necesită această ramură de activitate, pe care se reazemă întregul nostru organism social și de stat. Restul: trei sferturi din an, el stă fără lucru, dacă nu-și însușește vr'o profesiune accesorie, care să-i mărească venitul și să-i ușureze condițiunile vieții.

91 zile de muncă pe an! Se va părea multora că este puțin față cu timpul disponibil, și așa este, întrucât știm cu toții, că o bună parte a anului, dela mijlocul lui Noemvrie până la începutul lui Martie, săteanul nu mai are ce munci la câmp și dacă localitatea nu-i oferă prilejul de a face cărașie de lemne, de pietre, etc., atunci stă fără lucru. Din restul timpului, în care muncile agricole îl preocupă, și care îmbrățișează circa 230 zile, zilele lucrătoare reprezintă numai o treime. Suntem induși a crede că celealte două treimi, adică 139 zile, sunt pierdute.

O parte din această pierdere se datorește sărbătorilor religioase, care sunt destul de numeroase și la care datinele au mai adăogit o mulțime de sărbători zise păgâne, când iarăș nu se lucrează. O altă parte de pierdere poate proveni din cauza timpului neprielnic pentru munca câmpului, zilele ploioase împedcând bineînțelese asemenea lucrări.

Dar mai este o împrejurare, de care trebuie să ținem seamă, când judecăm munca agricolă; este diferența ce există între agricultură și alte industrii în ceia ce privește continuitatea operei. În mai toate industriile lucrul se face și se poate face continuu, în orice zi, în orice anotimp, iar repaosul și-l dictează omul după trebuințele și obiceiurile sale. Nu e tot așa în agricultură, unde muncile nu se urmează în șir, din cauză că alături de om trebuie să lucreze și natura, și omul nu poate regulă după voie cooperatiunea naturii. Vine epoca când se cere o încordare a lucrărilor la câmp, pentru a profita de timpul favorabil și a nu întârziă sau întrerupe viața și dezvoltarea plantelor; urmează apoi o perioadă, când munca se suspendă din cauze naturale și când prin urmare lucrătorul trebuie să stea, așteptând o nouă fază a vegetațiunii sau o altă serie de munci. Oricât s'a străduit cultivatorul să se fe-rească de aceste intreruperi, căutând să se apuce în intermitențe de alte lucrări suplimentare sau de lucrările de pregătire a pământului pentru anul viitor, perderile sunt inevitabile și numeroase; ele deci micșorează cuantumul zilelor disponibile pentru munca pământului.

În aceiași ordine de idei trebuie să ținem seamă, că la calcularea mediei de mai sus am considerat întreaga populațiune activă agricolă, fără a face distincțiune nici de județ, nici de regiune; prin urmare am afectat locuitorilor dela munte lucrările agricole care nu se fac de regulă în acele localități, unde cultura este restrânsă la fânețe și puțin porumb, degrevând cu modul acesta populațiunea dela șesuri și coline, care în realitate trebuie să depună mai multă muncă, fiindcă agricultura îmbrățișează aci plantele care cer lucrări numeroase și încordate.

Astfel fiind, s'ar fi impus poate, a face pe regiuni raportul între brațe și cantitatea de lucru. Un asemenea raport ar fi fost aproape imposibil de stabilit, fiindcă evaluațiunile, la care am procedat mai sus, se aplică numai la totalul din țara întregă. De altă parte, însă, sunt două circumstanțe care produc oarecum compensațiunea nepotrivirilor semnalate: este mai întâi faptul că în localitățile muntoase fânețele ocupă o suprafață mult mai întinsă decât la câmp; așa de exemplu, în regiunea Carpaților Munteniei și Moldovei întinderea livezilor naturale reprezintă mai mult de 60% din total. În al doilea rând, intervine mișcarea lucrătorilor agricoli dela munte spre șesuri sau mai bine zis, din localitățile unde e prisos de brațe către părțile în care lipsa de brațe se face simțită. În adevăr, este lucru cunoscut, că în timpul muncilor agricole cete numeroase de locuitori pornesc mai cu seamă din localitățile muntoase și vin de se învoiesc cu proprietarii dela câmpie pentru lucrările agricole. Această peregrinare nu a fost până acum înregistrată de nici o statistică, ea e însă certă și contribuie într-o măsură

puternică să mărească numărul brațelor trebuitoare la muncile agricole din regiunile de coline și șesuri, pe unde localnicii nu sunt destui, ca să împlinească la vreme toate nevoile câmpului.

În afară însă de aceste migrațiuni interioare, populațiunea agricolă se mai sporește vremelnicește, mai cu deosebire în toiu lucrărilor mari și urgente, cum sunt prașila și secera, cu un contingent de muncitori străini, fie aduși de peste graniță în grupuri, fie intrați individual în țară, anume pentru acest scop. Faptul este în deobște cunoscut și nu mai avem nevoie să-l dovedim. Cu toate acestea am fi dorit să-l concretizăm, indicând pe cât se poate de exact, la cât se ridică numărul acestor lucrători agricoli străini, care se adaogă la efectivul brațelor de care dispunem dintre indigeni. E regretabil că această imigrațiune, care se face regulat în fiecă an, nu se înregistrează în mod complet.

Până la 1902, Ministerul de Interne a ținut socoteală de numărul muncitorilor străini, cari au fost autorizați să intre în țară, în grupuri, după cererea marilor proprietari. Acest număr s'a ridicat în 1900 la 35 210 indivizi, a crescut în 1901 la 43 462 și în 1902 la 46 962. Distribuirea lor pe județe ne arată că ei au fost aduși mai cu seamă în grupa I a districtelor din Moldova, precum și în grupa IV a districtelor de pe șesurile Dunărei, adică în părțile țării unde agricultura se face pe o scară mare și lipsa de brațe este mai simțită.

Dar în numărul acestor lucrători veniți colectiv și cu autorizațiuni speciale, nu se cuprind toți străinii, cari intră în țară pentru muncile agricole. Mai sunt alții, poate tot atât de numeroși, cari trec frontiera individual, neavând nevoie de autorizațiune specială și cari prin urmare nu au fost înregistrați. Dovadă este statistica imigrărilor care se face de către Serviciul de Siguranță al Ministerului de Interne, dela 1904 încoace, și care pentru acel an a arătat că au intrat în țară în afară de 24 278 muncitori în grupe, un număr de 80 301 lucrători individuali destinați, fără distincțiune în statistică, atât pentru agricultură, cât și pentru alte industrii, lucrări forestiere, etc. Mai știm încă că în fiecă an sosesc numeroși Bulgari pentru lucrările grădinișilor de zarzavaturi. O statistică din 1903, întocmită de noi deodată cu statistica agricolă, ne-a indicat 881 grădinari patroni de naționalitate Bulgară, care întrețineau la lucrările de grădinarie 10 536 muncitori, dintre cari 8 497 veniți de peste fruntarii.

Este neîndoios că această imigrațiune de lucrători străini, întrebuițați la muncile agricole, sporește numărul brațelor disponibile în țară și influențează asupra raportului pe care l-am stabilit mai sus că există între câtimea de lucru și populațiunea activă. Dacă am ține socoteală în calculele noastre și de acei imigranți, desigur că cele 91 zile lucrătoare, ce a rezultat că muncește una peste alta, într'un an, fiecă persoană activă în Agricultură, s'ar mai împuțina și deci numărul zilelor pierdute sau fără lucru s'ar mări.

Nu este curios fenomenul ca într'o țară, în care cultivatorul stă neocupat trei sferturi de an, să mai fie nevoie de a importa pentru muncă atâtea brațe de peste hotare?

Nu ar fi cu puțință să se evite această concurență străină, umplând nevoia ce se simte în unele localități și în anumite timpuri printr'o organizațiune sistematică a cererii și ofertei și o dirigiare regulată a brațelor muncitoare din părțile unde e prisos către localitățile unde se simte lipsă?

În tot cazul, se dovedește în mod luminos din expunerile precedente, că din punctul de vedere al populațiunii noastre active, care se înmulțește considerabil din an în an, agricultura României este susceptibilă de dezvoltare și de progres în viitor, fie prin căutare de pământuri nouă, fie prin o exploatare mai intensivă și mai producătoare a țarinilor cultivate astăzi.

CAPITOLUL VI

MAȘINILE ȘI INSTRUMENTELE AGRICOLE.

Tratând în capitolul precedent despre populațiunea agricolă și despre capacitatea ei de muncă, am făcut abstracțiune de un element care joacă un rol considerabil în agricultura modernă, anume de mașinile și instrumentele ce sunt întrebuițate astăzi pe o scară din ce în ce mai întinsă, sporind puterile omului la lucru, facilitând și regulând producțiunea câmpului, lărgind și îmbunătățind cultura, care cu ajutorul mașinei se face mai repede și mai ordonată.

Ar fi fost o lacună mare ca, studiind agricultura României în dezvoltarea sa actuală, să nu vorbim despre aceste mașini și instrumente, care au devenit in-

dispensabile cultivatorului mare și mic. În scopul de a completa lucrarea noastră, am luat inițiativa, în toamna anului 1905, ca să se întocmească în mod sistematic și cu garanție de exactitate, o statistică com-lectă de toate uneltele întrebuițate în cultura pământului. În studiul ce se va face deodată cu publicarea datelor ce sunt deja prelucrate, se va arăta modul de procedare și se va analiza în amănunțimi rezultatele acestei importante investigațiuni. Pentru opera de față ne mulțămim a extrage numai cifrele generale și a le pune în raport cu punctele mai de căpetenie care privesc viața noastră agricolă.

Statistica mașinilor și instrumentelor agricole din 1905

Numărul și valoarea mașinilor și instrumentelor întrebuițate în Agricultura României de maril și micii cultivatori, precum și raportul lor la suprafața de cultură.

Nombre et valeur des machines et instruments utilisés dans l'Agriculture de la Roumanie par les grands et les petits cultivateurs. Leur rapport à la surface de culture.

TABELA No. 11.

FELUL MAȘINILOR ȘI INSTRUMENTELOR AGRICOLE	Numărul mașinilor și instrumentelor agricole aparținând			O mașină sau instrument a- gricol revine la	Prețul mij- lociu al unei mașini sau instrument agricol	Valoarea aproximativă a mașinilor și instrumentelor agricole	DÉNOMINATION DES MACHINES ET INSTRUMENTS			
	Nombre appartenant aux							Hectare	L e i	L e i B.
	Marilor agricultori Grands agriculteurs	Micilor agricultori Petits agriculteurs	TOTAL							
I. — Mașini cu vapori										
Pluguri cu aburi	55	—	55	—	52 900	2 910 000	Charrues à vapeur			
Locomobile	—	—	4 539	1 206 47	7 500	34 042 500	Locomobiles			
Mașini de treerat	—	—	4 585	1 194 37	5 000	22 925 000	Batteuses			
Mașini de bătut porumb	—	—	1 258	4 353 07	2 500	3 145 000	Batteuses à maïs			
Batoze de trifoi	—	—	23	—	2 000	46 000	Batteuses à trèfle			
Mașini de tăiat nutreț	—	—	16	—	1 600	25 600	Hachoirs à fourrage			
Prese de fân	—	—	8	—	3 500	28 000	Presses à foin			
Altele	—	—	10	—	600	6 000	Autres			
II. — Mașini și instrumente cu tracțiune animală										
1. — Mașini și instrumente pentru prepararea terenului.										
Pluguri simple cu grindeul de lemn	712	166 815	167 527	32 69	22	3 685 594	Charrues simples à perche de bois			
» universale cu grindeul de fer sau oțel	25 704	283 748	309 452	17 70	58	17 948 216	» universelles			
» compuse cu două sau mai multe brazde	12 839	23 460	36 299	150 86	100	3 629 900	» bissocs ou polysocs			
» schimbătoare (gemene de coastă)	760	630	1 390	3 939 69	110	152 900	» à soc mobile			
» de desfundat la adâncimi mari	1 236	44	1 280	4 278 25	100	128 000	» défonceuses			
» cu aparat de sămănat porumbul	372	23	395	13 863 71	65	25 675	» avec appareil pour semer le maïs			
Cultivatoare	1 097	23	1 120	4 889 43	85	95 200	Cultivateurs			
Totalul plugurilor și cultivatoarelor	42 720	474 743	517 463	10 58	—	—	Total			
Grape de lemn cu dinții de fer	14 162	70 029	84 191	65 04	12	1 010 292	Herses en bois à dents de fer			
» » fer cu dinții de fer (boroane)	21 430	25 207	46 637	117 42	85	3 964 145	» en fer			
» » mărăcini	9 136	308 296	317 432	17 25	2	634 864	» à balais de ronce			
Totalul grapelor	44 728	403 532	448 260	12 22	—	—	Total			
Tăvălugi de lemn	6 227	2 935	9 162	597 70	12	109 944	Rouleaux en bois			
» » fer	1 938	536	2 474	2 213 49	200	494 800	» en fer			
Totalul tăvălugilor	8 165	3 471	11 636	470 62	—	—	Total			

Numărul și valoarea mașinilor și instrumentelor întrebuințate în Agricultură României de marii și micii cultivatori, precum și raportul lor la suprafața de cultură.

Nombre et valeur des machines et instruments utilisés dans l'Agriculture de la Roumanie par les grands et les petits cultivateurs. Leur rapport à la surface de culture. (suite)

FELUL MAȘINILOR ȘI INSTRUMENTELOR AGRICOLE	Numărul mașinilor și instrumentelor agricole aparținând			O mașină sau instrument a- gricol revine la <i>Nombre des hectares culti- vés pour une machine ou un instrument</i>	Prețul mij- lociu al unei mașini sau instrument agricol <i>Prix moyen par pièce</i>	Valoarea aproximativă a mașinilor și instrumentelor agricole <i>Valeur approximative</i>	DÉNOMINATION DES MACHINES ET INSTRUMENTS
	Nombre appartenant aux						
	Marilor agricultori <i>Grands agriculteurs</i>	Micilor agricultori <i>Petits agriculteurs</i>	TOTAL				
			Hectare	L e i	L e i	B.	
2. — Mașini pentru sămănat							2. — Semoirs
Mașini de sămănat prin împrăștiere . . .	4 777	93	4 870	1 124 47	300	1 461 000	Semoirs à la volée
» » » în rânduri	6 847	207	7 054	776 32	600	4 232 400	» en lignes
» » pus în cuiburi porumb	515	70	585	—	300	175 500	» pour le maïs
» » » » cartofi	12	—	12	—	250	3 000	» les pommes de terre
Totalul mașinilor de sămănat	12 151	370	12 521	437 36	—	—	Total
3. — Mașini și instrumente pentru întreținerea sămănturilor							3. — Machines et instruments pour l'entretien des ensemencements
Rarițe de lemn (mușuroitoare)	1 673	90 635	92 308	59 32	15	1 384 620	Houes à cheval en bois
» » fier	3 026	13 833	16 859	324 82	40	674 360	» en fer
Totalul rarițelor	4 699	104 468	109 167	50 16	—	—	Total
Prășitoare mecanice cu cai	589	15	604	—	125	75 500	Bineuses
4. — Mașini pentru recoltat							4. — Machines à récolter
Mașini de secerat, fără aparat de legat . . .	3 560	10 556	14 116	216 81	480	6 775 680	Moissonneuses simples
» » » cu »	3 961	374	4 335	706 00	900	3 901 500	» lieuses
Totalul mașinilor de secerat	7 521	10 930	18 451	165 87	—	—	Total des moissonneuses
Mașini de cosit	1 065	104	1 169	467 57	300	350 700	Faucheuses mécaniques
Mașini de scos cartofi	39	—	39	273 97	250	9 750	Arracheuses de pommes de terre
Mașini de scos sfeclă	61	1	62	194 02	250	15 500	» betteraves
Mașini de întors fânul	166	2	168	—	300	50 400	Faneuses
Greble mecanice cu cai	1 291	32	1 323	—	175	231 525	Râteaux à cheval
5. — Mașini de treerat							5. — Machines à battage
Manej (vârtej pentru mașini de treerat și bătut porumb)	303	237	540	—	750	405 000	Manèges
6. — Alte mașini și instrumente agricole.							6. — Autres machines et instruments agricoles
Mașini pentru împrăștiat îngrășămintele chimice	57	—	57	96 073 09	175	9 975	Machines à épandage
Care și căruțe cu osia de lemn	8 574	344 707	353 281	16 89	100	35 328 100	Chars et charrettes à essieu de bois
» » » » fier	16 390	244 601	260 991	22 86	200	52 198 200	» » » » » » » fer
Totalul carelor și căruțelor	24 964	589 308	614 272	9 71	—	—	Total de chars et charrettes
III. — Mașini purtate cu mâna							III. — Machines à la main
1 — Mașini de treerat							1. — Batteuses
Mașini de treerat păioase	11	184	195	28 082 90	120	39 000	Batteuses à main
» » bătut porumb	1 276	7 669	8 945	612 20	110	983 950	Egrenoirs à maïs
2 — Mașini pentru curățirea sămânțelor							2. — Machines pour l'épuration des grains
Vânturători (moriște)	6 056	17 678	23 734	230 73	170	4 034 780	Tarares
Triori	2 745	2 982	5 727	956 20	180	1 030 860	Trieurs
3. — Mașini pentru prepararea nutrefurilor							3. — Machines pour la préparation des fourrages
Mașini de tăiat nutreț (șișcă)	1 051	682	1 733	3 443 33	85	147 305	Hachoirs à fourrage
» » » sfeclă	346	23	369	14 840 56	90	33 210	» à betterave
» » făcut uruială	238	158	396	13 828 70	170	67 320	Concasseurs
Prese de fân	215	37	252	23 679 73	250	63 000	Presses à foin
4. — Alte mașini și instrumente agricole							4. — Autres machines et instruments agricoles
Fărămătoare de struguri	260	1 019	1 279	70 28	30	38 370	Broyeuses à grappes
Teascuri pentru struguri	507	6 215	6 722	13 37	80	537 760	Presairs
Cazane pentru țuică sau rachiu	789	29 994	30 783	2 34	30	923 490	Chaudrons à distiller
Aparate sistematice pentru distilat rachiu	50	74	124	—	1700	210 800	Alambics
Pompe de urină	175	30	205	26 712 00	60	12 300	Pompes à purin
Mașini pentru fabricat untul	295	15	310	—	70	21 700	Barattes
Cântare decimale (mari)	2 001	2 320	4 321	—	70	31 000	Balances romaines
Alte mașini	205	152	357	—	45	16 065	Autres machines
Total general						210479250	Total général

Pentru elucidarea cestiunii prezentăm mai întâi tabela No. 11, în care se cuprinde o recapitulațiune generală pentru țara întreagă a tuturor mașinilor și instrumentelor agricole ce au fost întrebuințate în anul 1905. Ele au fost împărțite în trei grupe, ținând seamă de forța ce se utilizează pentru punerea lor în mișcare. Grupa I conține mașinile mișcate cu vapor; în grupa II intră mașinile și instrumentele puse în mișcare cu tracțiune animală; în grupa III mașinile și instrumentele purtate cu mâna.

Ustensilele sunt specificate după felul lor, iar în grupa II și III au mai fost subdivizate în raport cu întrebuințarea sau cu scopul la care sunt destinate.

Tabela cuprinde în primele coloane numărul mașinilor și instrumentelor împărțite după cum aparțin marilor sau micilor agricultori. După ce am făcut totalul lor, am raportat cifra obținută, pentru fiecare fel de ustensile, la suprafața de cultură la care au fost utilizate.

În ultimele două coloane am înscris prețul *mijlociu*, cu care se vând în comerț, preț pe care l-am stabilit în urma cercetărilor și pe baza cataloagelor ce ne-au fost puse la dispozițiune de mai mulți mari depozitari de mașini agricole. Cu ajutorul acestor prețuri mijlocii am putut determina valoarea aproximativă a capitalului ce este băgat în mașinile și instrumentele de care se servește agricultura noastră.

Această valoare se urcă la un total de peste 210 milioane lei. Posturile mai importante, care intră în această sumă, sunt: locomobilele, reprezentând un capital de peste 34 milioane, mașinile de treerat aproape 23 milioane, plugurile 25 milioane, carele și căruțele 87 milioane, etc.

Pentru a releva însemnătatea capitalului investit în principalele noastre ustensile agricole — zicem principale, fiindcă în socoteala noastră n'au intrat uneltele de mână: sapa, lopata, cazmaua și alte multe de felul acestora — vom menționa că suma de 210 milioane, la care se suie valoarea mașinilor și instrumentelor agricole, reprezintă aproape jumătate din valoarea animalelor domestice pe care în lucrarea noastră din 1900 am prețuit-o la 462 milioane.

Este de altminteri natural să găsim un capital atât de important pus în uneltele agricole, când ne gândim la dezvoltarea ce a luat economia noastră rurală. O dovadă mai mult despre extensiunea ce prezintă la noi întrebuințarea mașinilor agricole, o găsim în statistica comerțului exterior, din care se constată că în 1904 mașinile agricole și accesoriile lor importate în țară, au atins valoarea de 10 650 128 lei, iar în 1905 s'au ridicat la peste 12¹/₂ milioane.

Să trecem acum să analizăm datele cuprinse în tabela No. 11, care înfățișează un conspect general al uneltelor întrebuințate în agricultura României.

Opriindu-ne la prima categorie a mașinilor cu vapor, constatăm mai întâi existența a 55 pluguri cu aburi, cari aparțin, bine înțeles, marilor agricultori. Întrebuințarea acestui instrument, a cărui utilitate se recunoaște și se propagă din ce în ce mai mult, datează de curând în țara noastră ¹⁾.

Printre celelalte mașini cu vapor distingem în prima linie locomobilele, care se găsesc în număr mare: 4539, constituind generatorii la aproape același număr de mașini de treerat (4585), la mașini de bătut porumb (1258), tăiat nutreț, prese de fân etc.

Dacă raportăm cifra locomobilelor la suprafața cultivată, rezultă că o locomobilă revine la 1206 hectare;

o mașină de treerat servește la 1194 hectare cultivate cu păioase, în timp ce o mașină de bătut porumb revine la 4353 hectare semănate cu această plantă.

Cele 55 pluguri cu aburi au o forță nominală de 1172 cai-vapor; la 4539 locomobile puterea s'a arătat a fi de 47861 cai-vapor. Un număr de 357 locomobile sunt întrebuințate, în afară de lucrările agricole, ca mașini-motoare la mori.

În total, mașinile agricole cu abur aparțin la 3020 persoane. Iată cum se repartizează acești posesori din punctul de vedere al profesiei lor: 1980 sunt cultivatori mari de moșii și anume: 1086 proprietari și 894 arendași; 348 sunt mici cultivatori; 438 mecanici și 254 de alte profesii. Când raportăm numărul total al marilor cultivatori la aceia care posedă mașini agricole, găsim că din 100 mari proprietari 52 întrebuințează mașini cu vapor, iar din 100 arendași numai 40 dispun de asemenea ustensile. Dintre micii agricultori numai 348 s'au notat ca posesori de mașini agricole cu abur.

Un alt fapt interesant a mai fost relevat de statistica noastră: s'au găsit în 39 comune un număr de 39 asociațiuni de săteni care posedă în comun 91 mașini cu abur pentru trebuințele agricole. Aceste asociațiuni se compun din 1189 membri. Este o formă a cooperatiunii în agricultură, al cărei început, în țara noastră, trebuie privit cu multă atențiune.

Grupa II-a a mașinilor și instrumentelor cu tracțiune animală a fost subdivizată în 6 categorii după destinațiunea sau întrebuințarea ce se face cu uneltele. Categoria cea mai numeroasă este a instrumentelor care servesc la prepararea terenului și între cari distingem în prima linie plugurile, clasificate după felul lor dela cele mai simple la cele mai complicate sau perfecționate. Statistica a deosebit: 167527 pluguri simple (țărănești) cu grindeul de lemn, cari aparțin aproape exclusiv micilor agricultori; 309452 pluguri universale cu grindeul de fer sau de oțel, dintre cari numai 25704 posedă marii agricultori, iar restul cei mici; 36299 pluguri polibrăzdare, repartizate în 12839 la marii cultivatori și 23460 la cei mici; mai sunt 1390 pluguri schimbătoare, 1280 pluguri de desfumat la adâncimi mari, 395 pluguri speciale cu aparat de sămănat porumbul și 1120 cultivate.

În total numărul plugurilor de diferitele feluri indicate mai sus, se ridică la 517463, cifră care raportată la suprafața de cultură, ne arată că un plug servește în *mijlociu* la 10¹/₂ hectare. Marii agricultori nu stăpânesc decât 7,5% din aceste unelte, iar restul se găsește în mâna micilor cultivatori, cu care, bine înțeles, ei muncesc și pământurile proprietarilor și arendașilor mari.

Grapele s'au înregistrat în un număr considerabil: 448260; este de observat însă că din acestea 317432 sunt grape ordinare de mărăcini, pe când dintre celelalte, mai perfecționate sunt mult mai puține.

Tăvălugii s'au găsit în cifră de 11636 repartizați în 9162 tăvălugi de lemn și 2474 de fer.

A doua subdiviziune coprinde mașinile pentru sămănat, deosebite de asemenea după felul și utilizarea lor. Statistica a înregistrat 11924 sămănătoare, aparținând în cea mai mare parte la cultivatorii cei mari; dintre acestea 4870 sunt mașini de sămănat prin împrăștiere și 7054 în rânduri. S'au mai numărat 585 mașini speciale de pus porumbul în cuiburi și 12 mașini pentru sămănatul cartofilor.

În total sămănătoarele se ridică la cifra de 12521, care raportată la suprafața de cultură ne dă câte 437 hectare de o mașină, o întindere negreșit prea mare pentru puterea acestei mașini, dar cum se știe că o mare parte din pământul cultivat se sămăna cu mâna, media de mai sus se reduce, în realitate, într'un mod simțitor.

1) Cu toate acestea într'o statistică întocmită în anul 1883 de mașini și unelte agricole, se arată că ar fi existat în țară 65 pluguri mișcate cu aburi, lucru ce pare cu atât mai îndoielnic cu cât numai jud. Fălciu posedă 50 de asemenea pluguri! Eroarea este cu atât mai evidentă, cu cât astăzi nu s'a găsit nici un plug cu abur în acest județ.

A treia categorie de mașini și instrumente pentru întreținerea sămănăturilor cuprinde rarițele și prașitoarele mecanice. Rarițele de lemn s'au găsit în număr de 92 308, posedate în mare parte de către micii agricultori, iar cele de fer sunt în cifră de 16 859; cu totul, deci, avem 109 167 rarițe, sau în termen mijlociu câte o rariță la 50 hectare cultivate. Prașitoarele mecanice cu cai sunt puține: de abia 604 aparținând în marea lor majoritate agricultorilor celor mari.

Printre mașinile de recoltat distingem întâiu 18 451 secerătoare, dintre cari 14 116 fără aparat de legat, și restul de 4 335 cu aparat de legat. Este curios de constatat, că un număr considerabil dintre aceste secerătoare s'au găsit la micii cultivatori, cari posedă 10 556 mașini de secerat simple și 374 secerătoare cu aparat de legat; explicațiunea poate fi în legătură cu faptul că în unele județe, cum de ex. Constanța, Tulcea și Brăila, întinderea păioaselor cultivate de micii agricultori este mult mai mare decât aceea a agricultorilor mari, cari mai cu seamă în Dobrogea sunt puțini la număr; deci nevoia de a seceră la timp a provocat întrebuințarea mașinilor pe o scară mai largă, cu deosebire în aceste părți ale țării, unde afluența de brațe nu este prea mare.

Tot dintre ustensilele destinate la recoltat fac parte și mașinile de cosit, cari s'au găsit în număr de 1 169, aparținând mai cu seamă marilor agricultori, mașinile de scos cartofii (39), de scos sfecele (62), de întors fănu (168), precum și greblele mecanice cu cai (1 323).

Ca mașini de treerat s'au notat 540 maneje purtate de cai, care mai subsistă pe ici pe colo, pe unde nu ajung locomobilele.

Am mai prevăzut o a șasea categorie cu alte felurite mașini și instrumente trase de animale, în care în afară de cele 57 mașini pentru împrăștiatul îngrășămintelor chimice — un indice îmbucurător când e vorba de progresele tehnicii agricole — iau parte principală carele și căruțele, care și ele constituiesc o uneltă indispensabilă la munca pământului. S'au deosebit în care cu osia de lemn și care cu osia de fier; mai numeroase sunt cele dintâi: 353 281 care și anume 8 574 aparținând marilor cultivatori și 344 707 celor mici; carele și căruțele cu osia de fer s'au înregistrat în cifră de 260 991 și anume 16 390 s'au găsit la marii agricultori și 244 601 la cei mici. În total carele și căruțele întrebuințate în agricultură sunt 614 272, dintre cari 589 308 aparțin cultivatorilor mici. Cum cifra acestora se apropie de 1 milion, se poate zice că din doi cultivatori unul trebuie să aibă un car sau o căruță. Față cu suprafața cultivată, revine că un car servește la aproape 10 hectare.

Se observă încă că aceste vehicule constituiesc o parte foarte însemnată din capitalul băgat în instrumentele agricole: 87 $\frac{1}{2}$ milioane lei, reprezentând peste 40% din totalul aceluși capital.

Grupa III a mașinilor purtate cu mâna a fost subdivizată în 4 categorii: distingem întâi mașinile de treerat (cu mâna), resturi din vechia gospodărie agricolă care se mai găsesc întrebuințate pe ici, pe colo; mai importante sunt instrumentele care servesc la curățirea semințelor: 23 734 vânturători (moriște) precum și 5 727 triori, repartizate și la marii și la micii cultivatori.

Pentru prepararea nutrețurilor, s'au semnalat: 1 733 mașini de tăiat (șișcă), 369 pentru tăiatul sfecelelor, 396 pentru făcut uruială și 252 prese de fân.

În fine, am mai notat într'o ultimă categorie, diferite alte instrumente și mașini care au oarecare importanță în economia rurală; așa de ex. fărâmatoare și teascuri pentru struguri, cazane (căldărușe) pentru țuică sau rachiu (însemnat număr: 30 783), aparate mai sistematice (alambicuri) pentru distilatul spirtului; pompe de urină, mașini de fabricat untul (310), cântare decimale, etc.

Toate acestea, constituind inventarul principal al gospodăriei noastre rurale, s'au prețuit la suma de 210 479 250 lei, sumă care de sigur s'ar mări considerabil, dacă am țineă seamă și de uneltele de mână ce n'au fost înscrise în statistică.

Tabela No. 12 (pag. 74—76) cuprinde înșirarea mașinilor și instrumentelor agricole repartizate pe județe și pe regiuni sau grupe.

În capul tabelii s'a păstrat aceiaș rânduire ca la tabela precedentă, ustensilele agricole fiind împărțite după felul și după întrebuințarea lor. Nu vom putea urmări distribuțiunea amănunțită pe județe și grupe a fiecărui fel de mașini și instrumente, ci ne vom margini la cele mai importante.

Plugurile cu abur, pe care le-am găsit în cifră totală de 55, cu o forță de 1 172 cai-vapori, adică câte 21 cai-vapori în termen mediu de plug, sunt mai numeroase în județele de pe șesurile Dunărei, unde s'au înregistrat 30 pluguri cu 680 c.-v. și în județele de pe șesurile Siretului și Prutului, unde s'au numărat 16 pluguri cu 334 c.-v.

Tot în aceste părți ale țării, în care agricultura se face pe o scară mai întinsă, întâlnim cele mai multe locomobile; în grupa IV 2 500 locomobile cu 27 058 c.-v. (cifrele mai mari se notează în Dolj, Teleorman, Vlașca, Ilfov și Ialomița), iar în grupa I s'au găsit 1 076 locomobile cu 10 884 c.-v. (mai numeroase în Dorohoi, Botoșani, Tutova, Fălcu, R.-Sărat). Din restul districtelor mai semnalăm Buzăul cu 148 locomobile, Mehedinți, Prahova. Foarte rare sunt în Muscel, Vâlcea și Tulcea. La totalul de 4 539 locomobile din țara întreagă corespunde o putere nominală de 47 861 c. v.; adică câte circa 10 cai de locomobilă. Puterea lor efectivă este de obicei mai mare decât cea indicată.

Aceste 4 539 locomobile servesc să pună în mișcare 4 585 batoze de treerat, 1 258 mașini de bătut porumbul și 57 alte mașini purtate cu vapori, precum: batoze de trifoi, prese de fân, mașini de tăiat nutreț, etc.

Distribuțiunea pe județe a plugurilor este în genere în legătură cu suprafața de cultură. Din cele 167 527 pluguri simple, câte s'au numărat în România, o mare parte, 61 095, se află în grupa IV a șesurilor Dunărei, în care se face agricultura cea mai întinsă. Notăm, ca curiozitate, că în districtul Brăila nu s'a găsit nici un plug de acest fel; în schimb s'au înregistrat aci foarte multe pluguri polibrăzdare; se constată, în general, că în acest județ instrumentele agricole au o întrebuințare foarte căutată și că de obicei populațiunea mijlocie este înzestrată cu ustensilele cele mai perfecționate.

Plugurile simple sunt răspândite pe la județele de munte: în Gorj s'au numărat 12 324, în Mehedinți 11 092, în Bacău 15 856, în Suceava 6 893, etc.

Când e vorba de plugurile universale, care neapărat însemnează un stadiu mai perfecționat în tehnica instrumentelor agricole, împărțirea lor pe județe se face, bineînțeles, tot după întinderea pământurilor cultivate. Aproape jumătate din totalul acestor pluguri se găsește în regiunea șesurilor Dunării: 144 300, cu deosebire în Dolj, Ilfov, Teleorman, Vlașca și Ialomița; un sfert din acelaș total s'a adunat de prin districtele grupei I, de pe șesurile Siretului și Prutului; 57 069 pluguri universale a dat regiunea Carpaților din Muntenia, iar restul, în cifre mai mici, s'au găsit în Carpații Moldovei și în Dobrogea.

Plugurile compuse cu două sau mai multe brazde au dat un total de 36 299, la care au contribuit mai cu seamă județele din Dobrogea, Ialomița, Brăila și R.-Sărat.

Plugurile schimbătoare se văd a fi mai întrebuin-

Mașinile și instrumentele

Machines et instruments

TABELA No. 12.

JUDEȚELE și GRUPELE DE JUDEȚE	MAȘINI CU VAPORI MACHINES A VAPEUR							MAȘINI ȘI INSTRUMENTE Machines et instruments												
	Pluguri cu aburi Charrues à vapeur		Locomobile Locomobiles		Mașini de treerat Batteuses	Mașini de bătut porumb Batteuses à maïs	Altele—Autres	PLUGURI—CHARRUES						GRAPE—HERSES						
	Număr—Nombre Puterea în cai- vapori Force en Hp.	Număr—Nombre Puterea în cai- vapori Force en Hp.	Mașini de treerat Batteuses	Mașini de bătut porumb Batteuses à maïs				Altele—Autres	Simple cu grindeul de lemn. Simple à perche de bois	Universale cu grindeul de fer sau oțel. Universelles	Compuse cu două sau mai multe brazde. Bissocs ou polyssocs	Schimbătoare (gemene, de coastă). A soc mobile	De desfundat la adâncimi mari. Défonceuses	Cu aparat de semănat porumbul. Avec appa- reil pour semer le maïs	Cultivatatoare Cultivateurs	TOTAL	De lemn cu dinții de fer En bois à dents de fer	De cu dinții de fer (boroane) De fer	De mărăcini A balais de ronce	TOTAL
Șesurile Siretului și Prutului	1 Dorohoi . . .	4	106	154	1 374	150	50	6	11 051	3 916	979	47	53	6	54	16 106	13 723	1 316	185	15 224
	2 Botoșani . . .	3	46	122	1 200	122	52	15	4 499	6 510	796	30	35	—	126	11 996	10 559	755	84	11 398
	3 Iași . . .	—	—	113	1 098	111	46	1	1 325	7 847	885	74	62	14	53	10 260	7 486	749	619	8 854
	4 Roman . . .	1	18	66	592	70	23	1	5 613	3 952	549	5	2	—	37	10 158	7 232	348	1 458	9 038
	5 Vaslui . . .	2	34	85	834	84	32	2	2 545	7 584	598	176	58	5	32	10 998	5 724	882	2 507	9 113
	6 Fălciu . . .	—	—	70	704	75	35	—	513	7 712	647	50	14	18	30	8 984	3 540	566	3 463	7 569
	7 Tutova . . .	1	16	120	1 210	120	42	—	1 512	7 941	729	64	74	52	47	10 419	2 743	1 227	5 550	9 520
	8 Covurlui . . .	3	70	120	1 310	127	37	2	137	10 439	798	38	54	8	85	11 559	1 012	1 848	8 587	11 447
	9 Tecuci . . .	1	12	102	1 100	99	29	3	4 510	8 172	474	20	63	4	8	13 251	1 741	911	9 076	11 728
	10 R.-Sărat . . .	1	32	124	1 462	139	50	—	282	10 771	1 657	6	57	10	49	12 832	136	2 429	9 633	12 198
	Grupa I . . .	16	334	1 076	10 884	1 097	396	30	31 987	74 844	8 112	510	472	117	521	116 563	53 896	11 031	41 162	106 089
Carpații Moldovei	1 Suceava . . .	2	32	42	360	47	12	3	6 893	3 213	214	13	6	1	28	10 368	7 900	288	461	8 649
	2 Neamț . . .	2	32	36	344	36	18	2	3 743	5 242	279	14	57	9	94	9 438	4 109	170	3 123	7 402
	3 Bacău . . .	1	14	50	494	46	15	1	15 856	979	240	18	38	2	25	17 158	2 633	424	13 479	16 536
	4 Putna . . .	1	16	55	598	52	18	1	3 470	7 339	282	—	30	—	14	11 135	967	582	9 572	11 121
Grupa II . . .	6	94	183	1 796	181	63	7	29 962	16 773	1 015	45	131	12	161	48 099	15 609	1 464	26 635	43 708	
Carpații Munteniei	1 Buzău . . .	1	16	148	1 650	156	36	1	1 220	14 636	875	124	54	3	14	16 926	543	2 249	10 836	13 628
	2 Prahova . . .	—	—	112	1 238	118	33	—	991	11 461	209	—	43	10	7	12 721	84	757	7 861	8 702
	3 Dâmbovița . . .	—	—	134	1 410	134	36	1	712	11 277	62	1	17	—	7	12 076	138	861	8 031	9 030
	4 Muscel . . .	—	—	12	118	12	2	—	2 071	1 633	28	1	8	—	5	3 746	32	48	692	772
	5 Argeș . . .	1	32	85	858	87	16	—	7 657	6 112	88	5	3	2	4	13 871	482	524	9 039	10 045
	6 Vâlcea . . .	—	—	13	104	13	3	—	8 385	657	16	22	14	—	5	9 099	27	137	3 233	3 397
	7 Gorj . . .	—	—	34	304	34	10	1	12 324	555	9	5	5	—	1	12 899	340	72	6 191	6 603
	8 Mehedinți . . .	1	16	139	1 315	139	59	1	11 092	10 738	46	6	40	1	30	21 953	66	1 809	13 256	15 131
Grupa III . . .	3	64	677	6 997	693	195	4	44 452	57 065	1 333	164	184	16	73	103 291	1 712	6 457	59 139	67 308	
Șesurile Dunărei	1 Dolj . . .	7	176	412	4 368	425	119	—	15 851	29 917	106	21	70	10	42	46 017	301	3 560	33 209	37 070
	2 Romanați . . .	3	52	255	2 542	252	73	1	15 650	10 271	41	6	16	3	40	26 027	134	2 741	17 453	20 328
	3 Olt . . .	3	50	159	1 640	162	40	2	10 872	6 540	108	4	43	2	7	17 576	145	1 052	13 924	15 121
	4 Teleorman . . .	6	90	453	4 920	451	72	3	9 672	23 139	373	11	40	81	23	33 339	210	2 237	26 740	29 187
	5 Vlașca . . .	2	80	317	3 376	320	73	1	8 492	20 692	444	6	77	72	22	29 805	172	1 571	24 276	26 019
	6 Ilfov . . .	—	—	342	3 776	338	91	4	451	27 142	485	26	106	21	42	28 273	613	2 027	21 156	23 796
	7 Ialomița . . .	7	187	403	4 586	399	80	1	107	21 228	5 436	98	73	12	73	27 027	371	2 602	21 404	24 377
	8 Brăila . . .	2	45	159	1 850	159	42	4	—	5 371	7 632	93	42	34	33	13 205	242	5 513	11 393	17 148
Grupa IV . . .	30	680	2 500	27 058	2 506	590	16	61 095	144 300	14 625	265	467	235	282	221 269	2 188	21 303	169 555	193 046	
Dobrogea	1 Tulcea . . .	—	—	14	162	14	2	—	3 815	2 737	385	2	1	1	11 280	5 563	1 295	9 114	15 972	
	2 Constanța . . .	—	—	89	964	94	12	—	28 8315	8 477	21	24	14	82	16 961	5 223	5 087	11 827	22 137	
	Grupa V . . .	—	—	103	1 126	108	14	—	31 16 466	11 214	406	26	15	83	28 241	10 786	6 382	20 941	38 109	
România . . .	55	1 172	4 539	47 861	4 585	1 258	57	167 527	309 452	36 299	1 390	1 280	395	1 120	517 463	84 191	46 637	317 432	448 260	

agricole întrebuințate în 1905

agricoles utilisés dans l'année 1905

CU TRACȚIUNE ANIMALĂ

à traction animale

Tăvăluși <i>Rouleaux</i>	Mașini pentru sămănat <i>Semoirs</i>	Rarițe <i>Houes à cheval</i>	Prășitoare mecanice cu cai <i>Bineuses</i>	Mașini de secerat <i>Moissonneuses</i>	Mașini de cosit <i>Faucheuses mécaniques</i>	Mașini de scos cartofi <i>Arracheuses de pommes-de-terre</i>	Mașini de scos sfeclă <i>Arracheuses de betteraves</i>	Mașini de întors fânul <i>Faneuses</i>	Greble mecanice cu cai <i>Râteaux à cheval</i>	Manej (vârte) pentru mașini de treerat și bătut porumb <i>Manèges</i>	Mașini pentru imprăștiat îngrășăminte chimice <i>Machines à épandage</i>	Care și căruțe <i>Chars et charrettes</i>			DÉPARTEMENTS et GROUPES DE DÉPARTEMENTS
												Cu osia de lemn <i>à essieu de bois</i>	Cu osia de fer <i>à essieu de fer</i>	TOTAL	
713	610	306	37	151	53	4	6	12	48	18	6	11 841	3 440	15 281	1 Dorohoi
658	699	201	20	191	45	2	12	6	62	7	6	10 936	3 142	14 078	2 Botoșani
485	559	149	6	142	28	2	1	9	48	8	3	11 709	1 623	13 332	3 Iași
723	387	124	14	36	37	1	—	3	35	2	2	7 967	1 402	9 369	4 Roman
235	324	95	22	132	31	1	4	8	28	3	5	10 709	1 572	12 281	5 Vaslui
172	234	86	34	151	60	—	—	5	43	1	1	6 622	3 676	10 298	6 Fălciu
168	333	160	53	269	76	4	1	18	51	5	3	8 354	2 306	10 660	7 Tutova
286	425	125	95	577	64	—	—	3	75	9	—	3 484	8 514	11 998	8 Covurlui
319	297	82	32	285	44	1	—	11	42	7	3	6 317	6 438	12 755	9 Tecuci
322	595	39	30	516	80	1	—	7	33	10	1	3 612	15 120	18 732	10 R.-Sărat
4 081	4 463	1 367	343	2 450	518	16	24	82	465	70	30	81 551	47 233	128 784	Groupe I
175	161	218	7	25	11	—	—	—	16	4	3	9 859	1 331	11 190	1 Suceava
269	230	155	8	37	14	1	—	4	18	3	7	6 589	3 008	9 597	2 Neamț
311	156	60	16	32	17	—	3	2	17	3	1	15 878	1 700	17 578	3 Bacău
413	271	62	66	183	28	1	—	5	46	14	2	8 310	5 194	13 504	4 Putna
1 168	818	495	97	277	70	2	3	11	97	24	13	40 636	11 233	51 869	Groupe II
292	775	1 596	8	455	39	—	6	5	49	22	—	10 977	10 879	21 856	1 Buzău
252	310	365	1	210	32	2	12	3	41	20	2	18 811	3 862	22 673	2 Prahova
265	197	1 335	—	83	12	1	—	3	18	11	—	15 572	3 293	18 865	3 Dâmbovița
16	16	92	—	13	3	—	—	1	4	7	—	5 428	2 682	8 110	4 Muscel
47	88	4 681	1	106	5	—	—	1	6	23	—	10 837	4 436	15 273	5 Argeș
11	28	461	—	17	4	—	1	2	3	12	—	13 101	921	14 022	6 Vâlcea
7	12	20	—	28	—	—	—	—	1	2	—	16 593	1 320	17 913	8 Gorj
52	244	4 881	7	200	7	—	—	1	11	40	—	19 937	9 397	29 334	8 Mehedinți
942	1 670	13 431	17	1 112	102	3	19	16	133	137	2	111 256	36 790	148 046	Groupe III
234	710	17 563	55	483	35	8	—	8	53	41	1	35 657	21 280	56 937	1 Dolj
283	268	8 738	4	569	13	2	—	3	18	33	—	22 404	8 827	31 231	2 Romanați
168	276	10 857	4	328	17	1	1	3	15	26	—	15 594	3 018	18 612	3 Olt
367	642	17 069	3	1 487	41	1	2	5	39	35	—	17 194	17 047	34 241	4 Teleorman
424	467	18 596	8	541	39	—	2	5	38	56	3	10 290	20 023	30 313	5 Vlașca
633	747	12 032	15	461	76	3	10	13	80	52	1	11 592	20 779	32 371	6 Ilfov
642	1 395	6 175	10	2 109	110	2	—	12	216	34	4	2 376	26 976	29 352	7 Ialomița
608	851	160	28	2 157	58	1	—	8	77	15	—	48	17 102	17 150	8 Brăila
3 359	5 356	91 190	127	8 135	389	18	15	57	536	292	9	115 155	135 052	250 207	Groupe IV
1 578	12	849	3	1 692	3	—	1	—	—	—	—	1 508	12 904	14 412	1 Tulcea
508	202	1 835	17	4 785	87	—	—	2	92	17	3	3 175	17 779	20 954	2 Constanța
2 086	214	2 684	20	6 477	90	—	1	2	92	17	3	4 683	30 683	35 366	Groupe V
11 636	12 521	109 167	604	18 451	1 169	39	62	168	1 323	540	57	353 821	260 991	614 272	România

Mașinile și instrumentele agricole întrebuințate în 1905

Machines et instruments agricoles utilisés dans l'année 1905

TABELA No. 12 (urmare, suite)

JUDEȚELE și GRUPELE DE JUDEȚE	MAȘINI PURTATE CU MÂNA MACHINES A MAIN								ALTE MAȘINI ȘI INSTRUMENTE AGRICOLE AUTRES MACHINES ET INSTRUMENTS AGRICOLES								
	Mașini de treierat pătoase <i>Batteuses à main</i>	Mașini de bătut porumb <i>Egreneurs à maïs</i>	Vânturători (moriște) <i>Tarares</i>	Triori <i>Trieurs</i>	Mașini de tăiat nutreț (șișcă) <i>Hachoirs à fourrage</i>	Mașini de tăiat sfeclă <i>Hachoirs à betterave</i>	Mașini de făcut uruiă <i>Concasseurs</i>	Prese de fân <i>Presses à foin</i>	Fărămațoare de struguri <i>Broyeuses à grappes</i>	Teasuri pentru struguri <i>Pressoirs</i>	Cazane pentru țuică sau rachiu <i>Chaudières à distiller</i>	Aparate sistematice pentru distilat rachiu <i>Alambics</i>	Pompe de urină <i>Pompes à purin</i>	Mașini pentru fa- bricat untul <i>Barattes</i>	Cântare decimale (mari) <i>Balances romains</i>	Alte mașini *) <i>Autres machines</i>	
Șesurile Siretului și Prutului	1 Dorohoi	—	23	518	97	278	24	3	12	11	25	44	3	9	17	359	6
	2 Botoșani	—	29	396	92	93	20	38	7	16	144	4	1	13	13	441	2
	3 Iași	—	31	358	66	53	14	5	6	117	594	68	2	4	17	335	3
	4 Roman	—	13	261	89	56	19	5	3	13	36	9	1	2	9	145	7
	5 Vaslui	—	23	199	66	29	16	51	5	24	852	18	—	8	8	185	15
	6 Fălciu	—	32	142	30	32	4	5	2	21	1 426	21	2	10	2	87	—
	7 Tutova	—	61	236	67	39	8	6	4	22	75	228	1	3	12	135	2
	8 Covurlui	2	145	227	54	63	11	4	9	9	18	161	—	3	13	82	13
	9 Tecuci	1	36	239	53	19	15	4	5	18	23	330	1	41	11	92	—
	10 Râmnicul-Sărat	5	451	789	80	44	11	15	6	44	48	1 156	6	7	8	97	162
	Grupa I	8	844	3 365	694	706	142	136	59	295	3 241	2 039	17	100	110	1 958	210
Carpații Moldovei	1 Suceava	—	5	247	37	62	12	2	10	1	26	13	1	1	5	95	—
	2 Neamț	3	11	156	41	22	16	2	13	3	6	22	3	4	7	126	—
	3 Bacău	—	11	172	36	30	4	—	4	22	64	327	2	6	10	184	1
	4 Putna	9	64	160	32	43	2	2	11	101	114	1 209	7	1	6	108	25
	Grupa II	12	91	735	146	157	34	6	38	127	210	1 571	13	12	28	513	26
Carpații Munteniei	1 Buzău	1	263	417	117	51	11	6	13	19	28	2 019	2	7	5	63	29
	2 Prahova	—	192	363	143	43	13	10	9	110	101	3 180	8	2	13	186	10
	3 Dâmbovița	1	166	400	154	29	8	4	8	5	41	2 488	2	1	3	69	—
	4 Muscel	11	64	78	13	8	4	2	16	22	138	1 924	14	1	1	49	13
	5 Argeș	17	175	634	151	23	5	11	6	8	62	2 199	2	1	3	59	1
	6 Vâlcea	122	125	531	95	19	1	3	4	146	822	3 319	17	—	6	36	—
	7 Gorj	10	74	231	54	13	1	4	2	286	281	5 244	21	—	—	20	—
	8 Mehedinți	—	213	1 137	416	69	6	14	1	10	20	3 624	17	6	7	63	2
	Grupa III	162	1 272	3 791	1 143	255	50	54	59	606	1 493	23 997	83	18	38	545	55
Șesurile Dunării	1 Dolj	—	648	2 495	965	62	32	41	12	7	338	891	3	5	7	207	34
	2 Romanați	5	484	3 597	669	30	11	25	8	12	107	628	—	15	6	88	—
	3 Olt	7	192	1 114	296	29	6	18	3	10	35	709	—	2	6	45	1
	4 Teleorman	—	526	1 821	614	50	14	30	11	18	178	355	1	11	24	102	12
	5 Vlașca	—	433	703	484	48	11	17	9	2	226	144	—	4	4	70	5
	6 Ilfov	—	422	479	382	63	27	13	21	9	252	146	—	20	35	125	7
	7 Ialomița	1	1 191	1 950	195	76	19	22	15	1	2	39	—	8	14	262	2
	8 Brăila	—	1 089	1 431	67	50	16	14	6	5	12	27	3	5	21	96	5
	Grupa IV	13	4 985	13 590	3 672	408	136	180	85	64	1 150	2 939	7	70	117	995	66
Dobrogea	1 Tulcea	—	410	558	12	40	—	5	4	176	562	144	2	1	2	133	—
	2 Constanța	—	1 343	1 695	60	167	7	15	7	11	66	93	2	4	15	177	—
	Grupa V	—	1 753	2 253	72	207	7	20	11	187	628	237	4	5	17	310	—
România	195	8 945	23 734	5 727	1 733	369	396	252	1 279	6 722	30 783	124	205	310	4 321	357	

*) Aci se cuprind: mașini de saramurat, pompe de stropit via, etc.

țate în județele Tulcea, Buzău și Vaslui; cele de defundat la adâncimi mari, în Ilfov, Vlașca, Ialomița, Dolj, Tutova, Tecuci, etc. Cultivatările sunt mai răspândite în Constanța, Ialomița, Covurlui și Botoșani.

Adunate la un loc, plugurile de tot felul dau un total de 517 463, la care șesurile Dunării contribuiesc cu 221 269, adică 42 $\frac{0}{100}$ %; șesurile Prutului și Siretului cu 116 563, adică 22 $\frac{0}{100}$ %; districtele din Carpații Munteniei cu 103 291 sau 20 $\frac{0}{100}$ %; cele din Carpații Moldovei cu 48 099, adică 9 $\frac{0}{100}$ % și Dobrogea cu 28 241 sau 5 $\frac{0}{100}$ %.

Trecând la grape, constatăm că repartizarea lor pe județe este dictată de alte motive decât acelea pe care le-am văzut la pluguri. Grapelile de lemn cu dinți de fer sunt întrebuințate mult în Moldova și în Dobrogea, pe când cele de fer sunt mai răspândite în districtele de pe șesurile Dunării; iar acolo unde grapele sistematice nu s'au introdus în mare cantitate, se întrebuințează încă grapele primitive, făcute din mărăcini, care s'au înregistrat în un număr considerabil: 317 432 și încă nu suntem siguri dacă pe alocurea nu s'a omis trecerea acestor unelte simple.

Din restul mașinilor cu tracțiune animală distingem sămănătoarele, cari figurează cu cifre însemnate în Grupa III și anume în Ialomița, Ilfov, Dolj, Brăila, Teleorman; de asemenea în districtele de pe șesurile Siretului și Prutului, precum în Dorohoi, Botoșani, Iași, R.-Sărat; din regiunea III-a Buzăul are cele mai multe mașini de sămănat, iar cele mai puține se întâlnesc în Gorj, Vâlcea și Muscel, pe unde prezența lor deabia e semnalată.

Rarițele sunt foarte numeroase în grupa IV, care ia mai mult de 3 sferturi din totalul țării; în Moldova acest instrument pare a fi mai puțin întrebuințat.

Prășitoarele mecanice cu cai sunt relativ mai răspândite în Moldova și cu deosebire în județele Covurlui și Tutova, Putna deasemenea și în Dolj.

Mașinile de secerat, care sunt mai numeroase chiar decât sămănătoarele, deși întrebuințarea lor este mai anevoioasă și mai puțin practică, sunt răspândite mai cu seamă în județele cu cultură întinsă. Grupa IV ia peste 40% din totalul lor (8 135 mașini), în grupa I s'au înregistrat 2 450 (multe în Covurlui și R.-Sărat), dar cele mai multe s'au găsit în județele Tulcea (1 692) și Constanța (4 785), unde se vede că din cauza lipsei de brațe aceste mașini sunt foarte căutate.

Mașinile de cosit sunt mai răspândite în Ialomița, Constanța, Ilfov, R.-Sărat, Tutova. Numărul lor este încă mic, ca și acela al mașinilor de întors fânul și al greblelor mecanice.

Statistica ne arată că în câteva locuri se mai întrebuințează în lipsă de locomobile și batoze, vechiul sistem de a treeră cerealele cu manejul (vârtejul purtat de cai). S'au găsit în total 540 de asemenea maneje răspândite mai cu seamă în districtele de pe șesurile Dunării. Strististica a mai notat că în 2208 comune se practică încă obiceiul de a se treeră cu caii la arie, în afară de întrebuințarea mașinilor de treerat.

Cât despre vehiculele agricole, proporția lor stă în raport cu populațiunea și cu trebuințele agricole. Carele cu osia de lemn, care sunt mai numeroase decât cele cu osia de fer, sunt în număr mai mare în Dolj, Romanai, Mehedinți, Prahova, etc. De observat este, că în județul Brăila asemenea care sunt aproape necunoscute, peste tot locul fiind întrebuințate carele cu osia de fer; aceasta confirmă mai mult aceia ce spuneam mai sus cu privire la răspândirea instrumentelor perfecționate în acest județ.

Carele și căruțele sunt numeroase în districtele mari: Ialomița, Dolj, Vlașca, Ilfov, unde numărul lor trece de 20 mii; în Moldova cifrele sunt mai mici, afară de Covurlui și Putna. În districtele de munte carele simple sunt întrebuințate mai des.

Dintre mașinile și instrumentele purtate cu mâna distingem ca mai însemnate prin numărul lor: mașinile de bătut porumb (8 945), foarte răspândite în șesurile Dunării, prin Carpații Munteniei și în Dobrogea; vânturătorile sau moriștele (23 734) întrebuințate în părțile cu cultură mare de cereale, ca și triorii (5 727).

În ceiace privește instrumentele întrebuințate la fabricarea vinului, din care s'au pus în inventar numai fărâmatoarele și teascurile de struguri, cifrele culese nu ne dau indicațiuni sigure, din cauză, probabil, că multe nu s'au notat peste tot locul, omițându-se mai cu seamă uneltele prea simple.

Mai apropiate de adevăr sunt datele privitoare la cazanele întrebuințate în fabricarea țuicei și rachiului din fructe. În țara întreagă s'au înregistrat 30 783 cazane, din cari aproape 80% se găsesc numai în districtele din Carpații Munteniei, pe unde cultura prunilor este în mare dezvoltare și fabricațiunea țuicei răspândită în mai toate comunele. Așa avem în prima linie Gorjul cu 5 244 cazane, cel mai mare număr care corespunde întinderii mari de livezi de pruni; vin pe urmă Mehedinți, Vâlcea și Prahova cu câte peste 3 000 cazane, Dâmbovița, Argeș și Muscel între 3 și 2 mii. Din Carpații Moldovei se notează Putna cu 1 209 cazane, iar din grupa I R.-Sărat cu 1 156. În afară de acestea mai sunt 124 aparate mai sistematice, care servesc la distilarea rachiurilor, risipite cu deosebire în județele muntoase.

Printre celelalte ustensile agricole mai sunt demne de menționat cele 310 mașini sistematice pentru fabricatul untului, pe care le vedem distribuite în cifre mici în toate județele, afară de Gorj unde întrebuințarea acestor aparate n'a pătruns până acum.

În rubrica din urmă, sub numele de „alte mașini“ s'au cuprins câteva pompe de stropit vița, aparate de saramurat grânele, etc.

Intr'o privire generală aruncată asupra acestui inventar de mașini și ustensile agricole, se constată că România posedă un utilagiu destul de bogat și destul de perfecționat și că tehnica Agriculturii noastre, mai ales când e vorba despre exploatările mari, nu lasă mult de dorit în această privință.

CAPITOLUL VII

Animalele domestice întrebuințate în agricultură.—Apicultură.—Sericicultură

Inventarul cel din urmă al animalelor domestice existente în România s'a făcut în luna Decembrie 1900 printr'o numărătoare sistematică și pe cât se poate de completă, executată de Serviciul Statisticei generale. Rezultatele acestei investigațiuni, cu analize amănunțite și cu priviri comparative asupra trecutului și asupra situațiunii din alte țări, s'au publicat în lucrarea noastră „*Statistica animalelor domestice din România*.” Cum nici o altă cercetare nu s'a mai făcut de atunci, este bine înțeles că datele cuprinse în acest capitol vor fi rezumate din opul precitat, iar pe acela care va avea nevoie de amănunte îl îndemnăm să com-pulseze lucrarea generală. Este neîndoios că dela 1900 până astăzi situațiunea s'a modificat în multe puncte, atât în ce privește numărul vitelor cât și în privința întinderii pământului cultivat, care a crescut; totuși în lipsă de o lucrare mai recentă, suntem nevoiți a ne servi de rezultatele obținute la 1900, admitând că în acest scurt interval nepotrivirile nu vor fi așa de mari, ca să denatureze relațiunile stabilite atunci.

La sfârșitul anului 1900 se găseau în România :

864 324	unități din specia cailor
2 588 526	» » » boilor
5 655 444	» » » oilor
232 515	» » » caprelor
1 709 205	» » » porcilor
7 701	asini și catări

Acestea împreună cu 310 180 stupi de albine aparțineau la 971 321 proprietari de animale.

O idee mai concretă despre însemnătatea acestor cifre o avem atunci, când alătura de numărul vitelor exprimăm și valoarea lor, adică capitalul ce ele prezintă într'un moment dat. Spre a da o evaluățiune mai apropiată de adevăr, am luat drept bază prețurile de vânzare, ce ni s'au dat de către autoritățile comunale din țară în chestionarul care a însoțit facerea statistice din 1900 și punând aceste prețuri în concordanță cu alte date extrase din rapoartele medicilor veterinari, din publicațiuni etc., am apreciat, că valoarea animalelor din România se poate socoti în mod *aproximativ*, după cum urmează:

Caii	96 000 000	Lei
Boii	258 000 000	»
Asinii și catării	420 000	»
Oile	46 000 000	»
Caprele	2 320 000	»
Porcii	60 000 000	»
Total	462 740 000	Lei

Deosebind țara întreagă în trei părți: Muntenia, Moldova și Dobrogea, numărul animalelor domestice se

repartizează în modul următor : (Cifrele *italic*e exprimă proporțiia la % din țara întreagă).

TABELA No. 13.

SPECIILE	Muntenia	%	Moldova	%	Dobrogea	%
Cai	583 822	<i>67,55</i>	183 003	<i>22,33</i>	87 499	<i>10,12</i>
Boi și bivoli	1 555 511	<i>60,09</i>	881 825	<i>34,07</i>	151 190	<i>5,84</i>
Oi	3 550 422	<i>62,78</i>	1 367 995	<i>24,19</i>	737 027	<i>13,03</i>
Capre	177 776	<i>76,46</i>	34 352	<i>14,77</i>	20 387	<i>8,77</i>
Porci	1 221 451	<i>71,46</i>	450 556	<i>26,36</i>	37 198	<i>2,18</i>
Asini și catări	6 116	<i>79,42</i>	414	<i>5,38</i>	1 171	<i>15,20</i>
Stupi de albine	173 897	<i>56,06</i>	128 209	<i>41,33</i>	8 074	<i>2,61</i>
Proprietari de animale	626 173	<i>64,47</i>	310 421	<i>31,96</i>	34 727	<i>3,57</i>

Relațiunile procentuale indică într'o certă măsură distribuțiia speciilor de animale în cele trei părți ale țării. Din ele se poate vedea, că Moldova este relativ mai bogată în vite bovine și în stupi de albine și că Dobrogea se distinge prin numărul considerabil de oi și de cai.

Impărțirea animalelor numărate între *orașe* și *sate*, se înfățișează astfel :

(Cifrele *italic*e indică procentele față de totalul țării).

TABELA No. 14.

SPECIILE	in comunele rurale	%	in capitalele de județe	%	in celelalte orașe	%
	cifre absolute		cifre absolute		cifre absolute	
Cai	799 333	<i>92,48</i>	49 690	<i>5,74</i>	15 301	<i>1,78</i>
Boi și bivoli	2 500 401	<i>96,60</i>	52 307	<i>2,02</i>	35 818	<i>1,38</i>
Oi	5 542 833	<i>98,00</i>	30 192	<i>0,54</i>	82 419	<i>1,46</i>
Capre	226 290	<i>97,32</i>	2 352	<i>1,01</i>	3 873	<i>1,67</i>
Porci	1 627 608	<i>95,23</i>	54 147	<i>3,16</i>	27 420	<i>1,67</i>
Asini și catări	7 036	<i>91,37</i>	373	<i>4,85</i>	292	<i>3,78</i>
Stupi de albine	302 267	<i>97,44</i>	3 986	<i>1,28</i>	3 927	<i>1,28</i>
Proprietari de animale	907 643	<i>93,45</i>	45 531	<i>4,68</i>	18 147	<i>1,97</i>

Este firesc, ca în comunele rurale să întâlnim un număr de animale cu mult mai mare decât în orașe; de asemenea și deosebirile ce prezintă cifrele proporționale dela o specie la alta se explică ușor, ținând seamă de destinațiunea și de întrebuințarea la care servesc animalele. Așa de pildă, este mai mare procentul la sate al boilor, al oilor și al caprelor de cât acela al cailor și asinilor, pentru că cele dintâi specii își au utilizarea lor aproape exclusivă în agricultura care

se desfășoară în comunele rurale, pe când transporturile necesitează prezența cailor și asinilor în orașe, aproape în aceeași măsură ca și la sate.

Dacă dorim a cunoaște în ce relațiune stă agricultura față de animale, trebuie să luăm în considerație întinderea pământurilor de arătură, la care să raportăm cifra trăgătorilor, adică numai a animalelor întrebunțate de obicei la munca câmpului.

Comparațiunea acestor elemente și rezultatele ei sunt înfățișate în mod clar în tabela No. 15, în care am înscris față de întinderea locurilor arate de fiecare județ — întindere luată din statistica agricolă publicată pentru anul 1900/901 — cifra trăgătorilor, în parte boi și cai, — precum și totalul lor. Ca să se aleagă trăgătorii din animalele domestice, s'a procedat în chipul următor: în primul rând s'au ținut seamă numai de animalele din comunele rurale, pentru că de obicei la țară ele sunt întrebunțate aproape exclusiv la munca pământului, în timp ce la orașe sunt mai mult destinate la transporturi; dacă pe ici pe colo vitele din orașe fac și munca câmpului din localitățile periferice sau din comunele învecinate cu orașe, se compensează

lipsa acestora din calculul nostru cu plusul animalelor dela sate, care sunt întrebunțate la alte lucrări decât agricole. Este bineînțeles, că o specificare a trăgătorilor din totalul animalelor nu se poate face într'un mod absolut exact, dar diferențele sunt prea mici și nu micșorează valoarea raportului ce stabilim. În al doilea rând, pentru a desemna pe trăgători, am omis din specia cailor numărul mănzilor și mănzelor, iar din specia boilor am considerat: taurii, boii și juncanii, bivolii și bivolițele. Adunând între trăgători pe armăsari și pe tauri, am fost conduși de faptul că în numărul acestora nu s'au înscris la recensământ numai animalele destinate exclusiv pentru reproducere, ci după cum s'au constatat în urma cercetărilor făcute, atât armăsarii cât și taurii s'au trecut ca atari, cu toate că în cea mai mare parte a țării, animalele întregi servesc principalmente la munca agricolă și numai în al doilea plan cade destinația lor specială pentru reproducere. Foarte rare sunt cazurile când animalele de soiul acesta nu sunt întrebunțate în agricultură, ci ținute numai pentru reproducere și neapărat n'am putut face regula de asemenea excepțiuni.

Animalele întrebunțate la munca câmpului, în 1901

Animaux employés aux travaux agricoles, en 1901

TABELA No. 15.

No. curent	JUDEȚELE Départements	Intinderea locurilor de arătură Labours ensemencés Hectare	Numărul animalelor destinate la munca câmpului Effectif du bétail destiné aux travaux agricoles			Din 100 trăgă- tori sunt: Sur 100 bêtes de somme, on compte		La 100 hectare sunt: Sur 100 ha, on compte:			Cât lucrează un trăgător Une bête de somme tra- vaille en moyenne
			Cai Chevaux	Boi Boeufs	TOTALUL trăgătorilor Total des bêtes de somme	Cai chevaux	Boi boeufs	Cai chevaux	Boi boeufs	Total	Hectare
1	Argeș	116 562	12 682	44 882	57 564	22	78	11	38	49	2,02
2	Bacău	82 113	10 271	30 538	40 809	25	75	13	37	50	2,01
3	Botoșani	117 707	15 693	31 001	46 694	34	66	13	27	40	2,52
4	Brăila	222 743	38 365	27 469	65 834	58	42	17	13	30	3,37
5	Buzău	180 433	24 134	46 622	70 756	34	66	13	26	39	2,55
6	Constanța	346 656	41 537	40 454	81 991	51	49	13	11	24	4,23
7	Covurlui	151 210	13 691	23 646	37 337	37	63	9	16	25	4,05
8	Dâmbovița	122 694	21 151	36 729	57 880	37	63	17	30	47	2,12
9	Dolju	363 656	59 301	76 573	135 874	44	56	16	21	37	2,68
10	Dorohoi	125 920	17 855	29 783	47 638	37	63	14	24	38	2,64
11	Fălciu	86 007	8 205	24 147	32 352	25	75	10	28	38	2,67
12	Gorju	66 897	10 344	44 372	54 716	19	81	15	85	82	1,22
13	Ialomița	437 095	79 324	36 014	115 338	69	31	18	8	26	3,79
14	Iași	106 026	10 874	30 876	41 750	26	74	10	29	39	2,54
15	Ilfov	325 338	52 541	45 520	98 061	54	46	16	14	30	3,32
16	Mehedinți	195 618	24 716	61 494	86 210	29	71	13	31	44	2,27
17	Muscel	21 047	4 212	22 406	26 618	16	84	20	106	126	0,79
18	Neamțu	66 749	10 399	23 794	34 193	30	70	16	35	51	1,95
19	Olt	160 223	13 987	36 523	50 510	28	72	9	23	32	3,17
20	Prahova	125 902	15 407	51 291	66 698	23	77	12	41	53	1,89
21	Putna	56 868	11 789	27 931	39 720	30	70	21	49	70	1,43
22	R.-Sărat	161 236	23 575	29 649	53 224	44	56	15	18	33	3,03
23	Roman	71 793	12 402	19 288	31 690	39	61	17	27	44	2,27
24	Romanați	245 003	31 596	49 756	81 352	39	61	13	20	33	3,01
25	Suceava	60 062	11 097	21 630	32 727	34	66	18	36	54	1,84
26	Tecuci	117 564	10 450	24 921	35 371	30	70	9	21	30	3,32
27	Teleorman	319 633	38 377	54 583	92 960	41	59	12	17	29	3,44
28	Tulcea	178 240	28 802	15 327	44 129	65	35	16	9	25	4,04
29	Tutova	121 296	7 052	28 099	35 151	20	80	6	23	29	3,45
30	Vaslui	89 625	7 146	26 712	33 858	21	79	8	30	38	2,65
31	Vâlcea	69 193	10 164	40 033	50 197	20	80	15	58	73	1,38
32	Vlașca	277 694	33 790	46 249	80 039	42	58	12	17	29	3,47
	România	5 188 803	710 929	1 148 312	1 859 241	38	62	14	22	36	2,79
	Moldova	1 252 940	146 924	342 366	489 290	30	70	12	27	39	2,56
	Muntenia	3 410 967	493 666	750 165	1 243 831	40	60	14	22	36	2,74
	Dobrogea	524 896	70 339	55 781	126 120	56	44	13	11	24	4,16

Coloanele 3 și 4 din tabela No. 15 cuprind cifrele absolute ale cailor și boilor destinați de obicei la munca câmpului, iar coloana 5 totalul trăgătorilor din fiecare județ. Numărul cel mai mare de cai-trăgători îl găsim în județele Ialomița, Dolj, Ilfov, iar de boi-trăgători în Dolj, Mehedinți, Teleorman. Ca număr absolut sunt mai numeroși în județele de pe marginea Dunării, unde agricultura se face pe o scară întinsă.

În coloanele 6 și 7 s'au înscris proporția la 100 trăgători, în parte de cai și boi din fiecare județ. Sub acest raport se arată că caii sunt mai numeroși față de boi din Dobrogea, unde s'au găsit 56 cai din 100 trăgători; în Muntenia sunt 40%, iar în Moldova numai 30%. De observat este că în județele Ialomița, Ilfov, Brăila precum și în toată Dobrogea, cu alte cuvinte în partea sud-estică a țării se întrebunțează în agricultură mai mulți cai decât boi¹⁾.

În coloanele următoare am căutat să determinăm câtimea de muncă aferentă, în fiecare județ, acestor două specii, și am indicat ce număr de animale de muncă revine la 100 hectare cultivate. Relațiunile acestea sunt, credem, de un interes mare pentru cine vrea să-și facă o idee lămurită, de modul cum servesc la noi animalele la munca câmpului. În total pentru România întregă găsim 36 trăgători la 100 hectare și anume 22 boi și 14 cai. Aceasta însemnează că un trăgător lucrează în mijlociu pe an *ceva mai mult de 2 și trei sferturi hectare*, cuprinzându-se aici toate lucrările necesare în agricultură; prin urmare la un plug cu 4 boi, suprafața de arătură este în mijlociu de *11 hectare*, medie care se apropie de rezultatul pe care l-am găsit, în capitolul precedent, când am raportat numărul plugurilor la suprafața de arătură, (pag. 72).

Considerând în chip deosebit cele trei părți din țară, procentele arată, că Moldova posedă și întrebunțează în agricultură mai multe vite decât Muntenia și Dobrogea. Un trăgător face arătură: în mijlociu 2 hectare jumătate în Moldova, 2 și $\frac{3}{4}$ ha. în Muntenia și peste 4 hectare în Dobrogea. Povara vitelor din această din urmă parte a țării se arată a fi cu mult mai grea și aceasta provine din cauza lipsei de boi.

Trecând la județe, constatăm că procentul cel mai mare de trăgători se găsește în județul Muscel, unde agricultura e foarte restrânsă și deci probabil vitele sunt destinate la alte întrebunțări; aici o vită trăgătoare nu lucrează decât $\frac{3}{4}$ dintr'un hectar cultivat, pe când în Constanța, Covurlui, Tulcea, partea de muncă ce-i revine trece peste 4 hectare. În genere am putea zice, că vitele dela munte sunt mai puțin împovărate decât cele dela șes, dar pentru a înfățișa în mod complet judecata noastră în această privință, ar trebui ținut seamă și de calitatea animalelor, adică de gradul de rezistență ce opun la muncă. Ar fi mult de cercetat sub acest raport de o importanță considerabilă pentru agricultura noastră, și credem că relațiunile pe cari le înfățișăm aici, numai din punct de vedere statistic, vor îndemna și ajuta cu folos pe cei competenți să studieze mai amănunțit această cestiune.

Cum se prezintă efectivul animalelor din România, față cu celelalte țări, iată o întrebare care se impune a fi cercetată, atunci când expunem rezultatele recensământului. Ca să lămurim toate punctele, care oferă interes, am întocmit tabela No. 16, în care am înscris pentru principalele specii de animale: cai, boi, porci, cifra absolută în mii de capete, așa precum ele au rezultat la recensămintele făcute în țările europene mai însemnate, în Japonia, Argentina și în Statele-Unite ale Americii de Nord. Alături de cifrele absolute, am adăugat proporția fiecăreia din speciile de animale enumerate mai sus la suprafața teritorială și la populațiunea țării. Recensămintele nefiind efectuate pretutindeni în acelaș timp, am indicat anul la care se referă rezultatele înscrise, căutând bineînțeles, să ne servim de datele cele mai de pe urmă, care s'au publicat în statisticele diferitelor țări, așa ca să fie mai apropiate de data recensământului făcut la noi. Vom menționa, că numărul absolut al animalelor, este luat în mare parte din *Statistical Abstract for the principal and other foreign countries*²⁾ pe anul 1889—1899 precum și din alte publicațiuni statistice speciale, după care s'au calculat și proporțiile înscrise în această tabelă..

Efectivul animalelor din România în comparație cu alte țări.

TABELA No. 16.

Bétail des pays européens et d'autres.

ȚARA Pays.	Anul numărării Année du dénombrement	CAI Chevaux.			BOI Boeufs			OI Moutons			PORCI Porcs		
		N. absolut 1 000 capete	la 1 000 locuit	la 1 km	N. absolut 1 000 capete	la 1 000 locuit.	la 1 km	N. absolut 1 000 capete	la 1 000 locu t.	la 1 km	N. absolut 1 000 capete	la 1 0 0 locuit.	la 1 km
		têtes N. absolu	p. 1000 habit.	□	têtes N. absolu	p. 1000 habit.	□	têtes N. absolu	p. 1000 habit.	□	têtes N. absolu	p. 1000 habit.	□
România	1900	864	144	7	2 589	431	20	5 655	942	43	1 709	285	13
Austria	1890	1 548	65	5	8 644	362	28	3 187	133	11	3 550	149	12
Ungaria	1895	2 308	126	7	6 738	367	21	8 123	443	25	7 330	400	23
Bulgaria	1893	344	104	4	1 768	534	19	6 868	2 075	72	462	140	5
Serbia	1895	170	74	4	923	399	19	3 094	1 338	64	904	391	19
Rusia	1892	21 742	207	4	32 155	306	7	57 005	543	12	11 528	110	2
Finlanda	1897	306	121	1	1 475	583	4	1 101	436	3	222	88	1
Franța	1899	2 917	75	6	13 551	350	26	21 358	551	40	6 305	163	12
Elveția	1896	109	36	3	1 307	427	33	272	89	7	567	185	14
Belgia	1895	272	43	9	1 421	224	48	236	37	8	1 163	183	40
Olanda	1898	280	56	9	1 641	326	50	737	147	23	714	142	22
Danemarca	1898	449	191	12	1 745	741	46	1 074	456	28	1 168	496	31
Germania	1900	4 195	74	8	18 940	336	35	9 692	172	18	16 807	298	31
Italia	1890	720	23	3	5 000	158	17	6 900	219	24	1 808	57	6
Anglia	1899	2 028	50	6	11 345	282	36	31 680	788	101	4 004	100	13
Suedia	1898	523	104	1	2 582	513	6	1 291	256	3	816	162	2
Norvegia	1890	151	71	1	1 006	471	3	1 418	664	4	121	57	0
Japonia	1898	1 588	35	4	1 230	27	3	—	—	—	—	—	—
Statele-Unite	1899	13 538	182	2	43 902	590	6	41 563	563	6	38 652	520	5
Argentina	1895	4 447	1 111	2	21 702	1 425	7	74 380	18 600	26	—	—	—

1) Intre motivele care fac, în această parte a țării să se dea preferință speciei cavaline, intră și împrejurarea că moșile fiind lungi, convine mai bine agriculturii să întrebunțeze caii, care pot face mai repede cursa dela conacul moșiei la câmpurile de arătură, decât boii care merg mai încet și zăbava e mai mare

2) Anuarul Statistic publicat de Regatul Unit al Marii-Bretanii, partea privitoare la țările străine. Londra 1901.

Ca număr absolut în privința cailor, Rusia se prezintă ca cea mai bogată țară din lume: aproape 22 milioane capete; după ea urmează Statele-Unite ale Americii cu $13\frac{1}{2}$ milioane. În Europa, după Rusia, se succed astfel: țările în ordine descendentă Germania, Franța, Ungaria, Anglia, Austria, România, Italia, Suedia, Danemarca, etc. Proporțional însă cu populațiunea, România ocupă un loc mai important, căci vine în al treilea rând după Rusia și Danemarca, cu 144 cai la 1 000 locuitori. Cele mai sărace țări în această privință sunt Italia, care n'are decât 23 cai la 1 000 locuitori, Elveția, Belgia, Olanda. Dintre țările extra europene se distinge Argentina, care posedă proporția cea mai mare de peste 1 100 cai la mia de locuitori. Sub raportul suprafeței teritoriale densitatea cailor se înfățișează altfel: cea mai populată țară în cai se arată a fi Danemarca, în al doilea rând vin Belgia și Olanda, și după Germania urmează România și Ungaria cu câte 7 cai la km^2 . În Finlanda, Suedia și Norvegia specia cavalină este mai rară ¹⁾ și chiar Rusia, care numără atât de mulți cai, n'are decât 4 capete la km^2 . Din basenul Dunării România și Ungaria sunt mai bogate decât Bulgaria și Serbia, care cad pe același plan cu Rusia.

Boii sunt mai numeroși, ca cifră absolută, în Statele-Unite ale Americii de Nord, care are aproape 44 milioane capete, iar în Europa se notează în primul rând Rusia cu 32 milioane, Germania cu 19 mil., Franța cu $13,5$ mil., Anglia cu $11,3$ mil. În a doua linie avem Austria, Ungaria, Italia, iar în a treia cade România, Suedia, Bulgaria, Danemarca, etc. În raport cu cifra populațiunii găsim proporția cea mai mare de boi în Danemarca (741 capete la 1 000 loc.); vin pe urmă în ordine scoborătoare: Finlanda, Bulgaria, Suedia, Norvegia, România, Elveția, Serbia, etc. În Europa, țara cea mai săracă în această privință este Italia care n'are decât 158 capete. Mai notăm proporția enormă a boilor în Republica Argentinei (1 425 capete la 1 000 locuitori).

Dacă însă socotim densitatea boilor față de suprafața teritorială, Olanda apare ca cea mai bogată, numărând 50 capete la 1 km^2 . Danemarca își menține rangul său cu 46 capete, fiind însă întrecută de Belgia, care numără 48; urmează apoi Anglia care se apropie de Germania și Elveția, Austria, Franța. România stă cam pe aceeași linie cu Ungaria, Bulgaria și Serbia. Mai rară apare populația bovină în peninsula Scandinavică, Finlanda, Rusia, Statele-Unite ale Americii de Nord, cu toată bogăția lor numerică, nu au decât 6 boi la km^2 . Intr'o privire generală se poate constata, că România posedă specia bovină în proporție aproape egală cu mijlocia Europei, totuși departe încă de țările nord-vestice mai sărace în agricultură, dar care fac o cultură specială și sistematică de animale.

Trecând la vitele mici, n'am cuprins în tabela noastră decât animalele, care prezintă mai mult interes. Am neglijat caprele pentru că n'am găsit toate datele trebuincioase ca să complectăm coloana lor. Țările care numără oile cele mai multe sunt Argentina, Rusia, Statele-Unite, Anglia și Franța. România vine după Germania, Ungaria, Italia și Bulgaria, înaintea Austriei, Serbiei, etc. Desimea oilor față cu populația nu exprimă o relațiune apreciabilă, creșterea lor făcându-se departe de centrele populate. Se constată din tabela noastră, că sub acest raport, în Europa, Bulgaria e țara cea mai bogată, în care fiecare locuitor are în mijlociu câte 2 oi ¹⁾; urmează apoi Serbia, România,

Anglia, Norvegia, etc. Mai instructive sunt proporțiile oilor la suprafața teritorială, unde se distinge Anglia cu 101 capete la 1 km^2 . Bulgaria vine apoi cu 72, Serbia cu 64, România cam pe aceeași linie cu Franța.

Numărul cel mai mare de porci îl au Statele-Unite ale Americii de Nord, iar din Europa imperiul Germaniei. Urmează în linie scoborătoare: Rusia, Ungaria, Franța, Suedia, Austria, Italia, România, etc. În raport cu populațiunea, notăm din Europa țara Danemarcei, care are proporția cea mai mare, și căreia îi succed: Ungaria, Serbia, Germania, România, etc. Dacă facem abstracție de cestiunea rasei și calității, constatăm că țara noastră ocupă o poziție însemnată în gradația densității porcilor, față cu cifra locuitorilor, din țările Europei. În privința răspândirii acestor animale pe suprafața teritorială, proporțiile pun Belgia în primul rând cu 40 capete la 1 km. p. , după aceea vin Danemarca și Germania, Ungaria, Olanda. Cad pe planul al doilea Serbia, Elveția, România și Anglia, Austria și Franța. Țările din nordul extrem al Europei sunt cele mai sărace din punctul de vedere al creșterii porcilor.

APICULTURA

Cercetarea numărului și felului stupilor de albine a însoțit, ca parte accesorie, numărătoarea animalelor domestice din 1900, imitând întru aceasta obiceiul admis în țările străine. Nu eră nici o dificultate pentru agentul recensor, ca atunci când înscria vitele fiecărui locuitor, să-l întrebe și despre stupii de albine ce-i avea în temnic. Statistica a dovedit cu modul acesta existența în țară a 310 180 stupi dintre cari 302 962 ($97,6\%$) așezați în ștubele românești, făcute din trunchiuri de arbori, și numai 7 218 ($2,4\%$) stupi așezați în dulăpase cu sertare mobile construite după diferite sisteme. În Moldova s'au înregistrat 125 144 stupi românești ($97,6\%$) și 3 065 ($2,4$) sistematici, în Muntenia 170 004 ($97,7\%$) indigeni și 3 893 ($2,3$) sistematici, în Dobrogea 7 814 ($96,7\%$) indigeni și 260 ($3,3\%$) sistematici. Din totalu stupilor Muntenia ia 56% , Moldova 41 și Dobrogea 3, ceiace lasă să se întrevadă că în Moldova cultura albinelor se face relativ pe o scară mai întinsă.

Stupii de albine s'au găsit în posesiunea a 41 731 locuitori, de aci putem deduce că un apicultor are între 7—8 stupi. În Moldova apicultorii au fost în număr de 13 808 sau $33,0\%$, în Muntenia 27 566 sau $66,5\%$, iar în Dobrogea numai 357 sau $0,5\%$. Cu toate acestea câtimea de posesiune e mai mare în această din urmă parte, unde revine de apicultor câte 22—23 stupi, în timp ce Muntenia media se fixează la 7—8 și în Moldova la 9—10.

Din totalul de 41 731 apicultori s'au înregistrat 41 118 cu stupi de albine și cu animale în același timp, iar un număr de 613 locuitori au fost trecuți ca având numai stupi.

Este interesant a vedea din ce grupe de profesioni sunt recrutați locuitorii care se ocupă cu cultura albinelor.

Majoritatea apicultorilor este luată din grupa sătenilor împroprietăriți (86%), care negreșit, prin felul vieții lor sunt mai predispuși la această ocupațiune, decât alții. Muncitorii de pământ neîmproprietăriți dau un contingent de 4% , mai mare decât acela al marilor proprietari și al comercianților și meseriașilor. Mai relevăm proporția de 5% , luată de grupa altor ocupațiuni nedenumite, în care au intrat profesiunile liberale, între alții preoții și învățătorii, despre care se știe, că se îndeletnicesc de preferință cu cultura albinelor.

1) În această parte a Europei să întrebuințeze și renii, care n'au fost cuprinși în cifrele de mai sus. Norvegia avea la 1890, 170 000 reni, Suedia la 1897, 283 000 și Finlanda la aceeași dată 117 000.

1) Totuși departe de proporția colosală a Argentinei, care numără peste 18 oi de locuitor.

Cultura albinelor în anii 1900 și 1901

Apiculture en 1900 et 1901

TABELA No. 16.

JUDEȚELE ȘI GRUPELE (Départements et groupes de départements)	ANUL 1900			ANUL 1901								ANUL 1901		ANUL 1901		
	Numărul stupilor de albine (Nombre des ruches)			Numărul stupilor (Nombre des ruches)				Produțiunea (Production)		Valoarea (Valeur)				Numărul stu- pilor Ruches		
	Ștubete românești (Ruches indigènes)	Ulte sistematice (Ruches à tiroirs)	Total în 1900	Așezați în prisacă în primăvara 1901 (Mises en ruchers au prin- temps de 1901)	Roși (Obtenues de l'esai- mage)	Bătuți (Détruits pour sortir le miel et la cire)	Retezați numai (Dont on a prélevé une par- tie du miel et de la cire)	In miere (En miel)	In ceară (En cire)	Totală (Totale)				Pierd. în timp. campaniei (Perdées pendant la campagne)	Conservați pr. anul 1902 (Conservés pour l'année 1902)	
										Prețul mijl. al kilogr. (Prix mo- yen du ki- logramme)		Lei (Francs)				
							Kilogramme	L. B.	L. B.	L. B.	L. B.					
Șesurile Siretului și Prutului	1 Dorohoi	5 377	135	5 512	4 052	5 281	3 418	569	18 105	3 488	0 86	3 31	15 724	11 551	—	5 915
	2 Botoșani	8 312	375	8 687	6 324	8 285	6 062	50	34 137	7 232	0 77	3 10	26 294	22 454	156	8 391
	3 Iași	13 603	128	13 731	10 949	10 441	7 547	732	42 195	11 382	0 61	2 60	25 990	29 688	1 337	12 506
	4 Roman	10 584	491	11 075	7 722	4 176	2 389	—	5 813	2 927	0 82	3 06	4 786	8 976	246	9 263
	5 Vaslui	13 580	449	14 029	11 837	5 390	3 356	100	19 522	3 725	0 80	3 48	15 795	12 973	947	12 924
	6 Fălciu	8 696	42	8 738	9 094	4 591	2 122	204	7 275	2 142	0 89	3 94	6 498	8 450	763	10 800
	7 Tutova	10 822	72	10 894	7 751	4 379	2 582	1 554	9 966	3 445	0 77	3 92	7 728	13 512	997	8 551
	8 Covurlui	4 436	213	4 649	3 680	2 592	1 012	1 121	6 576	1 813	0 94	3 24	6 245	5 887	335	4 925
	9 Tecuci	10 550	380	10 930	9 448	3 407	2 744	1 604	8 727	2 673	0 96	4 15	8 444	11 097	422	9 689
	10 R.-Sărat	9 046	403	9 449	4 770	3 741	2 399	175	4 929	1 361	0 77	3 22	3 823	4 396	816	5 296
Grupa I	95 006	2 688	97 694	75 627	52 283	33 631	6 109	157 245	40 188	0 77	3 21	121 327	128 984	6 019	88 206	
Carpații Moldovei	1 Suceava	7 505	175	7 680	5 230	5 040	2 990	—	16 409	3 019	0 66	3 52	10 939	10 632	327	6 953
	2 Neamț	10 223	190	10 413	6 859	4 808	2 756	58	11 757	2 416	0 88	3 65	10 404	8 820	251	8 660
	3 Bacău	12 647	223	12 870	8 943	4 532	2 719	183	6 204	2 451	1 01	3 71	6 301	9 105	—	10 756
	4 Putna	8 809	192	9 001	6 066	3 197	2 213	895	8 667	1 537	1 —	3 69	8 704	5 671	886	6 164
Grupa II	39 184	780	39 964	27 098	17 577	10 678	1 136	43 037	9 423	0 84	3 63	36 348	34 228	1 464	32 533	
Carpații Munteniei	1 Buzău	13 424	131	13 555	7 421	4 399	3 154	1 041	6 542	2 726	1 01	3 61	6 661	9 864	604	8 112
	2 Prahova	12 846	392	13 238	4 312	3 514	2 384	1 036	6 093	1 567	1 06	4 05	6 495	6 347	219	5 223
	3 Dâmbovița	11 768	38	11 806	7 346	4 992	2 081	1 694	9 649	3 347	0 84	4 21	8 126	14 114	777	9 480
	4 Muscel	6 971	249	7 220	5 401	3 319	1 825	330	4 859	1 760	0 96	4 12	4 694	7 267	234	6 661
	5 Argeș	12 328	241	12 569	8 579	5 470	2 681	2 055	7 262	3 479	1 16	4 48	8 472	15 591	1 355	10 013
	6 Vâlcea	10 032	110	10 142	5 380	3 173	2 373	772	1 819	1 586	1 30	3 64	2 376	5 780	242	5 938
	7 Gorj	8 784	165	8 949	6 807	5 785	2 267	1 565	4 021	2 312	1 29	4 04	5 205	9 337	1 086	9 239
	8 Mehedinți	14 995	361	15 356	8 785	8 047	4 300	260	13 011	2 384	0 73	3 85	9 599	9 193	419	12 113
Grupa III	91 148	1 687	92 835	54 081	38 699	21 065	8 753	53 256	19 161	0 97	4 04	51 628	77 493	4 936	66 779	
Șesurile Dunării	1 Dolj	10 041	137	10 178	6 145	6 506	3 925	263	16 368	3 359	0 60	3 —	9 794	10 625	472	8 254
	2 Romanați	7 847	157	8 004	3 573	2 752	1 739	162	5 368	1 040	0 79	4 04	4 273	4 202	254	4 332
	3 Olt	8 235	133	8 368	6 489	7 554	5 983	309	22 364	3 098	0 76	5 —	17 026	15 520	502	7 558
	4 Teleorman	12 283	90	12 373	7 795	5 717	3 440	103	17 213	2 800	0 66	4 64	11 372	12 999	597	9 475
	5 Vlaşca	9 939	178	10 117	5 222	6 073	4 295	5	19 573	2 778	0 77	3 93	15 219	10 943	—	7 000
	6 Ilfov	12 075	828	12 903	6 638	8 394	5 284	505	32 566	9 168	0 72	3 51	23 291	32 189	1 745	8 003
	7 Ialomița	7 693	219	7 912	3 928	5 557	2 994	412	11 097	2 527	0 77	3 62	8 647	9 165	315	6 196
	8 Brăila	1 697	61	1 758	1 113	1 189	871	—	1 478	357	0 80	3 87	1 184	1 373	31	1 400
Grupa IV	69 810	1 803	71 613	40 903	43 762	28 531	1 759	126 027	25 127	0 72	3 86	90 806	97 016	3 916	52 218	
Debrogea	1 Tulcea	5 733	250	5 983	4 714	1 303	561	339	1 386	291	0 99	4 81	1 373	1 401	1 090	4 366
	2 Constanța	2 081	10	2 091	1 064	1 180	599	471	4 538	677	0 89	4 40	4 044	2 979	88	1 557
Grupa V	7 814	260	8 074	5 778	2 483	1 160	810	5 824	968	0 93	4 52	5 417	4 380	1 178	5 923	
România	302 962	7 218	310 180	203 487	154 804	95 065	18 567	385 389	94 867	0 79	3 61	305 526	342 101	17 513	245 713	

Pentru că în anul 1900 nu se putuse face cercetări asupra producției acestei culturi, s'a procedat în 1901, cu ocaziunea culegerii datelor pentru statistica agricolă, la o nouă investigațiune în privința apiculturii, cu mai multe amănunțimi, despre cantitatea, producțiunea și valoarea produselor ei. Rezultatele ambelor statistici: din 1900 1901, s'au concentrat în tabela No. 16, în care se poate urmări distribuțiunea pe județe a stupilor de albine și importanța culturii pe regiuni.

După situațiunea din 1900, cantitatea cea mai mare de stupi se găsește în județele Mehedinți, Vaslui, Buzău, Prahova, Iași, Bacău și Argeș, unde numărul trece de 12 000; în Brăila, Constanța și Tulcea această cultură se arată a fi mai puțin răspândită, probabil din cauză că localitatea nu e așa de priincioasă ca în altă parte.

Din totalul de 310 180 stupi numărați în 1900, s'au așezat în prisacă, în primăvara următoare 203 487, au mai sporit peste an din roi prinși încă 154 804 stupi, ceiace dă un total de 358 291 stupi. Din aceștia un număr de 113 632 stupi au dat recoltă și anume 95 065 au fost bătuți în întregime, iar 18 567 numai retezați; au mai pierit în cursul anului 17 513, așa că pentru anul 1902 au rămas 245 713 stupi. Producțiunea celor 113 632 stupi bătuți și retezați s'a evaluat în mod aproximativ la 385 389 kilograme de miere și 94 867 kgr. de ceară¹⁾. Cantitatea cea mai însemnată de miere: peste 42 000 kgr. s'a recoltat în jud. Iași; în Botoșani deasemenea s'a notat peste 34 000 kgr. și în Ilfov peste 32 mii; în Vaslui nu s'a înregistrat decât aproape 20 mii kgr. ceară, iar în Mehedinți numai 13 000. Neapărat, aceste cifre sunt lipsite de o precizie riguroasă și ele nu trebuie considerate decât ca apropiate, pe cât se poate, de realitatea lucrurilor.

Acolo unde se recoltează miere multă, acolo se produce, bineînțeles, și ceară în cantități mai însemnate; așa, s'a notat în județul Iași o producțiune de 11 382 kgr ceară, în Ilfov peste 9 000 kgr., în Botoșani peste 7 000 kgr.

Statistica a înregistrat în 1901 și valoarea acestor produse ale albinăritului, dedusă după prețul mijlociū de vânzare, ce l'au dat Primării din comunele rurale. După aceste evaluațiuni, kilogramul de miere se vinde în mediu cu 79 bani, iar ceara cu 3 lei 61 bani. Valoarea întregă a mierei se cifrează cu modul acesta la 305 000 lei, a cerei la 342 mii lei. Prețurile cele mai mari pentru miere s'au obținut în județele Vlașca, Gorj, Argeș, Bacău, Putna, unde a trecut peste 1 leu

1) În mijlociū revine de stup câte 3 400 gr. miere și 830 gr. ceară.

kilogramul; iar cele mai scoborate s'au notat în Dolj și Vaslui: 60—61 bani kgr. Ceara a ajuns 5 lei kgr. în jud. Olt, iar la Vaslui, unde se face multă ceară prețul e scăzut la 2 lei 60 bani.

În ultimele două coloane s'a înscris, câți stupi s'au pierdut în campania anului 1901, și câți s'au conservat pentru anul următor. Totalul acestora din urmă se ridică la 245 713, adică cu vr'o 60 000 stupi mai puțin decât se găsește în Decembrie 1900. Nu putem garantă exactitatea acestor cifre, care desigur inspiră mai puțină încredere decât rezultatele operațiunii din Decembrie 1900, când număratoarea s'a făcut nominal, din casă în casă și de către un personal conștiințios și apt.

Cu toate acestea, față cu trecutul starea actuală a apiculturii s'ar putea considera îmbucurătoare. Făr'a ne întoarce prea departe, vom rezumă aci rezultatele investigațiunii făcute la 1892 și publicate deodată cu statistica din acel an. În acel an s'au găsit numai 16 062 crescători de albine, pe când în 1900 stupii s'au găsit în posesiunea a 41 731 locuitori. Atunci numărul stupilor eră de 240 859, pe când de astădată se vede sporit la 310 180. În fine ca producțiune pe atunci se recoltă 236 mii kilograme de miere și 48 576 kgr. ceară, în timp ce la 1901 statistica a notat o recoltă de 386 000 kgr. miere și aproape 95 000 kgr. ceară. Este știut însă că recolta depinde nu numai de numărul stupilor productivi, ci mai ales de abundența vegetațiunii și a înfloririi de peste an.

Iată acum câteva date asupra modului, cum sunt răspândiți stupii de albine în unele țări din Europa.

Stupii de albină în câteva țări europene

Les ruches d'abeilles dans quelques pays européens

TABELA No. 17.

T A R A	Data recensământului	Număr absolut	Proporția la 1 km. □	Proporția la 100 locuitori
Pays	Année du dénombrement	Chiffre absolu		Habitants
România . . .	Decembre 1900 . .	310 180	2 30	5 24
Prusia	» »	1 548 256	4 43	4 48
Bavaria	» »	392 398	5 17	6 35
Saxonia	» »	120 679	8 05	2 87
Württemberg . . .	» »	150 886	7 73	7 —
Imp. German . . .	» »	2 605 350	4 82	4 62
Norvegia	» »	21 549	0 07	1 —
Austria	» 1890	920 640	3 07	3 85
Suedia	» 1900	93 893	0 21	1 89
Serbia	» »	172 400	3 57	7 —
Ungaria	» 1895	769 074	2 36	4 22
Elveția	» 19 Aprilie 1901 . .	242 544	5 87	7 29
Luxemburg	» 10 Iulie »	20 195	7 81	8 51

SERICICULTURA ¹⁾

Se presupune că în țara noastră sericicultura își are existența cam din secolul XVIII, când invaziunile Turcilor mai ales erau așa de numeroase prin satele de pe marginea Dunării. Din puținele documente ce stau la dispoziție în această privință precum și din tradițiunile populare se poate deduce că creșterea vermilor de mătase precum și depănarea mătasei formau din timpurile vechi una din ocupațiunile de predilecție ale locuitorilor din principatele române.

Dionisie Fotino în lucrarea sa: Istoria generală a Daciei, Viena 1818, (tradusă din limba greacă de G-Sion la anul 1859), vorbind despre produsele României, spune că de câțiva ani mătasa iarăși a început a se cultiva și va merge în progres prin plantarea duzilor. — Vorbind despre comerțu spune că odinioară eră în București o fabrică de postav, una de țesături (de șaluri și gemeseturi) dar s'au stricat, fiindcă n'au putut prospera.

Descriind județul Ilfov, acest autor ne mai spune că cu câțiva ani mai înainte erau afară din București și fabrici de manufactură, precum de postav, hârtie, șaluri, gemeseturi cari erau în mare progres, dar dela un timp s'au desființat fiind lipsite de ajutor și protecție.

Încetul cu încetul însă, industria a început a se dezvoltă și pe la anul 1846 în *Gazeta Satelor* se scriau articole prin care sătenii erau nu numai îndemnați, dar li se da și instrucțiuni privitoare la prăsirea duzilor, facerea de plantațiuni și creșterea rațională a vermilor.

La anul 1849, Petru Poenaru a scris un tratat complet de sericicultură intitulat: „Învățături pentru prăsirea duzilor și creșterea gândacilor de mătase, adunate și întocmite pe clima țării românești de Clucerul și Cavalerul Petru Poenaru“.

Tot în acest an Principele Barbu Știrbei, Domnul Munteniei, a luat măsurile cele mai bune pentru propășirea sericiculturii, înființând o pepinieră de duzi la Pantelimon, lângă București, din care să se împartă gratuit pui de duzi tuturor crescătorilor din țară. Această pepinieră care aveă o întindere de 100 pogoane, eră încredințată conducerii unui specialist italian. Într'ansa s'au făcut creșteri sistematice altoindu-se pueții din sămânță cu varietăți aduse din Italia. Din pepiniera dela Pantelimon s'au distribuit în țară aproape 400 000 de duzi.

Înființarea pepinierii dela Pantelimon și distribuirea duzilor în mod gratuit la săteni, au contribuit ca creșterea vermilor de mătase să ia o mai mare dezvoltare în Muntenia.

Mai întâiu se dedese ordin ca fiecare sătean să planteze în grădina lui 10 duzi, însă prin decretul cu data de 2 Februarie 1856 numărul duzilor de plantat la fiecare casă se reduce la 4.

În anul 1862 s'a prevăzut în bugetul Statului suma de 20 000 lei vechi pentru adunat sămânță de gândaci și procurat mașini de tras mătasa la pepiniera de duzi dela Pantelimon.

La 1864 s'a prevăzut în bugetul țărilor unite un fond de 33 130 lei vechi pentru înființarea a 5 pepiniere de duzi la Giurgiu, Brăila, Ismail, Bărăgan și Iași. — Aceste pepiniere erau destinate să producă arbori forestieri, duzi, pueți pentru garduri, vii și pomi roditori, spre a se distribui în țară și a se înmulți cultura unor asemenea arbori folositori. Mai târziu aceste pepiniere au fost suprimate rămânând numai îndatorirea ce eră impusă comunelor de a aveă o grădină de plantațiuni pentru răspândirea duzilor.

În privința rasei vermilor de mătase ce se cultivau în țară este de notat afirmațiunea scriitorului *Fr. I. Sulzer*, care ne spune că la 1771 se găseau cele două tipuri de gogoși: albe și galbene.

În 1842 s'a introdus în țară sămânță de vermi din Franța și Italia, iar în 1851 o comisiune întocmită de guvern de a se aduce în țară 100 kgr. sămânță din Japonia.

În urma avizului acestei comisiuni Ministerul a însărcinat pe V. Alexandri, reprezentantul țării la Paris, ca să cumpere 8 cartoane având în total 500 dramuri de sămânță. Gogoșile obținute din această sămânță erau de culoare albă.

Pentru a da creșterii vermilor de mătase o dezvoltare și mai mare, Domnitorul Barbu D. Știrbei înființă la 1852 pe lângă școala de agricultură dela Pantelimon un stabiliment de sericicultură.

Duseigneur-Kleber ¹⁾ afirmă că la 1856, țara românească putea produce până la 300 kgr. sămânță, iar gogoșile se vindeau cu 2 lei 60 kgr. Tot la această epocă un mecanic lionez D-nu Roeck a introdus în Franța cele dintâiu specimene din gogoșile ce se cultivau în țara românească, între cari se aflau în mică cantitate unele de rasă milaneză.

În Moldova, abia la 1864 s'a pus bază pentru încurajarea sericiculturii prin înființarea a 2 pepiniere una la Iași și alta Ismail, care însă au durat numai până la anul 1866.

În 1865 s'a prevăzut în buget un fond pentru înființarea unui stabiliment de sericicultură la Iași. Stabilimentul s'a și deschis în clădirile fostei mănăstiri Galata.

În primul an al funcționării sale stabilimentul a închiriat 300 duzi și a pus la creștere 64 dramuri de sămânță, din care a obținut 12 ocale gogoși albe și 15 ocale galbene. O parte din gogoși s'a filat, iar o parte s'a întrebuintat pentru producțiunea de sămânță. Stabilimentul a încetat lucrările sale la 1 Iunie 1866.

Cu toate acestea, sericicultura română se afla, la epoca de care ne ocupăm, într'o stare foarte înflori-

¹⁾ Acest studiu asupra Sericiculturii este alcătuit de D-l Al. N. Nițescu, Dirigintele Stațiunii Sericicole.

¹⁾ Duseigneur-Kleber. Monographie des cocos de soie. 1872, Pag. 179 și 180.

toare, favorizată mai ales și de faptul că în țările occidentale băntuia maladia de pebrină, care făcea însemnate devastări și care constrânse pe producătorii de gogoși, să caute sămânță în țările unde nu pătrunseser încă maladia, și între cari țări se află și România.

Recolta gogoșilor produse în acest timp eră cifrată la 50 000 kgr. gogoși rasă indigenă și la 20 000 kgr. rasă milaneză, putându-se produce din cele dintâi 3 500 kgr. sămânță, iar din cele dealdoilea fel 1 500 kilograme.

Prețul gogoșilor de rasă milaneză eră la 1859 de 6—8 lei noi kgr. La 1860 prețul s'a ridicat la 10—20 lei noi; iar în 1861 gogoșile pentru sămânță se plăteau cu 30 lei noi kgr., iar kgr. de sămânță cu 1 000 lei noi.

Urcarea simțitoare în prețul produselor sericiale a atras pe mulți către această ramură de industrie atât de rentabilă, care luă cu modul acesta un avânt foarte însemnat. Mai multe firme străine se stabiliseră în țară pentru a întreține comerțul cu străinătatea. Avântul acesta însă nu ținu decât până la anul 1864, când sericicultura română începe să decadă și aceasta din cauză că maladia de pebrină se ivise și aci; crescătorii străini observară că sămânța românească nu mai da aceleași rezultate ca în trecut, așa încât nemai fiind căutată, valoarea s'a depreciat din ce în ce mai mult. Exportul acestui produs atinge cifra cea mai mare în anul 1863, care figurează cu suma de 3 625 032 lei noi.

Văzând că industria vermilor de mătase, care luase un avânt așa de frumos și promitea să rămâe una din cele mai însemnate isvoare de venituri ale țării, începe să dea îndărăt și e amenințată să dispară cu totul, guvernul a căutat să studieze în fond cestiunea și să aducă remediile. Intre primele măsuri luate în această direcțiune este aducerea în țară a unui specialist în materie de sericicultură, Marchizul Crivelli, care fu însărcinat să studieze cauzele decadenței și să propue mijloacele de îndreptare. Acesta venind în țară, a vizitat cele mai importante județe sericicole, interesându-se de aproape nu numai de creșteri, dar și de plantațiunile de duzi. A luat probe de sămânță pe care a pus-o la înviat și a examinat la microscop vermi și fluturii.

Marchizul Crivelli a înaintat Ministerului un raport de rezultatul cercetărilor sale. Prin acest raport arată că pebrină există, deși nu într'un stadiu prea înaintat și propune ca mijloace de îndreptare ca să se dea creșterilor cea mai mare îngrijire, întrebuintând localuri mari și bine aerisite și să se crească numai rasa milaneză ca fiind cea mai resistentă. Mai propune guvernului să se traducă în românește cartea sa intitulată: *Instrucțiune populară pentru creșterea vermilor de mătasă și dobândirea seminței lor*, care în urmă să se distribue crescătorilor pentru vulgarizarea cunoștințelor tehnice trebuincioase.

Ca consecință a acestor măsuri, se cumpără la 1867, 50 kgr. sămânță de cea mai bună calitate dela casa italiană Francisco Bertucci al cărei preț fu de 8 100 lei noi din care s'a distribuit crescătorilor 4 oca și 250 dramuri (aproape 6 kgr.).

Ca măsuri luate de particulari pentru înaintarea sericiculturii se pot considera întinșelc plantațiuni de duzi în diferitele părți ale țării și introducerea de sămânță din rase străine ameliorate.

Tot în ceiace privește inițiativa particulară în această direcțiune, amintim că Dionisie Fotino în cartea sa; „Istoria generală a Daciei“, spune că înainte de 1818 există în București o fabrică de țesături de mătasă. Neugebauer în lucrarea sa: „Descrierea Moldovei și Valachiei“ spune că înainte de 1854 existau în București mai multe fabrici cari se ocupau cu lucratul mătasei.

La 7 Martie 1858 s'a constituit o asociație de sericicultură compusă din 5 persoane și anume: G. Cantacuzino, G. St. Coemgiopolu, V. Nicolici, V. P. Obdeanu și N. Andronescu, cari depunând capitalurile trebuincioase au închiriat locuința lui Constantin Ghica dela Dămăroaia împreună cu dependințele și împrejurimile ei; au adus o mașină cu vapor de 160 roate după metoda perfecționată la Lyon, Franța, patru femei torcătoare maestre și un mașinist. În vara acestui an societatea a prelucrat 10 000 oca gogoși cumpărate numai în piața București, din care s'a extras 400 oca mătase de cea mai fină calitate, care s'a vândut fabricanților din Lyon; s'a mai scos 100 oca mătasă de calitate pieței București confecționată cu ajutorul a 6 roate vechi românești și timpul toamnei sosind, au mai rămas încă 400 oca gogoși netoarse; cu această ocazie s'au învățat și 40 fete române să toarcă după metoda franțuzească.

La 1 Martie 1860 persoanele cari formau societatea pomenită mai sus, văzând că întreprinderea reușise pedepplin și voind să-i dea o mai mare dezvoltare au fondat o societate pe acțiuni sub titlul de: „Asociația sericicolă din București“.

Statutele formulate prevăd că societatea are de scop:

- 1) Extragerea mătasei perfecționată după gogoșile produse de gândacii ce se hrănesc la sate printr'o mașină cu vapor;
- 2) Perfecționarea rasei gândacilor și metoda cultu-rii lor;
- 3) Formarea livezilor de duzi după metodele perfecționate;

În art. 4 al statutelor se prevede: „Fondul social este de 20 000 galbeni cuprinși în 2 000 acțiuni a câte 10 galbeni acția, din care numai 1 400 spre vânzare, căci celelalte 600 sunt vărsate în stabiliment de către asociații fondatori.“

Această societate însă, n'a putut lua ființă.

Dela anul 1864 înainte, nimeni nu s'a mai ocupat a încurajă sau a da o dezvoltare sericiculturii. Plantațiunile de duzi înființate în mai multe județe, au fost părăsite și parte din ele au fost desființate, pentru a face loc altor culturi mai rentabile.

Abia în anul 1881 găsim iarăși un început de încurajare prevăzându-se în art. 5 al legii pentru expozițiunile și concursurile agricole și industriale un premiu de 10 lei pentru femeile cari vor fi crescut gândaci de mătase și vor fi produs cel puțin 10 klg. de gogoși și pentru acele cari vor fi țesut orice stofă de mătase de cel puțin șase metri.

În anul 1884 s'a proiectat a se înființă în Iași o societate pentru cultura vermilor de mătasă. Tot în acest an s'au făcut încercări de creștere de Direcțiunea școlii centrale de agricultură și silvicultură dela Herestreu și de alți particulari și-au reușit cu destul succes.

Sămânța produsă de școala de agricultură dela Herestreu în cantitate de 4 kilogr. 80 gr. s'a distribuit în mod gratuit la toți crescătorii din țară.

În scopul de a încuraja plantațiunile de duzi, s'au înființat 2 pepiniere, una la școala de agricultură dela Herestreu și alta la Odaia-Bursucani lângă Bârlad, și s'a dispus a se cultivă duzi la pepinierele dela Gura Motrului, Lacul-Sărat, Ciuperceni și Piscu-Tunari.

Începând cu anul financiar 1884—85, s'au prevăzut regulat în fiecare an, în bugetul Ministerului de agricultură, sume pentru încurajarea industriei vermilor de mătasă și a plantelor textile.

Tot în acel an 1884—85 s'a cumpărat o mașină de filat cu 10 bazinari pentru suma de 4022 lei. Mașina însă n'a fost pusă în lucrare.

Din fondurile alocate în buget, s'a cumpărat în fiecare an din străinătate sămânță care s'a distribuit crescătorilor împreună cu duzii crescuți în pepiniere.

Afară de acestea s'au mai dat și ajutoare bănești la 7 persoane particulare în sumă de 3430 lei.

În intervalul de timp de care ne ocupăm, sunt de semnalat și unele încercări particulare pentru înjghebarea unei industrii sericicole. Astfel în anul 1879 se proiectase înființarea unei societăți de sericicultură cu un mare capital, însă ea nu s'a realizat.

În 1882 a început să funcționeze la Iași o societate de sericicultură, care a făcut o creștere sistematică într-o grădină dela Școala și din care creștere s'a obținut 45 kgr. mătăasă.

În anul 1885 s'a căutat din nou a se înființa o societate de sericicultură, ale cărei statute sub titlul de: „Prima societate română de sericicultură” au fost tipărite gratuit de Ministerul de agricultură și trimise la diferite persoane împreună cu sămânța de vermi și instrucțiuni pentru creștere. Aceasta în scopul ca să se câștige aderenți pentru societate.

Această societate, de și neconstituită, a întreprins în anul 1886 o creștere de vermi în cătunul Budeni, din comuna Comana, județul Vlașca, care n'a avut nici un succes.

Pentru dezvoltarea industriei sericicole a mai intervenit și Casa Susani din Milan, care își propusese să desfacă în țară sămânța de rasă milaneză precum: să exporte gogoșile produse și să înființeze chiar și o fabrică de filat. Încercările ei nefiind încoronate de succes, a trebuit să renunțe la întreprinderea plănuită.

În anul 1894, guvernul a început să se intereseze din nou de măsurile pentru dezvoltarea sericiculturii și în acest scop a fost chemat în țară D-l I. Bolle, directorul stațiunii agricole din Görz (Austria), care a fost însărcinat să alcătuiască un plan de măsurile necesare pentru încurajarea sericiculturii.

D-l Bolle a înaintat ministerului un raport asupra dispozițiilor ce ar trebui luate în acest scop și a propus ca să se trimeată o persoană care să urmeze cursurile speciale de sericicultură dela Görz, precum și creșterile model și să viziteze stabilimentele mari de sericicultură din Austria, Italia și Ungaria. Ministerul agriculturii, ținând cont de aceste propuneri a trimis atunci pe D-l Ch. D. Druțu, șeful birotului agriculturii, care în urma studiilor și vizitelor făcute în străinătate, la întoarcerea sa în țară, se ocupă în mod serios de cestiunea sericicolă.

Pe deoparte sfaturile D-lui Bolle, pe de alta cunoștințele D-lui Druțu, ministerul le folosi și dispuse înființarea unei pepiniere de duzi pe moșia statului Odaia din județul Tecuciu, pe o suprafață de 15 Ha. aproximativ.

Apoi s'a mai dispus să se facă creșteri model în următoarele localități:

La școala centrală de agricultură dela Herăstrău, școlile practice de agricultură, Strihareț, Armășești, Pâncești-Dragomirești și la Mănăstirile Horezu, Țigănești, Pasărea, Viforăta și Văratecu.

În anii 1895—1897 s'a ținut cursuri de sericicultură la Mănăstirea Văratecu din județul Neamțu cu învățătorii din diferite județe; în acest interval s'a instruit 84 institutori, cărora la terminarea cursurilor, li s'a acordat oarecare avantaje, spre a-i îndemna să

se ocupe cu creșterea vermilor de mătăse. Astfel, din partea Ministerului Agriculturii li s'a dat hârtie perforată și pueți de duzi pentru a face plantațiuni și la 34 din ei câte o mașină de filat, iar din partea Ministerului de Culte, câte 25 lei spre a-și construi câte un stelaj cu 5 paturi necesar la creșterea a 5 grame sămânță.

Gogoșile recoltate dela creșterile model făcute pe la școlile de agricultură și mănăstiri, s'au fluturat și s'au selecționat în stațiunea dela Văratec, dobândindu-se 93 kgr. sămânță repartizată astfel:

În 1895 s'a selecționat		8 kgr.	000 gr.	distrib. la	4 500 cultiv.
"	1896	"	14	"	211 " " " 6 733 "
"	1897	"	16	"	037 " " " 8 120 "
"	1898	"	22	"	132 " " " 9 722 "
"	1899	"	24	"	500 " " " 11 630 "
"	1900	"	8	"	500 " " " 1 832 "

Serviciul zootehnic, înființat în anul 1900, a continuat cu producerea și răspândirea duzilor din pepiniera Tecuciu, cu creșterile mai îngrijite în scopul producerii seminței, cu selecționarea ei prin absolvenți ai școlii superioare de medicină veterinară, obișnuiți cu mânărea microscopului, la universitatea din București; cumpărat din străinătate, dela case repute, sămânță celulară pe care a distribuit-o cultivatorilor și a urmărit rezultatele obținute an cu an în țară de cultivatori

Sub îndobolirea serviciului zootehnic s'a mai făcut studii prin țările vecine în ce privește măsurile luate pentru progresul sericiculturii; s'au înființat două școli practice de creșterea vermilor de mătăse, una în orașul Mizil și alta în București, unde s'a lucrat și s'a instruit doi ani consecutivi fiice de săteni; s'a introdus mașinile de filat cele mai practice pentru săteni, din care astăzi se găsesc în țară peste 300.

Pentru pregătirea personalului care să ajute dezvoltarea sericiculturii, s'a trimis în Italia, la stațiunea sericicolă din Padova, mai multe persoane. Progresul acestei industrii a fost asigurat și prin înființarea Societății *Țesătoarea*, pusă sub patronajul Augustei noastre Suverane.

Ar fi fost de dorit să dăm aci rezultatele culturii făcute în țară în ultimii ani în întregime, însă cum acest lucru va forma obiectul unui studiu aparte, hotărât a fi publicat în curând, ne mărginim la tabloul resumativ ce urmează, a cărui cifre documentează în deajuns dezvoltarea ce a luat la noi cultura vermilor de mătăse.

Rezultatele sericiculturii în România

Résultats de la sériciculture en Roumanie

TABELA No. 18.

ANII ANNÉES	No. comenelor în care s'a făcut cultura Nombre des communes	No. cultivato- rilor Nombre des cultivateurs	Cantitatea de sămânță pusă la înviat Graines mises à l'incubation		Cantitatea de gogoși recoltată Quantité totale des cocons		Mediade gogoși obținută la gra- mul de sămânță Quantité moyenne de co- cons par un gr. de graines
			Kgr.	Gr.	Kgr.	Gr.	
1901	897	1 953	17 951	12 112 640		0 674	
1902	863	7 336	56 262	24 275 016		0 431 4	
1903	987	9 717	49 687	28 036 536		0 564 3	
1904	1 080	16 160	160 456	53 264 627		0 331 9	
1905	1 180	33 917	150 250	123 041 784		0 819 1	
1906	1 755	52 659	338 715	332 323 283		0 981	

CAPITOLUL VIII

Venitul și valoarea venală pe hectar a proprietăților agricole

În capitolele III și IV, vorbind despre întinderea și modul exploatațiunilor agricole, am menționat că Recensământul fiscal din 1905 a căutat să stabilească suprafața proprietății cultivabile din România, precum și modul cum este distribuită proprietatea în mare, mijlocie și mică.

Cu toate că exactitatea datelor care s'au obținut din aceste operațiuni a fost pusă la îndoială și cu toate că o revizuire a rezultatelor s'a simțit necesară a se face¹⁾, nu e mai puțin adevărat că această laborioasă și dificilă operă prezintă câteva indicațiuni bune, pe care am căutat să le utilizăm în raport cu subiectul lucrării de față.

Între altele, recensământul fiscal ne arată care este venitul mijlociu al unui hectar de pământ cultivabil, pe diferitele categorii de proprietate — clasate după mărimea, lor — în raport, bine înțeles cu evaluarea ce s'a făcut la stabilirea impozitului funciar. Am extras din „Raportul prezentat“ D-lui Ministru de finance asupra recensământului fiscal din 1905 de către d-l N. Căpităneanu, tabloul No. 19, care înfățișează, pe țara întreagă, precum și pe diviziuni istorice, numărul proprietăților, și ne arată cum se repartizează ele după

1) În țara noastră lipsind cadastrul și nici măcar *registrele funciare* nefiind introduse, este clar că orice operațiune statistică, care privește proprietatea, trebuie să prezinte imperfecțiuni, lacune și chiar inexactități. Asemenea defecte, inevitabile și în Statistica Agricolă, se repetă mai des în statistica proprietății din cauză că aci intervine *interesul contribuabilului* de a ascunde adevărul de teama impunerii de către agenții fiscalului.

Lupta aceasta o duce mai mult și cu izbândă mai asigurată proprietarul cel mare. În adevăr, pe când la proprietarii mici întinderea locurilor ce stăpânesc este cunoscută și ușor de controlat, prin faptul că există documente, ca tabelele împroprietărilor dela 1864 sau ale cumpărătorilor de loturi etc. după care se poate constata suprafața și titlul profesiunii, la proprietatea mare planurile moșiilor sunt rare și greu de căpătat. Iată dară un motiv de nepotriviri a datelor culese de autoritățile fiscale față cu realitatea, nepotriviri cari tind să micșoreze suprafața proprietăților mari. Dar mai este o altă împrejurare care contribuie în sens contrar să mărească proprietățile mici: este uzul practicat de administrațiile fiscale, ca la înscrierea în roluri, a parcelelor mici de proprietate să *rotunjească* cifra, trecând totdeauna, când e vorba de $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$ sau $\frac{1}{3}$ dintr'un hectar, cel puțin o *jumătate de hectar*. Transacțiunile dintre micii proprietari în ceea ce privește achizițiunile sau schimbul de pământ sunt destul de numeroase, pentru ca fracțiunile adăogate în sensul acesta, în favorul fiscalului, dar în de'avoarea realității, să fie destul de însemnate. (Vezi Monografia Com. Priboeni, Muscel de Rădulescu Codin).

O altă cauză de neexactitate a rolurilor fiscale, este că ele nu sunt ținute la curent cu schimbările ce de fapt se petrec în drepturile proprietarilor; este cunoscut că, dacă nu intervine o cerere directă și expusă, rolul rămâne înseris tot pe numele vechiului proprietar, măcar că el va fi murit, va fi vândut sau va fi împărțit la moștenitori proprietatea sa. (Vezi Creangă, *Proprietatea rurală*). Din această cauză pro-

mărime, care este întinderea mijlocie a unei proprietăți și la cât se ridică venitul mijlociu de hectar pentru fiecare categorie de proprietate.

Făcând abstracție de nepotrivirile și imperfecțiunile semnalate și luând de bune rezultatele publicate, se constată că întreaga proprietate cultivabilă a României cuprinzând locurile de arătură, fânețele, pășunile și livezile de pruni (fără vii) are o suprafață de 7 968 296 hectare. La această cifră ar trebui adăogate: suprafața viilor de 90 000 hectare¹⁾ și aceia Domeniilor Statului și Coroanei evaluate împreună la 559 000 hectare aproximativ. Cu totul, deci, întindere apământului de cultură s'ar ridică la 8 617 000 hectare, iar împreună cu pădurile fără goluri: 2 282 300 ha., ar face aproape 10 900 000 hectare pământ agricol. Această din urmă cifră întrece cu 926 000 ha. suprafața pământului agricol al României, așa cum s'a calculat, după datele Statisticii agricole, în tabela No 1. De unde provine această diferență? Probabil de la evaluarea pășunilor statornice, care este foarte greu de făcut pentru motivele ce le-am arătat în cap. I și care nu se va putea elucidă de cât printr'o cercetare riguroasă și amănunțită.

prietatea după roluri apare mai puțin fracționată decât este ea în realitate.

Sunt mai curioase și mai inexplicabile cazurile când numărul proprietarilor funciari dintr'un județ întrece pe acela al capilor de familie. Așa de exemplu: din comparațiunea datelor în jud. Vaslui se constată următorul fapt: în Decembrie 1899, la recensământul populațiunii s'au găsit: 26.246 gospodării rurale (capi de familie), pe când recensământul fiscal din 1905 acuză existența a 32.069 proprietari numai până la 10 hectare. Este cu atât mai puțin probabil că în timp de 5 ani să fi sporit așa de mult populațiunea acestui județ (după socotelile noastre, bazate pe creșterea populațiunii prin excedente de nașteri asupra morților, numărul capilor de familie rurali în 1905 eră în jud. Vaslui de 28.483, cu aproape 3.500 mai mic decât cifra proprietarilor mici) și ca toți capii de familie să fie proprietari, cu cât la 1896, după datele publicate de d-l Creangă, se constatase tot după recensământul fiscal a fi numai 19 772 proprietari funciari până la 10 hectare. Să fi crescut numărul acestor proprietari cu mai bine de 12 000 în timp de 7 ani?!

Aceeași nepotrivire se semnalează la jud. Muscel când comparăm numărul captlor de familie rurali cu numărul proprietarilor și nepotrivirea subzistă și în noua lucrare a D-lui Creangă. În tabela No. 56, numărul proprietăților din jud. Muscel se ridică la 27 366, pe când capii de familie rurali în ființă la numărătoarea din 1899 nu erau decât 24 369; la Covurlui, de asemenea, se dă 09 002 proprietăți, cu toate că toți capii de familie nu erau decât 19 486, ceiace ar însemnă că mai toate familiile de aci sunt împroprietărite; la Tulcea față cu 18 280 capi de familie se indică 19 900 proprietăți.

1) Repetăm că suprafața viilor a fost exclusă din *pământul cultivabil*, fiindcă în urma legii din 1 Aprilie 1905 viile nu mai sunt impuse la foncieră.

Impărțirea proprietății rurale în România

Répartition de la propriété rurale de la Roumanie

Numărul proprietăților și întinderea pământului cultivabil ¹⁾, după rezultatele recensământului fiscal din 1905

Nombre des propriétés et surface de la terre cultivée ¹⁾, d'après le recensement fiscal de 1905

TABELA No. 19.

CATEGORII DE PROPRIETĂȚI	Numărul proprietăților <i>Nombre des propriétés</i>	Intinderea proprietăților <i>Surfaces</i>	Intinderea mijlocie a unei proprietăți <i>Surface moyenne par propriété</i>	Venitul mijlociu de hectar <i>Revenu moyen d'un hectare</i>	CATEGORIES DE PROPRIÉTÉS			
						H e c t a r e		L e i
România					Roumanie			
Proprietăți până la 10 hect. inclus.	1 015 302	3 319 695	3 27	37 35	Propriétés jusqu'à 10 hect. inclus.			
„ mai mari de 10 — 50 hectare inclusiv	36 318	695 953	19 16	29 24	Propriétés au dessus de 10 — 50 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 50—100 hectare inclusiv	2 381	165 456	69 49	28 37	Propriétés au dessus de 50—100 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 100—500 hectare inclusiv	2 608	785 719	301 27	30 41	Propriétés au dessus de 100—500 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 500 hect.	1 563	3 001 473	1 920 33	26 16	Propriétés au dessus de 500 hect.			
Totalul României . . .	1 058 172	7 968 296	7 57	31 56	Total du pays.			
Moldova					Moldavie			
Proprietăți până la 10 hect. inclus.	319 631	975 187	3 05	33 51	Propriétés jusqu'à 10 hect. inclus.			
„ mai mari de 10 — 50 hectare inclusiv	8 496	150 159	17 67	30 19	„ au dessus de 10 — 50 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 50—100 hectare inclusiv	597	41 633	69 74	23 84	Propriétés au dessus de 50—100 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 100—500 hectare inclusiv	767	233 306	304 18	26 47	Propriétés au dessus de 100—500 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 500 hect.	632	1 063 384	1 682 57	22 54	Propriétés au dessus de 500 hect.			
Total . . .	330 123	2 463 669	7 46	27 74	Total.			
Oltenia					Olténie			
Proprietăți până la 10 hect. inclus.	239 610	768 732	3 21	42 57	Propriétés jusqu'à 10 hect. inclus.			
„ mai mari de 10 — 50 hectare inclusiv	7 465	130 087	17 43	42 33	„ au dessus de 10 — 50 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 50—100 hectare inclusiv	503	34 195	67 98	35 30	Propriétés au dessus de 50—100 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 100—500 hectare inclusiv	507	141 493	279 08	33 43	Propriétés au dessus de 100—500 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 500 hect.	190	363 621	1 913 79	33 24	Propriétés au dessus de 500 hect.			
Total . . .	248 275	1 438 128	5 79	39 12	Total.			
Muntenia mare					Munténie			
Proprietăți până la 10 hect. inclus.	430 099	1 353 886	3 15	40 57	Propriétés jusqu'à 10 hect. inclus.			
„ mai mari de 10 — 50 hectare inclusiv	7 790	150 951	19 38	40 45	„ au dessus de 10 — 50 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 50—100 hectare inclusiv	714	48 350	67 72	38 46	Propriétés au dessus de 50—100 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 100—500 hectare inclusiv	1 085	345 432	318 37	34 80	Propriétés au dessus de 100—500 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 500 hect.	659	1 482 523	2 249 66	27 77	Propriétés au dessus de 500 hect.			
Total . . .	440 347	3 381 142	7 68	34 33	Total.			
Dobrogea					Dobrodgee			
Proprietăți până la 10 hect. inclus.	25 962	221 890	8 55	17 00	Propriétés jusqu'à 10 hect. inclus.			
„ mai mari de 10 — 50 hectare inclusiv	12 567	264 756	21 07	15 88	„ au dessus de 10 — 50 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 50—100 hectare inclusiv	567	41 278	72 80	15 40	Propriétés au dessus de 50—100 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 100—500 hectare inclusiv	249	65 488	263 00	14 72	Propriétés au dessus de 100—500 hectares inclusivement.			
Proprietăți mai mari de 500 hect.	82	91 945	1 121 28	14 17	Propriétés au dessus de 500 hect.			
Total . . .	39 427	685 357	17 38	15 73	Total			

1) Prin pământ cultivabil s'au înțeles: locurile de arătură, fânețe, pășune și livezi de pruni (fără vii și fără Domeniile Statului și Coroanei).

1) La terre cultivée comprend: labours, prairies naturelles, pâturages et vergers (sans vignes) Les domaines de l'État et de la Couronne n'y sont pas compris.

Revenind la tabela No. 19, care precum văzurăm, cuprinde numai pământul cultivabil aparținând domeniului privat, să vedem cum se distribuie proprietatea particulară după mărime. Sunt 5 categorii prevăzute în această tabelă.

a) proprietatea *mică*, care merge până la 10 hectare inclusiv, se întinde pe 3 319 695 ha. și aparține la 1 015 302 proprietari, între cari nu sunt cuprinși copârtașii. Intinderea mijlocie ce revine de o proprietate este de 3 ha. 27 arii, câtine ce de fapt câtă să fie mai mică, într-un cât pământul este divizat și între copârtașii cari nu figurează în rolurile fiscale.

b) proprietatea *mijlocie* între 10 și 50 ha. are o suprafață numai de 695 953 ha, și aparține la 36 318 proprietari, cărora le revine în mijlociu câte 19,16 ha de fiecare.

c) proprietatea *măricică* se cuprinde între 50 și 100 hectare pe o suprafață de 165 456 ha. și se află în stăpânirea numai a 2 381 proprietari, cărora le revine câte 28,27 ha.

Intrunind amândouă aceste din urmă categorii, spre a forma *proprietatea de mijloc* între 10 și 100 hectare, găsim că aceasta cuprinde o suprafață de 861 409 ha. aparținând la 38 699 proprietari, ceea ce face câte 22,23 ha. de fiecare.

d) proprietatea *mare* dela 100—500 hectare este constituită din 2608 unități pe o suprafață de 785 719 hectare, revenind prin urmare câte 301,27 ha. de proprietate.

e) proprietatea *foarte mare* dela 500 hectare în sus se întinde pe o suprafață de 3 001 473 ha. aparținând la 1563 proprietăți, adică în mediu câte 1920,33 ha. de fiecă proprietate. Repetăm că aci nu se cuprinde Statul nici Coroana, cu domeniile lor care au mai mult de 550 000 ha.

Toate aceste cifre sunt date cu aproximații, fiindcă cum ne spune autorul raportului, pe deoparte aceeași persoană are proprietăți în mai multe județe, deci numărul proprietăților este mai mare decât al proprietarilor; dar pedeață parte proprietățile în indiviziune s'au scotit ca și când ar avea un singur proprietar, aceasta atât la proprietatea mică cât și la cea mare, de oare ce nu erau elemente suficiente spre a se face deosebirea. Din acest punct de vedere atât numărul proprietarilor mici cât și al celor mari trebuie să fie *ceva* mai mare decât cel dat de recensământul fiscal¹⁾.

În procente, față de totalul pământului cultivabil, proprietatea mică, care merge până la 10 ha. reprezintă 41,66%; proprietatea mijlocie (dela 10—100 ha.) reprezintă 10,81%; iar proprietatea mare (dela 100 ha. în sus) reprezintă 47,53%; (fără Domeniul Statului și al Coroanei).

Mai notăm încă, că pe când micului proprietar nu-i revine în termen mediu decât 3,27 ha., proprietarul cel mare stăpânește în mijlociu 908 hectare. Dar față cu numărul capilor de familie rurali, proprietarii mici reprezintă 86%, iar proprietarii mari 0,3%, sau cu alte cuvinte deoparte 3 la 1000, față de altă parte cu 860 la 1000.

Nu vom urmări tabela în toate amănunțimile ei pe diviziuni istorice; vom observa numai că în Muntenia Mare media proprietății mari și foarte mari este mai ridicată decât în celelalte părți ale țării, iar în Dobrogea vom releva importanța proprietății mijlocii și media înălțată a miciei proprietății care se suie la 8,55 ha. pe când dincoace de Dunăre nu trece peste 3,25 ha.

1) Cf. nota precedentă precum și nota dela pag. 66. D-1 Creangă, în noua sa lucrare, găsește că proprietatea până la 10 ha. cuprinde numai 3 153 645 ha., cu 166 050 ha. mai puțin decât a rezultat la recensământul fiscal din 1905. Dar cifrele D-lui Creangă se bazează pe cercetarea din 1896, adică cu 10 ani mai înainte.

Dar scopul nostru principal nu a fost de a cerceta repartizarea proprietății funciare, ci obiectul capitoului de față se raportează la „venitul” ce l' scoate proprietarul din pământul cultivat. Acest element a fost cules, sub forma de venit net,¹⁾ din valoarea locativă a pământurilor și s'a înscris cu deosebită îngrijire în operațiunile recensământului fiscal, din care am putut nota în ultima coloană a tabelii No. 19 media ce revine pe fiecare categorie de proprietate. Vom lăsa în afară de ori-ce discuțiune ce nu comportă cadrulul acestei lucrări, regulile și indicele de cari s'au călăuzit comisiunile de recensământ la impunerea proprietăților și vom analiza rezultatele dobândite din tablourile generale ce s'au alcătuit cu această ocaziune.

În tabela No. 19 se arată că venitul mijlociu al unui hectar de pământ de cultură, supus impozitului funciar, este de *lei 31 bani 56*, o medie generală socotită independent de mărimea proprietăților. Această medie variază mult atât dela o parte a țării la alta, cât și dela un județ la altul, după cum se poate constata din ambele tabele No. 19 și 20. În Oltenia venitul la hectar este cel mai ridicat, atingând cifra de 39,12 lei; în Muntenia Mare se urcă până la 34,33 lei; în Moldova este de 27,74 lei, iar în Dobrogea, unde proprietatea mare este așa de puțină, venitul scade la 15,73 Lei.

Să cercetăm acum variațiunile ce prezintă venitul la hectar al pământului cultivabil, când considerăm categoriile de proprietăți distincte după mărimea lor. Urmărind cifrele cari privesc țara întreagă, constatăm că venitul cel mai mare îl dau proprietățile cele mai mici: **37 lei 35 bani** se socotește că produce hectarul de pământ în culturile cari nu trec de 10 hectare, pe când la proprietatea mare (între 100 și 500 ha.) același hectar nu rentează decât 30 lei 41 bani, iar la domeniile prea mari dela 500 ha. în sus, venitul scade la **26 lei 46 bani**. Proprietatea mijlocie dela 10—50 ha. produce un venit de 29 lei 24 bani, iar cea dela 50—100 ha. 28 lei 37 bani. De aci s'ar putea deduce că rentabilitatea pământului depinde nu de mărimea ci de micșorimea culturii, de oarece proprietățile cele mai mici se arată că produc 37,35 lei, iar latifundiile numai 26,16 lei, o diferență de 11,19 lei pe hectar sau de aproape 40% care se traduce în favoarea proprietății mari²⁾.

În consecința acestei constatări proprietatea mică este

1) Conform art. 102 din instrucțiunile date comisiunilor de recensământ din valoarea locativă a proprietății se scade o zecime drept pază și întreținere, și impozitul se impune numai asupra restului considerat ca venit curat.

2) Cu toate acestea, instrucțiunile Ministerului de finanțe date Comisiunilor de recensământ prescriu următoarele: «Nu putem atrage destul atențiunea ca să se aibă toate grija necesară ca la acest recensământ să dispară *anomia și nedreptatea* ce este consacrată azi prin impunerea deosebită a proprietății țărănești față cu proprietatea mare.

«De și proprietarul mare, prin mijloacele de cari dispune și prin aplicarea unei culturi sistematice, trage din pământul său un venit mai însemnat de cât țărănul, care face încă o cultură rudimentară; cu toate acestea venitul hectare rului de pământ țărănesc este socotit prin roluri aproape în doi de acel al marilor proprietăți. Ast-fel pământurile până la 10 hectare în medie sunt impuse pe un venit de 40—50 lei hectarul, acele de 10—50 hectare pe un venit de 30—40 lei hectarul și acele mai mari de 50 hectare pe un venit de 20—30 lei hectarul. Este adevărat că nu trebuie să se piardă din vedere că impunerea la foncieră se face pe valoarea locativă a pământului, și deci, găsindu-se mai multe capitaluri cari să concureze pentru luarea în arendă a proprietăților mici, prețul de arendare al acestora este mai urcat de cât al proprietăților mari; această situațiune, însă, nu face de cât să compenseze plusul de venit ce proprietățile mari sunt proprii a produce pe hectar din cauza sistemului de cultură.»

Faptul indicat de Ministerul de Finanțe este demonstrat în un mod luminos de Statistica agricolă. De 3 ani de când se face, la înregistrarea recoltelor, deosebirea între culturile mari (dela 100 ha. în sus) și culturile mici (dela 10 ha. în jos), se constată că în privința principalelor culturi: grâul și porumbul, media ce obține la hectar cultivatorul mare

impusă la un impozit fonciar de 1 leu 88 bani pe hectar, pe când proprietatea mare (dela 100 ha. în sus) plătește 1 leu 74 bani, adică 14 bani mai puțin; diferența în realitate este mai mare fiindcă procentul (cota) de impunere este mai mare la proprietățile mari decât la cele mici. Impozitul se stabilește în medie generală pe țara întreagă la 1 leu 79 bani.

Proprietatea mică se notează în Oltenia cu un venit pe hectar de 42,57 lei, în Muntenia Mare cu 40,57 lei, în Moldova cu 33,51 lei, iar în Dobrogea numai cu 17 lei. Proprietatea mijlocie (între 10 și 100 ha.) prezintă aceeași gradațiune față cu creșterea venitului fonciar: mai ridicată în Oltenia și Muntenia (42-35 lei), mai scăzută în Moldova (30 23 lei), foarte scăzută în Dobrogea

Intinderea mijlocie, venitul și impozitul fonciar pe hectar

După datele recensă

Surface moyenne des propriétés agricoles ainsi que leur

TABELA No. 20.

JUDEȚE ȘI GRUPE	I Până la 10 hectare inclusiv						II Dela 11—50 hectare inclusiv						Dela 51—		
	Intinderea medie de proprietar		Venitul mediu		Fonciarul		Surface moyenne par propriétaire		Reveniu moyen		Impôt foncier		Intinderea medie de proprietar		
			la 1 hectar		par hectare										
	Ha.	Are	Lei	B.	Lei	B.	Ha.	Are	Lei	B.	Lei	B.	Ha.	Are	
Grupa I	1 Dorohoi	2	48	34	07	1	71	19	67	30	99	1	84	61	76
	2 Botoșani	3	49	24	15	1	21	21	28	34	39	2	04	57	88
	3 Iași	3	66	29	33	1	48	16	85	29	42	1	68	71	61
	4 Roman	3	06	36	12	1	81	17	91	31	39	1	75	83	09
	5 Vaslui	1	97	25	83	1	29	16	28	26	29	1	46	69	80
	6 Fălciu	3	48	27	69	1	39	17	72	27	35	1	52	64	33
	7 Tutova	2	91	32	24	1	62	19	33	31	55	1	74	84	13
	8 Covurlui	4	06	33	69	1	68	16	36	32	11	1	78	69	62
	9 Tecuci	3	68	41	92	2	10	18	45	38	15	2	13	64	21
	10 R.-Sărat	3	—	39	65	1	99	16	11	40	93	2	29	71	17
Grupa II	1 Suceava	2	96	29	43	1	48	20	53	10	51	—	59	67	12
	2 Neamț	3	96	34	10	1	71	17	55	31	64	1	77	72	77
	3 Bacău	2	65	36	84	1	84	15	62	35	99	2	—	79	29
	4 Putna	2	63	48	93	2	37	16	—	46	64	3	20	66	87
Grupa III	1 Buzău	3	05	36	09	1	80	21	48	36	52	2	05	65	66
	2 Prahova	2	14	43	92	2	21	27	51	49	68	2	83	86	96
	3 Dâmbovița	2	49	45	20	2	26	19	26	49	74	2	86	55	59
	4 Muscel	1	87	49	36	2	47	20	77	50	18	2	82	59	75
	5 Argeș	2	60	40	72	2	—	20	73	35	77	1	98	78	53
	6 Vâlcea	3	23	43	50	2	18	16	99	44	68	2	46	74	65
	7 Gorj	2	98	40	39	2	03	17	08	36	89	2	06	76	89
	8 Mehedinți	3	10	43	49	2	18	19	20	39	85	2	22	70	26
Grupa IV	1 Dolj	3	25	42	13	2	11	16	27	41	92	2	35	57	95
	2 Romanați	3	51	43	27	2	17	18	40	49	69	2	76	65	44
	3 Olt	3	21	41	40	2	07	19	49	36	99	2	05	62	95
	4 Teleorman	3	72	41	29	2	08	15	67	41	69	2	29	57	21
	5 Vlașca	4	29	42	41	2	15	22	59	42	94	2	40	62	20
	6 Ilfov	3	69	46	20	2	34	20	10	48	77	2	84	70	46
	7 Ialomița	4	57	34	39	1	72	13	60	31	25	1	76	75	48
	8 Brăila	4	53	27	08	1	41	11	27	26	64	1	51	64	—
Grupa V	1 Tulcea	8	02	17	79	0	97	17	54	18	17	1	01	78	21
	2 Constanța	9	17	15	27	0	82	23	49	14	71	—	82	71	47
România		3	27	37	35	1	88	19	16	29	24	1	64	69	49

este totdeauna mai ridicată decât media producției micului cultivator.

Iată pentru grâu:

Anii	Marele cultivator * Micul cultivator Hectolitri la Hectar	
1904 (an rău)	12,3	9,7
1905 (an bun)	20,2	16,9
1906 (an excelent)	21,2	18,3

O diferență de 3—4 hectolitri se indică deci, în mod constant în favoarea producției grâului cultivat de marele agricultor.

Iată pentru porumb:

Anii	Marele cultivator * Micul cultivator Hectolitri la Hectar	
1904 (an rău)	5,8	2,9
1905 (an mijlociu)	13,8	9,8
1906 (an excelent)	20,8	20,7

(15 lei). Proprietatea mare (dela 100 ha. în sus) este cotată în Oltenia cu 33 lei/hectarul, în Muntenia mare cu 34,80 lei cea dela 100—500 și cu 27,77 lei cea dela 500 hectare în sus; în Moldova cu 26-22 lei, iar în Dobrogea cu 14 lei.

Peste tot locul se observă că venitul acestei proprietăți este mai scoborât decât acela al proprietăților mici.

Cât despre proprietatea mijlocie (dela 10—100 ha.) venitul ei oscilează, pentru țara întreagă, între 29 și 28 lei; mai urcat în Oltenia (42—35 lei), în Muntenia Mare (40—38), scade în Moldova la 30—24 lei și în Dobrogea nu ajunge nici la 16 lei.

la proprietățile agricole (semănături, fânețe, pășuni)

mântului fiscal din 1905

revenu et impôt foncier par hectare

III 100 hectare inclusiv				IV Dela 101 hectare în sus						Proprietatea cultivabilă în total						DÉPARTEMENTS ET GROUPES
Venitul mediu		Fonciarul		Surface moyenne par propriétaire		Revenu moyen		Impôt foncier		Intinderea medie de proprietar		Venitul mediu		Fonciarul		
la 1 hectare						par hectare				de proprietar		la 1 hectare				
Lei	B.	Lei	B.	Ha.	Are	Lei	B.	Lei	B.	Ha.	Are	Lei	B.	Lei	B.	
24	16	1	61	1 196	93	21	39	1	37	9	49	24	85	1	47	
23	15	1	43	1 345	72	21	25	1	34	10	72	22	33	1	31	2 Botoșani
27	56	1	69	1 293	71	20	96	1	43	8	44	24	85	1	46	3 Iași
26	14	1	78	928	36	23	48	1	44	8	10	28	47	1	59	4 Roman
24	46	1	50	703	43	23	73	1	50	4	85	24	72	1	42	5 Vaslui
24	43	1	42	824	33	20	57	1	28	8	60	23	83	1	34	6 Fălciu
25	09	1	44	785	38	22	90	1	40	8	66	26	65	1	49	7 Tutova
29	72	1	65	1 185	01	21	39	1	41	12	01	26	57	1	54	8 Covurlui
34	30	1	98	898	77	26	32	1	62	9	09	33	55	1	86	9 Tecuci
35	03	2	08	998	17	29	02	1	77	8	91	32	15	1	87	10 R.-Sărat
6	79	—	39	574	40	25	36	1	61	6	15	24	24	1	35	1 Suceava
27	99	1	71	914	21	26	79	1	70	6	67	31	24	1	71	2 Neamț
31	84	1	92	565	48	28	30	1	85	4	60	33	68	1	86	3 Bacău
46	31	2	73	753	48	31	51	1	98	4	79	42	24	2	30	4 Putna
40	31	2	49	861	07	29	02	2	06	7	27	32	68	1	97	1 Buzău
37	69	2	41	665	01	32	79	2	27	4	08	39	58	2	27	2 Prahova
51	34	3	16	538	95	39	29	2	54	4	26	43	53	2	41	3 Dâmbovița
49	62	2	96	570	17	16	63	1	15	3	58	37	97	2	06	4 Muscel
32	75	2	56	663	74	21	33	1	31	4	76	33	79	1	80	5 Argeș
37	74	2	15	277	45	31	—	1	84	4	27	42	68	2	20	6 Vâlcea
32	50	1	97	273	34	30	75	1	80	4	20	38	28	2	—	7 Gorj
32	13	1	83	917	92	28	40	1	84	5	94	37	02	2	04	8 Mehedinți
35	79	2	11	932	89	35	45	2	32	6	90	38	86	2	22	1 Dolj
39	01	2	31	650	79	35	05	3	16	7	22	40	—	2	21	2 Romanați
29	90	1	72	515	75	25	69	1	53	7	16	33	55	1	82	3 Olt
38	24	2	14	1 469	06	30	40	2	08	10	27	34	62	2	08	4 Teleorman
42	38	2	45	1 059	83	34	74	2	19	10	44	38	16	2	25	5 Vlașca
58	55	3	43	1 053	29	40	72	2	65	9	09	43	12	2	53	6 Ilfov
29	57	1	71	1 871	29	22	29	1	48	13	12	26	65	1	57	7 Ialomița
34	98	2	16	2 224	04	21	52	1	33	17	10	23	02	1	35	8 Brăila
17	85	1	21	324	64	13	54	—	81	11	32	17	61	—	98	1 Tulcea
14	74	—	84	505	72	14	50	—	88	22	74	14	78	—	84	2 Constanța
28	37	1	71	907	98	27	05	1	74	7	57	31	56	1	79	Roumanie

Diferența aci este și mai accentuată, iar compensarea de care se vorbește mai sus, în instrucțiunile Ministerului de Finance, se face cu prisosință în avantajul proprietății mari al cărei venit cată în realitate să fie superior veniturii scos de către cei mici. De aceea și instrucțiunile conchideau:

«Așa dar, într'o dreaptă evaluare a veniturilor proprietăților mari, nu trebuie să se facă nici o deosebire, nici în plus nici în minus, față cu proprietățile mici și deci, nedreptatea ce am semnalat mai sus trebuie să înceteze, cer-

etându-se cu minuțiozitate și conștiințiozitate toate elementele din cari se pot alege datele pentru stabilirea adevăratului venit».

Cu toate aceste măsuri prescrise, rezultatele la care s'a ajuns din operațiunile recensământului fiscal au dat o diferență așa de mare, în favoarea proprietății celei mari și au provocat neegalități izbitoare în prejudiciul proprietății mici în cât o nouă revizuire a recensământului fiscal din urmă s'a impus și ministerul n'a prididit de a o ordona.

În tabela No. 20 înfățișăm amănunțit pe fiecare județ întinderea mijlocie a proprietăților cultivabile, repartizate pe categorii de mărimi precum și venitul și impozitul funciar pe hectar. Județele au fost grupate după regiunile adoptate în Statistica agricolă, pentru ca lectorul să poată pune în relațiune mai cu înlesnire faptele, ce se desprind din acest tablou, cu datele coperse în capitolele precedente.

Prima categorie se compune din proprietățile mai mici de 10 hectare. Am văzut că în termen mediu întinderea acestora este pentru țara întreagă de 3 ha. 27 arii. Această medie devine de 3 ori mare în Dobrogea; în județele de pe șesurile Dunării ajunge la maximum 4,57 ha. (Ialomița); mai redusă la munte, proprietatea mică scade la 1,37 ha. în Muscel și la 1,97 ha. în Vaslui. Dar în realitate, precum am mai sus, pământurile sunt și mai îmbucătățite de cum le arată recensământul fiscal, în socotelile cărui n'au intrat proprietarii copărtași (în indiviziune ¹).

Venitul mediu pe hectar, care, la această categorie de proprietate, s'a fixat pentru țară întreagă la 37,35 lei, variază dela un județ la altul. Aceste variațiuni pot fi justificate, întru cât rentabilitatea pământului depinde de o mulțime de factori: situațiunea, calitatea, modul de exploatare etc., factori de care probabil s'a ținut seamă de către agenții fiscalului, când au evaluat venitul funciar. Este chiar de regretat, că nu putem înfățișa, sub raportul acesta, mai multe amănunte; așa de ex. o clasificare a proprietăților după valoare sau după calitatea pământului ar fi de un interes eminent pentru studiile agricole.

Districtele Dobrogei se cotează cu veniturile cele mai slabe: 15—17 lei; pe șesurile Dunării, în Brăila venitul este de 27,08 lei, pe când în Romanați se urcă la 43,27 și în Ilfov de 46,20. Cu toate acestea cota funciară cea mai ridicată o întâlnim în jud. Muscel, unde s'a notat că hectarul de pământ produce anual 49,36 lei ². În județele cealalte din Carpații Munteniei, venitul variază între 36,09 lei în Buzău și 45,20 în Dâmbovița; iar în Carpații Moldovei dela 29,43 lei în Suceava se ridică la 48,93 în Putna. Pe șesurile Siretului și Prutului cotele sunt mai scăzute decât pe șesurile Dunării: 24,15 lei în jud. Botoșani, 36,12 în Roman, 41,92 în Tecuci.

Impozitul funciar se stabilește în țara întreagă, *pentru proprietățile mai mici de 10 hectare*, la 1,33 lei. În raport cu venitul mijlociu, el reprezintă 5,03%. Cum impozitul se calculează: 5% asupra venitului la proprietățile mai mici de 10 hectare cultivate în regie și la 6 1/2% la cele arendate (astăzi pentru cele dintâi impozitul s'a redus la 4 1/2%), raportul de mai sus ne indică că foarte puține dintre proprietățile mici sunt arendate. Variațiunea impozitului pe județe stă, firește, în legătură cu bazele de impunere, adică cu venitul constat; în consecință funciarul se urcă în județul Muscel la 2,47 lei, în Ilfov este de 2,34 lei și scade în Botoșani la 1,21 lei, la Tulcea 0,97 și la Constanța 0,32 lei.

A doua categorie prevăzută în tab. No. 20 cuprinde proprietățile mijlocii dela 10—50 ha. inclusiv. Suprafața lor medie s'a stabilit pentru țara întreagă la 19,16 ha. de proprietate, cu variațiuni accentuate dela un județ la altul. Notăm extremele: 23,49 ha. în Constanța, 11,27 în Brăila. Venitul funciar mijlociu s'a evaluat la 29,24 lei, la hectar pentru țara întreagă, el însă se ridică până la 50,13 lei (tot în Muscel și tot

din aceeași cauză); 49,69 (Romanati); 48,77 (Ilfov); cel mai slab venit al acestei categorii de proprietăți se arată în jud. Suceava (10,51 lei) și în Constanța (14,71 l.).

Impozitul funciar este în mediu de 1,64 lei la un hectar, ceea ce în raport cu venitul luat de bază reprezintă 5,60%; după lege, proprietățile rurale mai mari de 10 ha., ce se exploatează direct, sunt taxate cu 5 1/2% asupra venitului, iar cele arendate cu 6 1/2%. Raportul de mai sus ne arată că și în această categorie sunt puține la număr proprietățile arendate ¹).

Județele cele mai grevate de impozit sunt: Putna, Dâmbovița, Prahova, Ilfovul și Muscelul, unde la un hectar se plătește dela 2,32 până la 2,36 lei; în privința celor patru județe muntoase, cea ce ridică cota funciară este desigur producțiunea livezilor de pruni, care a intrat în socoteala venitului. În restul Moldovei și Munteniei, media impozitului este mai scăzută, trecând adesea sub 2 lei, dar cea mai redusă cotă se arată în Dobrogea unde aproape n'ajunge nici la 1 leu.

Trecând la a treia categorie a proprietăților *măricele* (dela 50 la 100 ha. inclusiv), constatăm că întinderea medie ce revine de proprietar, pe țara întreagă, este de 69,49 ha. Extremele între care oscilează sunt: 86,96 ha. în Prahova și 55,59 în Dâmbovița. Aceste proprietăți dau în termen mediu, după cum le arată fiscalul, un venit de 28,37 lei, mai scăzut decât veniturile categoriilor precedente. Variațiuni mari se semnalează în această privință dela un județ la altul: iată de pildă Ilfovul, unde pământul dă un venit pe hectar de 58,55 lei, iată Dâmbovița cu 51,34 lei, Muscelul cu 49,62 lei, Putna cu 46,31 lei, și iată Suceava unde pământul nu produce nici 7 lei pe hectar. În Moldova, în genere, rentabilitatea proprietăților de această categorie se arată mai scăzută decât în Muntenia, dar și mai scăzut este venitul funciar în Dobrogea unde media lui variază dela 15—18 lei.

Cu tote că baza medie de impunere este mai redusă la proprietățile măricele, decât la cele mici, totuși impozitul funciar dă în termen mediu o cotă mai urcată: 1 leu 71 bani pe hectar; aceasta din cauză că proprietățile arendate sunt mai numeroase la această categorie decât la celelalte și în consecință taxa de 6 1/2% se aplică pe o scară ceva mai largă. În fruntea județelor mai impuse stă Ilfovul cu 3,43 la hectar; urmează apoi Dâmbovița, Muscelul, Buzăul, Prahova; în Moldova impozitul nu ajunge la 2 lei, în afară de Putna, (excepțional e jud. Suceava cu 39 bani pe hectar), pe șesurile Dunării ceva mai ridicat, iar în Dobrogea se scoboară până la 84 bani.

În a patra categorie, în care s'au grupat proprietățile *mari* (dela 100 ha. în sus), suprafața medie atinge de proprietate cifra de 908 hectare. Coloana aceasta e interesantă, fiindcă desvălește părțile țării unde latifundiile sunt mai numeroase și mai mari. În capul districtelor stă în această privință Brăila cu o medie de 2 224 hectare de proprietate mare; pe urmă vine Ialomița cu 1 871 ha. și Teleormanul cu 1 469 ha. După cum se vede, proprietățile întinse se găsesc mai cu seamă pe șesurile Dunării, care formează partea țării cu agricultura dezvoltată în cel mai înalt grad. În rândul al doilea se semnalează Moldova în părțile ei de deal și câmp, unde de asemenea întâlnim latifundii însemnate: în Botoșani s'a notat media de 1 345 ha., în Iași 1 294, în Dorohoi 1 196, în Covurlui 1 185 ha. La munte mediile sunt mai mici, dar trebuie ținut seamă întru câtva că aci au intrat în socoteală numai pământurile cultivabile și știut este că în regiunea muntoasă terenurile improprii culturii sunt foarte răspândite. În Gorj și Vâlcea mediile acestei categorii de proprietăți sunt mai reduse ca în orice alt județ.

(1) Pentru repartizarea proprietății mai mici de 10 ha vezi tabloul din notă la pag. 57.

(2) Se va părea desigur curios, ca în Muscel, un județ unde agricultura nu este tocmai dezvoltată — în special cultura cerealelor e restrânsă și cu medii de producțiune slabe — venitul funciar să fie așa de urcat; aceasta probabil este în legătură cu faptul că în socotelile fiscalului au intrat și venitul livezilor de pruni sădite de cel puțin 5 ani. (Vezi instrucțiunile Comis. de recensământ).

(1) Nu se consideră ca arendare, după fise, darea în exploatare a moșiei prin învoeli cu locuitorii.

Venitul mijlociu al proprietăților mari, așa cum l'a stabilit fiscal, este pentru țara întreagă de 27 lei 05 bani la hectar, mai scăzut decât venitul mediu al celorlalte categorii de proprietăți, precum s'a arătat mai sus. Pe județe cifrele variază mult: cel mai ridicat este tot Ilfovul unde proprietatea mare arată că produce 40,72 lei, (în timp ce acea dela 50—100 ha. dă 58,55 h.) pe hectar; după Ilfov urmează Dâmbovița 39,29 lei, Dolj și Romanați cu 35 lei, Vlașca, Prahova, etc. În Moldova, la coline și șes, venitul mediu la hectar variază între 21—25 lei, mai puțin ridicat decât la munte unde găsim între 28 și 31 lei. Cele mai slabe venituri se înregistrează în Dobrogea: 13—14 lei pe hectar.

Impozitul funciar la proprietățile mari are trei cote diferite: $5\frac{1}{2}\%$ pentru moșiile căutate în regie, $6\frac{1}{2}\%$ pentru moșiile date în arendă de către proprietarii domiciliati în țară și 13% pentru moșiile arendate sau exploatate, când proprietarii lor își au locuința obișnuită în străinătate.

Din cauza deosebirii modului de impunere, impozitul funciar, care se stabilește în medie pe țara întreagă la 1,74 lei, reprezintă $6,48\%$ din venitul net luat ca bază; procentul acesta dovedește că printre proprietățile mari, numărul moșiilor arendate este considerabil, după cum s'a dovedit în cifre într'un capitol anterior. Termenii extremi între cari variază impozitul funciar pe hectar sunt: 2,65 lei la Ilfov, unde am găsit venitul cel mai urcat (40,72 pe hectar sau $6,50\%$), și 0,81 lei la județul Tulcea, unde proprietatea mare particulară aproape nu există. Între județele mai tare impuse se numără și Dâmbovița (2,54 lei), Dolj (2,32), Prahova (2,27), Vlașca, Teleorman, Buzău; în toate acestea impozitul funciar trece de 2 lei pe hectar. În Moldova, atât la șes, la coline cât și la munte, darea funciară este mai mică: maximum 1,98 în Putna, minimum 1,28 în Fălciu; aceasta din cauza evaluățiunii inferioare a venitului funciar la proprietățile mari, care se arată că produc mai puțin în această parte a țării decât în celelalte, cu toate că Statistica agricolă dovedește că media recoltelor pe hectar este de obicei superioară în districtele din regiunea Siretului și Prutului.

În ultimile trei coloane ale tabelii No. 20 s'a concentrat la un loc întreaga proprietate cultivabilă din fiecare județ și s'a arătat cât este întinderea medie de proprietar, cât venitul mijlociu și cât impozitul funciar la hectar. Întinderea medie de proprietar, pe țara întreagă, revine la 7,57 ha., cu variațiuni simțitoare pe districte. Proprietatea se arată că se compune din loturi mai mari în Dobrogea, mai cu seamă în jud. Constanța, unde ajunge la 22,74 ha. pe proprietar, în timp ce în restul țării, mai rar trece peste 10 ha. În genere proprietățile sunt mai fragmentate la munte: așa în Mascel găsim media de 3,58; pe șesurile Dunării proprietatea mare fiind bine reprezentată, acest termen se suie, ca și în părțile de deal din Moldova.

Venitul funciar a fost evaluat pentru țara întreagă la 31 lei 56 bani: scăzut de tot în Dobrogea, ridicat bine în grupa III și IV, sub mijlocie în Moldova.

Cât pentru impozitul funciar, el se stabilește în mediu, în România, la 1 leu 79 bani de hectar, cu termeni extremi: Ilfov, unde ajunge la maximum 2,53 lei și Constanța cu minimum de 84 bani.

* * *

După recensământul fiscal venitul total impozabil al proprietății cultivabile se urcă în anul 1905 la cifra de 251.465.716 lei; în această sumă nu intrau domeniile Statului și Coroanei, nici viile, dar se coprinde venitul pășunilor. Notăm încă că recensământul fiscal are în vedere venitul net al proprietății, dedus din valoarea ei locativă, după ce se scade o zecime drept cheltueli de pază și întreținere.

Ca un izvor de indicațiuni folositoare și interesante, s'a întocmit, fără pretențiune de exactitate, tabela No. 21, (pg. 94) în care luând de bază producțiunea agricolă din anul 1905, s'a evaluat valoarea brută a recoltelor obținute din culturile anuale (fără pășuni) și s'a calculat apoi cât valorează în bani, producțiunea mijlocie a unui hectar. Pentru a socoti această valoare s'a avut în vedere prețurile mijlocii de vânzare a produselor noastre agricole; aceste prețuri s'au stabilit în cea mai mare parte după cotele oficiale publicate de către Bursa cerealelor din Brăila și Galați.

Este de observat deci, că în valoarea brută ce s'a dat produselor agricole, a intrat și costul transportului lor dela moșie până la schelă.

Câteva amănunte, în analizarea cifrelor cuprinse în acest tablou, sunt trebuincioase pentru lămurirea faptelor. Notăm în prima linie că valoarea pășunilor lipsește din socoteala noastră, întrucât am avut în vedere numai recolta plantelor cultivate anual; mai lipsește încă valoarea produselor obținute din cultura altor pomi roditori decât prunii, precum și valoarea produselor animale; de asemenea n'a intrat în socoteală valoarea paielor și altor rămășițe pentru care nu posedăm date.

Intocmind tabloul No. 21, am anticipat asupra materiei care trebuie să formeze obiectul părții II-a din studiul de față. Am crezut totuși că este interesant, în acest capitol, unde se vorbește de veniturile proprietății cultivabile, să înfățișăm o estimațiune aproximativă a valorilor ce produc culturile anuale ale României.

Din cifrele puse în primele coloane se indică importanța ce au diferitele plante din punctul de vedere al întinderii ce ocupă; în primul rând stau cerealele care îmbrățișează peste 82% din suprafața cultivată, iar dintre cereale se disting grâul și porumbul cu procentele cele mai mari, însemnând fiecare din ele aproape o treime din pământul nostru de cultură. Oleaginoasele și textilele nu reprezintă nici 5% , iar fânețele deabiă ajung la 9% .

Recolta mijlocie la hectar și recolta totală, ce s'a obținut în anul 1905, se cuprind în coloanele 5 și 6. Se știe că acest an a înregistrat o producțiune bună, deasupra mijlociei, la păioase, și o recoltă mai slabă la porumb și mei. În comparațiune cu alți ani, ne aflăm în fața unor termeni normali, ceea ce face ca socotelile noastre asupra valorii producțiunii agricole să poată fi considerate în limitele adevărului. De asemenea și în privința prețurilor de vânzare, nu se poate zice că au fost exagerate; numai porumbul s'a vândut atunci ceva mai scump, din cauza lipsei care se simția în țară, în urmă recoltei proaste din 1904.

Considerând coloana 8, constatăm că, după evaluățiunile făcute, valoarea brută a recoltelor obținute din culturile anuale însumează, pentru anul 1905, **966 milioane** lei. Dacă la aceasta am adăogă veniturile celor 1.250.000 hectare de pășune, pe care să le socotim în medie câte 50 lei de hectar¹⁾, ajungem la $966 + 62,5$ milioane = 1.028,5 milioane lei. Prin urmare într'un an cu o recoltă normală, *valoarea brută a producțiunii noastre agricole trece de un miliard lei.*

Apropiind cifrele de rezultatele recensământului fiscal, pe care le-am analizat mai sus, vom căuta să le completăm pe cât va fi cu putință. Am arătat că valoarea totală a venitului net dat de proprietățile cultivabile se urcă la peste 251 milioane lei; pentru întregirea și facilitarea comparațiunii vom adăogă la această sumă venitul moșiilor Statului și Coroanei — circa 8 milioane — și venitul viilor — circa 26 milioane, — și

1) De obicei se pun câte 4 vite mari pe hectar, pentru pășunat. Prețul pășunatului variază foarte mult dela un județ la altul și chiar dela o comună la altă comună, și mai coprinde de obicei pe lângă bani alte diferite munci. Admițând o medie de 12,50 lei de vită, credem a fi în marginile adevărului.

Valoarea brută a produselor agricole din România în anul 1905.

Produits agricoles de la Roumanie et leur valeur brute en 1905.

TABELA No. 21.

SPECIFICAREA CULTURILOR	Intinderea culturilor Surfaces cultivées	Cât ocupă la % din totalul intinderii culturilor Pr. % du total des surfaces cult.	Unitatea de măsură a producției Unité de mesure de la production	Producțiunea Production		Prețul mijlociu de vânzare în port pe unitate de măsură Prix moyen de vente dans les ports, par unité de mesure	Valoarea brută a recoltelor Valeur brute des récoltes	Valoarea mijlocie a pro- ducției unit hectar Valeur moyenne de la production d'un hectare	SPÉCIFICATION DES CULTURES			
				Mijlocie la hectar Moyenne par hectare	TOTALĂ Totale					Lei	Francs	Lei
				1	2					3	4	5
Grâu	1 958 250	31 95	Hectolitri	18 6	36 412 747	11 47	417 654 200	213 34	Froment			
Secară	161 199	2 62	Idem	16 1	2 587 854	9 32	24 118 800	149 61	Seigle			
Orz și orzoaică	528 758	8 63	Idem	17 6	9 297 222	6 81	63 314 100	119 86	Orge			
Ovăz	372 730	6 08	Idem	17 9	6 686 298	5 04	33 699 000	90 19	Avoine			
Porumb	1 975 761	32 24	Idem	10 6	20 888 245	10 74	224 339 800	113 80	Maïs			
Mei	39 594	0 67	Idem	3 5	140 299	6 57	921 800	23 00	Millet			
Hrișcă	1 095	0 67	Idem	5 0	5 503	3 90	21 500	19 50	Sarrasin			
<i>Cereale</i>	<i>5 037 387</i>	<i>82 49</i>	—	—	—	—	<i>764 069 200</i>	<i>151 68</i>	<i>Céréales</i>			
Rapiță și mac In semântă	251 631	4 10	Hectolitri	11 2	2 803 571	13 20	37 007 100	147 84	Colza et oeillette			
In fuior	33 473	—	Hectolitri	3 5	118 130	13 80	1 630 200	84 30	Lin graine			
Câneapă semântă Câneapă fuior	4 819	0 63	Cânt. metrice	0 4	13 178	90 00	1 186 100	362 98	Idem filasse			
	—	—	Hectolitri	5 6	27 171	10 96	297 800	—	Chanvre graines			
	—	—	Cânt. metrice	3 0	14 518	100 90	1 464 900	—	Idem filasse			
<i>Oleaginoase și textile</i>	<i>289 923</i>	<i>4 73</i>	—	—	—	—	<i>41 586 100</i>	<i>143 44</i>	<i>Oléagineuses et textiles</i>			
Fasole în teren propriu Recolta din porumb	22 425	0 36	Hectolitri	4 5	99 858	15 68	11 161 600	62 56	Haricots (culture propre)			
Mazăre, bob, linte	13 369	—	Hectolitri	1 3	611 978	—	—	20 38	Recoltés parmi le maïs			
Cartofi în teren propriu Idem din porumb	10 880	0 40	Hectolitri	9 7	129 659	13 72	1 778 900	133 06	Pois, fèves, lentilles			
	—	—	Cânt. metrice	74 3	808 541	4 00	4 064 400	297 20	Pom. de terre (cult. propre)			
	—	—	Cânt. metrice	6 1	207 548	—	—	24 40	Recoltées parmi les maïs			
<i>Leguminoase și tubercule</i>	<i>46 674</i>	<i>0 76</i>	—	—	—	—	<i>17 004 900</i>	—	<i>Légumineuses et tubercules</i>			
Sfeclă pentru zahăr	12 029	0 20	Cânt. metrice	180 4	2 170 164	2 10	4 557 300	378 84	Betteraves à sucre			
Tutun	7 717	0 13	Cânt. metrice	5 1	39 436	58 00	2 287 300	295 80	Tabacs			
Diverse	663	—	Cânt. metrice	10 7	7 086	60 00	425 200	—	Divers			
<i>Plante industriale</i>	<i>20 409</i>	<i>0 33</i>	—	—	—	—	<i>7 269 800</i>	—	<i>Plantes industrielles</i>			
Varză	6 152	—	100 de căpăț.	76 0	467 814	5 50	2 573 000	418 00	Choux			
Ceapă	4 091	—	Cânt. metrice	62 9	257 340	5 00	1 286 700	314 50	Oignon			
Alte legume	6 359	—	Cânt. metrice	61 6	391 955	8 00	3 135 600	492 80	Autres légumes			
Pepeni galbeni și verzi	9 702	—	100 bucăți	138 7	1 346 062	5 60	7 537 900	776 72	Melons et pastèques			
<i>Grădinării</i>	<i>26 304</i>	<i>0 43</i>	—	—	—	—	<i>14 533 200</i>	<i>552 51</i>	<i>Jardins maraichers</i>			
Fânețe	546 595	8 93	Cânt. metrice	21 1	11 514 980	6 00	69 089 900	126 60	Prairies			
Vii (vin)	89 890	1 46	Hectolitri	19 6	1 759 668	20 59	36 232 000	403 56	Vignes			
Livezi de pruni	71 917	1 17	Cânt. metrice	43 8	3 149 765	5 15	16 230 600	225 57	Pruniers			
<i>Fânețe și sădiri</i>	<i>708 402</i>	<i>11 56</i>	—	—	—	—	<i>121 552 500</i>	—	<i>Prairies et plantations</i>			
Totaluri și mijlocii	6 129 099	100 00	—	—	—	—	966 015 700	157 63	Totaux et moyennes			

Notă.— În calcularea prețurilor:

Grâu s'a socotit cu 78.3 kgr. la hectolitrul.

Secara » » » 72.0 » » »

Orzul » » » 60.0 » » »

Ovăzul » » » 46.0 » » »

Porumbul » » » 77.0 » » »

Meiul » » » 73.0 » » »

Hrișcă s'a socotit cu 65.0 kgr. la hectolitrul.

Rapița » » » 65.0 » » »

Semântă de in » » » 68.0 » » »

Semântă de câneapă » » » 54.0 » » »

Fasolea » » » 80.0 » » »

Mazăre, bob, linte » » » 70.0 » » »

atunci venitul net al proprietăților cultivabile se urcă la 285 milioane lei. Față deci cu valoarea producției estimate mai sus la 1 miliard, venitul net reprezintă aproximativ a patra parte, iar restul de trei părți sunt sarcinile economice și financiare ce suportă exploatarea agricolă în care trebuie să se cuprindă și partea de beneficii convenită exploatareului pentru munca depusă, pentru rizicul la care e expus și pentru aptitudinile sale.

Dintre culturile țării aceea care produce mai mult este grâul; în anul 1905 valoarea brută a recoltei de grâu s'a estimat la peste 417 milioane lei, reprezentând 43% din valoarea totală; în al doilea rând vine porumbul cu 224 milioane sau 23%; fânetele dau 69 milioane, orzul 63 milioane, viile 36 milioane. Dintre oleaginoase s'a distins, în acel an, rapița, care a dat o recoltă superioară de o valoare de 37 milioane lei; dintre leguminoase fasolea dă peste 11 milioane; producția grădinăriilor de zarzavat s'a estimat la 14½ milioane și a livezilor de pruni la 16 milioane.

Ultima coloană din tabela No. 21 cuprinde calculul valorii mijlocii a producției brute ce dă un hectar cultivat cu diferite plante. La calcularea acestei valori au servit doi termeni: producția medie la hectar și prețul de mijloc cu care s'a vândut în porturi produsele în anul 1905. Diferitele observațiuni și lămuriri ce le-am dat mai sus cu privire la valoarea totală a produselor se aplică și când este vorba de venitul brut al unui hectar. Dintre plantele principale, cultura grâului se arată a fi cea mai rentabilă: 213,84 lei dă brut un hectar cultivat cu grâu; secara nu ajunge la 150 lei, orzul aproape 120 lei, porumbul 114 lei, ovăzul 90 lei; rapița, în acest an bun, a dat aproape 148 lei. Cartofii semănați în teren propriu produc până la 300 lei pe hectar, fasolea 62 lei. Plantele industriale dau mai bine: sfecla de zahăr ajunge la 379 lei, iar tutunul la 295 lei; grădinăriile aduc un venit brut și mai mare: 400—700 lei. Dela fânete nu se obțin decât 126 lei; viile produc în mediu (vechi și noi la un loc, în realitate deosebirea între ele este mare) peste 400 lei, iar producția livezilor de pruni s'a prețuit la 225 lei.

Este bine înțeles că socotelile acestea sunt bazate mult pe estimări; ele variază foarte mult dela un an la altul precum și dela un județ la alt județ. În afară de aceasta, spre a măsura adevărata rentabilitate a culturilor, ar trebui să cunoaștem și suma cheltuielilor de exploatare, care scăzute din venitul brut, stabilit mai sus, ne-ar da valoarea producției neto a hectarului de pământ. Aprecierea cheltuielilor de exploatare este grea și complexă, încât, spre a nu ajunge la cifre contestabile, preferim să lăsăm această chestiune interesantă pe seama persoanelor mai cunoscătoare și mai competente în gospodăria agricolă. Termenii ce-i înfățișăm vor putea servi, credem, numai ca indicațiuni utile, fără pretențiunea exactității absolute.

Cu această rezervă trebuie primită și socoteala venitului brut al unui hectar cultivat în România, care în mijlocie generală, s'a stabilit la 157 lei 63 bani, fără a avea în vedere locurile de pășune. Dacă am ține seamă și de imășuri, venitul brut s'ar reduce atunci la 140 lei pe hectar. Apropiind această țifără de de venitul net, evaluat de recensământul fiscal la 31 lei 56 bani¹⁾, se poate deduce că cheltuielile de exploatare, împreună cu beneficiile muncii convenite exploatareului, reprezintă la noi circa 108 lei 50 bani la hectar. În proporții aceste cifre ne demonstrează că la un hectar de pământ cultivat, din 100 lei venit brut, suma de 77 lei 50 bani este întrebuințată pentru cheltuielile

de exploatare, iar restul de 22 lei 50 bani reprezintă venitul net. Acest raport între venitul brut și cheltuielile de exploatare, dedus din cifrele noastre estimate, se apropie mult de relațiile stabilite de cei mai distinși teoreticieni ai economiei rurale. Așa de pildă, Von der Goltz în lucrarea sa „Handbuch der landwirtschaftlichen Betriebslehre“ arată că cheltuielile de exploatare reprezintă în terenurile cultivate 80% din venitul brut¹⁾. Cu toată această apropiere de termeni, care confirmă veracitatea socotelilor făcute mai sus, este bine înțeles că cifra de 108 lei 50 bani, în care se totalizează cheltuielile de exploatare și renta unui hectar, exprimă numai o medie generală, coeficientul de exploatare ca și venitul net variând foarte mult dela o cultură la alta, precum și între diferitele feluri de exploatare: mare, mică sau mijlocie²⁾.

* * *

Dacă venitul net al pământului de cultură se ridică în România la 31 lei 56 bani, atunci adoptând pentru fructificare un procent de 5%, se poate evalua capitalul funciar total al pământului rural la 5 miliarde lei³⁾. Un hectar ar veni să valorează 631 lei 20 bani.

Această cifră nu corespunde de loc cu prețul de vânzare ce se plătește la noi pentru pământ. Deși nu posedăm o statistică completă și amănunțită în această privință, totuși ne vom încerca să elucidăm această chestiune plină de interes, servindu-ne de cele mai bune izvoare ce se află.

După cercetările făcute, s'au constatat trei surse cu un caracter oficial, în care se poate găsi evaluarea valorii venale a pământului de cultură. Cităm aceste surse: în prima linie sunt prețurile obținute la licitațiunile pentru vânzarea bunurilor statului în corp întreg, sau în loturi, precum și prețurile fixate prin legea tarifară din 3 Aprilie 1892 în privința moșiilor Statului care se vând în loturi mici.

Ca o a doua sursă se poate considera tabelul de estimare făcută de către Creditul funciar rural asupra moșiilor ipotecate. Datele ce le vom enunța sunt scoase din publicațiunile acestei instituțiuni și sunt cu atât mai interesante cu cât ele se referă la două epoci depărtate: media anilor 1873—77 și media anilor 1893—97.

În fine, cu ajutorul datelor culese la investigațiunea făcută de Serviciul statistice generale în anul 1905, s'a putut întocmi un tablou de proprietățile scoase în vânzare prin licitațiune publică, la Tribunale, în anii 1902, 1903 și 1904, cu indicațiunea întinderii lor, a felului pământurilor, dacă sunt moșii, terenuri mici de cultură sau vii, precum și a prețului pe hectar ce s'a

1) Op. cit. ed. 3, pag. 69.

2) Cu ajutorul termenilor înscrși în tabela No. 21 și având în vedere că în anul 1905, în statistica agricolă s'a făcut deosebirea între producția marilor și a micilor agricultori, s'ar putea calcula, deși nu tocmai exact, dar numai spre o indicațiune comparativă a relațiilor, cât este venitul brut pe hectar, dela marea cultură și cât, la cea mică. Așa de ex. la grâu marea agricultor a obținut o medie de 20,2 hl. la ha., pe când cel mic cu 20%, mai puțin, numai 16 hl. Admițând chiar că prețul grâului ar fi deopotrivă la produsele celor mari și celor mici (în realitate grânele micilor cultivatori sunt totdeauna prețuite mai jos), hectarul cultivat cu grâu de marea agricultor dă în termen mediu un venit brut de 231 lei 70 bani, iar micul agricultor nu scoate decât 193 lei 84 bani. La porumb deosebirea este și mai pronunțată: 147 lei 83 bani la cel mare, 104 lei 80 bani la cel mic; la orz, 136 lei 88 bani la marele, 115 lei 09 bani la micul cultivator; la ovăz, 107 lei 86 bani la marele, 82 lei 66 bani la cel mic.

3) D-I D. Nenitescu în lucrarea sa «Sarcinile proprietății rurale» socotea tot la 5% dobânda remuneratorie a capitalului funciar și estimă valoarea venală a proprietății agricole la 4¼ miliarde lei (cinci miliarde cu păduri). Autorul însă avea în vedere venitul funciar de pe anul 1900, care era inferior celui constatat în 1905 și atribuia proprietății agricole o suprafață numai de 6 978 596 hectare (afară de vii și livezi de pruni. Vezi pag. 101).

1) Dacă am adăoga 10 la %, scăzuți de fisc pentru cheltuieli de pază și întreținere, venitul net s'ar sui la 34 lei 71 bani.

obținut la aceste vânzări publice. Este lămurit că aci se coprind numai pământurile vândute la licitațiune pentru unul din motivele următoare prevăzute de lege: pentru urmărirea de către debitorii hipotecari sau chirografari, pentru ieșire din indiviziune, avere dotală sau avere a minorilor.

Am grupat în tabela No. 22 prețurile mijlocii, ce s'au obținut la un hectar, din diferitele vânzări făcute de către Stat dela 1868 încoace, fie în scopul de a înstrăina moșiile sale pentru acoperirea împrumuturilor și deficitelor produse în tezaurul public, (legea din 31 Martie 1868, legea din 1875), fie în scopul de a împrietări pe sătenii fără pământ conform legilor din 1881 și 1889 și altor legi modificatoare. Datele conținute în această tabelă au fost extrase din publicațiunile făcute în anul 1906 de Serviciul fonciar și al proprietății din Ministerul Domeniilor; ele privesc, după cum se vede, aproape întreg sistemul practicat de Stat sub acest raport în ultimii 38 de ani. Pentru facilitatea înțelegerii și posibilitatea de a urmări variațiu-

nea prețurilor, ținând seamă și de caracterul legilor de vânzare, am deosebit trei categorii de moși:

1. Moșiile vândute în corp întreg, pe baza legilor din 1868, 1873, 1875 și din 12 Aprilie 1881, care autorizau vânzarea moșiilor statului, ale căror fonduri și venituri erau afectate la plata dobânzilor și amortismentelor la împrumuturile Oppenheim și domeniial, bi-letele hipotecare, etc. S'au vândut în corp întreg sau în loturi după legea din urmă, moșiile cu o arendă mai mică de 20 000 lei, și care nu au o suprafață mai mare de 1 000 hectare. Vânzarea moșiilor în loturi se făcea prin adjudecare, iar adjudecarea nu se confirmă dacă prețul nu eră echivalent cu arenda medie a 3 perioade înmulțită cu 15, (plus valoarea pădurii). Moșiile situate împrejurul orașelor se vindeau în loturi de 4, 6 și 8 hectare locuitorilor mărginași. Prețul loturilor se fixă după chiria anuală ce plăteau atunci plugarii mărginași, înmulțind această chirie cu 15. În tabela noastră vânzările acestea în loturi nu s'au mai trecut, fiind de minimă importanță ¹⁾.

Prețul vânzării moșiilor statului în corp întreg, în loturi mari și loturi mici, pe hectar și pe județ dela 1868—1906

Prix de vente, par hectare, des terres de l'Etat, qui ont été aliénées depuis 1868—1906

TABELA No. 22.

No. curent	JUDEȚELE DÉPARTEMENTS	Moșiile vândute în corp întreg <i>Terres vendues en un seul lot</i>				Moșiile vândute în loturi mari de 10 și 25 ha între 1888 și 1896 (Leg. 7 Apr. 1889) <i>Terres vendues en grands lots</i>				Moși vândute în loturi mici conform legii din 7 Aprilie 1889 și ulterioarele între anii 1889—1906. <i>Terres vendues en petits lots</i>								No. curent							
		Dela 1868 la 1873 (Leg. 1868)		Dela 1873 la 1875 (Leg. 1873)		Dela 1875 la 1881 (Leg. 1875)		Dela 1881 la 1889 (Leg. 1881)		Prețul după legea tarifară din 1892		Totalul vânzărilor dela 1889—1906 <i>Total des ventes depuis 1889—1906</i>													
		L.	B.	L.	B.	L.	B.	L.	B.	Prețul obținut la licitații		Prețul redus conf. legii din 1889		La câmp <i>Rég. du champ</i>		La munte <i>Région montagneuse</i>			Suprafața vândută <i>Surface vendue</i>		Prețul total al vânzărilor <i>Prix total des ventes</i>		Prețul mediu pe hectar <i>Prix moyen par hectare</i>		
										Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.		Lei	B.	Lei	B.	Hect.	M. p.	Lei
1	Dorohoi	136	13	—	—	274	45	315	10	—	—	—	—	360	300	—	—	4 532	0 526	1 600	695	29	353	20	1
2	Botoșani	167	21	—	—	—	—	201	94	—	—	—	—	400	300	—	—	9 188	8 408	3 547	452	31	386	05	2
3	Suceava	268	64	—	—	370	70	70	56	509	25	—	—	400	300	250	150	8 779	5 099	2 241	881	46	323	68	3
4	Iași	190	51	—	—	223	84	258	02	—	—	—	—	300	200	—	—	22 667	5 918	5 870	918	83	259	—	4
5	Neamț	191	74	—	—	433	81	431	52	450	49	—	—	400	300	250	150	10 277	7 190	2 605	780	38	253	28	5
6	Roman	255	76	346	19	311	28	380	02	706	69	694	35	500	350	—	—	5 173	3 393	2 466	131	71	476	73	6
7	Vaslui	187	40	186	65	—	—	199	92	363	05	—	—	350	250	—	—	4 588	4 543	1 479	097	47	322	38	7
8	Fălciu	141	70	—	—	163	09	229	91	383	29	—	—	300	200	—	—	14 055	3 530	3 655	485	75	260	08	8
9	Bacău	279	47	339	76	—	—	293	91	619	27	—	—	450	300	300	200	3 142	6 660	1 221	364	70	388	60	9
10	Tutova	187	71	—	—	—	—	—	—	556	65	—	—	400	300	—	—	6 113	9 943	2 257	358	21	369	21	10
11	Putna	312	30	373	41	416	67	371	25	571	—	—	—	400	300	—	—	3 193	6 038	1 141	713	48	357	45	11
12	Tecuci	201	90	259	18	—	—	269	35	558	81	—	—	400	300	—	—	8 671	5 999	3 193	610	80	368	27	12
13	Covurlui	198	55	—	—	585	10	298	05	391	84	391	81	250	200	—	—	15 579	6 581	3 819	181	17	245	13	13
	<i>Moldova</i>	200	81	325	35	378	98	282	65	478	43	477	35	378	277	267	167	115 964	3 828	35 700	671	56	307	86	
1	Mehedinți	518	23	—	—	—	—	536	12	499	86	—	—	300	240	280	200	17 704	9 283	4 803	195	48	271	29	1
2	Gorj	193	89	271	99	—	—	218	98	—	—	—	—	360	260	280	200	4 491	4 582	1 180	203	18	262	79	2
3	Dolj	816	21	—	—	—	—	346	84	987	90	845	08	450	300	—	—	47 630	6 875	17 272	568	46	362	63	3
4	Vâlcea	307	17	—	—	—	—	260	95	483	34	—	—	350	250	300	250	6 657	1 613	2 034	428	80	304	10	4
1	Romanați	473	83	—	—	—	—	380	14	883	25	774	98	500	350	—	—	34 075	2 047	16 111	529	62	472	83	5
	<i>Oltenia</i>	408	94	271	99	—	—	334	82	903	84	787	16	392	280	287	217	110 559	4 400	41 401	925	54	374	48	
1	Argeș	210	36	—	—	105	02	331	64	—	—	—	—	400	300	350	200	6 565	4 104	1 758	712	38	267	89	1
2	Olt	320	03	—	—	226	26	192	02	526	13	—	—	400	240	—	—	10 716	3 278	3 368	524	20	314	35	2
3	Muscel	410	13	405	74	496	13	426	08	1 014	29	880	57	500	400	400	300	1 480	1 048	629	513	74	425	35	3
4	Teleorman	474	60	—	—	—	—	241	08	878	48	793	99	450	300	—	—	40 362	9 600	16 161	411	42	400	40	4
5	Dâmbovița	609	94	436	52	510	42	565	45	808	55	772	35	500	300	400	300	10 375	3 396	4 260	265	76	410	63	5
6	Vlașca	373	38	—	—	—	—	439	90	687	16	687	12	450	350	—	—	28 690	3 092	12 358	055	86	430	74	6
7	Prahova	366	99	375	07	638	59	468	98	—	—	—	—	600	450	400	300	6 292	7 781	2 943	440	55	467	73	7
8	Ilfov	636	48	—	—	569	96	621	81	778	30	768	61	600	450	—	—	34 263	8 841	18 915	688	98	552	06	8
9	Buzău	246	91	—	—	281	92	364	79	547	26	—	—	500	360	—	—	23 245	3 297	9 672	975	78	416	13	9
10	Ialomița	100	17	—	—	119	35	227	76	672	22	—	—	300	—	—	—	92 665	4 170	26 910	427	08	290	41	10
11	R.-Sărat	272	91	299	24	353	74	353	78	644	95	644	84	450	300	250	150	16 671	9 572	6 139	931	90	368	28	11
12	Brăila	—	—	—	—	134	35	—	—	—	—	—	—	320	240	—	—	28 379	6 119	8 595	650	24	302	88	12
	<i>Muntenia-mare</i>	341	55	365	69	211	61	392	57	723	41	704	97	456	335	350	242	299 709	4 298	111 714	597	84	372	74	
	România (fără Dobr.)	307	72	342	76	283	62	362	97	686	—	650	41	411	300	313	217	526 233	2 526	188 817	194	94	358	81	

(1) Vezi tabela recapitulativă dela pag. 84—85 din broșura citată a Serviciului fonciar.

Coloana întâia din tabela noastră cuprinde prețurile mijlocii ce s'au obținut la vânzările prin licitațiune ale moșiilor date în corp întreg dela 1868 la 1873. Media pe hectar în țara întreagă s'a fixat atunci la 307 lei 72 bani, mai ridicată în Oltenia și mai scăzută în Moldova. Cel mai mare preț s'a înregistrat în Dolj: 816 lei 21 bani; în Muntenia-Mare prețurile au variat între 636 lei 48 bani în Ilfov și 100 lei numai în Ialomița; în Moldova prețul mediu s'a stabilit la 200 lei, cu variațiuni între maximum 312,30 (Putna) și minimum 141,70 (Fălciu). Suprafața moșiilor vândute în această epocă a fost de 74 634 ha., iar prețul total s'a ridicat la aproape 23 milioane lei.

În epoca următoare 1873—75 s'au vândut numai 625 ha. cu 214 319 lei, ceia ce a dat un preț mijlociu de 342 lei 76 bani pe hectar; moșiile vândute făceau parte din 10 județe, iar prețul cel mai mare s'a dat în Dâmbovița: 436 lei 52 bani pe hectar.

În baza legii din 1875 s'au vândut pentru acoperirea rentei a Statului o suprafață de 16 944 ha. cu prețul de 4 805 000, ceia ce însemnează un preț mijlociu de 283 lei 62 bani. Vânzările au fost mai ridicate în jud. Prahova și Ilfov (638 și 570 lei hectarul), în jud. Covurlui (585 lei ha.), pe când în Argeș și Ialomița n'au atins nici 120 lei.

Mai numeroase însă au fost vânzările de moșii în corp întreg făcute în baza legii din 1881, între anii 1881 și 1889, dată la care s'a oprit înstrăinarea moșiilor Statului în afară de loturi. După legea din 1881 s'au vândut cu licitațiune la sătenii 8 228 ha. cu 2 824 862 lei, adică în termen mediu 343 lei 32 bani pe un hectar; iar la alte persoane s'au vândut 61 095 hectare cu 14 556 000 lei, ceia ce însemnează un preț mijlociu de 365 lei 62 bani pe hectar. Deosebirea nefind mare, în tabela noastră s'au întrunit vânzările și media obținută pe țara întreagă s'a stabilit la 363 lei. Asemenea vânzări au avut loc în toate județele de dincoace de Dunăre afară de Tutova și Brăila. Prețurile cele mai mari s'au plătit de astădată în Muntenia-Mare, unde valoarea pământului ajunge la mijlocia de 400 lei, cu variațiune dela 622 lei în Ilfov, 565 lei în Dâmbovița și 192 lei în Olt. În Oltenia prețurile s'au ridicat la 536 lei în Mehedinți și 380 lei în Romanați. În Moldova nu s'a suit așa de mult; dacă mijlocia s'a putut evalua la 282 lei 65, este grație vânzărilor din jud. Neamțu, (unde s'a obținut 431 lei probabil din cauza pădurilor), din Putna și Roman; dar tot aci găsim în jud. Suceava prețul de 70 lei pe hectar oferit în 1883 la licitațiunea moșiei Trestiana (Bucovina). Am notat anume acest caz, fiindcă el ne-a dat termenul cel mai scăzut din tabela noastră.

Recapitulând acum vânzările moșiilor în corp întreg și urmărind prețurile medii în succesiunea anilor pe care i-am avut în vedere, constatăm că — în afară de epoca 1875—81 când de altminteri s'au făcut înstrăinări puține — prețurile au avut tendința pronunțată de a crește. Pornind cu media generală dela 308 între anii 1868—73, ajunge la 343 și apoi către 1889 se ridică la 363 lei, ceia ce reprezintă o creștere de 20 la sută într'un interval de 20 de ani.

Dar această sporire a valorii venale a pământului se manifestă mai cu seamă în

2. A doua categorie de înstrăinări făcute de Stat între anii 1889 și 1896, la moșiile vândute în loturi mari de 25 și de 10 hectare. Vânzarea acestor loturi, prevăzută prin legea din 1889, se făcea prin licitațiune publică la locuitorii cultivatori de pământ. Loturile se formau din a patra parte a moșiei scoase în vânzare, restul de 3 părți fiind rezervate pentru loturile mici. Asemenea înstrăinări, care au durat până în 1896, când s'au oprit, au îmbrățișat în total 1501 loturi cu o suprafață de 20 360 hectare, iar va-

loarea obținută s'a ridicat la aproape 14 milioane lei, adică 686 lei pe un hectar. Mai în urmă, prin legea din Martie 1899, s'a redus prețul acelor loturi mari, pentru care în înfierbințeala concurenței și în dorința de a deveni proprietari, sătenii dăduse prețuri exorbitante și anume la acelea care treceau peste 1000 lei hectarul, s'a scăzut la această limită. Cu această reduțiune, care s'a aplicat mai cu seamă în Dolj și Romanați, unde prețul licitațiunilor ajunsese la 1500—1600 lei hectarul, prețul mediu al moșiilor vândute în loturi mari se fixează la 650 lei 41 bani.

Cifrele înscrise pe județe ne demonstrează mai bine cât de mult se ridicase prețul vânzării, pe acel timp când se făcea înstrăinarea bunurilor Statului prin licitațiune publică. Aci găsim medii pe județ de 1000 lei hectarul, cum e cazul în Muscel și Dolj, de 900 și 700 lei ca în Roman, Romanați, Teleorman, Dâmbovița și Ilfov, și nicăieri mai jos de 350 lei.

Unde ar fi ajuns prețul pământului vândut în asemenea condițiuni, dacă nu intervenia legea din 1896, care a prohibit vânzarea moșiilor în loturi mari?

3. A treia categorie prevăzută în tabela noastră privește moșiile vândute în loturi mici de 5 hectare conform legilor din 1889, 1892 și altele următoare. Legea din 1889 prevede că vânzarea unor asemenea loturi să se facă fără licitație, iar prețul să se fixeze luându-se drept bază, pentru valoarea totală a moșiei, arenda periodului curent (sau în caz de nearendare, a ultimului period) înmulțită cu 20, fără ca nici în un caz arenda să fie calculată mai puțin de 10 lei hectarul, ceea ce însemnează că minimum valorii lotului eră de 200 lei pe hectar. Prin legea din 3 Aprilie 1892 această dispozițiune a fost radical modificată; în locul unei estimațiuni pe bază de arendă, legiuitorul a stabilit un tarif de prețuri pentru pământurile din fiecare județ pe care le-a împărțit în regiune de munte și regiune de câmp, și apoi la fiice regiune s'au deosebit 3 calități; dintre acestea calitatea a treia cu un preț unic de 100 lei, a fost atribuită terenurilor improprii culturii, neputând servi decât pentru islazuri slabe.

După cum vedem din cele expuse de mai sus, prețurile înscrise în această categorie, nu mai reprezintă valoarea rezultată la licitațiune. Ne aflăm în fața unui sistem special de înstrăinare, pe care l'a aplicat Statul român în scopul de a împroprietări pe țărani lipsiți de pământ și a continua astfel opera legiuitorului de la 1864, spre crearea unei clase de agricultori mici și stabili pe locul ce-l dobândiau.

Dacă am înscris în tabela noastră, alătura cu valorile obținute la licitațiuni, prețurile tarifare, fixate prin legea din 1892, este ca să completăm această materie a înstrăinărilor făcute de Stat. Va fi, cred, util de reținut termenii generali, care s'au obținut, ca medie aritmetică, la valorile loturilor mici estimate de Stat: la calitatea I, la câmp, media generală a țării este de 411 lei, variând între maximum 600 lei hectarul, adoptat pentru jud. Ilfov și Prahova, unde pământul este de obicei foarte scump și între minimum 300 lei stabilit pentru districtele cu pământuri mai slabe și mai eftine. La calitatea II, tot din moșiile de câmp, prețul mijlociu pe țara întreagă ¹⁾ s'a fixat la 300 lei, cu maximum de 450 în jud. Ilfov și Prahova și minimum 200 lei în câteva județe din Moldova.

La munte prețurile sunt, bine înțeles, mai scăzute. Calitatea I a fost evaluată între 250 și 400 lei și a II-a între 150—300 lei hectarul.

În ambele regiuni, prețurile au fost în general mai urcate în Muntenia-Mare și în Oltenia decât în Moldova.

1) Peste tot locul, la vânzările făcute de Stat, în corp întreg și în loturi, înțelegem că e vorba de partea țării de dincoace de Dunăre, adică fără Dobrogea.

Spre a putea calcula adevăratele prețuri mijlocii, obținute din vânzarea loturilor mici de diferitele calități și din regiunile muntoase și de câmp, s'a indicat pe fiecare județ suprafața ce a vândut Statul în condițiunile expuse, precum și prețul ce a rezultat în total. Este interesant de constatat că în timp de 17 ani—dela 1889 la 1906 — s'au vândut 526 233 hectare la 105 165 locuitori săteni, iar valoarea vânzărilor s'a urcat la suma de aproape 189 milioane lei. Prețul mijlociu ce revine pe hectar, din înstrăinările de această natură, este pentru țara întreagă de 358 lei 81 bani. Maximum de 552 lei s'a înregistrat în jud. Ifov, minimum de 245 lei, în jud. Covurlui. Prețul mediu de 359 lei coincide aproape exact cu media vânzărilor de moșii în corp întreg făcute între anii 1881—89. Repetăm însă că la acestea din urmă eră vorba despre prețuri rezultate prin concurență, la licitațiuni publice, unde se vindeau moșii mari, pe când la vânzările în loturi mici avem a face cu o estimățiune oficială, bazată pe tari-

ful legii care tindeă să înlesnească în toate chipurile înproprietărilor sătenilor.

O comparațiune mai justă, care să ne deă măsura de a urmări în ultimii anii mersul valorii venale a pământului în România, se poate face cu datele din tabela No. 23.

Datele conținute în această tabelă sunt extrase dintr'o investigațiune întreprinsă în anul 1905, în scopul de a determina numărul și întinderea moșiilor ce s'au vândut la Tribunalele la licitație publică, precum și prețurile obținute la asemenea vânzări. Pentru întocmirea acestei statistici s'au extras din registrele dela grefele tuturilor Tribunalelelor diu țară, în mod *nominal* și cu toate amănuntele trebuitoare spre a garanta exactitatea datelor, informațiuni asupra tuturilor cazurilor de vânzare de *proprietăți rurale imobiliare*, fie aceste vânzări silitate după urmărirea creditorilor, fie ele benevole pentru ieșire din indiviziune, avere de minori, avere dotală.

Valoarea venală, în lei, a unui hectar de pământ după prețurile obținute la licitațiile publice, la Tribunale, în anii 1902, 1903 și 1904

Valeur vénale de la terre, par hectare, en francs, d'après les prix obtenus aux ventes publiques

TABELA No. 23.

JUDEȚELE Départements	MOȘII Grandes propriétés				Terenuri mici de cultură Petits terrains de culture				VII Vignobles				Evaluatiunea pe hectar a moșiilor hipotecate la Creditul fonciar rural Evaluation par hectare des terres hypothéquées au Crédit foncier	
	1902	1903	1904	Media acestor 3 ani	1902	1903	1904	Moyen- ne de ces 3 ans	1902	1903	1904	Media acestor 3 ani	Med. 1873-77	Med. 1893-97
1. Dorohoi	236	—	253	244	207	—	438	383	—	—	—	—	—	338
2. Bo'șani	183	—	304	265	150	—	212	209	—	—	—	—	140	308
3. Suceava	260	214	290	271	—	106	—	106	—	—	—	—	235	296
4. Iași	231	—	282	256	233	—	—	233	486	524	466	489	162	263
5. Neamț	—	—	308	308	445	—	—	445	—	—	—	—	223	313
6. Roman	478	120	383	368	223	—	283	250	—	—	—	—	195	414
7. Vaslui	—	337	—	337	293	238	—	363	—	—	—	—	155	319
8. Fălciu	—	—	—	—	254	296	—	294	—	—	—	—	158	277
9. Bacău	196	129	233	147	—	758	286	602	1 072	—	—	1 072	189	333
10. Tutova	220	283	241	231	195	225	267	216	524	200	726	517	185	298
11. Putna	—	—	—	—	232	188	151	200	347	811	665	797	125	377
12. Tecuci	279	167	356	345	288	341	346	305	—	—	—	—	162	365
13. Covurlui	—	—	—	—	121	202	66	148	—	875	1 200	1 043	212	264
<i>Moldova</i>	223	140	299	231	229	261	248	244	788	683	618	727	194	328
1. Mehedinți	203	197	261	219	180	144	256	187	—	1 191	1 000	1 157	345	317
2. Gorj	127	60	—	67	—	—	—	—	—	—	—	—	162	238
3. Dolj	366	400	512	425	283	824	375	500	2 160	388	764	1 094	238	421
4. Vâlcea	—	—	—	—	225	—	—	225	—	—	—	—	306	278
5. Romanați	484	518	317	484	452	498	267	435	—	—	—	—	258	493
<i>Oltenia</i>	393	232	382	308	606	586	345	536	2 160	927	727	1 123	263	389
1. Argeș	215	277	206	231	286	938	332	391	875	—	—	875	163	321
2. Olt	244	184	—	206	390	133	—	388	—	—	—	—	174	351
3. Muscel	219	—	—	219	528	249	514	381	859	925	—	—	224	355
4. Teleorman	—	364	354	362	200	650	270	508	—	—	—	—	227	475
5. Dâmbovița	307	326	264	296	1 052	478	698	758	1 070	—	1 804	1 210	202	408
6. Vlașca	—	457	478	471	—	—	674	674	—	—	—	—	242	417
7. Prahova	326	485	300	347	561	403	535	488	489	618	708	559	347	491
8. Ilfov	510	644	579	597	1 500	865	6537	2 364	—	—	—	—	313	626
9. Buzău	175	362	331	266	400	214	504	348	489	—	1 108	1 108	196	409
10. Ialomița	258	—	197	242	195	155	217	190	—	—	—	—	162	335
11. R.-Sărat	171	457	487	370	653	576	314	539	624	611	682	641	193	368
12. Brăila	263	539	427	450	—	242	—	242	—	—	—	—	190	331
<i>Muntenia-mare</i>	267	436	458	392	440	376	581	458	607	639	740	653	226	394
1. Tulcea	—	—	—	—	106	108	60	100	292	605	872	484	—	—
2. Constanța	93	140	—	125	253	69	191	133	—	—	—	—	—	109
<i>Dobrogea</i>	93	140	—	125	174	73	150	123	292	550	872	485	—	109
România	260	290	369	308	381	357	407	379	739	700	688	716	222	366

1) Preț obținut din vânzarea unui teren parcelat în loturi mici.

Aceste date, culese dela Tribunale, au fost verificate și concentrate la serviciul central de statistică și din tabelele întocmite s'au scos țifrele ce le înfățișăm acum și care reprezintă *prețurile medii la hectar* cu care s'au vândut la licitație, în anii 1902, 1903 și 1904, pământurile rurale scoase în vânzare pentru vr'unul din motivele invocate mai sus. Înainte de a examina tabela No. 23, vom prezintă câteva țifre absolute, demne de interes.

În raport cu scopul cercetărilor și pentru a clarifica rezultatele, pământurile vândute au fost împărțite în 3 categorii: moșii, terenuri mici de cultură și vii. O a patra rubrică privea vânzările de clădiri sau de locuri de casă, situate în comunele rurale, dar această categorie nu interesează obiectul nostru.

Din recapitulațiunea datelor pe țara întreagă (inclusiv Dobrogea), reiese că în cei 3 ani menționați s'au vândut prin licitație publică 185 moșii și anume: 66 în 1902, 58 în 1903 și 61 în 1904; avem o medie de 62 moșii vândute pe an ¹⁾. Suprafața totală a celor 185 moșii vândute eră de 155 000 hectare, din care 114 000 arabile și 41 000 hectare acoperite cu pădure; în termen mediu s'a vândut câte 51 700 hectare pământ din care 38 000 arabile și restul pădure.

Prețul obținut din vânzarea tuturilor acestor moșii s'a urcat la suma de 47 869 000 lei, ceea ce însemnează că în mijlociu *moșiile alienate pe această cale reprezintă anual o valoare de aproximativ 16 milioane lei. Prețul mediu pe hectar s'a stabilit, după cum se vede și în tabela No. 23, la 308 lei*, un preț inferior celui obținut dela vânzarea moșiilor în corp întreg între 1881—89, când se ridicase la 363 lei hectarul.

Terenurile mici de cultură, vândute la Tribunale, în anii 1902—1904, au fost în număr de 448 (câte 149 pe an, în medie); ele coprindeau o suprafață de 4 357 hectare și reprezentau o valoare de 1 650 000 lei. Pe an din asemenea terenuri s'au vândut câte 1 452 ha. pentru 551 000 lei, iar prețul mijlociu obținut a fost mai scump, bine înțeles, decât acela rezultat la vânzarea moșiilor: 379 lei pe hectar, un preț ce se apropie de media socotită la înstrăinarea loturilor mici (359 lei).

Cât despre a treia categorie, statistica a înregistrat vânzarea a 148 vii de o suprafață de 665 ha., de pe care s'a luat 476 mii lei. Neapărat că pentru acest fel de pământ, din ce în ce mai căutat în vederea reconstituirii viilor, s'a obținut un preț mai mare decât pentru celelalte pământuri. Prețul mediu pe hectar a fost în 1902 de 739 lei, și în anii următori a scăzut la 700 și la 688, așa că media trienală este de 716 lei.

Motivul scoaterii în vânzare a imobilelor rurale, prin licitație publică, este 90% urmărirea de către creditori, cazurile cu alte motive sunt rare și fără multă însemnătate.

Repartiția unor asemenea vânzări, pe diviziunile geografice ale țării, prezintă câteva particularități. Luând de bază termenii mijlocii, am constatat că moșiile scoase în vânzare la licitație au fost mai numeroase în Muntenia: aci s'au vândut câte 32 moșii pe an, în Moldova câte 19, în Oltenia câte 9 și în Dobrogea 1; însă, moșiile din Moldova, deși puține la număr, au avut o suprafață mai mare decât cele din Muntenia: 24 000 hectare acolo, 23 000 ha. dincoace; terenul arabil eră mai întins în Muntenia decât în Moldova, unde suprafața împădurită eră mai mare. Totuși, ca preț, moșiile din Muntenia și Oltenia s'au vândut mai scump: 392 lei și 308 lei în termen mediu, pe când în Moldova nu s'a obținut decât 231 lei pe hectar, maximum de 299 fiind atins în 1904, atunci când în părțile celelalte ale țării ajunseseră la 458 lei hectarul.

¹⁾ La alegerea anilor s'a avut în vedere: 1) o epocă recentă, 2) o perioadă, ca să zicem astfel, normală, la 3 ani după criza economică și financiară din 1899, când relele provocate de acea criză se mai calmaseră.

Revenind la datele înscrise în tabela No. 23, care conține numai prețurile mijlocii pe hectar rezultate la vânzările de imobile rurale prin licitațiune publică, vom observa dela început progresiunea prețurilor dela moșii, dela un an la altul. Astfel, dacă în 1902 media generală a țării s'a stabilit la 260 lei, ea a crescut în anii următori la 290 și apoi la 369 lei. Să comparăm aceste țifre cu datele anterioare. Față cu prețurile obținute de Stat, la moșiile vândute în corp întreg, între anii 1881—89, valoarea dobândită în 1902 este inferioară, ea tinde însă să ajungă la același nivel, ceea ce se și întâmplă în 1904. Iar față cu prețurile moșiilor date în loturi mari, valorile din urmă sunt pe jumătate mai mici, ceea ce se explică prin motivele expuse mai sus cu privire la concurența aprinsă ce a domnit, la licitație, între numeroșii doritori de a se vedeă proprietari pe asemenea loturi.

O comparațiune utilă mai este și aceea cu evaluările făcute de Creditul funciar rural la moșiile hipotecate. Media aritmetică generală a țării—socotită după publicațiunile acestei instituțiuni—se fixează în perioadele 1873—77 la 222 lei hectarul; acest preț este cu mult mai mic decât acela dobândit de Stat în aceiași epocă la vânzările de moșii în corp întreg. După 20 ani, în perioada 1893—97, estimațiunea Creditului funciar ridică media generală la 366 lei, apropiind-o atât de țifra vânzării de moșii ale Statului între 1881—89 cât și de prețul mijlociu obținut la licitațiunile moșiilor vândute prin Tribunale în anul 1904.

În linii mari, iată cum se formează gradațiunea valorii pe hectar a pământurilor de moșie din România, vândute dela 1868 încoace: între anii 1868—81: 308, 343, 284, (media la Stat 312 lei, la Creditul rural 222 lei); dela 1881 încoace: 363; după criza economică din 1899 prețurile, bine înțeles, au trebuit să scadă, așa că în 1902 găsim 260 lei, ele se urcă apoi la 290 și 369 (media după Tribunale pentru epoca 1902—1904, 308 lei, iar după Credit pentru epoca anterioară crizei, este de 366 lei). Progresiunea valorii venale a pământului apare în mod invederat, cu toate oscilațiunile temporale, dar justificate, ce se manifestă în perioadele critice.

Când urmărim pe județe mersul prețurilor pe hectar, reese aceeași notă progresivă, cu mici sinuozități în anii de criză, dar cu tendința în general spre urcare. Progresiunea însă nu e la fel peste tot locul: sunt districte în cari valoarea pământului s'a urcat cu un coeficient extraordinar de mare, sunt altele în care gradațiunea e mai lentă, mai normală, după cum mai sunt altele în care prețul pământului se arată a fi scăzut. Spre ușurința cercetărilor îndemnăm pe cititor să compare prețurile din coloana întâi ale tab. No. 22 (moșiile vândute de Stat în corp întreg dela 1868—73) cu estimațiunea Creditului rural (media 1893—97) și cu prețurile medii de pe anii 1902—1904 (moșiile particulare vândute la licitație publică) din tab. No. 23.

Iată ce constatăm din această comparațiune: în Moldova, cu excepțiune de jud. Bacău, prețurile s'au urcat în toate districtele, așa în Dorohoi găsim următoarele medii: 136, 338, 224; în Botoșani 167, 308, 265; în Iași 191, 263, 256; în Roman 256, 414, 368; în Vaslui 187, 319, 337; în Tutova 188, 298, 231; în Putna 312, 377 la Tribunale nu s'a făcut nici o vânzare de moșii; în Covurlui 198, 264 (idem), etc., iar la Bacău 279, 333, 147 (această din urmă medie e scăzută din cauza vânzării din 1903 de moșii acoperite cu păduri în suprafețe întinse, la cari nu s'au oferit decât prețuri mici). În total media Moldovei a variat astfel: 201 lei între 1868—73, 283 între 1881—89, 328 între 1893—97 (după credit) și 231 între 1902—1904 (după tribunale) iar în 1904 s'a urcat la 299 lei hectarul.

În Oltenia, valoarea venală a pământului se arată a fi scăzut în timpul din urmă față cu prețurile în-

registrate la vânzarea moșiilor Statului. Așa în Dolj dela 816 lei între 1868—73, un preț exorbitant, scade la 347 lei între 1881—89, se urcă la 421 în evaluățiunea Creditului pe anii 1893—1897 și rămâne la acelaș preț, 425 lei, în anii 1902—1904; în Romanați prețurile se succed astfel: 474, 380, 493, 484; la munte variațiunea e mai pronunțată, în Mehedinti notăm: 518, 536, 317, 219; în Gorj: 194, 219, 238, 67; în Vâlcea: 307, 261, 421, 425. Media districtelor de peste Olt începe dela 409, scade la 335 în perioade 1881—89, se suie iarăși la 389 în estimațiunea Creditului funciar rural, iar media vânzărilor prin licitație este de 308 lei.

Trecând la Muntenia-Mare, vom deosebi județele muntoase de cele de câmp.

În Argeș valoarea venală a pământului din epoca veche nu trece peste 210 lei, mai târziu între 1881—89 s'a ridicat la 332 și cam tot aceasta eră și estimațiunea Creditului; la vânzările din urmă, prețul s'a scoborât la 231 lei. În Muscel întâlnim prețuri mai bune, populațiunea fiind mai deasă, pământul strâmt și mai căutat; în primele epoce a trecut peste 400 lei, Creditul funciar a estimat 355 lei, iar vânzările din anii din urmă au fost prea puține ca să determine o medie. Prahova se înfățișează în condițiuni particulare; constituind de vr'o 25 ani încoace o regiune industrială din cele mai bogate și mai căutate, pământul se scumpește din ce în ce mai mult. Deși de pe moșiile Statului vândute între 1868—73, nu s'a obținut decât 367 lei, însă chiar în perioada 1881—89 prețul pământului în Prahova se suie la 638 lei, în estimațiunea Creditului figurează cu 491 lei, iar vânzările din urmă au dat o medie de 347 lei. La Buzău notăm: 247, 365, 409 și media vânzărilor la Tribunale este de 266 lei. În Dâmbovița s'a înregistrat în 1868—73 un preț extraordinar: 610 lei, această valoare urcată se menține și la vânzările ulterioare până la 1889; în estimațiunea Creditului s'a trecut 408 lei, iar mijlocia ultimelor vânzări a scăzut la 296.

În regiunea de șes a Munteniei prețurile au va-

riat foarte mult. Dacă cercetăm jud. Ilfov, găsim dela început valorile cele mai urcate ce se înregistrează în țară: cu 636, 622, 626 și 597 lei s'a plătit aci hectarul de pământ în diferitele epoci considerate. Scumpetea moșiilor în Ilfov este ușor de explicat din cauza situațiunei sale topice. În Teleorman prețurile par a fi rămas staționare, pe când în Vlașca au mai crescut; o creștere pronunțată se mai arată în jud. Brăila și R.-Sărat. Dar nicăeri valoarea solului nu a crescut așa de considerabil și de repede ca în jud. Ialomița; dacă pe la 1868—81 se vindeau moșiile de aci cu 100 lei hectarul, de îndată ce a pătruns linia ferată și s'a clădit podul de peste Dunăre, prețurile au început să se urce; în 1873—77 Creditul funciar estimează pământul din Ialomița cu 162 lei; iar 20 ani mai târziu se îndoește valoarea lui, la 335 lei: ultimele vânzări, puține la număr, acuză o medie de 242 lei hectarul.

Pentru moșiile din Dobrogea n'avem decât prețurile din Constanța; media obținută la Tribunale este de 125 lei pe hectar, iar estimațiunea Creditului e de 109 lei.

Când am urmărit mersul prețurilor ce s'au dat la vânzările de loturi mari (tab. No. 22), am fost dela început izbiți de prețuri extraordinare de mari; motivele ce au determinat asemenea valori s'au arătat mai sus, când am analizat acea tabelă. Aci ne-am mărgini să alăturăm acele prețuri care provin din perioada 1889—1896 cu datele cuprise în a doua rubrică a tabelii No. 23: terenurile mici de cultură, dar vânzările de asemenea terenuri, făcute la o licitație, sunt prea puțin numeroase, din cauza inalienabilității celei mai mari părți din proprietățile mici, pentru ca datele obținute să aibă o semnificare pozitivă. În tot cazul prețurile sunt extrem de variate dela un județ la altul și adesea ori motivate de cauze speciale, cum e cazul unei vânzări ținute în jud. Ilfov, în anul 1904, când parcelându-se un teren de 8 hectare, s'a putut obține 6537 lei pe hectar.

Tot cauze speciale determină și urcarea prețurilor dela terenurile destinate pentru vie, pe cari le găsim plătite aproape de două ori mai scump decât celelalte pământuri.

FINELE PĂRȚII I.

VERIFICAT
1987

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
2017